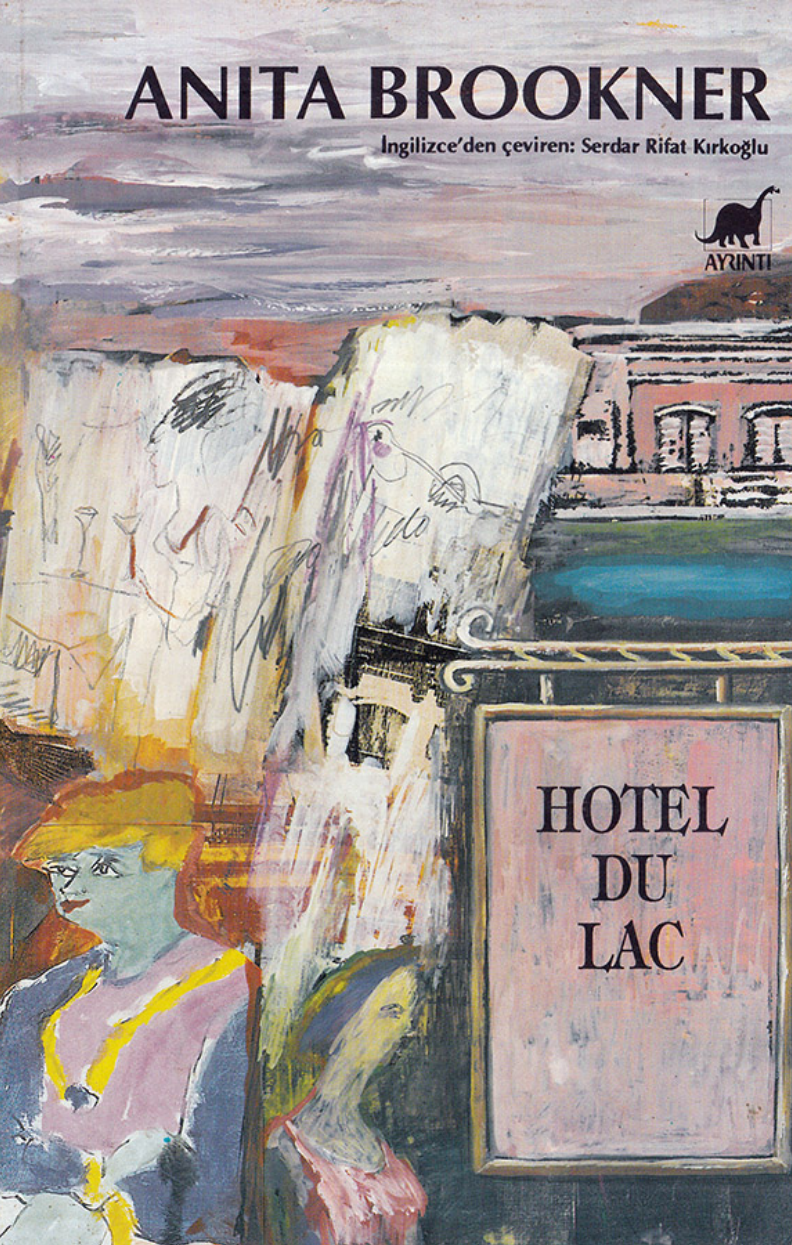
ANITA BROOKNER

İngilizce'den çeviren: Serdar Rifat Kırkoğlu

AYRINTI

ANITA BROOKNER

Londra'da, Polonya kökenli egzantrik bir aile ortamında büyüyen Anita Brookner, daha erken yaşlarda bu çevrenin kısıtlamalarını hissetmeye başladı. Akademi eğitimi ona her şeyden önce ailesinden kaçma fırsatını ve Fransa'ya giderek yeni yerler tanıma olanağını sunduğu için cazip geliyordu. Hayatının büyük bölümünü akademilerde geçirdi, hiç evlenmedi.

Aslında bir sanat tarihçisi olan ve Londra'daki Courtauld Enstitüsü'nde dersler veren Brookner, özellikle XVIII., XIX. yüzyıl Fransız ressamları üzerine -Watteau, Greuze, David- yaptığı çalışmalarla tanınmıştır. Ayrıca bu dönemin edebiyatıyla da ilgilenmiş, Balzac, Flaubert ve özellikle de Stendhal'in romanlarına büyük hayranlık duymuştur. Stendhal'de en beğendiği özelliklerin zekâsı, cesareti, duygusallıktan kaçınması ve ironisi olduğunu söyler. Eleştirmenler, bu özelliklerin Brookner'in romanlarında da bulunduğuna dikkat çekmişlerdir.

Kendi deyişiyle "yoğun bir sıkıntı" dönemi sırasında, 1980'de yazdığı **A Start in Life** adlı romanıyla edebiyat yaşamına adım atan Brookner, daha sonraları art arda yayımladığı romanlarıyla -**Providence** (1981), **Look At Me** (1983), **Hotel du Lac** (1984), **Family and Friends, Sofka, A Misalliance** (1986), **A Friend From England** (1987), **Lewis Percy** vd.- kendini çağdaş İngiliz yazınının önde gelen yazarlarından biri olarak kabul ettirdi. Charlotte Bronte, Katherine Mansfield gibi İngiliz kadın yazarlarının başlattığı geleneği sürdüren Brookner, romanlarında, Henry James'in dil anlayışını andıran ve derinlikli ruh çözümlemelerine dayanan nüansları bol bir üslupla, zekice diyaloglarla örülü, ayakları yere basan, deyim yerindeyse, 'ironik bir romantizm'in başlıca temsilcisi oldu. Romanlarının ana tematiğini oluşturan çağdaş kadının kimlik sorunu, feminizmin dar kalıplarını aşan ve temelde 'kişi' olma sorunsalına eklemlenen, ayırıcı bir özellik taşır Brookner'ın yapıtlarında.

1984'de, İngiltere'nin edebiyat alanında verilen en önemli ödüllerinden Booker Prize'a layık görülen **Hotel du Lac**, yazarın diğer romanlarında olduğu gibi, canı sıkkın, yalnız, orta yaşlı bir kadının karakter portresini çizerken, romans türünün klasik kalıplarını ironik ve çözümleyici bir mesafe yaratarak aşıyor ve son zamanlarda 'nedense' gözden düşen "duygular" hakkında yeniden, yüzeyselliğe düşmeden söz alınabileceğini gösteriyor.

AYRINTI: 54
Edebiyat dizisi: 20

HOTEL DU LAC
Anita Brookner

İngilizce'den çeviren
Serdar Rifat Kırkoğlu

Kitabın özgün adı
Hotel du Lac

Grafton Books/1985
basımından çevrilmiştir.

© Kesim Ajans

Bu kitabın tüm yayın
hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir

Kapak İllüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Basıma hazırlık
Renk Yapımevi Tel: 516 94 15

Baskı
Renk Basımevi Tel: 516 94 15

Birinci basım
Temmuz 1992

ISBN 975-539-022-7

AYRINTI YAYINLARI
Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş-İstanbul Tel: 518 76 19 Fax: 516 45 77

Anita Brookner

HOTEL DU LAC

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

GÜLÜNESİ AŞKLAR
Milan Kundera/9. basım

KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ
Peter Hand e/2. basım

YÜZBAŞI ve KADINLAR TABURU
Mario Vargas Llosa/3. basım

BİZ
Ye geni Zamyatin

KESİK BİR BAŞ
İris Murdoch/2. basım

YENİ TANRILAR
Alberto Vasquez-Figueroa

İNFAZA ÇAĞRI
Vladimir Nabokov

EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?
Woody Allen/4. basım

ÇALI HOROZU
Michel Tournier

BANYO
Jean-Philippe Toussaint

BALKON
Jean Genet

GÜNEŞ İMPARATORLUĞU
J.G. Ballard

BEYAZ ZENCİLER
İngvar Ambjörnsen

SİYAH MADONNA
Doris Lessing

KAPANDA ÜÇ KAPLAN
G. Cabrera Infante

ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN
Marge Piercy

FOTOĞRAF MAKİNESİ
Jean-Philippe Toussaint

GÜLÜN GÜNLÜĞÜ
Ursula K. LeGuin

HOTEL DU LAC
Anita Broo ner

Hazırlanan Kitaplar

ANARŞİNİN KISA YAZI
Buenaventura Durruti'nin Yaşamı ve Ölümü
Hans Magnus Enzensberger

VEDA YEMEĞİ
Michel Tournier

UTANÇ BİTTİ
Anja Meulenbelt

TÜNC
Lawrence Durrel

KARANLIĞIN SOL ELİ
Ursula K. LeGuin

MÖSYÖ
Jean-Philippe Toussaint

ORLANDO
Virginia Woolf

AZİZLER ve ALİMLER
Terry Eagleton

FRANSIZ TEĞMENİN KADINI
John Fowles

WATT
Samuel Beckett

MİNYATÜR DEVRİM: SCHWARZENBERG
Stefan Heym

Rosamond Lehmann için

1

Pencereden tüm görülebilen ,gerilere uzanan külrengi bir alandı. Pek bilinmeyen bir bitkinin sertçe yapraklarından başka bir şeyin filiz sürmüş gözükmediği külrengi bahçenin ötesinde gene külrengi o engin gölün uzandığı anlaşılıyordu; göl, ilerideki görünmez kıyıya doğru ve onun da ötesinde, yalnızca hayalgücünde, varlığı ancak turizm broşüründe verilen bilgilerle doğrulanmış olarak, üzerine karın daha şimdiden azar azar ve sessizce düştüğü Oche dağlarının doruğuna doğru, uyuşturucu bir madde gibi yayılmıştı. Eylülün sonları olduğu ve ölü mevsime girildiği için, turistler gitmiş, konaklama ücretleri azaltılmıştı, sonuçta da, su kıyısındaki bu küçük kasabada otel müşterileri için yapacak pek az ilginç şey kalmıştı. Aslında pek de konuşkan olmayan yöre sa-

kinleri, çöküp günlerce kalan ve sonra da, renk ve olay dolu yeni bir manzarayı muştulamadan önce, birdenbire kayboluveren yoğun bulutlar yüzünden sık sık suskunlaşıyorlardı. Gölün üzerinde kayarcasına ilerleyen tekneler, iskeledeki yolcular, açıkhavada kurulan bir pazar, onüçüncü yüzyıldan kalma bir şatonun insana korku veren silüeti, uzaktaki dağların üzerinde görülen beyazlıklar, güneye doğru uzanan içaçıcı yaylalarda meyveleri simgesel anlamlarla parıldayan elma ağaçları vardı bu renk ve olay dolu yeni manzarada. Burası ekinleri dikkatle toplanan bir bolluk ülkesi, insani zayıflıkları altetmiş bir toprak parçasıydı. Denetimi altına alamadığı tek şey ise, ne yazık ki, havaydı.

Çarpıcı bir takma adla romantik romanlar yazan Edith Hope, içinde bulunduğu iyiniyet haliyle, yüz yüze geldiği gizemli donukluğa nüfuz edebiliyormuşçasına, pencerenin önünde ayakta kalakalmıştı. Oysa, şu anda evde olması gerekirken, apaçık ıssız gözüken bir yerde, yılın bu yavaş yavaş kararan vaktinde, ciddi ve gayretli kişiliğini yeniden bulabileceği, bu kısa sürgüne yol açan talihsiz olayı unutabileceği, şen şakrak, neşe dolu, yanılsamalardan uzak bir iklim, pragmatik denemese bile, tümüyle sağduyuya hitap eden koşullar vaat edilmişti kendisine -sessiz bir otel, lezzetli yemekler, uzun yürüyüşler, heyecandan uzak durma, erken yatılan geceler-... Evde olması ya da daha doğrusu tırnak içinde 'ev' diye nitelendirilebilecek yerde olması gerekirdi ama, gözüne birdenbire düşmanca gözüken şey, yaşadığı evin ta kendisi oluvermişti. Bu yüzden, arkadaşları kısa bir süre kafasını dinlemesini salık verdiklerinde, başına gelenlerden oldukça korkmuş olarak, dediklerini kabul etmiş ve arkadaşı ve komşusu Penelope Milne'in kendisini arabasıyla havaalanına götürmesine ses çıkarmamıştı. Arkadaşı Penelope, suratını asarak, ancak uygun bir süre ortalıktan kaybolması ve geriye daha olgunlaşmış, daha akıllanmış ve hatasını daha anlamış olarak dönmesi koşuluyla kendisini bağışlamaya hazır olduğunu sezdirmişti. Saf bir kızmışım gibi, yanılgıya düşmeme izin verilmiyor, diye düşündü. Hem niye saf olayım ki? Her şeyi daha iyi bilebilecek durumda, ciddi bir kadınım ben. Arkadaşlarım düşüncesizlikler yapacak yaşı aştığını ileri sürüyorlar; birçok kişi Virginia Woolf'la fiziksel ben-

zerliğime dikkat çekti. Bir evi çekip çeviriyorum; vergilerimi ödüyorum; sade yemekler yapan iyi bir aşçıyım; yazılarımı saptanan zaman limitinden çok önce teslim ediyorum; önüme konan her şeyi imzalıyorum; yayıncıma hiç telefon etmiyorum ve kitaplarımın çok iyi satıldığını bildiğim halde, yazdıklarım için özel hiçbir talepte bulunmuyorum. Bu oldukça donuk ve güvenilir kişiliği bir hayli uzun bir süre korudum ve hiç kuşkusuz başkalarını sıktıysam da bana sıkılma hakkı hiç tanınmadı. Yaşamım silik bir yaşam olmaya yazgılı kılındı, beni tanıdıklarını düşünenler yaşamımın böyle kalmasını kararlaştırdılar. Hiç kuşkusuz bu külrengi yalnızlıkta tedavi gördükten sonra (şu bitkinin yapraklarının oldukça kımıltısız olduğunu fark ediyorum) evet, bu yalnızlıkta iyileştikten sonra, huzur içindeki yaşantıma yeniden başlamama, o korkunç şeyi yapmadan önce olduğum şeye geri dönmeme izin verilecek. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu korkunç şeyi bir kez yapınca, ona kafamı bir daha hiç takmamıştım. Ama şimdi takıyorum. Evet, takıyorum.

Pencerenin ötesinde uzanan tek renkli manzaraya sırtını dönünce, çok pişmiş dana eti rengindeki odayı seyre daldı: Dana eti renginde halı ve perdeler, dana eti renginde örtüleri olan yüksek ve dar bir yatak; sıkı sıkıya altına yerleştirilmiş kendine uygun bir sandalyeyle küçük süssüz bir masa, dar ve değeri olmayan bir giysi dolabı ve başının üstünde bayağı yüksekte, içindeki sekiz zayıf ampulün sonunda fena halde göz kırpacağını bildiği, pirinçten ufak bir avize. Zaten pek kıt olan gün ışığına karşı içeriyi daha da kararan beyaz dantela işlemeli ağır perdeler aralanınca, bir kapıdan, içinde medeni yeşil bir masayla bir sandalyenin bulunduğu dar bir balkona çıkılıyordu. Hava güzel olduğu vakitler orada yazabileceğim, diye düşündü ve çantasına doğru ilerleyip iki uzun dosya çıkardı. Bunlardan birinde, yaşamındaki bu ilginç fasıla boyunca üzerinde sakin sakin çalışmayı planladığı, *Ziyaretçi Ayın Altında*'nın ilk bölümü vardı. Ama elleri öteki dosyaya gitti ve onu açınca, bir itkiye kapılarak masaya ilerledi ve çok geçmeden de, dolma kaleminin kapağını açıp, çevresine tam bir kayıtsızlıkla sert arkalıklı sandalyeye yerleşti.

"Sevgili David'ciğim (diye yazdı)

• Buraya çok kötü koşullarda geldim. Penelope, sanki bir tutsağa mahkeme salonunda tutulduğu yerden güvenliğin daha sıkı olduğu bir yere kadar eşlik ediyormuşçasına, arabasını hızla sürüyor ve yüzünde sert bir ifadeyle gözlerini yoldan ayırmıyordu. Konuşmaya açıktım -uçak her gün bindiğim bir şey değil ve doktordan aldığım hapların etkisiyle bir hayli konuşkanlaşmıştım- gelgelelim, ne zaman bir laf edecek olsam Penelope sözlerimi dinlemez gözüküyordu. Neyse, Heathrow'a varır varmaz yumuşadı, bana çantamı taşımam için elle çekilen şu arabalardan buldu, nerede kahve içebileceğimi söyledi ve birdenbire ortadan kayboldu. Kendimi bir tuhaf hissediyordum; üzgün değildim ama çok heyecanlıydım, bayağı da eğleniyordum, ancak yanımda konuşacak hiç kimse yoktu. Kahvemi içtim, çevrede dolaştım; insanların, yazarların yaptığını düşündüğü gibi, tüm ayrıntıları gözlemlemeye çalıştım (bu konuda hiç kafa yormayan senin dışında sevgilim) ve birdenbire bayanlar tuvaletinin aynasında kendi görüntümü yakaladım. Son derece düzgün halimi görüp, burada olmamalıydım, diye düşündüm! Yerim yoktu burada! Kaynaşan kalabalıklar, ağlayan çocuklar, başka yerlerde olmaya can atan insanlar ve işte sırtında uzun hırkası, yumuşak görünüşlü, biraz kemikli bir kadın. Mesafeli, içe dönük; oldukça güzel gözleri, bir hayli iri elleri ve ayakları, hoş bir boynu var. Hiçbir yere gitmek istemiyordum, ama herkes yeniden kendim olduğuma karar verene değin, bir aylığına uzaklara gideceğime söz verdiğimden... Bir an paniğe kapıldım, çünkü şu anda da kendimdim, o zaman da kendimdim. Ama bu gerçeği kabullenemediler. Boğulmuyordum, ama dalgalarla sürükleniyordum.

Neyse, kolay olmamasına karşın, unuttum bütün bunları. Bulabileceğim en güvenilir insan topluluğuna katıldım. Hiç sorma zahmetine bile katlanmadan, İsviçre'ye gittiklerini biliyordum onların. Çok geçmeden kendimi uçakta buldum, yanımda oldukça hoş bir adam oturuyordu, bana Cenevre'de katılacağı konferanstan söz etti. Doktor olduğunu düşünüyordum; gerçekte tropik hastalıkları uzmanı falan sanmıştım onu, çünkü bana işi gereği çoğunlukla Sierra Leone'da bulunduğunu söylemişti. Gelgelelim, tungsten elementiyle ilgili bir şeyler yaptığı ortaya çıktı. Bir ro-

mancının düşgücünü bile fazlasıyla zorlayacak bir örnekti doğrusu bu! Gene de kendimi birazcık daha iyi hissediyordum, bana karısından ve kızlarından, Sierra Leone'ye geri dönmeden önce evinde bir haftasonu geçirmek için iki gün sonra onların yanına uçacağından söz etti. Orada bulunduğumuz olağanüstü kısa zaman süresi içinde ('burada' değil de 'orada' demeye dikkat ediyorum) beni bir taksiye bindirdi ve yarım saat kadar sonra da buraya vardım ('orada' olmaktan çok 'burada' olmak sözcüğü uygun düşmeye başlıyor). Birazdan bavulumu açacağım, yıkanacağım, saçıma çeki-düzen vereceğim, sonra da aşağıya inip bir fincan çay içeceğim.

Otel ıssız gözüküyor. Geldiğimde yalnızca yaşlıca bir kadın dikkatimi çekti; çok kısa boylu, buldog köpeği suratlı birisi. Bacakları öylesine kavisli ki, yürümeye çaba harcarken badi-badi kendini bir yandan öteki yana atıyor ve bunu da o denli sarsılmaz bir inançla yapıyordu ki, ona çarpmamak için kendimi içgüdüsel olarak uzak tutuyordum. Bastonla yürüyordu ve başında kadifeden küçük mavi fiyonklarla kaplı şu tüllerden vardı. Belçikalı bir şekerlemecinin dul eşi kimliğini yakıştırmıştım kafamda ona, ancak çantalarımı taşıyan çocuk, kadın kalçalarını sallaya sallaya yanından geçerken, belli belirsiz başını eğip, 'Madame la Comtesse' gibisinden bir şeyler mırıldandı. Bir romancının hayalgücünü zorlayan bir örnek daha işte! Her neyse, bu odaya öylesine alelacele girdim ki (buna neredeyse zorlandım diyebilirim) başkaca bir şey görmüş değilim. Oda sessiz, sıcak ve oldukça geniş gözüküyor. Hava, sanırım, sakin olarak tanımlanabilir.

Hep seni düşünüyorum. Nerede olduğunu çıkarmaya çalışıyorum, ama çok küçük de olsa zaman farkını yaşadığımdan, aldığım hapların etkisini üzerimde hâlâ hissettiğimden ve şu hüzünlü servilerden ötürü bayağı güç bunu hayal etmek. Sözün gelişi işte. Ancak, yarın cuma, hava kararmaya başladığında, senin arabana binip kır evine gidişini düşleyebileceğim. Ve sonra, tabii, haftasonu, bunu hiç düşünmemeye çalışıyorum. Bilemezsin ki...

Edith kalemini elinden bıraktı ve bir an için dirsekleri masada, başı ellerinin arasında oturarak kısa bir süre gözlerini ovuşturdu. Derken, gözlerini kırpıştırarak, kalemini yeniden eline aldı ve

mektubuna devam etti.

Kendine dikkat etmeni söylemem gülünç kaçacak, çünkü sen başkalarının aldığı tüm şu ılımlı önlemleri almayı hiç düşünmezsin. Zaten benim de sana bunları aldırabilmek için yapacağım hiçbir şey yok. Hayatım -babam da anneme böyle derdiseni çok çok özlüyorum.

Edith masasında birkaç dakika oturup kaldı, sonra derin derin soluk aldı ve dolmakaleminin kapağını yeniden kapattı. Çay, diye düşündü. Çaya gereksinimim var benim. Sonra bir yürüyüşe, göl kıyısı boyunca uzunca bir yürüyüşe ve sonra da bir banyoya. Mavi elbisemi giyerim ve o zamana değin de, bana girilmesi hep güç gelen yemek salonuna girmeye hazır olurum. Sonra bütün şu bitirilmesi gereken yemek işi var, bu da biraz zaman alır, sonra da salonda biraz oturup birileriyle konuşmam gerekecek, kim olduğu hiç önemli değil, buldog suratlı hanım bile olabilir. Hem erkenden yatmam gerekiyor, bu yüzden gecem çok da kötü geçmez. Gerçekte daha şimdiden bayağı yorgunum. Edith gözleri sulanana değin esnedi ve sonra ayağa kalktı.

Eşyalarını çantasından çıkarması birkaç dakikasını aldı. İçindeki boş bir inanca uyarak, giysilerinin büyük bir bölümünü çantasında bıraktı. Böylelikle kendi kendine, fırsat çıkarsa birkaç dakika içinde çekip gidebileceğini kanıtlamak istiyor, ama yine de her şeyin olduğu gibi kalacağını ve başlangıçtaki pazarlığa uyacağını umutsuzluk duyarak biliyordu. Artık önemli olmaktan çıkmıştı bu. Saç fırçasıyla geceliğini banyoya götürdü. Aynada hiç de değişik görünmeyen dış görünüşünü inceledi ve sonra, çantasıyla anahtarını alarak, bomboş gözüken koridora adım attı. Sahanlığın üzerindeki geniş bir pencereden solgun bir ışık sızıyordu. Duvarlar önemli yemeklerin uzak bir anısını taşır gibiydi. Ortalıkta hiç kimse yoktu. Sadece uzaktaki bir kapıdan bir radyonun zayıf sesi koridor boyunca işitilebiliyordu.

Hotel de Lac, eski turizm çağının ihtiyatlı, varlıklı, emekliye ayrılmış, gözlerden uzak kalmaktan hoşlanan, saygın müşterilerini ağırlamaya alışmış, sağlam yapılı, ağırbaşlı bir bina, bir ünlüler evi, geleneksel bir kurumdu. Öteden beri küçümsediği gelip geçici ticaret işine ayak uydurabilmek için pek az çaba har-

camıştı. Mobilyaları sade olmakla birlikte, kalite bakımından birinci sınıftı, yatak örtüleri lekesiz, servisi kusursuzdu. Otelin adını işitmiş kişiler arasındaki ünü, otel işletmeciliğiyle ciddi olarak ilgilenen karakter sahibi heveslileri kendine çekiyordu; ne var ki otelin kendi olanaklarını tanıtmak için sahip olduğu tek şey de buydu. Çünkü, müşteriler açısından, çekici yanlarının bulunmayışından âdeta sapıkça bir gurur duyuyordu; öyle ki, sessiz sakin bir oda arayan herhangi bir müşteri, taraçanın darlığından, lobideki suskunluktan, müziğin, telefon kabinlerinin, rehberli turlar için reklamların ya da yöredeki görülecek yerleri gösteren ilan tahtalarının bulunmayışından ötürü şaşkınlığa uğrayıp yüz geri edebiliyordu. Ne saunası, ne kuaförü ve tabii ne de mücevherlerin sergilendiği camekânları vardı. Barı küçük ve karanlıktı; sadeliği insanları uzun süre oturmaya özendirmiyordu. İster iş gereği, isterse kişisel bir düşkünlükten olsun, uzun süre içki içmenin comme il faut* bir davranış olmadığı ve şayet içki içmenin kesinlikle gerekli olduğu düşünülüyorsa, bu gereksinimin ya bir otel süitinin mahremiyetinde, ya da böylesi düşkünlüklerin çokça görüldüğü daha bildik yerlerde giderilmesi ima ediliyordu. Sabahleyin saat ondan sonra oda hizmetçilerine pek ender olarak rastlanıyordu; bu saate değin otel temizliğinin yol açtığı tüm gürültüler susturulmuş oluyordu. Bu saatten sonra ne elektrik süpürgesi sesi işitiliyor, ne de kirli yatak çarşaflarını taşıyan arabalar göze çarpıyordu. Müşteriler akşam yemeğine inmek üzere giyinip kuşanmalarını bir kez tamamladılar mı, bir hışırtı sesi, yatakları havalandırıp odaları toplamak için yeniden ortaya çıkan oda hizmetçilerinin habercisi oluyordu hep. Otelin kendinden uzaklaştıramadığı tek reklam, eski patronlarının otellerini başkalarına hararetle salık vermeleriydi.

Hotel du Lac'ın sakin bir kafa dinleme yeri olması, mahremiyet güvencesi vermesi ve kusursuzluğa varan korunaklılığıyla ölçülülüğü sunduğu olanaklar arasındaydı. Ölçülülük özelliği şaşırtıcı sayıda çok kişiye pek de çekici gelmediğinden, Hotel du Lac genellikle yarı boş oluyordu. Yılın bu vaktinde, mevsim sonunda, kapılarını kış dolayısıyla kapamadan önce, topu topu bir

*Fr. Yakışık alır.

avuç müşteriye hizmet vermeye boyun eğmişti. Bununla birlikte, tatillerini yazın en sıcak günlerinde yapmış olan az sayıdaki kişiden geriye kalan birkaç kişiye, sanki otelin gedikli müşterilerileriymişçesine -ki bazen öyleydiler- aynı incelik ve saygıyla davranılıyordu. Doğal olarak, onları eğlendirmek için hiçbir çaba harcanmıyordu. Gereksinimleri karşılanıyor, arzuları aynı ölçüde dikkatle yerine getiriliyordu. Otelin onların yaşam standartlarına uyacağı varsayıldığı gibi, onların da otelin standartlarına uyacakları varsayılıyordu. Ortaya sorunlar çıktığında da, bu sorunlar gürültüsüz patırtısız çözümleniyordu. Bu yüzden otel, dışarıdan gelebilecek istenmeyen bir ilgiyi kendine çekmesi pek olası olmayan bir yer, yaşamın sillesini yemiş ya da ondan yalnızca biraz usanmış olanlar için eski güçlerini toplayabilecekleri bir dinlenme yeri olarak tanınmıştı. Adı ve adresi, işleri böyle şeyleri bilmek olanların defterlerinde yer alıyordu. Oteli bilen bazı doktorlar, birçok avukat, borsa simsarları ve muhasebeciler vardı. Yolculuk acentesi elemanları ise bilmiyorlardı ya da yalnızca unutmuşlardı. Bir de, can sıkıcı aile fertlerinden birinin periyodik olarak uzağında kalmaktan yarar umanlar otele büyük değer veriyorlardı. Otelin adı çevreye yayılmıştı.

Elbette kusursuz bir oteldi. Göl kıyısındaki konumu da hoştu. Havası pek iyi sayılmazdı; ama öteki, benzer sayfiye yerleriyle karşılaştırıldığında, istikrarlıydı. Küçük kasabanın olanakları sınırlıydı, ancak araba kiralanabiliyor, gezintiler yapılabiliyordu; yürüyüşler heyecan verici olmasa bile hoştu. Yörenin genel doğal görünümü, dağ, ne ilginçtir ki, önceki yüzyılın suluboya resimlerinde çizilmişçesine, insanı etkilemekten uzaktı. Çeşitli uluslardan gençler yollara, havaalanlarına doluşup güneşe ve plajlara koşuşurlarken, Hotel du Lac, sürüden yalıtılmışlığından dingin, ve bazen gerçekten de çok dingin bir gurur duyuyordu. Eski dostlarının belleğinde bir yeri olduğunu, yeni bir müşteriden gelecek makul bir ricayı, bu rica otelin istediği yazılı olmayan türden referanslara sahip bir müşteriden ya da adı Huber ailesinin çoğu yüzyıl başına değin uzanan dosyalarında bulunan birinden geldikçe, hiçbir zaman geri çevirmeyeceğini biliyordu.

Edith geniş ve yüksekliği fazla olmayan merdivenlerden iner-

ken, çay servisinin çoktan başlamış olduğunu düşündüğü salonlardan birinde, terbiye dairesini aşmayan kahkaha seslerinin yankılandığını işitti. Derken, bu sese doğru adeta çekilmişçesine yaklaştıkça, birden, öfkeli, hırçın, tiz perdeden, çok geçmeden huzurunu bozacağı belli olan bir havlama sesiyle yüz yüze geliverdi. Basamakların dibinde, endişeden tir-tir titreyen, gözleri tüyleriyle kaplanmış ufacık bir köpek büzülmüş oturuyordu. Köpek, ne olup bittiğini görmeye hiç kimse gelmeyince, yeniden avazı çıktığı kadar, ama bu kez bir bebek gibi oyun yaparcasına havlamaya başladı. Köpeğin akla hayale gelmez bir işkenceye uğruyormuşçasına uzun uzun initiltiler çıkarması üzerine, "Kiki! Kiki! Seni gidi yaramaz köpek!" diye birtakım haykırışlar işitildi ve olağanüstü narinlikte, başını bir dalıcı kuş gibi önüne eğmiş, uzun boylu bir kadın, bardan fırladı, merdivenlerin dibine çömeldi, köpeği kollarının arasına aldı, suratını öpücüklere boğdu ve dürülmüş bir şey açılmışçasına yine aynı deviniyle ayağa kalkarak, köpeği bir yastık gibi, yüzüne bastırdı ve sonunda bara geri döndü. Son basamaktaki bir birikinti otel yöneticisinin bir an gözlerini kapamasına ve parmaklarını şöyle çabucak bir şaklatmasına yol açtı. Beyaz ceketli bir oğlan çocuğu bir yerlerden bir bez bulmuş, böylesi şeyler sanki sık sık oluyormuş gibi sakin sakin basamağı temizliyor, Hotel du Lac'ın yöneticisi Mösyö Huber de Edith Hope'a, bu olayın otellerindeki konukluğuna gölge düşürebileceğinden duyduğu sıkıntıyı ifade ediyor, hayvanların ve daha da önemlisi, onları yanlarında getirecek kadar düşüncesizlik edenlerin kabahatlerinden sitemle söz ediyordu. Elbette, düşüncesizlik eden bu kişileri otelinde barındıracaktı, ama onların kabahatlerine katılmadan gerçekleşecek bir barınma olacaktı bu.

Ne kadar ilginç, diye düşündü Edith. O kadın İngilizdi. Ve olağanüstü bir vücudu vardı. Belki de bir dansçıydı. Bunun üzerinde daha sonra kafa yormaya karar verdi.

Odasının düşündürdüğünden daha hoştu salon; koyu mavi bir halı, çok sayıda yuvarlak cam masa, geleneksel üslupta rahat koltuklar, papyon kravatlı yaşlıca bir adamın başında oturup savaş sonrası müzikallerden seçme hafif parçalar çaldığı küçük bir piyano vardı. İçtiği çay ve midesine indirdiği bir dilim nefis kirazlı

kekle, kendisinde çevresine bakabilecek cesareti toplamıştı Edith. Salonda çok az kişi oturuyordu. Çoğu müşterinin ancak akşam yemeği için döneceğini düşündü. Buldog suratlı hanımefendi, bacaklarını iyice açmış, kırıntılar farkında olmadan kucağına döküle döküle, yemeğini yüzünde sert bir ifadeyle yiyordu. Uzak bir köşede yüz çizgileri seçilemeyen iki erkek fısıltıyla konuşuyorlardı. Karı-koca ya da kardeş olabilecek kır saçlı bir çift, uçak biletlerini kontrol ediyor ve çayını henüz bitirmemiş olan erkeği, arabanın gelip gelmediğini öğrenmek üzere ikide birde dışarıya yollanıyordu. Salon aydınlık ve neşeli olmasına karşın, şu andaki en dikkate değer özelliği havasındaki ölüm sessizliğiydi. Edith kendisine uygun görülen yazgıyı kabullenerek iç çekti, ama bunun *Ziyaretçi Ayın Altında*'yı bitirmek için çok iyi bir fırsat olduğunu da aklından geçirdi. Bu, kendi aradığı bir fırsat değildi ama yine de bir fırsattı.

Gözlerini kitabından bir daha kaldırdığında -tek sözcüğünü bile anlamakta güçlük çektiği bir kitaptı bu- yaşı belli olmayan, saçları parıltılı kül sarısı, tırnakları kızıl ojeli, giysisi göz alıcı (ve pahalı) ipekten bir hanımın beklenmedik çekiciliğiyle karşı karşıya kaldı. Garson kızlar, böylesine olumlu bir kişiliğin parıltısına açık açık kapılmış olarak çevresinde dört dönüp ona çay ve kek ikram ederlerken, kadın hoş yüzünde bir haz gülümsemesiyle, eliyle müziğe tempo tutuyordu. Kadın, garson kızlara sıcak bir gülümsemeyle, derken yerinden kalkıp nota kâğıtlarını katladıktan sonra yanına gelen ve kulağına kendisini güldüren bir şeyler fısıldayan, sonra da elini öpüp uzaklaşan yaşlıca piyaniste daha da sıcak bir gülümsemeyle baktı. Kadın fincanıyla tabağını çenesine kadar kaldırmış, sandalyesinde arkaya doğru kaykılmış, çayını bir çeşit zarafetle, hatta bile isteye benimsenen bir sergileme havasıyla içiyordu; ayrıca, yabancı yerlerde bazı insanların üstüne çöken iç sıkıntısından uzak olduğu ve dörtte üçü boş olmasına karşın, otelin ortamında kendini rahat hissettiği için de gerçekten seyredilmesi hoş bir manzara oluşturuyordu.

Edith, bu gösterinin bir anını kaçırdığı için üzgün, hipnoz altındaymışçasına seyrediyordu onu. Dudaklarına dantela işlemeli zarif bir mendili götüren parmaklarının üzerindeki yüzükler pı-

rıltılar saçıyordu. Kadının tepsisi garsonlar tarafından alınıp götürüldüğünde, yanında kendilerine eşlik edecek birileri bulunmayan otel müşterilerine çok sıkıcı gelen çay saati ile akşam yemeği arasındaki boşluğu nasıl dolduracağını görmek için merakla bekledi Edith. Ama elbette ki bu hanımefendi yalnız değildi. Genç bir ses, "İşte buradayım!" diye yankılandı ve salona, iri Victoria eriği biçimindeki poposunun hatlarını ortaya çıkaran, oldukça dar beyaz bir pantolon giymiş (biraz fazla dar, diye düşündü Edith) bir kız girdi. "Aa, sen misin, tatlım!" diye haykırdı, herhalde annesi olacak hanımefendi. "Ben de şimdi bitirdim. Çay içtin mi sen?"

"Yok, içmedim, ama önemli değil," dedi kız. Edith'in gördüğü kadarıyla, annesinin oldukça soluk benizli bir modeli, ya da daha doğrusu, annesinin modeli ama onun yetkinlik düzeyine erişememiş bir benzeriydi.

"Ama tatlım!" diye bir ses yükseliverdi yaşlı hanımdan. "Çay içmen gerekir! Yorgunluktan bitip tükenmiş olmalısın! Zili çalıver. Biraz daha yapabilirler."

Garson kızlardan biri yaklaşırken, her ikisi de ona gönül alıcı bir tebessümle gülümseyip, çay istediler ve çayın hemen getirileceğinden emin bir tavırla, Edith'in ancak tek tük sözcüğünü işitebildiği, zaman zaman şen şakrak kahkaha spazmlarıyla kesilen hararetli bir söyleşiye daldılar. İkinci çay tepsisi de geldiğinde, her ikisi de gülümseyen yüzlerini garson kıza çevirdiler, ona defalarca teşekkür ettiler ve yeniden sohbetlerine döndüler. Genç kız bu konuşma ritüeli içindeki payı makul bir ölçüde uzatılabilirmiş gibi daldan dala atlıyordu ama, ipek giysili hanımefendi, sonunda, "Bu kadar kaynattığımız yeter, şekerim," dedi ve kızını seyretmeye koyuldu.

Kız yirmi beş yaşlarında olmalı, diye düşündü Edith. Evli değil, ama bunu kafasına takmıyor. Annesinin, yüzünde o güzel gülümsemesiyle, "Acelesi yok. Halinden oldukça memnun" diyeceğini hayal edebiliyordu. Kız herhalde çoğu zaman kızarıp bozarıyor, duygularını dışı vurmamaya çabalıyor ve annesinin yanından ayrılmak bilmeyen yaşlı beyefendilerin şehvet dolu konuşmalarına boy hedefi oluyordu. Bu düşünceleri kafamdan at-

malıyım, dedi kendi kendine. Onlar için yaşamlarını uydurmam gerekmiyor. Gerçekte bunu ben olmadan da pekâlâ yapabiliyorlar. Bu denli neşeli, bu denli zarif ve saat neredeyse altı olmasına karşın, kızının çay içmesinde bu denli ısrar eden bir anne için hüzünle karışık bir özlem duydu içinde. Bu denli kendinden emin, kendisine sunulan şeylerle bu denli barışık kız için de benzer şeyler hissetti... Ve ayrıca, tanışık olduğu tiplerden olmamakla birlikte, İngilizdiler, oldukça varlıklıydılar ve iyi vakit geçiriyorlardı.

Sonunda yerlerinden kalkmaya karar verdiler. Anne, kendisini oturduğu sandalyeden kaldırmak için bir-iki hareket girişiminde bulunduğunda -bu arada kızı annesine tam nerede yardım edeceğini biliyormuş gibi yanında enerjik bir tavırla gidip geliyordu- Edith biraz şaşırarak yaşlı kadının gerçekte bacak eklemlerini oldukça güç hareket ettirdiğini fark etti ve uzaktan gözüne çok etkileyici gözükmüş olan gençlik dolu olgunluk izlenimi, kadın ayağa kalktığında kayboldu. Biri altmışına merdiven dayamış, ötekiyse yirmilerinin ortasında olmalı diye tahmin ettiği yaşlarını, düşünceli düşünceli, yetmişlere ve otuzlara çıkardı. Ancak, her ikisinin de görünüşü mükemmel sayılırdı. Edith, karşısında ama biraz uzağında oturmuş olduğu yaşlı hanım salondan ayrılmadan önce arkasını dönüp kendisine tatlı tatlı gülümseyince, içten içe çok memnun oldu.

Derken, yürüyüşe çıkmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Sessiz bahçeden, demir bir kapıdan, taşıtların vızır-vızır işlediği yoldan geçerek, kül rengi günün solan ışığında, göl kıyısı boyunca yürüdü. Kentin tek kavşağını geçer geçmez sessizlik her yanını sardı. Böyle, durmadan, kafasında kendine eşlik eden düşüncelerinden başka bir şey olmaksızın, sonsuza değin yürüyebilirmiş gibi geldi ona. Her şeyin en iyisini bilenlerce içine kovulduğu bu yalnızlık sadece zihninde olan bir şey değildi. Bu kapalı, örtülü, düşmanca hava; düşüncesizlik edip yanına kalın bir palto almadan yolculuğa çıkmış biri için bu duruşma ortamına ek bir eşlik miydi, yoksa bu da?... Göl, son derece sakindi; bir lamba, bir çınar ağacının yapraklarını parlak bir zümrüt yeşiline çevirerek, gölün üzerinde ışıyordu. Eğer istemiyorsam burada kal-

mama hiç gerek yok, diye düşündü. Gerçekte beni buna zorlayan yok. Ama bunu bir kez olsun denemeliyim, sırf eve döndüğümde her şeyi daha kolaylaştırmak için denemeliyim. Yöre tümüyle ıssız sayılmaz, sonra gerçekten de dinlenmeye gereksinimim var. Belki de bir hafta falan kalabilirim. Hem benim gibi kendi yanılsamalarıyla körleşmiş birisi için keşfedecek çok şey var burada; gerçi tabii, bu insanların hiçbirisi de yazmakta olduğum anlatıya uymuyorlar. Yanında insanı usandıran şu köpek bulunan o çok uzun boylu, ince, güzel kadın dışında. Sonra, burada çok huzurlu gözüken o gözalıcı çift. Niçin buradalar acaba? Ama kadınlar, kadınlar, yalnızca kadınlar. Oysa ben erkeklerin sohbetlerini nasıl da seviyorum! "Ah David, David!" diye geçirdi içinden.

Göl kıyısı boyunca yaptığı yürüyüş ona en çok, insanın düşlerinde rastladığı ve içinde akıldışı ile kaçınılmazlığın el ele gittiği bu sessiz yürüyüşleri anımsatıyordu. Tıpkı düşlerdeki gibi, amacı kendisine açıklanana değin, bu yolu izlemesi gerekiyormuşçasına, hem umutsuzluk hem de yakasını bırakmayan bir çeşit merak duyuyordu. Bu öğle sonrasında kafasından akşama ilişkin olarak geçenler ve patikanın görünüşü istenmeyen bir sonucu vaat eder gibiydi: Şok, ihanet, ya da en azından kaçırılan bir tren, nedeni bilinmeyen bir suçlama. Işık da düşlerdeki gibiydi; bu tuhaf yolculuğu çevreleyen belirsiz bir yarı karanlık, ne gündüz ne de gece. Evet, içinde yürüdüğü gerçek dünyada bazı fiziksel özelliklerin farkındaydı: Her bir yanında iki dizi ağacın bulunduğu çakıllı, dümdüz bir yol bir yanda, şimdi görülmezleşmiş olan göl, öte yanda kent, ama öylesine küçük ve öylesine düzenli bir kent ki, ne fren sesi, ne arabaların klaksonları ne de abartılı elveda sesleri işitilebiliyordu. Kulağına yalnızca, ağaçların ötesinde bir yerlerden, evlere doğru usul usul akan akşam trafiğinin pek fazla yüksek olmayan sesi geliyordu. Kendi adımlarının çakıllı yol üzerinde çıkardığı ses çok daha yüksekti, hatta öylesine yüksekti ki, zihnini dağıtıyordu. Bir süre sonra gölün kıyısına en yakın patikanın yumuşak toprağında yürümeye başladı. Arada sırada beliren bir lambanın ışığı altında, sanki bu sessiz yerde sılada olan yalnızca kendisiymişçesine, durmadan yürüyordu. Artık gö-

remediği sudan hissedilir bir serinlik yükseldi, uzun hırkasının içinde ürperdi. Belli bir süre toprak yolda yürümeye mecbur olduğunu düşündü ve kafasında kara kara düşünceler, haline boyun eğmiş bir ruh durumu içinde artık kendine dur deme vaktinin geldiğine inandığı ana değin, yürüyüşünü sürdürdü. Derken döndü ve geldiği yolu yeniden adımlamaya koyuldu.

Alacakaranlıkta geriye dönerken, uzaktan oteli gördü; aydınlatılmıştı, üstünde sahte bir şenlik havası vardı. Çaba harcamalıyım, diye düşündü. Oysa, kendisinden farklı türden bir kadının, içini şöyle çeke çeke, "Galiba kendime başka bir hava vermem gerek," diyeceğini pekâlâ biliyordu.

Otelin sessiz fuayesinde, parlak ışıklar, televizyon salonundan gelen bir uğultu ve et kokusu vardı. Üstünü değiştirmek üzere yukarı çıktı.

Resepsiyon masasında, emekli ama hâlâ aktif, başkalarının işine burnunu pek fazla sokmayan yaşlı Mösyö Huber, günün en sevdiği anının keyfini çıkarıyordu. Kimlerin ayrılıp kimlerin geldiğine bakmak için kayıt defterini açtı. Yılın bu vaktinde işler kuşkusuz çok kesattı; kış kapıyı çalınca yarı boş kalmaya mahkûmdu otel. Alman ailenin ayrılmış olduğunu not etti; giderken çıkardıkları gürültü beşinci kattaki oturma odasına kadar gelmişti. Manş Adaları'ndan gelen o ilginç yaşlı çift de çay vaktinden sonra ayrılmıştı. Cenevre'deki konferanstan birkaç müşteri çıkabilirdi; otelde kalıp hafta sonundan sonra dönmeye karar vermiş biri belki de. Yoksa, geriye kala kala otelin gedikli müşterileri kalıyordu yalnızca: Kontes de Bonneuil, Madam Pusey ile kızı, kocası İngiliz Gotha'sında bulunan ve damadından onunla ilgili bazı talimatlar aldığı halde adını söylemeye yanaşmadığı köpekli kadın. Bir de yeni gelen biri daha vardı. Edith Johanna Hope. Bir İngiliz hanımefendisi için alışılmadık bir addı bu. Belki de tümüyle İngiliz değildi. Belki de tümüyle bir hanımefendi de değildi. Hiç kuşkusuz, tavsiye üzerine gelmişti. Ama bu işlerde insan hiç bilemezdi ki...

2

Edith, akşam yemeğine inmek üzere Liberty ipeğinden elbisesini giyip taraksız uzun ayaklarına da oğlak derisinden hafif iskarpinlerini geçirince, aşağı inip, herkesin arasında ilk yemeğini yemek zorunda kalacağı anı geciktirmenin yollarını aramaya başladı. Bu arada, *Ziyaretçi Ayın Altında*'nın birkaç paragrafını bile yazdı. Sonra, yazdıklarını yeniden okuduğunda, aynı şeyleri *Yıldız ve Taş*'ta da kullanmış olduğunu fark etti ve yazdıklarını karaladı. Karalarken, yazmaya yeniden oturduğunda tamı tamına nereden başlaması gerektiğini anladı. Böylelikle, yarınki çalışmasını deneyerek programlamış olmaktan az çok hoşnutluk içinde, dosyasını kapattı, çantasıyla anahtarını aldı ve kararlı adımlarla yürüyerek odadan dışarı çıktı.

Koridordaki pek de uzak olmayan bir noktadan gene, radyoyu ve banyodan gelen su sesini işitebiliyordu. Merdivenlere doğru yürürken, burnuna ansızın bir gül kokusu çarpar gibi oldu; bu koku besbelli ki güzel görünmeye çalışan birisinin yaptığı türden bir hazırlığı getiriyordu akla. Köpekli kadındır, diye düşündü. Oldukça geç bir vakitte, kafaları allak bullak eden giysileri içinde, koltuğunun altında köpeği, karnını içeri çekip küçük dağları ben yarattım dercesine çıkıp gelir herhalde. Çaba harcayıp onunla konuşmalıyım. Çünkü, akşam yemeğinden sonra yapacak hiçbir şey olmayacak, diye düşündü dertli dertli.

Aşağıda hiç kimsecikler yoktu. Çok erken inmiş olduğunu anladı. Kahkahaların da, birlikte içip eğlenmenin de kesintiye uğratmadığı, pes perdeden bir erkek sohbetinin sürüp gittiği bardan gelen sesler vardı yalnızca. Şöyle bir cin tonik içmek isterdi ama, bu dileğini yerine getirebilmek için gereken çabayı gösteremiyordu. Salondaki küçük bir masaya oturdu ve birisinin bırakmış olduğu *Gazette de Lausanne*'ın buruşuk bir nüshasını eline aldı. Gazetenin alınıp götürülmemiş olması ilginç, diye düşündü; ne de olsa, otel temizliği burada çok dikkatle yapılıyor gibiydi. Tam o sırada, fırsat çıkarsa, kendisiyle uygun bir dille konuşmayı düşündüğü buldog suratlı hanımefendi, sırtında her yere giyilebilecek türden siyah bir elbiseyle kurdelalı mavi tülünü üzerinde iğreti birkaç payet bulunan siyah bir tülle değiştirmiş olarak, kapı eşiğinde göründü. Bastonunu kaldırarak, "Aa!" dedi. Edith, yüzünde araştırmacı bir gülümsemeyle okuduğu gazeteyi yukarıya doğru kaldırdı. Madam de Bonneuil başını hafifçe salladı, sonra da kimselerin oturmadığı sandalye, masa kalabalığı arasından geçerek kendine yol açmaya koyuldu. Edith onu karşılamak üzere ayağa kalktı, ama Madam de Bonneuil şaşırtıcı derecede hızlı ilerliyordu, Edith daha bir iki masa yürüyemeden olduğu yerde kaldı. *"Merci,"* dedi Madam de Bonneuil, gene bastonunu kaldırarak. Edith, *"Je vous en prie,"** diyerek, karşılık verdi ve sonra yerine döndü. Buraya geldiğinden beri konuştuğu ilk sözcüklerdi bunlar.

Arkasına yaslanıp da gözlerini bir an kapatınca, kafasındaki

*Fr. "Rica ederim."

akşam korkusunun zihninin yüzeyine çıktığını fark etti. Şurası kesindi ki, yanında kendisine eşlik edecek biri bulunduğunda bile, bir arada yenilen yemeklerden hoşlanmıyordu. Hafifçe ürpererek İngiltere'den ayrılmadan önce yediği son yemeği anımsadı. Telif hakları sorumlusu Harold Webb onu öğle yemeğine götürmüştü. Onu neşelendirip kendisine olan güvenini göstermek istemiş, hatta ona bundan sonraki kitabı için daha yüksek bir tutar ödemeye niyetli olduğunu söylemişti. Pek alışılmadık türden bir puro yakarak, "Bu öteki iş çabucak unutulacak," demişti. Bir taşra hekimini andıran, yumuşak, kültürlü bir adam olan Webb, aslında mesleğinin bu sosyal yanlarından nefret ediyordu. Ama, yine de, müşterilerinin, önlerine konan harikalar önünde tapınma duygularıyla kendilerinden geçtikleri bu katedral benzeri restoranda bir masa ayırtmaktan da geri kalmamış ve yemeğe, başlangıçta yemek listesindeki en sade yemek gibi görünen, alengirli biçimde sarılıp sarmalanmış kılçıksız balık filetosundan başlamıştı. İçindeki gaz midesine dokunduğundan Perrier suyu istediğine hayıflanan Edith, canı sıkkın, uzaklara bakıyordu. Söze girişmek her ikisine de zor gelmişti.

"Bu yeni tasarı fikrinden hoşlandım," dedi Harold, uzunca bir aradan sonra. "Gerçi romantik edebiyat pazarının değiştiğini söylemek gerek. Şimdilerde genç kadın yöneticilerin, *Cosmopolitan* okurlarının, evrak çantası taşıyan kızların rağbet ettikleri şey seks."

Hiç yanıt alamayınca, yanındaki bir tabağa konulmuş ufak havuç taneleriyle oynamaya başladı ve sonra yeniden saldırıya geçti:

"Brüksel'e yaptığı şu iş gezisinde yanına ne alıyor kadın?"

"Glasgow'a," diye düzeltti Edith.

"Nasıl? Aa, tabii, öyle olmalı. Ama zaten, kendisini özgürlüğe kavuşmanın eğlenceli olduğuna inandıracak bir şeyler istiyor. Bir otel odasında tek başına bir gece geçirdiğinde ego'sunu okşayacak bir şeyler arıyor. Yaşam üslubu üzerine düşünüp taşınmak için bir şeyler istiyor."

"Harold," diye karşılık verdi Edith, "Ben açıkçası yaşam üslubu olan birini tanımıyorum. Yaşam üslubu ne demek? Aynı şey-

leri sevmek ve bunları yıllarca, diyelim en azından beş yıl elde tutmak anlamına geliyor bu. Hem kadın bu kadar özgürleşmişse, ne diye bir bara gidip de oradan bir erkeği kaldırmıyor? Bunun kesinkes mümkün olduğundan eminim. Şu var ki, çoğu kadın bunu yapmıyor. Peki niye yapmıyor?" Bu soruyu, ansızın güvenini yeniden kazanarak, soruvermişti. "Çünkü iş bir karar almaya gelince, eski mitleri yeğliyorlar. Tam her şeyin yitirilmiş olduğunu düşündükleri anda, yeryüzünün yedi kıtasında savaşlar vermiş bir erkek tarafından, kapalı kapılar ardında, en iyi hallerinde görünerek keşfedilebileceklerine inanmayı arzuluyorlar Bu erkeğin elinde ne varsa, bir yana iterek kendilerini sahipleneceğini sanıyorlar. Ah! Keşke doğru olsaydı bu". Bunları, soluk soluğa ve çatalını bir kivi dilimine saplamaya çalışarak söylemişti. Çökük yanaklarına ve buruşturduğu dudaklarına bakılırsa, gerçekten de Bloomsbury çevresinden bir tipe benziyor, diye düşündü Harold.

"Peki, şekerim, en iyisini sen bilirsin," dedi Harold, onu daha fazla üzmemeye çalışarak. "Ben sadece düşünmüştüm ki..."

"Peki, tüm mitler arasında en güçlü olan mit hangisidir?" diye sözünü sürdürdü Edith, hafiften çınlayan bir ses tonuyla. Bu arada Harold hesabı istemek üzere garsona ölçülü bir el işareti yapmıştı. "Kaplumbağayla tavşan mitidir," dedi. "İnsanlar, özellikle de kadınlar bu mitten hoşlanırlar. Sanırım, şu nokta dikkatini çekmiştir Harold: Kitaplarımda erkek kahramanı elde edenler hep fare suratlı, çekicilikten uzak kızlardır. Erkek kahramanla fırtınalı aşklar yaşayan ve her şeye tepeden bakan baştan çıkarıcı kadınlar çatışmalardan her zaman yenik ve şaşkın çıkarlar. Her zaman kaplumbağa kazanır. Tabii, bir yalan bu," dedi, keyifli ama güven dolu bir tavırla. Bu arada, yemekte olduğu kivi farkına varmadan çatalından yine tabağına kaymıştı. "Gerçek yaşamda kazanan, hiç kuşkusuz, tavşandır. Her zaman o kazanır. Çevrene şöyle bir bak. Ben şunu iddia ediyorum ki Ezop aslında kaplumbağa pazarı için yazıyordu. Kanıta gerek yok," dedi sesi heyecanla yükselerek. "Tavşanların okuyacak vakitleri yok. Oyunu kazanmakla meşgul onlar. Söylenegelense tam tersi yönde, çünkü gerçekte avuntuya gereksinimi olan kaplumbağanın kendisi. Tıpkı yeryüzünü miras olarak alacak yumuşakbaşlılar gibi," diye ekledi Edith, kısacık bir

an gülümseyerek. Bir duraksamadan sonra, tabağında kalan yiyeceklere uzandı, bir lokmada hepsini midesine indirdi ve hâlâ kendi düşünceleri içinde kaybolmuş olarak arkasına yaslandı.

Boşu boşuna bir profesör kızı olmadığını düşünüyordu Harold onun. Tersine, Edith'in işlerinin başına çok geçmeden döneceğine, belki bir aradan sonra, bir başka gösterişsiz, ama çok satacak bir kitapla ortaya çıkabileceğine güvenebilirdi.

"Elbette," dedi Edith, kahvesinin içine koyduğu banyo tuzlarına benzer toz şeker parçalarını karıştırırken, "tavşanın da kaplumbağa lobisinin propagandasından etkilenmiş olabileceğini; gerçekte daha sakınımlı, daha ölçülü, daha yavaş davranması gerektiğini ileri sürebilirsin. Ancak tavşan kendi üstünlüğüne hep inanmıştır. İşin aslına bakacak olursan, kaplumbağayı çekinilecek bir rakip olarak görmez tavşan, bunun için de hep kazanır" diyerek sözünü bitirdi. "Tabii, yaşamda demek istiyorum. Kurmaca yapıtlarda hiç olmaz bu. En azından, benimkilerde olmaz. Yaşam gerçekleri benim yazdığım türden kurmaca yapıtlara giremeyecek denli korkunçtur. Zaten okurlarım da bu gerçekleri romanlarında bulmayı istemezler hiç. Biliyorsun, Harold, okurlarım temelde erdemli kişiler. Onlar açısından -tabii benim de açımdan- evrak çantası taşıyan şu çoğul orgazm meraklısı kızlar başka yerlere gidebilirler. Gereksinimleri uygun bir biçimde karşılanabilir onların. Ne de olsa her pazar yerinde işportacılar bulunur."

"Görüyorum ki eski formuna dönüyorsun," dedi Harold, bir tomar kâğıt parayı elinde tek tek sayarken.

"Yemek için teşekkür ederim, Harold," dedi Edith, dışarıdaki kalabalık caddeye çıktıklarında. Harold'ın kibar ve kendi kişiliğini öne çıkarmayan ilgisinden ayrılmak şimdi onu şu ana değin sarsıldığından daha çok sarsmıştı. Başını alıp gittiğinde kendisiyle temas kuracağına güvenebileceği tek kişiydi o. Nereye gittiğini bilen tek -ya da hemen hemen- tek kişiydi. Ne yazık ki, niçin gittiğini bilen tek kişi değildi. Harold'ın bir saate kalmadan yeniden acıkmasına meydan verecek bir yemek için bu kadar çok para ödemiş olmasının bilincinde, yalvarırcasına onun gözlerinin içine bakıyordu. Kendi iştahı da kaçmıştı, tamamen kaçmıştı. Bugünlerde neler yediğini hiç önemsemiyordu, çünkü artık kendini

önemsemiyordu. Oysa David için kendi eliyle pişirdiği şu hoş yemekler, David'in hep de yataktan çıktıklarında, hem de geceyarısı gibi en münasebetsiz vakitlerde ister gözüktüğü şu kızartmalar, şu geceyarısı şölenleri; bazen son ana değin ertelenip sessiz sokaklardan koşa-koşa Holland Park'a gitmeden önce midesine indirdiği yemekler. "Böyle şeyleri evde hiç yiyemiyorum," derdi, hoşnutlukla David, çatalını bir patates kızartmasına batırıp onu da bir yumurta sarısına banarken. Kendisi de, sırtında geceliği, elinde servise hazır fırınlanmış bir tencere fasulye, dikkatle onu seyrederdi. İştahını bir uzman gözüyle değerlendirerek mutfaktan bir başka yemek getirir ve tabağına kepçeyle bir dolu kremalı yumurta koyardı. David de, içini çekerek, "Tam da kahramanlara göre yemek!" derdi, halinden çok memnun, ince vücudu böylesine dietlerin şişmanlatıcı etkilerine sonsuza değin dirençli olarak. Sonra "Harika!" diye mırıldandı, arkasına iyice doymuş halde yaslanarak. "Ocakta çay var mıydı acaba?" Ama çayını içerken bile hareketlerinin gitgide daha çabuklaştığını, daha kararlılık kazandığını fark ederdi Edith. Ellerini kısa, koyu kızıl saçlarının üzerinden geçirdiğinde ise ayrılış sürecinin başladığını, çok geçmeden giyineceğini anlardı. O zamanlar, onu daha az tanıdığını hissediyordu. Bütün şu gömlek manşetleri, saatler onun öteki yaşamına aitti; karısı okullarına geciken çocuklarına bağırırken, o her sabah bu işlerle uğraşırdı. Perdenin ardından arabasına binmek üzere dışarıya çıkışını ve motoru alelacele çalıştırıp gecenin karanlığında kaybolup gidişini seyrederdi. Sonunda onu hemen hemen hiç tanımadığını hissetmişti. Sanki hep sonsuza değin gitmiş gibiydi. Ama daima geri dönmüştü. Er geç dönmüştü.

Gündüz saatlerini yalnızca onu bekleyerek geçirdiği duygusuna kapılmıştı. Gelgelelim, bütün vaktini Leydi Shalott gibi pencereden dışarı bakarak geçirmediğini kanıtlayan, hatırı sayılır uzunluklarda beş roman vardı ortada. Verimliliğine karşın, bunun bir kaplumbağa yaşantısı olduğunu kabul ediyordu. Bu yüzden de, kendisi gibi kaplumbağalar için yazıyordu.

Ama şimdi tam bir kaplumbağa olup çıktım, diye düşündü, gözlerini açıp hâlâ ıssız gözüken salona korkulu korkulu bakarak. Ancak, kolunun üstünde bir peçeteyle, kapıda bir garsonun be-

lirişi, yemeğini bitirmek için de olsa bir kararlılık duygusu verdi ona; çünkü şimdi, odasında yalnız kalıp düşünmek istiyordu. Hapların etkisi geçmiş olmalı, diye düşündü, ayağa kalktığında başının bir hayli döndüğünü hissederek. Ayrıca, boğazı ağrıyor ve esnemelerini de güçlükle bastırabiliyordu. Babacığının dediği gibi, yürekliliğe sahip olduğunu göstermenin anıydı bu. Yararı dokunacağı için yemek yemeye ve değişmez bir ruh durumu içinde olabildiğince uzun bir süre kalmaya hazır olarak, kendini yemek salonuna doğru yürümeye zorladı.

Yemek salonu, şimdi oldukça kararmış bahçeye bakan uzun pencereleri, lekesiz bembeyaz masa örtülerinin üzerinde duran ev yapımı görünüşlü küçük çiçek demetleriyle gerçekte çok hoştu. Ayrıca bomboştu. Köşedeki bir masada, daha önce barda gözüne çarpan ve görünüşe bakılırsa o tekdüze koyu sohbeti sürdürmekte olan gri takım elbiseli dört adam oturuyordu. Lokmalarını hiç durmaksızın ve yüzünde hiçbir ifade olmadan çiğneyen Madam de Bonneuil'ün şarabını sanki ağzını çalkalıyormuşçasına koca koca yudumlarla içmek gibisinden garip bir huyu vardı. Her bir yemek arasında da, öteki yemeklerin getirilmesini, ellerini masanın üzerine koyarak bekliyordu. Edith uzaktan esmerimsi parmaklarında küçük küçük yüzükler seçebiliyordu; birinin üstü aşınmış iri bir taşı vardı. Köpekli kadın, uzun boynundan ve dar omuzlarından sıskalığını ortaya çıkarırcasına sarkan Çin krepinden bir bluz giymiş ve bu Edith'te biraz düşkırıklığı yaratmıştı; çünkü zihninde onun için yazdığı hikâyenin girişine pek uymamış, bitişiğindeki masada, saçları oldukça dağınık, kamburunu çıkararak oturmuştu. Yüzünde hiçbir duygu izi barındırmayan beyaz ceketli oğlan, sandalyesinin ardında, ayak işlerine koşuşturan bir hizmetkâr gibi dikilip duruyordu. Yanıbaşındaki Kiki sürekli burnunu çekiyor ve sahibesi onu zaman zaman yerden alıp yüzüne bastırıyordu. Edith, bu yüzün, şimdi, tümüyle bozulup dağılma belirtileri gösteren bir yüz olduğunu fark etti. Kucağındaki Kiki ve yemek yemekten çok bir süs eşyası gibi kullanır gözüktüğü çatalıyla kadın, hep bir şeyler yiyip tükettiği izlenimini uyandırıyordu ama, çatalına batırdığı yiyeceklerin büyük bir kısmının masa örtüsüne doğru kaydığını görebiliyordu Edith. Her nasılsa bu yiyecekler yere hiçbir zaman

düşmüyorlardı, çünkü Kiki eğitilmiş bir ayı balığı gibi zıplayıp düşen bu yiyecekleri havada yakalayıveriyordu. Kiki'nin birçok bakımdan yeri doldurulmaz, çok değerli bir varlık olduğu izlenimini edindi Edith. Yüzünde hiçbir ifade barındırmayan oğlan çocuğunun varlığı tümüyle amaçtan yoksun gibi görünüyordu ki, tam o sırada baş garsonun başını eğip bir işaret yapması üzerine, çocuk öne doğru fırlayıp yarı boşalmış Frascati şişesini kaldırdı, sonra onu kararlı ve kendinden emin adımlarla salonun uzak bir köşesine götürdü. Birkaç saniye sonra da, aynı kararlı ve kendinden emin adımlarla, büyük bir dondurmayla birlikte geri döndü ve dondurmayı kadının önüne koyup yeniden sandalyenin arkasındaki yerini aldı. Köpekli kadın güzel ve kımıltısız gözlerini Edith'e doğru çevirdi, yüzünü karmaşık ve sofistike bir edayla buruşturdu ve dikkatini yeniden tabağına verdi. Teatral, diye düşündü Edith. Yabancı kabarelerden birinde bir kereliğine sahneye çıkıp sonra bu işlerden elini eteğini çekmiş şu uzun boylu dansçılardan biri olmalı. Ama niye burada acaba?

Yemeğin sıcak ve mükemmel olduğunun farkındaydı Edith; bu yemekten zevk aldığını, etkisi altında an be an yeniden canlandırdığını hissedince çok şaşırdı. Şimdi birazcık daha zindeleşmiş olarak, salonun etrafına bakındı, ama görmeye değer pek bir şey yoktu. Gri takım elbiseli adamlar hâlâ hararetli hararetli sohbet ediyorlardı. Kentten gelen iki genç çift, herhalde geceyi dışarıda geçirmek istediklerinden olacak, bahçeye bakan pencerelerin yanlarına yerleştirilmişlerdi. Gerçekte Mösyö Huber'den başkası olmayan yaşlı tıknaz adam, bir yandan yemek yerken, bir yandan da çevresinde olup bitenlere gözkulak olmaya ve böylelikle de en sevdiği iki meşgalesini bir arada yapmaya kararlı gözüküyordu. Hemen hemen her şeyi arzuladığı gibi bulmakla birlikte, neredeyse tüm garsonları tek tek masasına çağırmaktan, onlara kaş-göz işaretleriyle fırça çekmekten ve sonra da son hızla görevlerinin başlarına yollamaktan geri kalmıyordu. Ölü mevsim kendini göstermeye başladı bile, diye düşündü Edith. Köpekli kadın kalktı, peçetesi yere düşünce ayağı tökezler gibi oldu, derken Kiki'yi kucağına alıp, ileriye doğru bir-iki adım atmış olan beyaz ceketli çocuğa olağandışı bir bakış fırlattı ve derin bir

soluk alarak salondan görkemli bir edayla çıkmaya hazırlandı. Elleri masanın üstünde olan Madam de Bonneuil, ansızın yüksek sesle geğiriverdi. Mösyö Huber gözlerini bir an kapadı, Edith olup bitenleri görmek için dikkat kesildi, ama Mösyö Huber gözlerini yeniden açtığında, yüzünde meleklere özgü bir sevinç ifadesi vardı. Edith onun bakış doğrultusunu izleyince, buna neyin neden olduğunu anladı: Salonun karşı tarafında, dantelalı gece mavisi giysileri içinde, kulağında pırıltılar saçan küçük elmas küpeler, kızı için çay istetmiş olan alımlı hanımefendi içeriye girmeye tereddüt ediyormuşçasına, kapı eşiğinde ayakta duruyordu. Derken, salondakilerin dikkatini çektiğine ve hoş bir kabul göreceğine kanaat getirerek, masasına doğru zarif bir edayla ilerledi. Kolsuz siyah bir elbise giymiş olan kızı, çiçek buketleri topluyormuşçasına sağa sola gülücükler dağıtarak, onu izledi.

Kendisine bir bardak su daha koyarak, bu sahneyi görmeliyim, diye düşündü Edith. Bu iki kadına karşı daha şimdiden güçlü ve tanımlayamadığı duygularla doluydu: Merak, imrenme, haz, birinin çekiciliğine kapılma ve korku; güçlü kişilerin karşısında öteden beri hissettiği korku. Buradaki varlıkları anlaşılmaz gözüküyordu ama, hiç kuşkusuz onlar da güçlüydüler, buna şüphe yoktu. Daha iyi şeylere layık insanlarmış gibi görünüyorlardı. Bu, garsonların onları sandalyelerine yerleştirmek için her yandan alelacele koşuşturmalarından anlaşılıyordu; yemek listeleri getirtiliyor, karşılıklı güleryüzlü sözler ediliyordu. Bütün bu olup bitenler yüzünden oldukça gölgede kalmış olan köpekli kadın, yüzünde yine karmaşık bir ifadeyle onlara doğru baktı. Dışarıya çıkarken iki kadınla daha önce karşılaşmış olmasına karşın, onların köpekli kadını hepten görmezden gelmiş olmaları dikkatini çekmişti Edith'in. Zihninin derinliklerinden yine küçük bir korku titremesi geçti. Şurası kesindi ki, seyredilmeye değerdi bu kadınlar. Bir kere, gerçek bir enerji küpüydüler; sonra, her yanlarından çekicilik akıyordu. Seyri hoş olan yanları yalnızca çekicilikleri de değildi, çekicilikleriyle uyum içinde olan olağanüstü bir iştahları da vardı ayrıca. Birbirleriyle bıcır-bıcır konuşuyorlar, önlerindeki yemekleri birbiri ardından coşkuyla yerlerken çatalları ve bıçakları pırıltılar saçıyordu. Ertesi gün yerine

getirecekleri şeyler için planlar yapıyorlardı. Şu sözlerini duyabildi Edith: "Arabayı saat kaç için çağırdın?... Hatırlat da şu ayakkabıları geri götüreyim, anneciğim". Derken, çoğu aç gözlü kadın gibi, güç beğenir tavırlarla, sanki önlerindeki yemeği hiç fark etmemişlercesine yeniden sandalyelerinde arkalarına yaslandılar. Saman altından su yürütüyor bunlar, diye düşündü Edith.

Şu var ki, içinden gelen bir güç onların hareketlerini izlemeye zorluyordu kendisini. Bir hizmetkârın tedirgin sakınımıyla onların ardından dışarı çıktı ve koridorda burnuna gelen parfüm kokusunun kaynağını keşfetti. Kadınlar salondaki yerlerini alırlarken, onların son derece kendinden emin görünen varlıklarından bir cesurluk, bir güven duygusu kazanacakmışçasına yakınlarına oturdu. Kadınlar kahvelerinin getirilmesini beklerken, pudriyerlerinin aynalarında çatık kaşlı ifadelerle yüzlerini incelediler; saçlarının şurasına burasına çeki-düzen verdiler; dudaklarını yeniden boyadılar. Saçları kül rengi sarışın hanımefendi, yaşlı piyaniste gülümsemek üzere başını kaldırdı; yaşlı piyanist az önce elinde yeni şarkı seçmeleriyle yerine dönmüştü. Sarışın hanımefendi, piyanoda yumuşak ve içe dönük bir ses yükselirken, "Aa, Noel!" diye haykırdı, kendini müziğe kaptırmış olarak. "Ne büyük bir dahiydi o oğlan!"

O *oğlan?* Edith kadınların yaşlarını bir kez daha gözden geçirmesi gerektiğini kavramıştı; ama bunu yapmadan, kızın ayağa kalktığını, ellerini geniş kalçalarının üzerinden geçirerek siyah elbisesini düzelttiğini ve sonra da kendine doğru ilerlediğini gördü. Kızın oldukça geniş, kızarmış, sarışın yüzü Edith'e doğru komik bir edayla eğildi ve onun, "Acaba kahvenizi bizimle birlikte içmez miydiniz, diyordu annem?" dediğini işitti.

Elbette bir kurtuluştu bu, önünde uzayıp giden akşamdan bir kurtuluştu. Edith neşeyle ayağa kalktı, kızı izledi, annesine doğru başını hafifçe eğerek selamladı ve "Çok naziksiniz. Adım Edith Hope. Daha bugün geldim. Şey..." dedi.

"Ben Mrs. Pusey," dedi hanımefendi. "Iris Pusey."

"Tanıştığımıza memnun oldum. Ne kadar zamandır..."

"Bu da kızım Jennifer."

Birbirlerine bir şeyler beklercesine gülümseyerek oturdular.

Kahve geldi. Mrs. Pusey öne doğru eğilip fincanını aldı. "Haydi git de şu hanımefendiye bize katılmasını söyle, dedim Jennifer'a. Tek başına bir insan görmekten nefret ederim. Özellikle de akşamları." Yeniden sandalyesinin arkasına yaslandı. Edith yine gülümsedi.

"Gözleri ne kadar da hüzünlü," dedim.

3

Ertesi sabah, durgunluk.

Pembemsi, tatlı bir alacakaranlığa uyandı Edith. Alışık olmadığı yatakta dirseklerinden destek alıp dikkatle doğrularak, göz ucuyla saatine baktı. Çok erken olduğunu düşünmüştü; bir süre önce uyandığı ve koridorun dibinde bir kapının sessizce kapanmış olduğunu işittiğini anımsıyordu. Ne var ki, şaşırarak, saatin neredeyse sekiz olduğunu gördü. Dana rengi perdelerden sızan bir ışık, günün güzel olacağını muştuluyordu. Kahvaltı isteme zilini çaldı, sonra kalktı ve perdeleri çekti. Uzun beyaz geceliğiyle küçük balkona çıktı ve soğuk havadan ötürü ürperdi. Ancak, pus gölün üzerinden kalkıyordu ve önünde, ta uzaklarda, bakarken bakarken hem genel hatlarını, hem de büyüklüğü biçim kazanan

koyu gri renkteki kitleyi görebildi. Dağdı bu. Altında, küçük bir tekne, sessiz sessiz iskeleye yanaşıyordu. Derken, bol pantolonu ve beyaz ceketiyle şef garson, gündelik taze tatlı su levreklerini teslim almak üzere iskelede göründü.

Dün köpekli kadının sandalyesinin arkasında ayakta duran, yüzü ifadesiz garson çocuk, kahvaltı tepsisini omuz yüksekliğinden indirerek, küçük masanın üzerine koydu.

"Merci," dedi; Edith. Sesini bir süredir kullanmadığından kendisine hâlâ yabancı geliyordu ses tonu. *"Il fait froid?"**

*"Il a neigé cette nuit sur la montagne,"*** diye yanıt verdi garson çocuk, ölçülü bir ses tonuyla.

Bu denli genç biri için görevlerini çok ciddiye alıyormuş gibi gözüküyordu. Belki de, on sekiz yaşlarında falandı; saçları yaptığı bir şeyin cezasını çekiyormuşçasına kısaydı ve yüzünde sabit bir ifadeyle kendisinden çok daha yaşlı bir hizmetkârın deneyimi vardı. Sır tutan, kendine göre bir onur sahibi, efendisinin sadık kulu, bir beyefendinin beyefendi hizmetkârı gibiydi.

*"Comment vous appelez-vous?"**** diye sordu Edith kibarca.

Eli kapı tokmağında arkasına döndü ve kendi kendisine çetin görevler edinmiş, ama arkadaşça davranılmaktan hoşnut bir çocuğun başkalarına güven duyan gözleriyle gülümsedi. Bir ön dişi eksikti.

"Alain," diye yanıtladı. *"Je m'appelle Alain."*****

Edith, kahvesini içti ve önceki akşamı düşünmeye koyuldu. Evet, bir şey gerçekleşmişti; insanlar birer ad taşımaya başlıyorlardı. Burada ve şimdi olan, gündelik olan belli bir öz kazanmaya başlıyordu. Bu gerçekleşmenin beraberinde getirdiği terör boyutu -sanki bu yeri çok iyi bilmek varlığına bir gerçeklik, bir geçerlilik verebilirmiş gibi- olayların çok geçmeden olağanüstü bir tarzda üst üste yığılmasıyla, Iris ve Jennifer Pusey ile tanışması gibi son derece eğlendirici bir durumun etkisiyle daha az önemli görünür oldu. Aslında, daha doğrusu, Iris Pusey'le tanışmasının sonucunda demesi gerekirdi, çünkü Jennifer annesinin o denli tıpatıp bir yansımasıydı ki fiziksel olarak enikonu geniş

*Fr. "Hava soğuk mu?"
**Fr. "Bu gece dağa kar düştü."
***Fr. "Adınız nedir?"
****Fr. "Adım Alain."

bir yer kaplamasına ve tuhaf biçimde ağırlıklı bir fiziksel varlık taşımasına karşın kendisi için söyleyecek çok fazla şeyi yoktu. Gerçekten de Edith bir iki kez, Jennifer'ın o geniş güleç yüzünün ardında bir başka yerde olduğu izlenimine kapılmıştı.

Ama hiç kuşku yok ki, sahnede olan Iris'ti, yıldızın Iris olduğu gün gibi ortadaydı. Birçok yıldız gibi o da ancak bir egemenlik konumunda bulunabilirdi. Her konuda her türlü bilgiyi ediniyor, bu yüzden Edith'in kendine ilişkin bir şeyler anlatması bile gerekmiyordu. Sırf kısacık bir an Mrs. Pusey'in acıma duygularını harekete geçirdiği için şimdi Mrs. Pusey'in sırdaşı olması gerekiyordu. Anlatacak ne kadar da çok şeyi var, diye düşündü Edith. Bazı insanlar ne kadar da yoğun hayatlar yaşıyorlardı! Iris Pusey, Hotel du Lac'daki yıllık kısa süreli kalışları için tek bir gerekçe gösteriyordu: Buraya alışveriş yapmaya gelmişti o. Merhum kocası ihtiyatlı davranıp adına bir İsviçre bankasında hesap açtırdığından bunu yapabiliyordu.

Edith bütün bunları Mrs. Pusey'in yanında geçirdiği ilk yarım saatin sonunda öğrenmişti. Oyunun kurallarının konulması, her iki taraf için de sözsüz bir anlaşmaya varılabilmesi için yarım saat yetmişti. Mrs. Pusey'in büyük bir duygudaşlık göstererek fark ettiği o korkunç yazgısından kurtulmasına karşılık olarak Edith de, başka kişilerle bağlantıları olmadığı durumlarda -bu bağlantılar oldukça araştırıcı bir gözün denetimi altında bulunacaktı- kendisini Mrs. Pusey'in buyruklarına sunacak, onun düşünceleri, anıları, karakter analizleri ve yaşamın hayhuyu üzerine geliştirdiği genel görüşlerine kulak verecekti. Edith buna yeterince çabuk evet demişti, bunu da çaresiz gördüğü ama tümüyle de ciddi olmayan durumundan ötürü değil; Mrs. Pusey ona çevresini inceleme, çevresinden zevk duyma ve yabancı kişilerle ilişki kurma olanağını verdiği için yapmıştı. Çünkü, kalpleri fethetme konusunda duyduğu arzunun son derece saygıdeğer kıldığı, kendisine yaşamın hep başlıca hazlarını vermiş olan dişilik olayını kafasına böylesine takmış olan bu çekici kadında bir hırs, bir kabalık, bir ateşlilik algılamıştı Edith. Mrs. Pusey ile Jennifer'ın yemek yiyişlerini seyrederken içinde hafif bir zayıflık duygusuna yol açan şey, onlardaki bu tümüyle doyma ve zafer kazanma iradesini al-

gılamasıydı. Aynı zamanda bir iştah farkını da, kendi iştahına örtük bir tehdit gibi görünen bir iştahı da algılamıştı. Ne var ki, Jennifer ile Mrs. Pusey'in hoş meclisinde oturmuş kahvesini içerken, kadınların yörüngesinde bulunan herkesin üzerine düşürdükleri kendine saygı ışığının sıcağında güneşlenirken, bu tehdit duygusunu gülünç bularak (ve bu duygunun ayrıca çok ıstıraplı olduğunu düşünerek) kafasından atmıştı. Bundan başka, Edith için, yaşamının bu garip kavşağında, Mrs. Pusey'in yaşantısının ta kendisinde yatıştırıcı bir şeyler vardı; kadın öylesine kibar, öylesine hırslı, öylesine sakin ve arzularında öylesine ateşliydi ki, başkalarında mülkiyete, biriktirmeye ilişkin gözüpek düşünceler uyandırıyordu. Hiçbir çağdaş kadının onaylamaya yanaşmayacağı türden bir kadın timsali o, diye düşündü Edith, çünkü Mrs. Pusey'in vamp bir kadın olma özlemi yalnızca kendisiyle sınırlı kalmıyor, o böyle eğilimleri başkalarında da özendiriyordu. Beklenmedik bir düşgücüne, bir cömertliğe sahipti. Sözgelimi kızını, daha sıradan bir kadının yapabileceği gibi, kendine bir rakip olarak görmüyordu; tersine, ona, sonunda zaten kendisinin olacak yıldızlığa hazırlanması gereken biri olarak bakıyordu. Gerçekten de, anne ile kızı arasında, Edith'in bildiği her şeyi aşan fiziksel bir yakınlık vardı; sonra Edith biraz gerçek dışı olarak görse de, her iki tarafta aynı zamanda sevgi de vardı. Çünkü, şurası apaçıktı ki, Jennifer'ın gürbüzlüğüne, tombulluğa yaklaşan gürbüzlüğüne karşın annesi onu hâlâ küçük bir kız olarak görüyordu. Jennifer da, belki de hem alışkanlıktan hem de bundan hoşlandığından, küçük bir kız gibi davranmaya devam ediyordu.

Bütün bunların sonucu Edith'in zihninde bir kadına en çok hangi davranış yakışır sorusunu yeniden uyandırmak oldu. Üzerine romanlarının çoğunu kaleme aldığı, Harold Webb ile tartışmaya giriştiği, yanıt vermekte başarısızlığa uğradığı ve şimdi son derece önemli gördüğü bir soruydu bu. Bu soruyu böylelikle ilk elden inceleme fırsatı verilmiş olmasından duyduğu heyecan, Mrs. Pusey'in şu ana değin ağzından çıkan her şeyin son derece havadan sudan olmasından ötürü azalmış değildi. Besbelli ki dikkatini daha çok yoğunlaştırmasına değecek bazı derinlikler vardı

bu noktada.

Mrs. Pusey, şimdi ne yazık ki hayatta olmayan, ama aklından hiç çıkarmadığı ve kendisine hâlâ bir esin kaynağı olan kocasına atıfta bulunarak, konuyu uygar bir dille açmıştı.

"Harika, harika bir adamdı," demişti, önceki bilgiyi verdikten sonra, sağ elinin işaret ve başparmağını burnunun köprüsüne bir an bastırarak.

"Yapma, anne!" diye yalvardı Jennifer, eliyle annesinin kolunu okşayarak.

Mrs. Pusey, sarsıla sarsıla şöyle bir güldü. "Üzülmemden aslında ölesiye nefret ediyor," dedi Edith'e. "Tamam, şekerim, budalalık etmeyeceğim." Güzel beyaz bir mendil çıkarıp ağzının köşelerine bastırdı.

"Ah, onu nasıl da özlediğimi bilemezsiniz!" diye içini döktü Edith'e. "Arzulayabileceğim her şeyi verdi bana o. Evlilik yaşamımın ilk yılları bir düş gibiydi. Seni mutlu edecekse, istediğini al. Sana açık bir çek vereceğim. Hepsini de eve harcama. Kendin için de harca, derdi. Ama elbette, sevgili evim her şeyin başında geliyordu. Nasıl da hayrandım o eve." Sözünün burasında işaret ve başparmağını bir kez daha burnunun köprüsüne dokundurdu.

"Nerede oturuyorsunuz?" diye sordu Edith, bunun laf olsun diye söylenmiş bir soru olduğunun bilincinde.

"Aa, Haslemere'daki ilk evimizden söz ediyorum. Ah, keşke yanımda fotoğrafları olsaydı. Mimarisi yeniydi. Düşlerimdeki evdi o benim. Aslında bundan çok söz etmemeliyim, yoksa Jennifer üzülecek, öyle değil mi şekerim? Aa, evet, Green Tiles'tan ayrılmak kalbini kırmıştı yavrucuğumun."

Açık seçik görebiliyorum, diye düşündü Edith. Parkeli yer döşemeleri, gömme dolaplar, şahane perdeler, mutfakta akla hayale gelebilecek her türlü aygıt. Haftada iki kez uğrayan bahçıvan. Her gün, beyaz önlüğü içinde, bahçıvanın her işe koşturan karısı. Aşağıda, beyefendiler için golf partisinden sonra kullanabilsinler diye bir vestiyer. Taş döşemeli bir bahçe.

"Ancak kocam genel müdürlüğe geçip de onun ne kadar çok yolculuk yapması gerektiğini görünce, kararlı kavrandım. Dedim

ki kendime, kent dışında sakin yaşam sürmeyi seven budala karısının sırf hoşuna gitsin diye kendini niye yıpratsın ki o? Zaten benden kendisi için konuk ağırlamamı isteyeceğini biliyordum. Benden istemeden biliyordum bunu. Bu yüzden St. John's Wood Montrose Court'a taşındık. Elbette güzel bir daire, sonra ev işlerine bakan mükemmel bir kadın hizmetkârım var. Jennifer'ın kendi başına birkaç odası olmasına imkân verecek kadar geniş bir daire. Bütün arkadaşlarını davet edebiliyor; onu tamamen yalnız bırakıyorum. Ve dükkânlar da çok iyi."

Mendilini ağzının köşelerine yeniden bastırdı. "Elbette, her şeyi aldırtabiliyorum," diye sözünü sürdürdü.

Mrs. Pusey, Edith'i evindeki rahat duruma inandırmış olarak, ona yurtdışındaki yaşantısının en renkli anılarını anlatmaya devam etti. Mrs. Pusey ile Jennifer'ın yol arkadaşı olarak son derece uyumlu bir çift oluşturdukları anlaşılıyordu. Yurtdışını da esas olarak bir lüks mal ambarı gibi görüyorlardı. Son zamanlarda modası tümüyle geçmiş tatil yerleri konusunda enikonu bilgileri vardı. Buraya bu yüzden gelmişlerdi. Ama buradaki varlıklarının bir nedeni de, bir İsviçre bankasında hesapları olmaları ve Mr. ve Mrs. Pusey'lerin 'eski günlerde' Montreux'de yaptıkları bir gezi sırasında Mösyö Huber'i tanımış olmalarıydı. Ancak, Mr. Pusey'in işlerini yürütebilmek için İngiltere'de kaldığı ve Jennifer ile annesinin Cadenabbia'ya, Luceme'e, Amalfi'ye ya da Deauville'e, Menton'a, Bordighera'ya yahut Estoril'e dinlenme gezilerine çıktıkları anlaşıldı. Bir kez, o da yalnızca bir kez, Palma'ya gitmişti Mrs. Pusey; ama bunun bir hata olduğu ortaya çıkmıştı. "Sıcaklığa hiç mi hiç dayanamam. Bundan sonra kocam Akdeniz'e gitmeyi bir daha göze alamayacağını söyledi, özellikle de yazın en sıcak aylarında. Elbette bunlar, şu paket tur denilen şeylerden önceydi. Palma güzel yerdi. Ama sıcaklık müthişti. Bütün vaktimi katedralde serinlemeye çalışarak geçiriyordum. Bir daha dünyada gitmem."

Hayır, diye sözünü sürdürdü Mrs. Pusey, daha serin havaları yeğliyordu o. Hem kalabalıklardan da nefret ediyorlardı. Sonra Mösyö Huber de onlara çok güleryüz göstermişti. Elbette, hep de aynı odayı tutuyorlardı. Üçüncü kattaki, göle bakan oda.

"O zaman sanırım aynı koridorda olmalıyız," diye atıldı Edith. "Benim odam 307".

"Aa evet," dedi Mrs. Pusey. "Koridorun dibindeki şu küçük oda. Böyle yerlerde çok az tek yataklı oda var, tabii." Kafasında bir şeyler kuruyormuşçasına Edith'e baktı. "Birlikte yukarı çıkarsak, nerelerde olduğumuzu görebiliriz," dedi. Derken, sandalyesinin kenarına tutunup çaba harcayarak ayağa kalkmaya girişti ve iki kez başarısızlığa uğradıktan sonra Jennifer'ın kolundan destek alarak narin ayak bilekleri üzerinde yükseldi. Bu kadın yetmişine merdiven dayamış, diye düşündü Edith.

Ne var ki, Mrs. Pusey'in gece mavisi renginde giysisiyle kaplı biçimli sırtını ve üzerinden önce asansörün içine sonra da koridora yayılan gül kokulu parfümünü fark edince, durumun hiç de öyle olmadığını kavradı Edith. Jennifer'ın asansör kapısını açması için öne adım atmasına izin verilirken, Mrs. Pusey, kibar bir ev sahibesi gibi Edith'e yolu göstermek üzere hazırlandı. Gerçekten de bir süitleri vardı Pusey'lerin: İki yatak odasına koridordan ayrı ayrı girilebiliyordu. Mrs. Pusey kendilerinin sürekli olarak, bu iki odayı birleştiren ve kendilerine güvenen kişilerin garip yerlerde yanlarından ayırmadıkları renkli bir televizyon, bir meyve sepeti, çiçek ve birkaç şişe şampanya gibi hoş şeylerle dolu küçük salonda oturduklarını ima etti. Derken, yatak odasına giden yolu göstererek, yüzünde bir gülümsemeyle, bir sandalyenin arkasına atılmış, istiridye renginde satenden, çeşitli dantelalarla bezeli, ev içi giysisine işaret etti. "Zaafım," diyerek döktü içini. "Güzel şeylere bayılıyorum. Montreux'de de o kadar harika mağazalar var ki! Her yıl bu yüzden dönüyoruz buraya."

Göz ucuyla yine Edith'e bakıp gülümsedi. "Buradayken kendinize güzel bir şeyler almalısınız, şekerim. Bir kadın güzel şeylere sahip olmayı borçludur kendine. Kendini iyi hissediyorsa, iyi görünür. Jennifer'a da hep bunu söylüyorum. Onun hep kraliçeler gibi giyinip kuşanmasına çaba harcıyorum. Öyle değil mi, tatlım?"

Kollarını Jennifer'a doğru açtı ve o da annesinin kollarına doğru yürüyüp yüzünü onun yüzüne yaklaştırdı. "Ah!" diye güldü Mrs. Pusey. "Budala anneciğini seviyor, öyle değil mi, tatlım?"

Birbirlerini sevecenlikle kucakladılar ve Edith'i uğurlamak üzere, hâlâ sarmaş dolaş, kapıya doğru yürüdüler. "Yalnız kalmayın, şekerim," dedi Mrs. Pusey. "Bizi nerede bulacağınızı biliyorsunuz." Ve kapı kapanmıştı.

Şiltesinin eski Spartalılara özgü sertliği, normalde zaten hafif olan uykusunu her zamankinden daha çok kesintiye uğratınca, gecenin çeşitli vakitlerinde, Pusey'lerle arasında geçen konuşma üzerinde düşünür buldu kendini Edith. Pusey'lerin süitinde gözüne çarpan, birtakım hoş niteliklerin dağınık bir tarzda yer aldığı, Alaaddin'in mağarasına benzer atmosferi düşündü. Ama en çok da, sarmaş dolaş olmuş, pembe yüzleri Edith'e dönükken kollarını birbirlerine kenetlemiş anne ile kızın oluşturduğu büyüleyici tabloyu düşündü. Onu görünce yalnızlığının iyiden iyiye bilincine varmışlar ve bu durum masumlaşmış yüz ifadelerinde şaşkınlık ve acıma duygularıyla kendini belli etmişti. Edith kendini neredeyse özür diler gibi hissetmiş, başını hafifçe aşağı eğerek (bu bile kendi başına bir çağrışım ve anıydı) onlara iyi geceler dilemiş, sonra da düşünceli düşünceli odasının yolunu tutmuştu. Sonunda da bu garip duygular karmaşası yeniden uyanıp harekete geçmesin diye, bu yaşantıdan bir ders almaya karar vermişti.

Ertesi sabah, tüvit eteğiyle uzun hırkasını giymişti ve bu haliyle çevresine belki biraz kendini koyuvermiş göründüğünü düşünüyordu. Öteden beri çevresindekiler görünüşüne pek ilgi göstermemişlerse ("Şu sıralar ne üzerinde çalışıyorsunuz?" diye sorarlardı insanlar partilerde) bu belki de kendi hatasıydı. Başkalarına olduğu kadar besbelli ki kendisine de açık olan tüketicilik ölçülerini tartmada başarısızlığa uğramıştı; ama şimdi buna bir çare bulabilirdi. Koridora adımını atarken, bir kadın kendini iyi hissediyorsa, iyi görünür, dedi kendi kendine. Derken, otelin fuayesinden geçip döner kapıdan dışarı çıkarken, dünyaya adımını atmadan önce kendini derin bir solukla güçlendirip bir kez daha o düsturu anımsadı. Elbette, her şeyi aldıracağım, diye geçirdi zihninden.

Ne var ki aradan daha on dakika bile geçmeden şunu apaçık anlamıştı: Kendisi için yabancı ülkeler, hatta vakitsiz gelinmiş küçük bir tatil kasabası, Iris Pusey ya da Jennifer için olduğu şey-

ler değillerdi. Onların lüks mallar gördüğü yerde, kendisi yalnızca inziva yerleri görüyordu. 'Pension Lartigue'in (Yön. Mme Lartigue) ardından 'Clinique Les Mimosas (Dr. Privat)' geliyordu. Çitle çevrilmiş küçük bir bahçede, katlanır bir masanın üzerinde satranç oynayan iki adam vardı; altı kişi de çıtlarını çıkarmadan sessiz sessiz onları seyre dalmıştı. Düşkırıklığına uğramış, ama hâlâ sakin bir ruh durumu içinde, camları yarı yarıya buğuyla kaplı büyük bir kafeye gelene değin yürümeye devam etti. İçeri girip oturdu. Çantasından bir defter çıkarırken yüzüne belli bir ifade vermeye çalıştı. Ancak önündeki görünüm daha güven vericiydi. Görünüşlerinden sağlık taşan birkaç kadın, alçak sesle sohbet ediyorlar, garson kızlar koşuşturarak bir tezgâhtan masalara kek tabakları taşıyorlar, üst üste kahveler ısmarlanıyordu. Uzağında bir yerde bildik hafif bir inilti sesi duydu Edith; gözlerini kaldırınca, uzun boylu kadının bir parça bademli kurabiyeyi koparıp Kiki'nin ağzına tıktığını gördü. Kadın Edith'i fark edince, küçük gümüş çatalını onu selamlarcasına bir an havaya kaldırdı. Edith başını sallayıp gülümsedi. Ne yapıyordu bu kadın buralarda acaba? Mrs. Pusey bunu hiç kuşkusuz bilirdi. Peki ya ben burada ne yapıyorum diye düşündü, ama bu düşünceyi kafasından hemen kovdu, hesabını ödedi ve gitmek üzere kalktı.

Yürüyüşünün geri kalan kısmında, karşılaştığı rahat yaşama tanıklık edebilecek fazla bir şey bulamadı. Herhalde bir çeşit manav olan köşedeki küçük dükkân, kaldırımdaki tezgâhına, hiç çekiciliği olmayan üç sepet çalı fasulyesi yerleştirmişti. Garın girişinde, üç günlük bir *The Times* aldı. Tam otele dönmüştü ki, Mrs. Pusey ile Jennifer'ın eski moda bir Limuzin'in arkasına törensi bir havayla yerleştirilmekte olduklarını gördü. Jennifer'ı kraliçeler gibi giydirip kuşatmak için Montreux'ye gidiyorlardı kuşkusuz. Edith, yavaş yavaş oteline doğru yürüdü, asansörle yukarı çıktı ve koridorda taze bir koku esintisiyle karşılaştı. Sonra, düşünceli düşünceli odasındaki küçük masasına oturdu ve

"Sevgili David'ciğim," diye yazdı.

Burada bir koşuşturmacadır gidiyor, gerçek bir etkinlik kasırgası içindeyim. Saygıdeğer bir hanımefendi olan Mrs. Iris Pusey beni kibarlık göstererek kanatları altına almamış olsaydı,

benim gibi kendi halinde bir yaratık, bu şık beylerle hanımların oluşturduğu snob ortamdan ürkerek kaçabilirdi. Kızı Jennifer besbelli ki çok daha güzel şeylere layık, ama Mrs. Pusey benim onun için çok makbul bir arkadaş olabileceğimi düşünüyor. Şu var ki, Jennifer'ın annesinden ayrılmakta hiç acelesi yok ya da en azından annesi bana bunun böyle olduğunu söylüyor. Bu arada hepimiz de gönül rahatlığı içinde Jennifer'a yakışacak erkeğin tam vaktinde çıkageleceğini iddia ediyoruz. Şu anda, ufukta bir erkek yok. Mrs. Pusey'in kocası dışında (onun kocası olması dışında başka bir unvanı ya da kimliği yok gibi) biz bizeyiz.

Buradaki en ilginç kişi Mrs. Pusey. Gerçi ilginçlikte ondan geri kalmayacak gibi görünen köpekli güzel bir kadın var. Öğrendiğim kadarıyla, kocası Brüksel'de önemli biriymiş. Ancak daha konuşmuş değiliz. Öte yandan, Mrs. Pusey çok konuşkan biri, bu da benim için bir talih sayılır, aksi halde ben... (bu cümlenin üzerini çizdi.)

Mrs. Pusey'e bayılıyorum. Son derece huzurlu, kendine güvenen biri; gülerek, yüce Tanrı'nın kendisine verdiği şeyleri en iyi şekilde değerlendirdiğini söylüyor. Belli ki hayli parası var ve ben bu değirmenin suyunun nereden geldiğini gerçekten çok merak ediyorum. Kocası Haslemere'den acıklı bir biçimde ayrılmalarına yol açan genel müdürlüğe atandığında gerçekte nereye gitmiş acaba? Bu genel müdürlük neyin genel müdürlüğü imiş? Mrs. Pusey'in davranışlarında, hatta diyebilirim ki Jennifer'ın kişisel görünüşünde beni, 'kocam' diye adlandırdığı kişinin dükkânlara "ticarethane" diyecek biri olduğundan kuşkulandıracak bir yan var.

Ama kesinkes kararlı bir adammış kocası. Kazandığı paraların bir kısmını bir İsviçre bankasına yatırması dışında, yaz mevsiminin en sıcak döneminde Akdeniz'e inmenin göze alınamayacağını anlayan da oymuş. Mrs. Pusey için göze alamamış, demek istiyorum. Peki Mr. Pusey'in içki meclislerinde tek başına felekten bir gece çalabilmek için zaman zaman kaçamak yaptığı oluyor muymuş? Sözgelimi Klüp Marbella'nın üyesi miymiş? Öyle olduğunu umarım, ama bu kanımı destekleyecek hiçbir kanıt yok elimde.

Aklıma gelmişken, şunu da söyleyeyim: Mrs. Pusey'i şimdiye

değin hep bir hanımefendi olarak görüyordum, ama şimdi bu görüşümü şu yönde değiştirdim: Mrs. Pusey kesinlikle sıradan bir kadın. Kocası 'Tepeden tırnağa kadın' dermiş onun için... Şey, köpekli kadını ise kafamda yukarıya doğru, yani hanımefendiliğe yükselttim. Onun da ortalıkta görünmeyen kocası, yönetici sınıfından biri; gerçi Mrs. Pusey kadının kocasının unvanını pek önemsemiyor. Besbelli ki Leydi X'ten (adını daha bilmiyorum) hoşlanmıyor. Bunun nedenini ortaya çıkarmak ilginç olacak.

Bunun dışında şimdi, hepimizin de birer adı var: Mrs. Pusey ile Jennifer elbette; sonra kahvaltıyı getiren oğlanın adı Alain, çay servisi yapan hoş küçük sarışın ise Maryvonne...

Edith, kalemini masanın üzerine bıraktı. Mrs. Pusey ile Jennifer'ı tüm özellikleriyle kâğıda dökmek iyi hoştu ama, kendisine iyi geceler dileyerek kapıdan uğurlarken birbirlerine sevecenlikle sarılmış iki kadının anısıyla iç içeydi hâlâ. Bu anıda sevgi vardı; anne ile kızı arasında sevgi, fiziksel temas ve güzel olma konusunda gizli bir anlaşma vardı. Bunların hiçbirisini tanımamıştı kendisi. Ve aklına kendi tuhaf annesi Rosa geldi; düşkırıklığına uğramış bu sert kadın, kendini kasten, inatla bırakarak yazgısına karşı isyan eden, ama başarısızlığa uğrayan bir zamanların şu güzel kadını; her yanından aromalı kokular yükselen yatak odasına boynu önünde girip çıkan soluk yüzlü sessiz kızıyla alay eden, getirdiği kahveleri, "Çok açık! Çok açık!" diye bağırarak kasten yere döken kadın; şimdiki gibi şişman ve kendini bırakmış olmayan, bir zamanların genç ve güzel kadını, Viyana özlemliyle yanıp tutuşan, ölmüş kızkardeşi Anna için gözyaşı döken kadın geldi aklına.

Mrs. Pusey'in göz alıcı çekiciliğini düşününce, acı dolu anılarla yüz yüze geliyordu Edith. Büyüleyici Schaffner kardeşler, annesi Rosa ve teyzesi Anne, her ikisi de ne kötü yaşlanmışlardı. Klimt üzerine, Schnitzler üzerine ya da Art Nouveau üzerine tezlerini hazırlarken, annelerinin o soğuk yüzlü dairesinde pansiyoner olarak kalan birçok öğrenciyi kul köle etmişlerdi kendilerine. Şu var ki, kızkardeşlerin her ikisi de yaşları ilerlemeden, genç evlenmelerine karşın, çok geçmeden büyük düşkırıklıklarına uğramışlardı. Evlerinden uzakta son derece çekici gözüken bu öğ-

rencilerin tümü de kısa zamanda uysal birer üniversiteli olup çıkmışlardı. Reading, Nottingham, Ohio State ya da Kingston kampüslerinin flört sanatında stratejileri, taktikleri ve zafer kazanmaya duydukları sonsuz arzuyla dolup taşan böylesine hünerli iki Viyanalı kıza verebilecekleri fazla bir şey yoktu. Kızlar yıllarca sonra, kuzinleri Resi ile birlikte, birbirlerini yeniden bulduklarında, hepsi de dehşet verici sıkıntıyla dolu hikâyelerini, gözlerinde kendilerini ilgilendirmeyecek kadar küçülmüş kocalarını, amaçsız günlerinin hikâyelerini anlatmakta âdeta yarışıyorlardı. Derilerinin her gözeneğinden sıkıntı ve düşkırıklığı yayılıyordu. Annelerinin karanlık konuk odasındaki hava, anlaşmazlık ve çirkinlikle doluydu. Şimdi, kendilerini cezalandırırcasına dapdaracık korseler giyen, kaşlarını makyaj kalemiyle kötü kötü çizen, koca göğüslü kadınlar olup çıkmışlardı. Geçmişe dönük bir öfke nöbeti içinde kendilerini duygularına kaptırıyorlar, fincanlarından kahveler dökülürken, ağızlarından *"Schrecklich! Schrecklich! Ach du Schreck!"** diye haykırışlar çıkıyordu.

Büyükannesi Edith'in oturduğu sandalyenin arkasına saklanan yedi yaşındaki Edith, babasının anahtarının kapı kilidinde dönen sesini gönül huzuruyla işitir ve ağlayarak ona doğru koşardı. Anlayamadığı bu sözlerin kaba sesi incitirdi onu. Olup biteni tahmin eden babası, çekingen bir ifadeyle gülümser ve yürüyüşe çıkmalarını önerirdi ona. Bir gün onu Kunsthistorisches Museum'a götürdü ve resimleri açıklamaya çalıştı, ne var ki Edith kıpkırmızı olmuş ıslak yüzünü babasının eline bastırıyor ve onu dinlememekte ısrar ediyordu. Derken, sıcak bir güneş altındaki bir buğday tarlasında yatıp uzanmış adamların resmedildiği bir tablonun önünde özlemle durup da seyre daldığında, Edith iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı ve babası eğilip gözlerinin önüne düşen saçlarını eliyle alnından yukarı doğru taradı. Mendiliyle ıslak gözlerini silerken, işte, yüreklilik göstermenin zamanı Edith, demişti.

Ve elli yaşlarının başlarında oldukça genç ölmüştü babası, zavallı profesörcüğü. Alaycı Rosa onsuz kalınca yıkılmıştı. Ama

*Alm. "Korkunç! Korkunç!"

gün geçmiyordu ki, eskisinden daha pis ve daha öfkeli sözlerle babasının anısına hakaretler yağdırmasın. Ve o da çok geçmeden eceli gelip öldüğünde, Edith, annesinin evrakları arasında, babasının özenli öğrenci Almancasıyla yazmış olduğu, rengi solmuş bir mektup parçasını bulmuştu. Ne için yazılmış olduğu anlaşılmayan bir çeşit çağrıydı bu ve yalnızca başlangıç cümlesi yıllar önceki mutlu zamanlara bir anıştırmada bulunuyordu. Yana eğik ve zarif bir el yazısıyla şu sözler kaleme alınmıştı: "Pek saygıdeğer hanımefendi, bana bir onur bahşedip de..." Yırtılmış olan kâğıt, mesajın geri kalan kısmının anlaşılmasını engelliyordu.

Edith gözlerini ovuşturdu ve kalemini yeniden eline aldı.

"Canım sevgilim, seni ne kadar çok düşündüğümü, özlediğimi ve yeniden göreceğim anı beklediğimi bilemezsin."

Az önce yazdıklarının üstünü dikkatle çizdi ve bir kenara koydu. Sonra, içinde *Ziyaretçi Ayın Altında*'nın bulunduğu dosyayı alarak, kâğıtlarını çıkardı, son paragrafı yeniden okudu ve gündelik fantezi ve şaşırtmaca görevini yerine getirmek üzere başını itaatle kâğıdın üzerine eğdi.

4

"Sanırım bir hayranınız var," dedi Mrs. Pusey, hafifçe gülerek.

Edith hiç yanıt vermedi; görünüşe bakılırsa, öyle yapması da gerekmiyordu, çünkü bademi yeşili keten bir ceketle etek giymiş, her gün taktığı incileri yine takmış olan Mrs. Pusey, Maryvonne'u çağırmak üzere arkasını dönmüştü: Daha fazla sıcak suya gereksinim vardı.

Ziyaretçi Ayın Altında'yla birkaç saat uğraştıktan sonra odasından sersemleşmiş ve bitkin bir halde çıkan Edith, elinde bir büyüteçle *Gazette de Lausanne*'dan küçük küçük parçalar okumakta olan Madam de Bonneuil dışında, salonu bomboş bulmuştu. Salonun iğne düşse duyulacak yoğun sessizliği, öğle yemeği için gecikmiş, çay içmek içinse çok erken gelmiş olduğunu gösteriyordu.

Az önce harcadığı çabanın etkisiyle hâlâ biraz uyuşmuş olarak fuayeyi geçti ve döner kapıdan da geçerek dışarıya adamını attı. Dışarıda öylesine güzel bir öğle sonrası hüküm sürüyordu ki, insan bunu nasıl olur da kaçırır dedi kendi kendine. Bal kadar tatlı bir sonbahar güneşi, gölün yüzünde parıltılar saçarak yansıyor; ufak ufak dalgalar fısıltılı seslerle kıyıya yaklaşıyor; buharla çalışan beyaz bir tekne Ouchy yönünde gürültüsüzce geçip gidiyordu. Kumlu patikada, ayaklarının dibinde, kirpi biçiminde yeşil bir deniz kestanesi gördü; yarık karnından meyvesinin kahverengi pırıltısı fark ediliyordu

Şimdi, üstüne öğle sonrası güneşi vurmuş olan pencereleri buğulu kafe hemen hemen boştu. Tenha bir masaya oturdu, bir an gözlerini kapadı ve güneşin ışınlarıyla karşı karşıya kalmanın saf zevkini yaşadı. Zaman silinip gitmiş; duyumları çoğalmıştı. Hâlâ acıkmayacak kadar kendi roman kişilerinin sorunlarıyla dolu olarak kahvesini içti ve sonra sandalyesinin arkasına yaslanıp gözlerini bir kez daha kapattı, karanlık ve kimselerin fark etmediği yorucu didinmelerinden sonra dinlenmenin ödülünü tatmaya koyuldu. Gözlerini açtığında olağanüstü bir manzarayla yüz yüze geldi: Uzakta, gölün kıyısında köpekli kadın, uzun ince gövdesini yere doğru eğip büküyor, narin kolunu zaman zaman ileri geri oynatıyor, pırıltılar saçan saçları darmadağınık bir halde, garip bir sesle "Kiki! Kiki!" diye bağırıyordu. Küçük köpek, nörotik mizacını bir an için unutmuş gibi, kuru dalların ardından koşarken, kadının bağırışları oturduğu yerin penceresinden az çok işitilebiliyordu. Köpekli kadının yalnızlığından yayılan enerji, jestlerindeki çılgınca tuhaflık ve yoğunlaşma, Edith'in ruh durumunu değiştirerek onu yeniden ihtiyatlı olmaya yöneltti. Kalkıp gerisin geriye otelin yolunu tuttu, sürgünlüğün melankolisine döndü.

Çay servisi yapılıyordu. Edith, şaşırarak servisin daha önce görmediği bazı kişilere yapılmakta olduğunu fark etti. Keyifleri son derece yerinde, dostça bir sohbetin yarattığı atmosferle canlanmış bir grup erkekle dolu masalarda, şimdiye değin gördüklerinden çok daha fazla genç garson vardı. Yanlarından geçerken bir ikisi başlarını kaldırıp baktılar, sonra da, her biri kendi yoluna gitmeden önce şöyle resmiyetten uzak bir buluşma için on-

ları ta Cenevre'deki konferanstan buralara kadar getirmiş olan daha acil iş sorunlarına döndüler. Edith geldiğinden beri ilk kez otelin iyice kalabalık bir organizma olduğunun bilincine vardı; çalışanları yalnızca, istenilen anda hizmet vermeye hazırlıklı ve ciddi tavırlarla, bir çağırılma vesilesi doğana değin dinleniyorlardı. O vakit şimdi gelmiş gibiydi. Masasında oturan Mösyö Huber, görünüşe bakılırsa, damadının canını sıkıyor, gülümsüyor, reveranslar yapıyor ve akşam yemeği mönüsünde bazı zor değişiklikler yapılmasını belirtiyordu.

Bu canlı sahne üzerine, alışılmadık sigara kokusu karşısında burnunu hafifçe buruşturarak Mrs. Pusey çıkageldi; kendisine yeterince alışveriş yapma fırsatı vermeyen bir günden sonra belki biraz yorgundu ve her zamanki gibi gecikmişti. Masasından kalkıp mıknatısla çekilmişçesine Mrs. Pusey'in masasına giden Edith'e anlattığına bakılırsa, ajurlu, özel türden bir bluzun ardına düşmüşler, ama sonuç bir düşkırıklığı olmuştu. Mrs. Pusey ile Jennifer'ın buraya her yıl geldiklerini ve kendisine önemli tutarlarda siparişler verdiklerini bildiği halde, bluzları yapan terzi kadıncağız, hiç haber vermeden sırra kadem basıvermişti. Ona *bir de* Noel'de kart yollamışlardı. "Gördünüz mü ya," dedi Mrs. Pusey, "Eski günler artık İsviçre'de bile gerilerde kaldı. Artık benim dünyam değil bu." Hafifçe gülümsedi. "Hayır, hayır, inanın her şey değişti, hem de iyi yönde de değil. Ama benim *yapmayacağım* bir şey varsa, o da standartlarımı düşürmektir. Hep en iyi olanın ardında koşmuşumdur ben. Bir içgüdü bu, sanıyorum. Kocamın dediği gibi, ancak en iyiler yeterince iyidir."

"Anneciğim," diye haykırdı Jennifer coşkuyla, *"Sen* en iyisin." Annesinin elini kavradı ve her ikisinin de gözlerinde yeni yasa girmiş kişilerin gözlerinde beliren o cesur pırıltı belirdi. Bu yasa, ajurlu bluz siparişi verdikleri o vefasız terzi kadın neden olmuştu. Onları avutmak için yapabileceği pek bir şey olmadığını düşündü Edith. Anne ile kızı arasındaki olağanüstü duygu birlikteliği böylelikle bir kez daha kanıtlanırken, o, tüm jestleri canlı ve duygudaşlıkla dolu olmakla birlikte, yüzü kendisine hep kör bir duvar kadar ifadesiz görünmüş olan Jennifer'ı inceliyordu. Jennifer, annesinin kendisine gösterdiği ilginin yetkin bir örneği, bu ilginin

açık bir kanıtı, diye düşündü Edith. Belki biraz fazla küçük yüz çizgileri taşıyan sarışın geniş çehresi, kuşkulardan uzak bir çocuğun gürbüz sağlıklılığıyla ışıyordu. Her şeyinde pırıltılar saçan bir yan vardı. Açık mavi gözleri, hafif çıkık düzgün dişleri, kusursuz cildi, her yanı çeşit çeşit ışıltılar saçıyordu; buna karşılık, sarışın saçları adeta tozlu gibi gözüküyordu. Oldukça tombul vücudunun özelliği olmayan ve bir hayli de dar giysilerle kaplı olduğunu gördü Edith. Bu giysilerin dışına taştığı izlenimini uyandırıyordu Jennifer. Ona ilişkin her şey, annesinin sahip olduğu paranın alabildiğince pahalıydı, ama tabii Mrs. Pusey'in özenli zarifliğinden farklı bir biçimde. Denizci mavisi keten pantolonu ve belki de çok dar beyaz kazağı içinde kesinkes bir *gamine** gibi duruyordu Jennifer. Kaç yaşında olduğunu merak etti Edith. Mrs. Pusey gibi, yaşını hiç göstermiyordu, ama adını koyamadığı bir biçimde her ikisi de dönemlerini kapatmış gibiydi. Neredeyse sürekli olarak ona geçmiş zamanları anımsatıyor; görkemin, mutluluğun, başarının, güven ve güvenliğin aydınlattığı zamanları, muhataplarına zorunlu olarak uzak ve gizemli gözüken zamanları akla getiriyorlardı. Pusey'lerle edilecek sohbetlerin hep nasıl da tek yanlı olacaklarını düşündü Edith. Pusey'ler şu anki durumlarını olduğu kadar, geçmişlerini de başkalarına üstüne basa basa empoze ediyorlar, insanlardan ilginç bir biçimde bunların her ikisine de saygı göstermelerini bekliyorlardı. Başkalarının yaşamlarını merak falan ettikleri yoktu. Ama, Edith'in yalnız olduğunu fark eder fark etmez ona âdeta el koymuşlardı; Edith'in düşünebildiği kadarıyla bu, yalnızca kibarlıklarından değil, aynı zamanda sofistike kafa yapılarının da bir kanıtıydı. Sonra, Mrs. Pusey'in cümlelerinin çoğu 'Elbette' sözcüğüyle başladığı için, bu cümleler Edith'in kendi görüşlerini ileri sürmek üzere yaptığı her girişimi de engelleyen dingin bir kendine güven taşıyordu. Aslında Edith, bütün bunları eğlendirici ve rahatlatıcı buluyordu; zira yapmak istediği son şey kendisinden söz etmekti. Özellikle istemiyordu bunu. Ancak kendisine, Jennifer'ın neşeli ama her türlü karşılıklı ilişkiyi bir biçimde reddedişinden biraz rahatsızlık duyduğunu da itiraf ediyordu. Ne de olsa, diye düşünüyordu, hemen

*Fr. "Küçük kız".

hemen aynı yaşlarda sayılırız, gerçi o benden birkaç yaş daha küçük. Kaç yaşında olabilirdi acaba? Otuz iki? Otuz üç? Muhtemelen otuz dört. Ancak yine de, annesi sanki kayıtsız ve dar kafalı bir dünyaya atılıp terk edilmişçesine, Jennifer'ın görevi onu korumaktı; o annesine aitti. Edith, Jennifer'ın tekdüze gülümsemesini gözlemlerken ve Mrs. Pusey de bu arada konuşup dururken, Jennifer'ın bu birkaç kişi hakkında neler hissettiklerini bilmenin ilginç olacağını düşündü.

Böyle düşüncelere dalmışken, birden, "Bunu kaybetmeyin," diyen ve Jennifer'ı seyrederken kucağından farkına varmadan kaymış olması gereken defterini uzatan bir erkeğin hoş sesiyle kendine geldi. Şaşkın şaşkın gözlerini kaldırınca, karşısında ayakta duran, açık gri takım elbise giymiş, uzun boylu bir adamın kendisine gülümsediğini gördü. Adamın yanından uzaklaşacağını düşünerek mırıltılı bir sesle teşekkür etti ona. Masalarına oturup kendilerine katılmasını rica etmek bile gelmemişti aklına. Ne var ki adam, biraz ironi dolu bir sesle, "Siz yazar mısınız?" diye sordu ona. Edith kafası biraz karışmış halde, sanki yazar olduğumu *biliyormuş* gibi, diye düşündü. Böyle bir yerde insanın bir yazar olabileceği fikri pek de ciddiye alınabilecek bir şey değildi âdeta. Ya da en azından öyle olmasını umuyordu. Kendisine daha fazla soru sorulmasını engellemek istercesine, dalgın dalgın gülümsedi; bunun üzerine adam da, ironik tavrı hâlâ üzerinde, hava almak için masalarından kalkmış olan arkadaşlarının ya da meslektaşlarının ardından yürüyerek dışarıya çıktı.

"Bana öyle geliyor ki, bir hayranınız var," dedi Mrs Pusey. Sıcak su geldiğinde sözlerine şunu ekledi: "İçeriye girdiğinden beri gözleri hep sizin üzerinizdeydi. Derhal anladım bunu." Mrs. Pusey çapkınca konuşuyordu, ancak günün getirdiği düşkırıklıklarına bir de bu eklenmiş gibi göz kapakları sürekli düşüyordu. Jennifer'ın hâlâ yüzünde hiç ifade olmaksızın gülümsediğini gördü Edith.

Yukarıya çıkıp üstlerini değiştirmenin vaktiydi, ama hâlâ oyalanıyorlardı. Mrs. Pusey'e yarenlik etme konusunda bir çeşit sadakate zorlanmış olduğunu hissetti Edith; gerçi bu sadakatin niçin gerektiği de kendisi açısından pek anlaşılır değildi. Suskunlukları

uzadıkça uzuyordu; birbirlerine içlerini dökecek gibi gözükmüyorlardı. Benim de istediğim aslında bu, diye düşündü Edith, ama içini birdenbire David'le konuşmak için bastırılmaz bir özlem kapladı. Ne denli parodik bir yan taşısa da, bilincine bir erkeğin girmesi, içindeki özlemi uyandırmak gibi ıstıraplı bir etki yarattı. Vaktini kaygılı kaygılı hesaplayarak saatine bir göz attı. Şimdi yukarıya bir fırlasa, ayrılmadan kılpayı yakalayabilirdi onu. Odalarda, diye düşündü, içinde bir aşk ve korku sızısı duyarak.

"Salona dönmem gerek": Söylediğini bilinçli olarak işittiği ilk sözcükler olmuştu bu ve sözcüklerin taşıdığı gizem çarpmıştı onu. İnsanı şaşkınlığa düşüren bu cümleyi kafasında evirip çeviriyor, gözlerinin önüne şırıl-şırıl akan çeşmelerin, bürümcük kumaştan pantolon giymiş şerbet taşıyan suskun hizmetkârların bulunduğu geniş avlular getiriyordu. Ya da, öğle sonrasının sıcaklığına karşı pancurları kapatılmış beyaz badanalı evlerde koca koca divanlar, esinini Delacroix'dan almış düş kurup duran bir aylaklık. Ya da kaldırım seviyesinin altındaki birtakım kahvehanelerde, ellerinde şıkırdayan amber tespihlerle oturmuş, ağırbaşlı tüccarlar. Afyon tekkeleri. Türk hamamları. Duvarları sudan yansıyan ışıklarla parıldayan, çinili bir hamam. Huzur.

"Neyle uğraşıyorsun" diye sordu Edith, gözleri deminki düşlerin etkisiyle koca koca açılmış, ötelere bakarak.

"Açık arttırmacıyım," diye yanıt verdi adam. Sonra kısa bir sessizlik olmuştu.

Arkadaşı Penelope Milne'in şu sıkıcı küçük partilerinden birinde tanışmışlardı. "Gelecek pazara öğle yemeğinden önce, bir-iki kadeh içeceğiz" diyordu telefondaki ısrarlı ses. "Beni düşkırıklığına uğratma lütfen. İstersen öğleden sonra da çalışabilirsin. Seni alıkoymuyorum ki."

Ama alıkoyuyorsun, diye düşündü Edith. Yemek işlerine para harcamayacak kadar cimri olduğun için, saat iki buçukta ya da kafamın çatlayasıya ağrıdığı bir vakitte döndüğümde, günüm gerçekten mahvoluyor. Penelope gerçekten de evinde konuklarına yiyecek bir şeyler sunma konusunda garip bir tavır takınıyordu. Bunu yakışık almayan bir çeşit boyun eğme olarak görüyordu. Arkadaşlıklarını ancak eski moda çiçek yollama yöntemleriyle, ti-

yatro biletleriyle ya da uzmanı olduğu en iyi restoranlardaki samimi akşam yemekleriyle satın alabiliyordu. Penelope için erkekler fethedilecek şeylerdi, ama erkekler aynı zamanda da birer düşmandı. Layık oldukları zaman ve ilgiden asla daha fazlası verilmemesi gereken bir türdü erkekler. Penelope'nin erkeklerle konuşma tavrı flörtçüydü, alaycıydı, ama hiçbir zaman ciddi değildi. Kendisi hakkında çevresine hızlı, çabucak sona eren, her iki tarafın da bağlanmaktan kaçındığı bir gönül işleri söylentisi yaymıştı. Erkeklerin adlarını sürekli birbiri ardına sıralamaktan gurur duyuyor gibiydi. Edith'in gördüğü kadarıyla, erkek avında kusursuzdu Penelope; bu da onu, Edith'in olaysız geçen yaşamı karşısında üzüntü duymaya götürüyordu. Edith'in gerçek yaşamın ondan esirgediği şu hazları yazdığı görüşündeydi. Edith'e, birçok kadın arkadaşının kendilerinden ayrı yaşayan kocalarını tanıştırmak konusunda cömert davranmıştı. Onlardan gülerek 'ıskartalarım' diye söz ederdi. Edith, bir kitap üzerinde çalışırken gerçekte insanlarla pek dostluk edemediğini söyleyince, güceniyordu. Edith biliyordu ki, Penelope şu an kendisiyle bir buluşma ayarlamaktan son derece zevk duyardı. Neşeyle en sevimli erkek arkadaşları karşısındaki başarılarına imalarda bulunarak Edith'i elinde istediği gibi çekip çevirir; hatta arkadaşlarını kendi seçtiği bir restorana gönderip, ıskartaya attığı dostunun kulağına bir şeyler fısıldar ve sonra da dönüp Edith'e kararlı bir sesle: "Seni sabahleyin telefonla ararım," derdi. Bununla birlikte, erkeklerin horgörülesi bir cinsiyet olduğunu düşünüyordu Penelope. Sosyal yaşantısının özünü oluşturan çeşitli arkadaş toplantılarında yeni tavladığı erkeklere ilişkin hikâyeler anlatırken gözleri parıltılar saçardı. Oyununun kurallarını bilmeyen birinden söz ettiğinde, "Şu korkunç küçük adamcağız," derdi küçümser bir tavırla.

Penelope kırk beş yaşında sağlıklı görünümlü, hoş bir kadındı ve daha yıllarca bu görünüşünü yitirmeyeceği belliydi. Evinin konum açısından Edith'iykiyle ortak bir yanı vardı; evleri küçük bir taraçanın karşı uçlarındaydı. Pencere temizleyicisi ve ne yapacağını pek kestiremeyen, sert mizaçlı temizlikçi kadın Mrs. Dempster her ikisinin de ev işlerine bakıyordu. Penelope ile ara-

larında öyle bir anlaşma vardı ki, biri hasta düşecek olsa, alışveriş ve yemek pişirme işleriyle ötekisi ilgilenirdi. Şimdiye değin yemek pişirme işine pek gerek olmamıştı ama, bu anlaşma her ikisi için de bir rahatlık yaratıyordu. Suskunluk içinde geçirdiği çalışma gününden sonra Edith, yorgun argın, esneyerek, her yanı ağrıyarak yazı makinesini bir yana iter, evinden dışarı çıkıp Penelope'nin evine doğru yürür ve ona bir dahaki partide üzerine ne giymesi gerektiği konusunda tavsiyede bulunur, bundan çok mutlu olurdu. Penelope ise, Edith'in yazıp çizdiklerinden hiç mi hiç söz etmeden, onu bir çocukmuşçasına koluna takıp sık sık gittiği partilere götürür ve "Edith Hope'u hiç kuşkusuz tanıyorsunuz. Yazardır" derdi. Böyleydi dostukları.

İşte o pazar günü Penelope evine bir sürü konuk çağırmıştı ve partide Edith'in tanımadığı birçok insan vardı. Edith bir süre ayakta dikilmeye boyun eğmişti ki (Penelope kimsenin oturmasını istemiyordu) bir cümle havada titreşerek bilincinin derinliklerine kadar sızdı. Gözlerini çevirip de bu cümlenin çıktığı ağzı bulunca, önündeki kâseden bir avuç dolusu fıstık alan, uzun boylu, ince yapılı, çekici bir adam gördü. Sırtından, yerinde duramayıp sabırsızlandığını, gitmeye can attığını fark etti. Herhangi bir özür sözcüğü işe yarardı. Bu yüzden adamın ağzından, Penelope'nin itirazlarına karşın, oldukça çabucak söylenmiş o pek olası olmayan, gerçekdışı söz çıkıvermişti: Acil olarak gözden geçirilmesi gereken son bir katalog çalışması vardı.

Hâlâ hamamın, arap kahvehanesinin, Akdenizlilere özgü öğle sonrası uykusunun görüntüleriyle dolu olan Edith, adam kararlı adımlarla kapıya doğru yönelirken, ona "Şu Salon'u anlatabilir misiniz acaba bana?" diye mırıldandı biraz dalgınca.

Şöyle tepeden tırnağa bir süzmüştü adam onu. "Chiltern Caddesi'nde beş katlı bir bina," dedi.

Derken Edith, gözlerini adama doğru kaldırdı ve aralarında içinde hiçbir ifadenin bulunmadığı bir bakışma geçti. Edith gözlerini yere eğdi ve adam yürüyüp gitti. Başkaca hiçbir şey söylenmedi.

Daha sonraları, Penelope'nin bardakları yıkamasına yardım ederken, "Şu uzun boylu adam, neyle uğraşıyor?" diye sormuştu.

"David Simmonds mı? Aile işinin başında şu sıralar. Sim-

monds açık arttırma evi. Daha çok büyük taşra evlerinin satış işleriyle uğraşıyorlar. Sevimli adam, değil mi? Bana oldum olası biraz düşkünlük göstermiştir, ama bugünlerde ele geçirilmesi çok zor. Ha şunu da söyleyeyim, senin hakkında sorular sordu bana."

"Nereden tanıyorsun onu?" dedi Edith.

"Karısıyla okul arkadaşıyız," diye yanıtladı Penelope. "Priscilla. Tanırsın sen de. Onunla burada birçok kez karşılaşmıştın. *Tanırsın* Edith! Uzun boylu, sarışın, çok çekici bir kadın. Bugün gelemedi."

Anımsamıştı onu Edith: Uzun boylu, sarışın, çok çekiciydi. Oldukça küstah, çevresine karşı kayıtsız, otoriter hava taşıyan biriydi. Kalın, kendinden emin bir sesi vardı. Onunla bir kez de Peter Jones'un porselen reyonunda karşılaşmıştı. Okulda öğretmenlerinin gözbebeği şımartılmış bir kolejli gibi, tezgâhtar bir kızı, ardında sürükleyerek çalım sata sata yürüdüğü dikkatini çekmişti o an.

Penelope, üzerinde Guinness rekorlar kitabı reklamı bulunan plastik önlüğünü çıkardı ve kauçuk eldivenlerini ellerine geçirdi. "Şimdi, Edithçiğim, korkarım sesi dehlemem gerekecek. Richard beni köşedeki restoranda öğle yemeğine götüreceğini söyledi."

Edith, penceresinde, Richard'ın yolun aşağısına doğru övülesi bir çeviklikle koşuşunu seyrediyordu. Canlı, diye düşündü. Kendine güvenli. Kareli takım elbisesi omuzlarından vücuduna biraz dar gibi geliyor gibiydi. Kımıldayan elleri damarlıydı mutlaka. Gözünün önüne David'i getirdi ve elinde olmadan gülümsedi. Sonra oturup David'i beklemeye koyulmuştu.

David, düşündüğü gibi, iki ya da üç saat sonra geldiğinde, birbirlerine hiçbir şey söylememişler, ama uzun süre yüzlerinde sert ifadelerle bakışmışlardı. Yatakta, kolları birbirine kenetlenmiş halde, anında derin bir uykuya dalmışlar ve hemen hemen aynı zamanda uyandıklarında da keyifle gülmüşlerdi. Ona ilişkin her şeyi biliyormuş gibi bir duyguya kapılmıştı Edith. Kendisini şaşırtan tek şey, David'in sürekli, doymak bilmez iştahıydı. Evi tıka basa yiyeceklerle doldurur olmuştu.

Aklı başında insanlardı. Hiçbiri incinmeyecekti. Edith, hiçbir şeyi açığa vurmadığı için gururlanıyor, bu yüzden David de onun

boş geçen pazar günlerini, tekdüze uzun akşamlarını, son anda ertelenen tatillerini bilmiyordu. David ise, hareketli ve yorucu geçen bir başka hafta sonundan sonra, çıkacağı uzun dönüş yolculuğu için eşyalarını arabasına yüklerken içten içe söyleniyor ve Edith'in küçük evini, bu evin sessizliğini, yeşil konuk odasının loşluğunu düşünüyordu. Edith de, yatağına çok erkenden yatmış, onun ailesini, alışkanlıklarını, kavgalarını, eğlencelerini ve çocuklarını aklından geçiriyordu.

Bütün bunları Hotel du Lac'da yeniden düşününce, boğazında bir düğümlenme hissetti ve birden gözyaşları (gizlemekte usta olduğu gözyaşları) boşanıverdi. Mrs. Pusey'e yerinden kalkmak zorunda kaldığı için özür olarak bir şeyler mırıldandı ve salondan ilk kez ondan önce ayrılmak yürekliliğini gösterdi. Telefon konuşması falan yapacak değildi. Sürgünde değilse bile, ne de olsa hâlâ sınanma dönemini geçirmek için çaba harcıyordu.

Açık renkli, güzel gözlerinden akan yaşlar görüş gücünü keskinleştirmiş gibiydi. İki saat kadar sonra, akşam yemeğine oturduğunda, ışıkların daha parlak, salonun insanlarla daha canlı ve masaların daha dolu olduğunu fark etti. Günlerini bir kadınlar topluluğu arasında geçirdikten sonra, otele canlılık getirmiş olan erkekleri, onların siparişleri için koşuşturan garsonları görmek hoştu. Edith yerine otururken, not defterini yerden alıp kendisine uzatmış olan gri takım elbiseli adam şöyle bir kalkıp başıyla selam verdi ve sonra da dikkatini, önündeki dil balığının kılçığını çıkarmaya yöneltti. Köpekli kadın, dar kayışları fildişi görünümlü güzel omuz kemikleri üzerinde ufak iki fiyonk biçiminde bağlanmış, bol dökümlü ve çiçekli şifon giysisinin içinde çok şaşırtıcı gözüküyordu. Edith, salonun sıcak havası, yemekleri ve servisi için minnet duydu. Kendini çok yorgun hissediyordu. O gece mışıl-mışıl uyuyacağını düşündü.

Mrs. Pusey, sırtında siyah şifon giysisi, sanki heyecanına yenilmiş de masasına kadar eşliksiz gitmeye pek cesaret edemiyormuş gibi, kapı eşiğinde kararsız kararsız duruyordu; Jennifer da uysal haliyle arkasındaydı. Ancak Mösyö Huber ileriye çıkıp da elini kibar bir beyefendi edasıyla uzatınca, Mrs. Pusey'in yüzünde bir gülümseme belirir oldu ve kadın masasına kadar eş-

likle yürüdü. Bu arada, köpekli kadının ağzından Mrs.Pusey'in işitmez gözüktüğü bir hoşnutsuzluk sesi çıkmıştı.

Edith bir kez daha kişiliğini silip bir çeşit anonimliği kabullenerek, yemek salonundan kimsenin kendisini fark etmesine fırsat vermeyecek bir tarzda çıktı. Şimdi, otelin bomboş salonunda otururken, zaten eğreti olan kendine saygısının baskı altında olduğunu ve bu saygının önceki üzüntülerinin de etkisiyle dağılıp gideceğini hissediyordu. Piyanist taburesine otururken, başını kendisine doğru hafifçe eğdi, o da başıyla bu selama karşılık verdi ve kendini ifade etme yollarının bu denli sınırlanmış olduğunu düşündü: piyanisti ya da Madam de Bonneuil'ü başıyla selamlaması, Mrs. Pusey'i dinlemesi, yazdığı romanda değişik bir kişinin sesini kullanması ve bütün bunlarla birlikte, suskun kalan bir sesi beklemesi, kendisi için bir şeyler ifade eden olayları çok az işitmesi. İçinde bulunduğu bu korkunç koşullar gözlerini kırpıştırmasına neden oldu ve cesur olmaya, her şeyin daha iyisini yapmaya, pes etmemeye ant içti. Ama kolay değildi bunları gerçekleştirmek.

Salonda kahvesini içerken, üzüntüsünün etkisiyle içinin boşalıp arındığını hissediyordu. Üzerindeki itaatli ve çocuksu haliyle, çocukluğunun puslu geçmişine, babasıyla birlikte Kunsthistoriches Museum'a yaptıkları o geziye dönüyordu. Ve yine, çocukça bir hoşa gitme dürtüsüyle, Pusey'lerin masasından bir işaret gelir gelmez, yerinden kalkıp yanlarına gitmek üzere ileriye birkaç adım attı. Gri takım elbiseli adam yakınlardaki bir masaya oturmuştu; görünüşte bir gazeteyi okur gibi yapıyordu ama, konuşmalara kulak kabarttığı apaçık ortadaydı. Belki de bir dedektif, diye düşündü Edith, düşüncesine kendi de pek inanmadan.

"Biliyor musunuz, şekerim," dedi Mrs. Pusey, yüzünün makyajını tazeleyip görünüşü konusunda iltifatlar aldıktan sonra, "Siz bana birini hatırlatıyorsunuz. Yüzünüz çok bildik bir yüz. Kim olabilir acaba?"

"Virginia Woolf mu?" diye sordu Edith, bu gibi durumlarda hep yaptığı gibi.

Mrs. Pusey söylediğine aldırış eder gözükmedi. "Birazdan

gelir aklıma. Siz iki kız kendi aranızda konuşun bakayım," dedi. Derken, sağ elinin baş ve işaret parmaklarını burnunun köprüsü üzerine yerleştirdi ve öylesine ciddi bir havaya girdi ki, dikkatle Edith'i dinlemekte olan Jennifer onu dinlemeyi bırakıp, dikkatini annesine yöneltti. Edith sandalyesinde arkasına yaslanmış, hiç kimsenin dinler gözükmediği piyaniste kulak vermişti ki, birden Jennifer'ın yüzünün aşağı doğru eğilip kendi görüş alanına girdiğini fark etti. "Annem televizyon seyretmek istediğini söylüyor, bu yüzden yukarıya çıkıyoruz biz." Yeniden annesine doğru döndü ve annesinin oturur konumdan her zaman olduğu gibi güçlükle doğrulup ayağa kalkışını seyretti. Edith, yine yaşını merak etmişti Jennifer'ın.

Kapıya varmıştı ki, Mrs. Pusey teatral bir edayla döndü ve "Hatırladım! Edith'in bana kimi çağrıştırdığını hatırladım!" dedi.

Hâlâ gazetesinin arkasında okur gibi yapan gri takım elbiseli adamın sırtını hafifçe büzen bir kasılmanın farkına vardı Edith.

"Prenses Anne!" diye haykırdı Mrs. Pusey, "Aklıma geleceğini biliyordum. Prenses Anne!"

5

Ama uyku kolay gelmedi o gece. Edith'in kafasındaki sinema perdesine, kopuk kopuk düşler arasında, anlamlarını daha sonraları çözmek zorunda kalacağı kısa kısa işitsel-görsel mesajlar yansıyordu: Güzel ayak bilekleri, gri takım elbiseli adamın parlak deriden hafif dans ayakkabıları. Okur gibi yaptığı gazeteyi katlamaya karar vererek birdenbire kalkması, yavaşça gerinmesi ve bir meslektaşının ardından bara doğru yürümesi. Bar doğrultusundan salonu baştan başa katederek gelen alışılmadık kahkaha sesleri. Bir saat kadar sonra, köpekli kadının bardan, saçları biraz dağılmış, kolları gri takım elbiseli adamla arkadaşının kollarına kenetlenmiş ve kahkaha ata ata bir hal olmuş durumda çıkması. Kiki'nin ufacık başını bu şamataya yas tutarcasına kaldırıp

yusyuvarlak gövdesiyle sahibesinin yolunu tıkamaya çalışması. Bunun üzerine Mösyö Huber ile damadının çabucak tatlıya bağlanan bir ağız dalaşına girmeleri. Piyanistin salondan sinirli sinirli çıkıp gitmesi. Yalnızca Madam de Bonneuil'ün başını hafifçe öne eğerek karşılık verdiği, piyanistin çevresindekilere yatıştırtırıcı gülümsemeleri.

Bu sahnelerin anlamı birçok bakımdan karanlık kalıyordu. Aslı aranırsa, zihnine üşüşen bütün bu sahnelere salonda gerçekten tanıklık edip etmediğinden ya da bütün bunları beyninin aşırı çalışmasından ötürü uydurup uydurmadığından emin değildi. Gecesinin çalkantılı bir gece olduğunun ve uyanmaya karşı elindeki tek seçeneğin de bu yarı düş, yarı anı garip görüntülerle daha fazla karşı karşıya kalmak olduğunun bilincindeydi. Her şey canlı, anlamla yüklü gözüküyordu. Ama bu anlam gizliydi. Sıkıntılı uykusuna tutsak olmuş halde, tedirgin tedirgin yatıyordu. Bir yerlerde, bilincinin bir köşesinde, bir kapının kapandığını işitti.

Her zamankinden çok daha geç uyandığında, gününün verimsiz bir gün olacağına ilişkin can sıkıcı bir önsezi geçti içinden. Sıkıntılı gecesi onu ağrıyan bir başla karşı karşıya bırakmış ve onu hem yemek içmekten, hem de insanlarla bir arada bulunmaktan içgüdüsel olarak uzak tutmuştu. Hafif gürültüler kat kat büyüyormuş gibi geliyordu ona: Koridor boyunca paldır-küldür bir servis arabası çekiliyor, hizmetçi kızların yüksek perdeden sesleri katlanılmayacak ölçüde tiz çıkıyordu. Banyo yaparken kendini bir kötürüm kadar şekilsiz hissedince, sakınımlı bir rejim uygulamayı geçirdi kafasından. Üzerinde kara kara depresyon bulutları dolaşıyordu ve bunun önü alınmalıydı. Yazı yazmak söz konusu değildi. Her şeyi çok sakin karşılamalıyım, diye telkinde bulundu kendine: Düşünmemeli, kapıları kapatmalıydı.

Çekili perdeler başka bir güzel günü muştuluyor, ince kar tabakalarıyla dağ birkaç metre ötesindeymişçesine açık seçik gözüküyordu. Trafik durmuş gibiydi. Başka tür bir etkinlik göze çarpıyordu. Dışarıda, bahçede, bembeyaz ceketli garsonlar taraçanın cam tentesi altına küçük sandalyelerle masalar yerleştiriyorlar ve daha şimdiden camın zaten azalttığı güneş ısısını hafifletmek için turuncu perdeleri aşağı çekip çekmemenin uygunluğunu tar-

tışıyorlardı. Uzaklarda bir yerde ölgün bir çan sesi duyuldu. Pazar, diye düşündü Edith şaşkınlıkla.

Ustalaştığı her türlü alternatif planı kafasından geçirmeye koyuldu. Belki de yalnızca güneşte oturup kitap okuyabilirdi. Herhalde rahatsızlık duymazdı bundan. Hiç kuşku yok ki, şu anda başka odalarda da alternatif planlar yapılıyordu: Çeşitli konuşmalar düşledi Edith. Mrs. Pusey ile Jennifer kendilerini bir yerlere götürmesi için araba çağırtacaklardı belki de. Mükellef bir öğle yemeğiyle taçlanacak bir gezinti geçirdi kafasından. Cenevre'den gelen adamlar, Evian'a belki de gölü geçerek bir araştırma gezisi yapmak üzere, bir arada toplanacaklardı. Madam de Bonneuil otelde kalacak birkaç kişiden biri olacak, vaktini her zamanki gibi sakin sakin okuyarak geçirecekti. Uzun ve ince, köpekli güzel, gündüzleri ortalıkta hiç gözükmüyordu ve onu, okulunu kırmış bir çocuk gibi, dondurma yiyip sigara içmekten başka bir şey yaparken hayal etmek olanaksızdı. Edith bugünü tümüyle kendisine ayırabileceğini düşündü. Kafasına yatan bir programdı bu. Asıl amacı, üzerinde denetim kuramadığı bütün bu fazlasıyla gerçek koşulları kendisinden uzaklaştırmak olan kitabının kurmacasına kapıldığından, içinde her türlü coşkuyu, her türlü inisiyatifi, her türlü gevşemeyi engeller gözüken bir usanmışlık duyuyordu. İnsanın kendini rahatsız hissetmesine öteden beri bir çare olarak görülen kurmaca yapıtlar bu kez de yardımına koşacaktı ama, bu kitabın seçimi bazı güçlükler çıkarıyordu ortaya, çünkü yazarken ancak daha önce okuduğu bir şeyi okuyabiliyordu ve içinde bulunduğu bitkinlik durumunda, çıplak göze pek görünmeyen ateşli bir hareketlilik, en bildik şeyleri bile kendisinden uzaklaştırır oluyordu. Sözcükler çarpıtılıyordu: Sözgelimi, 'övgü' sözcüğü, 'sövgü' oluveriyordu. Kendisi için değerli bir metni anlamsız kılmaktan korkuyordu ve üzüle üzüle, Henry James'i safdışı bırakıyordu. Çok büyük olan hiçbir şey uygun düşmüyor, çok küçük olan hiçbir şey de yetmiyordu. Dikkati, ne yaparsa yapsın, dağılıyordu. Sonunda eline bir kısa hikâye kitabı aldı: *Ces plaisirs, qu'on nomme, á la légère, physiques.** Ne kadar da güzel bir kitap adıydı! Colette'in, şu ihtiyar kurnaz tilkinin içinden ge-

*Fr. "Hafiflik Ederek Fiziksel Diye Adlandırdığımız Şu Hazlar."

çenleri tümüyle anlayabileceğini düşündü.

Boş olmamasına karşın, taraçada sessizlik hüküm sürüyordu. Taraçanın bir ucunda Madam de Bonneuil oturmuştu. Üstünde bej bir elbiseyle ön tarafı biraz lekelenmiş bir ceket ve başında da kalıbı bozulmuş yine bej bir şapka vardı. Bastonunu bacakları arasına yerleştirmiş, gözlerini yola dikmişti; yanıbaşındaki masanın üzerinde kullanılmaya hazır büyük kahverengi bir çanta duruyordu. Çıt çıkmayan taraçanın öteki ucunda, yüzünde koskoca kara gözlükler, bir şezlongun üzerine uzanıp kımıldamadan duran köpekli kadın vardı.

Güzel gün, içinde, kendi kırılganlığının tohumlarını da taşıyordu: Yazın son günüydü. Bulutsuz mavi bir gökte pırıl pırıl bir güneş ışıyordu. Yıldız çiçekleri aydınlık, ancak parıltıdan yoksun ışıkta kımıltısız kımıltısız duruyorlardı. Ağaçlar daha şimdiden ağustos ve eylül başının o kendine özgü koyu renkli kalın yaprak örtüsünü yitirmişlerdi. Zaman zaman gürültüsüzce yere düşen sararmış yaprakların kuruluğu daha da belirgin biçimde göze çarpıyordu. Mösyö Huber, salondan dışarı adımını atınca, ellerini zevkle ovuşturdu. Bugün öğle yemeği ve çay için gelen bazı müşteriler olacaktı. Ama şu anda her şey sakindi. Hiç kimse konuşmuyordu. İşitilen tek ses, arasıra düşen bir kestanenin çıkardığı gürültüydü.

Bugün daha uçuk tonda ve çok daha şık bir elbise giymiş, eline de bir Panama şapka almış olan gri takım elbiseli adam - şapkası hoşuna gitmişti Edith'in- bahçeye adımını attı ve çevresini şöyle bir inceledi. Gözüne köpekli kadın ilişince, ona doğru yürüdü, vücudunu sırt üstü uzanmış kadına doğru eğdi ve şakacı bir edayla ona bir şeyler sordu: Kadın bembeyaz kolunu şöyle bir kaldırdı, adam da karşılık olarak ona elini gevşekçe uzattı. Derken, gri takım elbiseli adam Edith'le Madam de Bonneuil'e başıyla selam vererek, yüzünde arasıra beliren o bilmecemsi gülümsemesiyle yürüyüp gitti.

Adam köşeyi dönünce köpekli kadın yattığı yerden doğruldu, Edith'in bulunduğu tarafa doğru eğildi ve acele acele: "Şey! Bakar mısınız! Özür dilerim, adınızı bilmiyorum da. Lütfedip de benimle birlikte oturur muydunuz acaba? O adamın bugün de çev-

remde olmasını istemiyorum, bir rezalet çıkarmadan onu başımdan savamayacağım besbelli. İnanın bunu da yapmaya hiç niyetim yok," diye fısıldadı.

Edith, itaatli itaatli ve içinde belli belirsiz bir pişmanlık duygusuyla, kitabını kapadı, taraça boyunca yürüdü ve şezlongun başındaki küçük sandalyeye yerleşti. Ne kadar da güzel, huzur dolu bir gün, diye düşündü. A, iyi, hiç olmazsa köpeği yanında değil.

"Monica," dedi kadın, dar ve kemiksiz elini uzatarak.

"Edith," diye karşılık verdi Edith, elini sakınımla sıkarak. Çok fazla yakınlaşmamak daha iyi, diye geçirdi içinden.

"Sizi merak edip duruyordum," dedi Monica. "Hep konuşmak isterdim, ama siz sürekli Madam Pusey ile birlikteydiniz, onu görmeye tahammülüm yok."

"Peki nerede Mrs. Pusey?" diye sordu Edith, köpekli kadının sesini alçaltmasını arzulayarak. İçten içe Mrs. Pusey'in beyaz giysileri içinde, mistik, olağanüstü havasıyla ortaya çıkacağını, çevresine yeniden düzen ve hiyerarşi kazandıracağını ve günün meşru eğlencelerini başlatacağını umuyordu.

"Allah bilir nerede olduğunu. En azından iç çamaşırı almaya gitmiş olamazlar bugün. Şey, *özür* dilerim, *lingerie** demek istemiştim." Sözünü abartılı bir Fransız aksanıyla telaffuz etmişti. "Sırf üstünde birkaç bin frank var diye birisini uykusundan uyandırıp dükkânı açtırması ondan beklenir doğrusu."

"Bir hayli paraları var galiba," diye mırıldandı Edith, hangi yandan olduğunu belli etmemeye çalışan bir ses tonuyla. Hizmetkârlar böyle hissediyorlar olsa gerek, merdivenaltı dedikodusu, diye düşündü.

"Denizde kum, onlarda para," dedi köpekli kadın. "Ticaret, tabii. Sevgili babacıkları onlara kurulu bir iş bıraktı. Şarap ticareti," diye ekledi Edith'in uyanan merakını tatmin etmek için. "Babaları İspanyol şarabı ithalatçısıydı. İşin komik yanı ne biliyor musunuz, yaşı geçkin kız şarabın tadına hiç katlanamıyor, yalnızca şampanya seviyor. Şey, kim sevmez ki şampanyayı?"

Edith, son şampanya içtiği anı anımsayınca ürperdi.

"Bir şey mi var?" diye sordu Monica.

*Fr. "İç çamaşırı."

Yorgunum, diye düşündü Edith. Dikkatli olmam gerek. Bu ağırkanlı, lüks düşkünü kadına içimi açacak değilim, açsam da zaten sıkılır ya. Yapılacak tek şey, havadan sudan konuşmak.

"İyiyim," dedi. "Peki Kiki nerede""

Monica'nın yüzü düşüvedi. "Cezalı. Banyoya kilitledim. Şey, böylesine küçücük bir köpeğin kendi evinde davrandığı kadar iyi davranacağını bekleyemezsiniz, değil mi. Sonra İsviçreliler köpeklerden nefret ederler. Bana sorarsanız, onların eksik yanı da bu."

"Uzun süredir mi buradasınız?" diye sordu Edith.

"Çok zamandır," diyerek iç geçirdi Monica. "Sağlık nedeniyle buradayım."

"A, özür dilerim. Hasta mıydınız?"

"Hayır," diye yanıtladı köpekli kadın. "Bakın, size bir şey diyeceğim, şöyle birer kahve içelim mi, ne dersiniz? Eliyle buyurganca bir işaret yaparak o ana değin ortalıkta görünmeyen bir garsonu çağırdı. "İnsanın karşısında konuşacak birinin olması çok güzel," dedi. Uzun süredir yoksun kaldığı bir canlılığı bir anda yeniden ele geçirmiş gibiydi. Kahve gelince, fincanına bol bol ve dikkatsizce koydu, ama ondan yalnızca bir yudum aldı. Derken, alevi parmak boyuna erişen bir çakmakla upuzun bir sigara yaktı. Her şeyinde abartılı bir yan vardı: Boyu, olağanüstü güzellikteki parmaklarının uzunluğu, gür sesi, kara gözlüklerinin ardında görebildiği kadarıyla bugün biraz kanlanmış, istiridye rengindeki kocaman gözleri. Bir sinir çöküntüsü, diye düşündü. Bir yas. Adımlarını dikkatli dikkatli atmalıydı.

Monica sigarasına doğru başını salladı. "Yasak, tabii. İçmemem konusunda sıkı talimatları var doktorun. Aman, canı cehenneme talimatların!" Denizin birkaç kulaç dibine dalacakmışçasına dumanı içine derin derin çekti. Birkaç saniye sonra, burun deliklerinden iki duman şeridi çıktı. Ciğerlerinde belki de bir leke var, diye düşündü Edith, kafasındaki düşünceleri yeniden tartarak. Ne kadar da güzel oysa! Daha önce böyle düşünmemiştim.

Çakıllı yoldan gelen tekerlek sesi başlarını çevirmelerine neden oldu. Madam de Bonneuil, buldog köpeğini andıran yüzü

gülümsemekten buruşmuş halde, ayağa kalkmaya çabalıyordu. Gürültüyle bir arabanın kapısı kapandı, çevik adımlarla bahçeye bir adam yürüdü, arkasında yüksek ölçeli sandallarının topukları çimene saplanan kırmızı elbiseli bir kadın vardı. *"Eh bien, maman,"** diye seslendi adam, sahte bir neşeyle. Öpüştüler.

"Zavallı kaknem ihtiyar," dedi Monica, ses tonunu biraz alçaltarak, "Oğlu için yaşıyor yalnızca. Onun için her şeyi yapar. O ise annesini ayda bir kez görmeye geliyor, onu arabayla gezdiriyor ve unutuyor."

"Kadıncağız niye burada?" diye sordu Edith.

Monica omuzlarını silkti. "Oğlunun fikri tümüyle. Annesinin halini tavrını, laf aramızda, ilk kocasını kafeslemeden önce hayata kuaför olarak atılan o şirret karısıyla aynı çatı altında yaşamaya izin vermeyecek kadar köylüce buluyor. Bu, kadının ikinci kocası. Madam de Bonneuil'ün Fransa sınırı yakınlarında güzel bir evi var. Aslında oldukça köklü bir aile. Tabii, gelin hanım evi kendisine istemiş ve bu yüzden de zavallı kadıncağız evden uzaklaşmak zorunda kalmış. Oğlunun karısına katlanamıyor, tabii. Küçümsüyor onu. Tamamen haklı. Oğlunun mutsuz olduğunu görmek istemediği için burada yaşıyor."

"Bütün bunları nereden biliyorsunuz?" diye sordu Edith, şaşırmış ve etkilenmiş bir halde.

"O anlattı bana," dedi Monica, yaktığı bir başka sigaranın dumanını içine çekerek.

"Tek bir sözcük bile konuştuğunu işitmedim onun," diye mırıldandı Edith, dalgın dalgın.

"Tabii, zor onun için!" Edith'in sorgulayıcı bakışlarına yanıt vererek, "Duvar gibi sağır. Ne yaşam ama!" dedi Monica.

Adamla karısının Madam de Bonneuil'ü arabanın arkasına yerleştirişlerini seyrettiler. Can sıkıcı bir çift, diye düşündü. Adam tıknaz yapılı, kara yağızdı; siyah gözlükler takmıştı. Geceyarısına kadar izinli bir krupiyeye benziyordu. Kadın çok daha gençti; siyah saçlı, dışadönüktü, insanda ten zevklerine düşkün biri olduğu izlenimini uyandırıyordu. Araba uzaklaşırken, o gene evlenir, diye düşündü. O zaman Madam de Bonneuil belki de evine

*Fr. "Nasılsın bakalım, anneciğim?"

dönebilirdi. Ama bu yine de pek olası gözükmüyordu.

Daha sonraları, göl kıyısı boyunca yavaş yavaş gezinirlerken, Monica benden çok daha fazla şey biliyor, diye düşündü. Gerçekten de bir sfenkse benziyordu Monica. Sabah onun eşliğinde çok hoş geçmişti. Ancak, Monica'nın kahve içip kek yemek için gene kafaye gitme ısrarı karşısında şaşırdı. "Öğle yemeği vakti geldi bile," diye karşı çıktı. Monica'nın yüzünden belli belirsiz ters bir bakış geçti. "Aa, hadi, hadi," diye yalvardı. "Bugün pazar, hem sonra o berbat balığı yemekten de usandım."

Edith, Monica'nın ortası kremalı üstü dondurmalı silindir şeklindeki pastaya çatalını kararlı kararlı saplayışını seyrederken, insan doğasını pek iyi tanımadığını düşündü. Romanlarında karakterler yaratabiliyor, ama gerçek yaşamdaki insanların gizlerini ortaya çıkarmayı başaramıyordu. Yaşamdaki davranışlar için bir yorumcuya gereksinimi vardı. Bu kadın çok hoştu, gerçekten de çok hoştu. Gerçi Monica'nın görüş ayrılıklarına neden olabileceğini de görebiliyordu. Mösyö Huber, birlikte kafeye doğru gittiklerini gördüğünde, kaşlarını çatmıştı.

Monica arkasına doğru yaslanmış, yaktığı yeni bir sigaranın dumanını oburca ciğerlerine çekerken, "Benim anlayamadığım Jennifer," dedi Edith, utanma duygusunu üzerinden atarak.

Monica'nın güzel oval gözlerinden her türlü ifade kayboldu. "Jennifer," dedi, bir an durakladıktan sonra, "İnanın ki, Jennifer son derece dürüst biri."

Edith, saatine göz atınca, neredeyse bire gelmiş olduğunu gördü ve kararlı bir ses tonuyla, "Gitmemiz gerek," dedi. Monica'nın yüzünü yeniden inatçı ve somurtkan bir ifade kapladı. Durumu dramatikleştirmemek gerek, diye düşündü Edith. Monica karşısında hareketsiz, omuzlarını kamburlaştırmış otururken, "Gelin hadi," dedi elini uzatarak. "Gülümseyince çok daha güzel oluyorsunuz. Sonra bugün hava öylesine güzel ki! Benimle birlikte gerisin geriye yürümek ister misiniz?" Monica, yüzünde belli belirsiz bir gülümseme, yavaş yavaş, isteksiz isteksiz, kapıya kadar götürülmesine izin verdi. Bu kadında bir sır var, diye düşündü Edith.

Hotel du Lac'a geri döndüklerinde, Mrs. Pusey ile Jennifer'i ta-

raçada Panama şapkalı meçhul adamla birlikte otururken buldular. Masadaki bir kovada bir şişe şampanya göze çarpıyordu.

"İşte orada!" diye bağırdı Mrs. Pusey, müzikal bir sesle. "Hadi gelin de bize katılın bakalım, tatlım. Biz de sizi arıyorduk." Monica'yı görmezlikten geldi, Monica da dudaklarını buruşturup gözlüklerini taktı ve çevresini küçümser bir tavırla kendini şezlongun üzerine bıraktı.

Edith, yeni arkadaşı adına rahatsız olmuş gibi duraksadı, ama garsonlar kollarında peçetelerle kapı eşiğinde belirince, bu duygusundan kurtuldu. Mrs. Pusey (beyazlara bürünmüştü) garsonları gördü ve kendisini sandalyesinden kaldırmaları için bunun iyi bir fırsat olduğunu düşündü. Panama şapkalı adam Mrs. Pusey'e kolunu uzattı ve Jennifer'ın da annesinin ceketinden tutmasıyla, yemek salonuna doğru yürüdüler.

"Hadi Monica," diyerek onu zorladı Edith. Ama Monica, ağzının köşelerini büzdü, elini gene ağır ağır kaldırdı ve sonra da tüm beklentilerin tersine uyuyakaldı.

Öğleden sonra da aynı altın renkli, yumuşak hava sürdü. Bu olağanüstü günün güzelliği hepsini de yeniden taraçaya çıkarmıştı. Monica'nın kıpırtısız profili ve sıkı sıkıya kapatılmış gözleri Edith'e dönüktü. Derken Edith, Pusey'lere ve kendisine Mr. Neville olarak tanıtılan Panama şapkalı adama katıldı. Bir saat sakin geçti, çünkü Mr. Neville bir yerlerden İngiliz pazar gazeteleri bulmuş ve bunları çevresindekilere dağıtma inceliğini göstermişti. Ancak Mrs. Pusey, renkli ilavelerin sayfalarını dalgın dalgın karıştırdıktan sonra, içini çekti ve "Ne kadar da çirkin bir dünyada yaşıyoruz! Her yerde açgözlülük ve sansasyon. Bayağılığa düşen seks. Beğenisizlik. Hadi bir koşu yukarı çık da kitabımı getiriver, şekerim," dedi.

"Evet," diye sözünü sürdürdü Mrs. Pusey, Edith ile Mr. Neville bu müdahaleyi görmezden gelmek için nazik ama ısrarlı çabalar harcarlarken. "Korkarım bir romantiğim ben." Bunu söylerken onlara gülümsedi ve onlar da, istemeye istemeye, ellerindeki *Observer*'ı, *Sunday Times*'ı ve *Sunday Telegraph*'ı okumaktan vazgeçtiler. "Anlıyorsunuz ya, doğru değerlere inanmak üzere yetiştirildim ben." Hadi bakalım, gene başladı, diye düşündü

Edith, küçük bir esnemeyi bastırarak. "Benim için aşk evlilik demektir," diyerek sözünü bıraktığı yerden sürdürdü Mrs. Pusey. "Romantizmle kur yapma bir arada gider. Bir kadın bir erkeği kendine taptırabilmelidir." Mr. Neville bu görüşe değer verdiğini göstermek istercesine nazikçe başını eğdi. "Şey, belki de talihli biriyim ben," diye ekledi Mrs. Pusey hafifçe gülüp ipek bluzunun fiyongunu düzeltmek için başını aşağı doğru eğerek. "Kocam tapardı bana. Teşekkür ederim, şekerim" dedi, Jennifer kendisine kapağı Art Nouveau üslubunda resimlendirilmiş ucuz baskı bir kitabı uzatınca. "Böyle hikâyelerden hoşlanıyorum ben," diye sürdürdü sözünü. Okurken bile konuşabiliyor olması dikkatini çekmişti Edith'in.

"Geceyarısı Güneşi" dedi Mr. Neville ciddi ciddi. "Vanessa Wilde'ın bir yapıtı. Tanıdığım bir yazar değil." Bunları söylerken, bakışları gölün öteki ucunda uzaklara dalmış olan Edith'in profilini seyrediyordu.

"Gerçi en iyi eserlerinden biri olduğunu sanmıyorum bunun," dedi Mrs. Pusey.

Edith, içinde, ancak yazarların hissedebileceği türden bir sızı duydu. O kitaptan gerçekten de çok hoşnuttum, diye düşündü. Anımsadığı kadarıyla, David yaz tatilindeydi, bir Yunan adasının kumsalında karısıyla birlikte canı sıkkın uzanmış yatıyordu. Bense onun harika vakit geçirdiğini düşünüyor ve kendimi onu düşünmekten alıkoymak için günde on saat yazıyordum. Kendimle çok gururlanıyordum. Aradan üç yıl geçmiş bile.

Rengi solup da gözleri anılarına dalmış birinin donukluğuna bürününce (Penelope, "Gözlük takmalısın Edith!" derdi) Mr. Neville öne atıldı:

"Hanımlar için çay siparişimizi verdikten sonra acaba şöyle küçük bir yürüyüş yapmak ister miydiniz?" dedi. "Boşa geçirilmeyecek kadar güzel bir gün. Böylesini bir daha bulamayabiliriz."

Edith duraksadı. "Siz gidin, tatlım, gidin," dedi Mrs. Pusey, mesafeli bir ses tonuyla. Sanki okumasındaki yoğunluğu göstermek istiyordu. "Akşam yemeğinden sonra görürüz sizi umarım."

Su kıyısı boyunca yavaş yavaş yürüyerek küçük kentten uzaklaşırlarken Edith, yol arkadaşının suskunluğuna içinde minnet duyarak, ne hareketli bir gün diye düşündü. Sert, soğuk ve ürkütücü siluetiyle şato, suyun yarattığı göz alıcı etkiyi ortadan kaldırmak istercesine göle doğru bir burun gibi uzanıyor, onun adeta daha fazla ilerlemesini engellemek istiyordu. Çok geçmeden güneşin önünü kapatacak, koskoca kitlesi kararacak ve kendilerine doğru yaklaşmış gibi gözükecekti. Bu törensi gözden yitişe tanıklık etmek istemeyerek içgüdüsel bir dürtüyle durdular ve korkuluğa doğru döndüler. Gün yavaş yavaş rengini yitiriyor, göğün mavisi öğle sonrasının bitimini gösteren bu nötral vakitte beyazlaşıyordu. Akşamın yaklaşmasıyla Edith'in üstüne bir hüzün çökmüştü. Yol arkadaşı göz ucuyla ona baktı. Taş bir banka oturması için işaret ederek, "Şöyle biraz oturalım mı?" diye öneride bulundu Edith'e. Derken, zarif ayak bileklerini sergileyerek ayak ayak üstüne attı ve küçük bir puro yakmak için Edith'ten izin istedi.

"Şey, Mrs. Woolf," dedi, "Gerektiği gibi tanıştırıldığımıza inanmıyorum ben. Adım Philip Neville," diye ekledi sakince.

Edith, ona keskin bir bakış attı ve ilk kez Mr. Neville'in varlığını, dikkatini Mrs. Pusey'e yöneltirken sunduğu yüz profilinin ve ayak bileklerinin dışında, bütünlüğü içinde fark etti.

"Size Vanessa Wilde diye hitap edebilir miyim?" diyerek sözünü sürdürdü Mr. Neville.

Haftalardır ilk kez güldü Edith. Uzun süredir işitmediği sesi şaşırtmıştı onu. Gülmeye başladı mı, durmak bilmiyordu. Yüzünde bastırılmış heyecanlar yüzeye çıkarlarken Mr. Neville onu hoşnut bir ifadeyle inceliyordu. Sonunda, Edith gözlerini silerken, yüzünde bir belirip bir kaybolan gülümsemesiyle Mr. Neville de kahkahalara katıldı. Derken, Mr. Neville:

"Eğer izin verirseniz, her zamanki yüz ifadenizde önemli bir gelişme olduğunu söyleyeceğim bu kahkahanın," dedi.

Edith ona şaşkın şaşkın baktı. "Birilerinin yüz ifademle ilgilendiklerinin farkında değildim," dedi. "Ben daha çok başkalarını dinleyerek yararlı olabilecğimi düşünüyordum. Tabii, poz veren bir kişi bir ressama ne kadar yararlı olabilirse o kadar işte: Artık gerekmediklerinde her ikisi de bir kenara atılabilirler."

"Peki kendinizi poz veren bir kişi olarak mı görüyorsunuz?"

"Hayır. Başkaları benim öyle olduğumu düşünüyorlar."

"Ve sizden konuşmanız değil de, görülmeniz isteniyor, öyle mi?"

"Başkalarını dinlemem ve konuşmamam isteniyor benden."

"O zaman konuşmayan biri için, ciltlerce bilgi vermiş oluyorsunuz."

"Farkında değilim bunun..."

"Ne kadar da görkemli bir havanız var. Yapmacıklı biri gibi gözüktüğünüzü söylemek istemiyorum. Sizin böyle biri olduğunuzu düşünemiyorum bile."

"Bu kadar emin olmayın," dedi birden Edith, ciddi bir tavırla.

"Hayır, hayır, sizi kafası karışık biri olarak da görmüyorum. Demek istiyorum ki eğer daha genç ve daha snob birisi olsaydım, konuşmanızdaki anlamlı sözcükleri çözebileceğimi söylerdim herhalde."

Edith, gönülsüzce gülümsedi:

"Daha iyi böylesi. Canınızın oldukça sıkkın olduğunu söyleyebilirim."

Bu sözdeki yumuşaklık ve incelik Edith'in yanaklarına bir kırmızılık yaymıştı. Derin bir soluk aldı, sonra, gözleri parıldayarak, onaylarcasına başını ona doğru salladı.

"Bayağı sıkkın canınız," dedi Mr. Neville, "Bayağı sıkkın. Bu yüzden önümüzdeki günlerden birinde bir yerlere gitmemizi öneriyorum ben size. Güneyimizdeki tepeleri biliyor musunuz?"

Edith bilmiyorum anlamında başını salladı.

"Bağcılık yapılan yörelerdir buraları," dedi. "Çok iyi de restoranlar vardır. İlk fırsatta telefon ederim size."

Geldikleri yoldan otele geri döndüler. Taraçada, Mrs. Pusey ile Jennifer, odalarına çekilmeye hazırlanıyorlardı. Pek içtenlik taşımayan jestlerle selamlaşıldı. Monica ortalıkta gözükmüyordu. Gülümsemesine şimdi kaygının da gölgesi düşmüş olan Madam de Bonneuil, oğluyla gelininin yanında otururken, onlar kadıncağızın işitemediği ve yalnızca kendilerini ilgilendiren sorunları yüksek sesle tartışıyorlardı. Sonunda, Madam de Bonneuil'ün oğlu, karısının başını öne eğerek söylediği *"On s'en*

*va?"** sözüne uyarak çevik bir hareketle ayağa kalktı ve gitmek için hazırlandı. Karısı yanağını kaynanasına uzattı ve sonra da çabucak arabaya doğru koşturdu. Madam de Bonneuil oğlunu tutmaya çabaladı ama tam o sırada arabanın klaksonu çaldı ve oğlu annesini her iki yanağından şapır şupur öperek, *"J'arrive"*** diye bağırdı. Madam de Bonnueil, günlerini geçirdiği sessizlik perdesi Edith ile Mr. Neville için elle tutulur olana değin, gözden yiten oğlunun uzaklaştığı doğrultuda ötelere bakarak, ayakta kalakaldı.

Edith, o akşam, yemek sırasında, tek başına oturmuş olduğu masasında, gülümsemesinin yüzüne zaman zaman döndüğünü hissediyordu. Kahvesini Pusey'lerle birlikte içti ve yanlarından erken ayrıldı. Gerçekte üstünde hoş bir yorgunluk vardı ve her zamankinden biraz daha keyifliydi.

"Jennifer," dedi Mrs. Pusey, ısrarlı bir tonda, "Şu sevimli Mr. Neville'den bize katılmasını istesene. Zavallı adamcağız yapayalnız."

Oysa Edith, Mr. Neville kendi başının çaresine bakabilir ve bakacaktır diye düşündü ve gülümseyerek kapıya doğru yürüdü.

Kalın perdeleri açıp da balkona adım atınca, ay çıkmış olduğunu fark etti. Hava çok tatlıydı. Kafasından binbir türlü düşünce geçerek balkonda bir süre oturdu. Güzel bir geceydi; hoş ve sakin. Her zamankinden daha sakin. Kendini iyi hissediyordu. Sonunda, aynanın karşısında saçlarını fırçalamak için içeriye girdiğinde, bu gece daha iyi uyurum, diye düşündü.

Ne var ki koridordan gelen tiz bir çığlık ve koşan birilerinin ayak sesleri içine birdenbire korku saldı. Hiç kımıldamadan, eski korkularının uyandığını hissederek, kulak kesildi. Her yanda sessizlik hâkimdi. Kapısını sakınımla açınca, Pusey'lerin süitinden ışık sızdığını gördü ve birtakım sesler işitti. Aman Tanrım, diye düşündü. Bir kalp krizi olmalı. Yardımlarına koşmaya karar verdi.

Açık olan Jennifer'ın odasının kapısıydı. Jennifer, saten geceliğinin üst kısmı tombul omuzlarından kaymış, gülerek ve hafif iniltiler çıkararak, bacakları yukarıya doğru çekilmiş halde, yatağın üzerinde oturuyordu. Annesi, üstünde ipekli soluk pembe bir

*Fr. "Gidiyor muyuz?"
**Fr. "Geliyorum."

kimono, elini ağzına götürmüş, kapı eşiğinde ayakta duruyordu. Köşede, yere doğru eğilmiş olan Mr. Neville, elindeki gazeteyle bir şeyler yapıyordu. Derken, Mr. Neville pencereye doğru gidip bir şeyi dışarı attı.

"Artık korkmanıza gerek yok," dedi. "Örümceği kapı dışarı ettik işte."

Ve gözlerini bir an Edith'e doğru kaldırdı.

Mrs. Pusey öne çıkıp elini Mr. Neville'ın koluna koydu.

"Size nasıl teşekkür edebiliriz acaba?" dedi güçlükle soluyarak. "Küçüklüğünden beri örümceklerden ödü patlar Jennifer'ın."

Artık küçük değil, diye düşündü Edith. Zihni daha önce aklına hiç gelmeyen bir Jennifer imajı uyduruvermişti. Bir odalık, diye düşündü. Ve bayağı gelişmiş bir vücudun hatlarını ortaya çıkaran bir gecelik.

Koridorda Mr. Neville'e elini sallayarak iyi geceler diledi. Adamın yüzünde gene o esrarengiz gülümseme vardı.

O gece daha ileri bir vakitte, acıkdığını hissederek uyanan Kiki, ta güneş doğana değin süren iniltili bir havlamaya kaptırdı kendini. Edith sonunda gelen uykusuna yenik düşerken, bir kapı sesi işittiğini düşündü.

6

Sevgili David'ciğim,

Birisi yüzümdeki maskeyi düşürdü, ama bundan daha sonra söz edeceğim.

Son iki gündür yazmadığım için özür dilerim. Şu var ki Hotel du Lac çölü garip garip yeni ilişkilerle yediveren gülü gibi açmaya başladı. Korkarım artık Mrs. Pusey ile Jennifer hep de bir zaferle sonuçlanan o alışveriş hikâyelerini dinlemem için bana bel bağlayamayacaklar, çünkü yeni arkadaşım Monica'nın (Leydi X) özendirmeleriyle bu alışılmadık etkinliğe ben de heves ettiğimden, alışveriş yapmaya kendim gidiyorum. Monica araba kiralayarak bildiği bir yerlere gitme bahanesi yaratmaktan ve beni, benim zevkimden çok kendi zevkine göre giyinip kuşandırmaktan

fazlasıyla hoşlanıyor. Gerçekten de aklıma bazen, onun ve Mrs. Pusey'in birbirleriyle benimle olduğundan çok daha fazla ortak yanları bulunduğu geliyor, ama nedense araları pek iyi değil ve beni bir çeşit tampon devlet gibi kullanıyorlar. Deyim yerindeyse, bir ölçüde Balkanlaştırılmaya uğruyorum. Bütün bunların çok heyecan verici olduğunu söyleyemem ama, kendime ipekli çok güzel mavi bir elbise aldım, umarım beğenirsin. Monica aldığım giysinin beni çok daha genç gösterdiğini söylüyor. Buraya ilk geldiğim sıralar neye benzediğimi düşünmekten nefret ediyorum.

Israrcı olmakla birlikte insana yaşama arzusu aşılayan biri Monica. Niçin burada olduğunu da öğrendim. Kibarca, yemek yeme sorunu olarak adlandırılabilecek bir derdi var Monica'nın: En azından kendisi böyle adlandırıyor sorununu. Dergilerde bu tür şeylere ilişkin makaleleri hep okur dururuz. Monica'nın durumu gerçekte şu: Monica yoğun ve kronik can sıkıntısından zaten bayağı bunaltıcı olan salonda kendisine sunulan yemekleri tiksintiyle reddediyor ve gizli gizli yemeğinin çoğunu kucağında oturan Kiki'nin ağzına veriyor. Yemek aralarında onu gar yakınlarındaki bir kafede pasta yerken görmek mümkün. Bütün bunların arkasında yatan hikâye ise ilginç. Acele olarak bir varise gereksinimi olan soylu kocası, onu buraya kendine bir çeki-düzen verebilsin diye yollamış; eğer bu gerçekleşmezse Sir John'un başka birini bulabilmesi için eşyalarını toplayıp evden ayrılması söylenecek Monica'ya. Doğal olarak, surat asıyor. Sıkıntısından pastaları yutup bitiriyor. Ama çok üzgün, çünkü o da bir çocuğun özlemini çekiyor ve bir çocuğa sahip olabileceğini de sanmıyorum. Çok güzel, çok zayıf, çok kibar. Kalçası tıpkı bir lades kemiği gibi!

Şu ana değin yaptığımız gezintiler düzenli bir yol izledi. Monica, küçük dükkânlardaki bazıları gerçekten de çok pahalı mallara tepeden bakan bir edayla el kol hareketleri yapa yapa, kentin içinde dolaşıyoruz. Derken, Kafe Haffenegger'e vardığımızda, hemen bir fincan kahve içmeye karar veriyor. Bir çocukla dolaşmak gibi bir şey bu; olduğu yerde kalakalıyor ve daha öteye gitmemekte diretiyor, sonra Kiki havlamaya başlıyor ve içeri giriyoruz. Bir fincan kahve çok geçmeden birkaç pastaya dönüşüyor, çünkü benimle birlikteyken rol yapma sıkıntısına girmiyor. Ken-

dini benimle birlikte güvenli hissettiğini söylüyor (kim söylemiyor ki?) ve içinde bulunduğu ikilemi anlatmak için o abuk subuk sözleri bir kez daha uzun uzun ortaya döküyor. Kocasından nefret ediyor ve korkuyor, ama sırf kendisini koruyup desteklemedi diye. Sonra, kendini yalnızlığa ve sürgün yaşantısına yazgılı biri olarak görüyor. Başına gelebilecekleri seziyor. Onun bundan birkaç yıl sonraki halini görür gibiyim: Yurtdışında, Hotel du Lac benzeri bir otelde yaşaması için para karşılığında baştan savılan bir kadın; güzel yüzünün kadidi çıkmış ve yüzünü alaycı bir ifade bürümüş; köpeği sürekli kolunun altında. Son silahı, kendini şimdiden göstermeye başlamış olan, yola gelmez bir snobluk gibi gözüküyor. Kocasının ailesini, sınıf atlamış hırdavatçı aile diye küçümsüyor (anladığım kadarıyla dedelerinden biri on dokuzuncu yüzyılın başlangıcında küçük ama önemli bir sanayi maddesini bulmuş) ve kendisinin özellikle hiçbir kusuru olmayan soyağacını yüceltiyor. Iris Pusey'in servet avcısı diye tanımlayabileceği türden bir kadın Monica. Ancak varlıklı başka bir koca bulabileceği de pek olası değil. Geleceğinde görebileceği şeyleri düşünmeye dalınca, güzel meleksi yüzünü bir hüzün kaplıyor.

Doğal olarak bütün bunlar kitabım üzerinde harcamaya niyetlendiğim vaktimin çoğunu alıyor. Ama burada biraz daha kalabileceğimi düşünüyorum. Hava hâlâ güzel.

Bunlardan başka, gereksinim duyduğum fiziksel egzersizleri de yapıyorum. Burada, bir süre önce National Gallery'den çalınmış olan Wellington Dükü'nün portresindeki kişiye çok benzeyen Mr. Neville adında bir adamla tanıştım, beni dün çok uzun bir yürüyüşe götürdü...

Edith dolmakalemini elinden bıraktı, çünkü mektubu daha fazla sürdürmek yersiz kaçacaktı. Zihninin bir köşesine kaba ve bayağı düşünceler üşüşmüş, kâğıda dökülmeyi bekliyorlardı. Aslı aranırsa, giysilerden söz ederek ya da öteki kadınların servetlerini yahut talihlerini düşünerek bunca vakit harcamak pek hoşlandığı bir şey değildi. Bu tür tartışmalar ona öteden beri çok bayağı gelmişti. Ne var ki bu tür sohbetlere yine de sürekli karışıyor ve bu sohbetlerde aktif bir rol almasa da, onlardan tümüyle uzak da kalamıyordu. Sözgelimi Monica ile, üzücü bir meydan okuma dün-

yasına; iğnelemelerle, alaylarla, kavgaya susamışlıkla dolu bir dünyaya giriyordu. Şu alçakça cinsel tuzak hikâyesi, Monica'nın bir eşe yakışır biçimde davranmayı reddetmesiyle bütün çıplaklığıyla ortaya çıkıvermişti: Monica sırf küstahlığından kocasının gururunu kıracak, onu kendini terk etmeye mecbur edecek ya da bunu yapmazsa, ününü mahvedecekti. Kocası başka işlerin ardında koşup, planlar yaparken; Monica talihin rüzgârlarına kapılmış olmakla birlikte, kocasını bir düşmanı bekler gibi bekliyordu. Bir kez karşılaştılar mı, hakaretler ederek, sövgüler yağdırarak, aralarında bir zamanlar varolan öfkeyi yeniden uyandırıyordu. Ve o gelene kadar da, onun parasını harcayacak, vaktini boşa geçirecek, intikamını alacaktı. Bundan başka, bir zamanlar olduğu büyük serüvenci kadın gibi, dişi bir sırdaşa, içini dökebileceği ama görüşlerini duymazlıktan gelebileceği uysal, söz dinler birine gereksinim duyuyordu.

Mrs. Pusey'e gelince, o da aynı işlevi yerine getiriyor, diye düşünüyordu Edith. Mrs. Pusey ve onun bir uzantısı olarak da Jennifer, başlangıçta olduğundan daha çıplak bir ışık altında görünmeye başlamışlardı. Mrs. Pusey, Monica'nın ele geçirmeyi hor gördüğü türden bir başarıyı elde etmişti: Burjuvalara özgü, lüks düşkünü, çevreye gösterilebilir türden bir başarıydı bu. Mrs. Pusey'in kocasına yaptığı imalar Edith'i tedirgin ediyordu, belki de bunlar ona Mrs. Pusey'in narsisizminin bir belirtisi gibi gözüküyordu. Fırsat düşüp de birtakım şeyleri öğrenmiş olmasaydı, hâlâ bir adı olmayan Mr. Pusey'in mesleksiz ya da evsiz kalması işten bile olmayacaktı. Mizacı, beğenileri, hatta görüşü bile bir giz perdesi içindeydi Mr. Pusey'in. Bu dünyadan göçüşü de hâlâ karanlık ve tarihi bakımından belirsizdi. Gerçi Edith bunları öğrenmenin kaçınılmaz olarak yol açacağı duygudaşlık ve karşısındakini avutma gibi birtakım zorunluluklardan kaçınarak sakınımlı olmayı öğrenmişti. Pek de ne olduğunu anlayamadığı bir kızgınlık nöbetiyle, benim de bir geçmişim var, diye düşündü. Ben de, bazıları çok yeni olan kendi ölümlerimi öldüm, kendi ayrılıklarımı yaşadım. Ama onları perdelemeyi, herkesin gözünden gizlemeyi, belli bir uzaklıkta tutmayı öğrendim. Yaralarımı sergilemek daha sonra utanç duyacağım bir zayıflık anlamına gelir

benim için.

Şu var ki Edith'i kaygılandıran, Mrs. Pusey'in sakin teşhirciliğinden çok onun zaman zaman gözüne çarpan şehvete biraz düşkün kişiliğiydi. Çevresinde flört edecek hiç kimse olmadığında bile Mrs. Pusey'in flörte yatkınlık duyması, Edith'i oldukça tedirgin ediyordu. Ancak bu flört işi iç yasaklamalardan öylesine arınmış bir tavırla sürdürülüyordu ki, çevreye karşı zararsız gözüküyordu. Mrs. Pusey'in yalnız olduğu şu ender anlarda, onu çeşit çeşit dikkat çekme tuzakları kurarken gözlemlemişti Edith. Mrs. Pusey her zaman sonunda kaçınılmaz olarak birinin yardımına koşmasını gerektiren küçük bir meşguliyet ortamı yaratıyordu kendine. O anki amacı için gerekli olduğunu düşündüğü herhangi birinin dikkatini çekene değin sakin ve huzurlu kalamıyordu. İnatla ama yine de masum bir görünüşle öne çıkardığı kişiliğini, fiziksel çekiciliğini böylesine yücelmesi onun yaşındaki bir kadında gerçekten tamamen çekici bir şey sayılabilir miydi acaba? Annesinin ateşli bakışları, dimdik tuttuğu başı ve yarın ne giyeceği ile tutkuyla ilgilenmesiyle karşılaştırıldığında onun oldukça gölgesinde kalan Jennifer'a bile, meydanı hiçbir zaman terk etmeyecek gibi gözüküyordu Mrs. Pusey'in kararlılığı. Ve sonra Mrs. Pusey'in yatak odasında gözüne çarpan şu egzotik *déshabillés*'*ler... Tümü de pek beğeni ürünü sayılamayacak bu şeylere insanın zararsız bir düşkünlük, basit bir süslenme sevdası diyerek gülüp geçmesi mi gerekiyordu acaba? Hiç kuşkusuz bundan başka bir anlamı yoktu bu süslü sabahlıkların. Ama Edith, eski önyargılarının bilinç yüzeyine çıkmakta olduklarını sezerek meraka kapılıyordu. Annesi, Viyanalı Rosa, bu konularda hiç kuşku duymazdı. Mrs. Pusey'e bir bakar ve o uğursuz kahkahalarıyla gülerdi. Bir bakışta bir kadında en çok hayranlık duyduğu mizaç özelliğini, onun cinsel isteklere düşkünlüğünü fark ederdi. O günlerde kızkardeşi ve kuzeniyle, anneleriyle teyzelerinin duyamayacakları bir uzaklıkta, tavladıkları erkekleri ve rakibelerini tartıştıklarında, üzerinde çokça durdukları bir konuydu bu. Aralarında bir çeşit şifre olarak kullandıkları aşırı aksanlı Fransızcasıyla, *Très portée sur la chose***

*Fr. "Sabahlık."

**Fr. "Bu işlere çokça düşkün."

derlerdi, görüş birliği içinde. Ve Rosa, bir küçümseme duygusuyla değil de kendi harcanmış yılları için duyduğu intikam dolu bir pişmanlıkla dudağını bükerdi. Aslına bakılırsa, bu yıllar, âşıklarıyla ve onların hikâyeleriyle dolu olacakken, gitgide dilsizleşen bir koca ile suskun bir çocuğun tekeli altına girmişti.

Ve Mrs. Pusey, varlığında hem bir karşı çıkış hem de başarısızlık gördüğü Monica'dan nefret ediyordu. Mrs. Pusey için Monica yalnızca bir servet avcısı değil, meclisine kabul edilmesi kendisinden hiçbir zaman istenmemesi gereken türden bir insandı. Monica'da bir ikinci mizaç haline gelmiş şu tepeden bakan seçkinlik havaları, Mrs. Pusey tarafından yalnızca 'bir cephe' olarak yorumlanıyordu. Mrs. Pusey bu cephenin ardında nelerin yattığını söylemiyor, ama bunu bildiğini ima ediyordu.

Kendi cinsinden kişilerle arkadaşlık etmenin birçok kadını evliliğe götüren şey olduğunu düşünüyordu Edith. Kendisi için de aynı şey söz konusu olmuştu. Mesafeli tavrına karşın, Penelope Milne'in kendisine sürekli olarak sırlarını açmasını ve daha da kötüsü, kendisinde ona sorular sorma hakkını görmesini engelleyememişti. Edith kendini tümüyle toplamış, bahçesine çekidüzen veriyor, yazıyor; acıma, duygudaşlık ve merak duygularına karşı yüzünün önüne bir set çekerek sessiz sedasız oturuyor, David'in özlemini çekiyordu.

Onu evlenmemiş, yaşı geçkin bir kız ya da en azından erden bir hanımefendi olarak görüyorlardı. "Hayır, hayatımda hiç kimse olmadı," diye yanıt verince, tanışı olan evde kalmış şamatacı kızlar gözlerini umutsuzlukla yukarıya doğru çeviriyorlar ve yalan söylediğini de asla tahmin edemiyorlardı. İddiasız görünerek çok iyi yalan söylüyordu: Zaman zaman romanlarının olay örgülerini kurmak için harcadığı zamanın onu buna, son serüvenine, yaşama geçmiş hikâyesine hazırladığını düşünüyordu. David'in pek iyi yalan söyleyemediğini, hatta karısına, ettiği şu korkunç kavgalardan birinde, başını alıp gidebileceği yolunda imalar yaptığını biliyordu. Karısı, onun üzerinden atamayacağı birtakım sorumluluklarla -ev, çocuklar, mesleği- yüklü olduğunu bilerek alaycı bir tavırla gülüyordu. Arkadaşları David'e karşı hoşgörülüydü: Çekici bir adam olduğundan ona biraz keyfince eğlenme hakkını

tanıyorlardı. Ancak onun bir sürü genç ve açıkgöz sekreter kızla ya da başka erkeklerin karılarıyla gönül eğlendirdiğinden kuşku duyuyorlardı. Kendisiyle ilişki kurmuş olması asla söz konusu değildi.

Karısını tanıyordu tabii, ama onu görmemenin yollarını arıyordu. Doğası gereği içedönük biri olduğundan, insanların onu yazgısına terk etmiş olmalarını şaşırtıcı buluyordu. Bir kezinde bir akşam yemeği partisi verilmiş ve bu partiye onun da orada olabileceğini bildiğinden değil, kendini zorlayarak bir çeşit sosyal görev gibi katılmıştı. Ancak tam konuk odasına girerken, o muzaffer kahkaha sesini tanımış ve o anın şaşkınlığı içinde, partiyi terk etmenin mi, yoksa kalmanın mı daha çok cesaret isteyeceğini pek bilememişti. Sonunda, adımlarını âdeta kendi istenci dışında atarak, elinde bir bardakla, her türlü beklentinin tersine tümüyle normal bir ruh durumu içinde, bir yerde oturur bulmuştu kendini. Ondan davranmasını bekledikleri gibi iyi davranmıştı: Sessiz, sakin, nazik, serüven aramadan. Solundaki orta yaşlı hoş adamı dinlerken (bu arada ev sahibesi kendilerini hoşnut ve mülkiyet duygularını yansıtan bir gözle süzüyordu) masanın ilerisine doğru bakmış ve yanakları kızarmış, bir hayli içen ve hararetli hararetli bir şeyleri tartışan karısını görmüştü. Seksiymiş, diye düşünmüştü içi sızlayarak. Ama yine de hoşnutsuz görünüyordu. Bu arada, yanıbaşındaki adam sigarasını yakması için ona çakmadığını uzatmış ve o da her zamanki ağırbaşlı gülümsemesiyle adama doğru dönmüştü. Daha sonraları, parti sona ererken, David'i, kolunu karısının sandalyesinin arkasına atmış, otururken görmüştü. Karısı, şimdi, gözleri içkiden mahmurlaşmış, yüzü pespembe, suskunluğa gömülmüştü. O gece sevişeceklerini sezmiş ve oturduğu yerden aniden kalkarak bu güzel akşam için ev sahibesine teşekkür etmişti.

"Nasıl olur! Gitmeniz mi gerekiyor, şekerim? Daha çok erken değil mi?"

"Bağışlarsınız umarım beni," demişti. "Bitirmem gereken bir şey var da..."

"Zavallı Edith'çik. Bütün gece çalışıp duracaksınız ha! Ama böylesine güzel kitaplar için de değer doğrusu. İnanın, hepimiz de

hayranınız şekerim. Peki söyleyin bakalım, nasıl gideceksin eve?"

Yanında oturan adam onu arabasıyla götürmeyi önermiş ve birlikte ayrılmışlardı. Chesman Place'ten dönerken oldukça suskundu Edith. Kendisine Geoffrey Long olarak tanıştırılan adam da susuyordu, ama Edith onun tatlı dilli ve insana huzur veren biri olduğunun belli belirsiz farkındaydı. Eve vardıklarında, ondan arabadan inme zahmetine kalkışmamasını, ama bir akşam gelip kendisiyle bir şeyler içmesini rica etmişti. Birbirlerine telefon numaralarını vermişler, adam arabasıyla ayrılırken ona ufak ön bahçeden el sallamıştı. Sonra, ince bir lavanta yaprağı koparmış, yaprağı parmakları arasında ezmiş ve aromasını koklamıştı. Sonunda içeri girmiş ve ah David, ah David diye düşünmeye koyulmuştu.

Hiçbir şeye hayır diyemeyecek bir adam olduğunu biliyordu onun. David'in rahata düşkünlüğünde kendisinin de payı vardı. Bunu aklından çıkarmamalıydı.

Ertesi sabah, bir gün önce evine gitmiş olduğu arkadaşına telefon ettiğinde, kendisinin ayrılmasından sonra partinin bayağı tavsayıp neşesini yitirdiğini öğrenmişti. Ya da en azından öyle olduğuna inandırılmıştı. "Priscilla gerçekten çekilmez biri. Zavallı David'in hali haraptı. Ama yine de birbirlerine çok bağlılar." Kavgalar, ağız dalaşları, suçlamalar hayal ediyordu. Ev sahibesi arkadaşı şöyle demişti: "Geoffrey'le dostluk kurduğunuza çok memnun oldum. Annesini kaybettiğinden beri bayağı kötü durumdaydı. Her ikinizi de yeniden bekliyorum, mutlaka gelin." Ama oraya bir daha gitmeyeceğini düşünüyordu Edith. Geoffrey'i şu becerikli çöpçatan ellerde bırakmaya karar vererek, kitabı bitene dek ortadan kaybolacağını, ama zamanını biraz daha iyi ayarlar ayarlamaz kendisiyle temasa geçeceğini söylemişti ev sahibesine. Bu arada kendisine çay içmeye gelirse çok memnun olurdu. Bahçe çok çok güzelleşmişti.

Bütün bunlar dört yıl önceydi. David'in o akşam zihninde bırakmış olduğu kötü anı, çok geçmeden, Penelope kendisini Simmonds açık arttırma evindeki bir satışa götürdüğünde silivermişti. David'i, depo görevlisi Stanley'in yanında bulmuşlardı: Her ikisi de ceketsizdi, ambalaj kutularının üzerinde sessiz bir uyum içinde

oturuyorlardı. Üçüncü bir ambalaj kutusunun üzerinde de iki çay fincanı ile bir tabak rengârenk görünümlü reçelli turta duruyordu. David birden ayağa fırlayarak yüzünde dikkatli bir ifadeyle gülümsedi. Edith, bu yüzün ardında onun tümüyle farklı bir şey olduğunu düşündüğünü biliyordu. Penelope içinse bu yüz sitem doluydu. David'in gözleri üzerinde kaldıkça Penelope'nin yüzünün hoş bir biçimde kızardığını fark etmişti Edith. Ama çok geçmeden Penelope gene konuşkanlaşmıştı. "Saat iki buçuk, David," diye uyarmıştı Stanley. Derken, Penelope, Stanley'le bir-iki lakırdı etmek için ona doğru dönerken, Edith yüzüne hiçbir şey açığa vurmayan bir ifade vermeye çalışmış, David ceketini giyip ona bakarken gözlerini evet dercesine şöyle hafifçe kapayıvermişti. Böylelikle, sözsüz olarak acil bir anlaşma yapılmıştı aralarında.

David'i bundan sonraki görüşlerinde, gırtlağına kadar işe batmış haldeydi. Çocuksu bir itaatle sandalye sıralarının arasına girerek, bir vaiz kürsüsüne bakar gibi, gözlerini ona doğru kaldırmışlardı. Kürsüde, David, elinde bir tokmakla, açık arttırma anonsları yapıyordu. "Beş numaralı parça. Francesco Furini'ye mal edilen bir tablo. *Gerçeği İfşa Eden Zaman*. Evet, arttıran var mı?"

Edith, Hotel du Lac'daki dana renkli odasında elleri kucağının üstünde oturmuş, orada ne yaptığını merak ediyordu. Derken, ne yaptığını anımsadı ve ürperdi. Kendisiyle dostluk kuran ama kendisinin içini hiç açmadığı şu mükemmel kadınlara karşı yaptığı küçük adaletsizlikleri, kötücül düşünceleri utanç duyarak zihninden geçirdi. Kadınlara karşı çok sert davrandım, diye düşündü, çünkü onları erkekleri anladığımdan daha iyi anlıyorum. Dikkatliliklerini, sabırlarını, kendilerini başarılı bir insan olarak tanıtma gereksinimlerini biliyorum. Başarısızlığa hiçbir zaman boyun eğmeme gereksinimlerini biliyorum. Hepsini de biliyorum, çünkü ben de onlardan biriyim. Sertim, çünkü annemi ve onun kabalığını anımsıyorum, çünkü sürekli olarak daha fazla kabalık tehdidine karşı tetikteyim. Ama kadınların tümü annem gibi değil, öyle olduklarını düşünmek gerçekte benim aptallığımdan ileri geliyor. Biraz düşün, Edith, derdi babam: Yanlış bir denklem kur-

dun.

Bir değersizlik duygusuna kapılmış gibi, başını eğdi. Virginia Woolf adını boşu boşuna aldım, diye düşündü.

Uzun bir süre oturdu, sonra uysal uysal kalktı, saçına çekidüzen verdi, çantasını alıp aşağıya çay içmeye indi.

Salonda çay içen tek kişi Madem de Bonneuil'dü; yaşlılığın yol açtığı lekelerle dolu esmer elleriyle giysisinin önündeki kırıntıları temizliyordu. Edith ona gülümsedi ve kadın da başıyla selam verdi. Otel hafta sonundan itibaren boşalmıştı. Hava hâlâ güzeldi, ancak havanın sıcaklık ve ışık üzerindeki gücü zayıflıyormuşçasına bu güzelliğe inanç da adeta azalıyordu. Taraçadaki tatlı güneşin donuk bir çehresi vardı ve şimdi daha da kısalan öğle sonraları yavaş yavaş kaybolurken, yerini pusa bırakıyordu. Hava, sağanak yağmurları muştularcasına nemliydi. Dağ, bir kez daha, pusun içinde gözden yitmeye başlamıştı.

"Oldu mu ya, şekerim!" dedi Mrs. Pusey, "Bu son birkaç gündür tam bir yabancı oldunuz bizlere. Jennifer bizi hepten terk ettiğinizi düşünüyordu, öyle değil mi, tatlım?"

Jennifer, Mrs. Pusey'in bir yana bıraktığı *Geceyarısı Güneşi*'nden yüzünü kaldırdı ve gülümsedi.

"Bizi tamamen unuttu, diye düşündük," diyerek annesini doğruladı. "Anneciğim gerçekten üzüldü."

Edith mırıltılı bir sesle bu sitemleri reddederek, hasırdan sandalyesine gömüldü ve onlara o gün neler yaptıklarını sordu. Mrs. Pusey ile Jennifer, yüzlerinde mutlu ifadelerle, kendisine bir süre keyifli keyifli havadan sudan şeyler anlattılar.

7

"İnsan buzulların yakınlığını hiç fark edemiyor," dedi Edith, hayran bir ifadeyle.

"Evet, edemiyor," diye doğruladı onu Mr. Neville, "Ama o kadar da yakın değiller."

Küçük bir restoranın üstü asma yapraklarıyla kaplı çardağının altında oturmuşlardı; masada bir şişe beyaz şarap duruyordu. Gölgede olduklarından, erken öğle sonrası güneşiyle oldukça aydınlanmış ıssız küçük meydanın ötesindeki manzarayı görebiliyorlardı. Bu yükseklikte, göl pusları artık düşünülebilecek bir şey olmaktan çıkıyordu: Burada, daha yüksek bir basınç taşıyan havanın karşı çıkılmaz etkisiyle, yarım tonlar ve ara dereceler, ılımanlık ve sıcaklık nüansları kovulmuş, geçersiz bir du-

ruma indirgenmişti. Buradaki tepelerde, hava hem sıcak hem soğuk, hem parlak hem de karanlıktı: Güneşte sıcak, gölgede soğuk, dağa tırmanırlarken parlak ve küçük ıssız kafe-barda oturmuş dinlenirlerken karanlık. Bir an, Mr. Neville, "Biraz daha yürüyebilir misiniz?" diye sormuş ve yeniden yola koyularak Edith'e dağ gibi gözüken şeyin tepesine değin yürümüşlerdi. Ne var ki öyle görünmekle birlikte, yanlarından geçtikleri taraçalanmış meyve bahçelerindeki ağaçlar, ağaçların üstündeki altın gibi ışıldayan meyveler bunun bir dağ olmadığını kanıtlar gibiydi. Şimdi, öğle yemeğinden sonra, sakin sakin oturuyorlardı. Önlerindeki birkaç yüz metrekarelik kaldırım taşlı meydanı seyreden yalnızca ikisiydi. Kulağa yalnızca uzaklardaki bir arabanın zayıf vınıltısı ile restoranın arkalarından bir yerden, belki mutfaktan, belki de restoran sahibinin dükkânını akşam yemeği için açmadan önce gazetesini okumak üzere çekildiği arkadaki küçük oturma odasında bulunan bir radyodan çıkan müzik sesi geliyordu.

Peki ama buraya kimler geliyordu? Edith'in zihninde Mrs. Pusey, Monica, Madam de Bonneuil, yaşlı piyanist ve güvenilir yemekleriyle otelin kendisi dünyanın öteki ucunda gibiydi. Göl kıyısındayken içinde hissettiği yumuşak ve ürkek kişilik çekip gitmiş, bu yüksekliklere çıkışta buharlaşıp varlığını yitirmişti. Şimdi, uzak ve neredeyse billurlaşmayı andıran bir sürçle yeni bileşenler oluşmuş, onlar da daha sert, daha parlak, daha kesin, daha gerçekçi, zevkleri tatmaya, hatta onların ardında koşmaya daha açık birtakım ruh durumları yaratmıştı.

"Buraya kimler geliyor?" diye sordu Edith.

"Bizim gibi insanlar," diye yanıtladı Mr. Neville.

Pek konuşkan biri değildi ama Mr. Neville ağzından çıkan az sayıda sözcüğü isabetle seçiyor, bu sözcükleri inceden inceye tartıyor ve ustalıkla dile getiriyordu. Çoğu kişinin akılcı bir konuşma tarzı oluşturmak amacıyla uygun gördüğü derin iç konuşmalara, ayrıca kitaplarındaki karakterlerin büyük bir doğallık içinde ağızlarından çıkan zekice, hatta alımce cümleleri uydurmaya alışık olan Edith, sandalyesinde arkasına yaslanıp gülümsedi. Sözcükleri kullanarak eğlenmek çok ender olarak karşılaştığı bir duyguydu. İnsanlar yazarların *kendilerini* eğlendirmesini

bekliyorlar, diye düşündü. Görevlerini salt okurları tatmin edecek biçimde yerine getirerek çok memnun olmaları gerektiğini düşünüyor insanlar. Tıpkı Ortaçağ'ın saray dalkavukları, cüceleri, *jongleur**'leri gibi. Peki ya *biz? Bizi* eğlendirmeyi hiç kimse düşünmüyor.

Mr. Neville, Edith'in bir an yüzünden geçen kasılmayı fark etti ve, "Bana bundan söz ederseniz, kendinizi daha iyi hissedebilirsiniz," dedi.

"Aa, bunun doğru olduğunu mu düşünüyorsunuz?" diye sordu Edith, güçlükle soluyarak. "Hem doğru olsa bile, sonuçların kendilerini hemen göstereceğine güvence verebilir misiniz? 'Huzur bulmanıza' yardımcı olabilecek şu anlaşılmaz merhem reklamları gibi tıpkı.. İnsan hiçbir zaman emin olamıyor ki," diye sürdürdü sözünü.

Mr. Neville gülümsedi.

"Sanırım önemli olan vaattir," diye devam etti Edith, biraz öfkeye kapılmış gibi. "Ya da belki yalnızca bir şeyleri önermek. Her neyse, neden söz ediyordum unuttum. Söylediklerime aldırış etmemelisiniz Mr. Neville," diye ekledi. "Yaşamımın büyük bir bölümü yeraltında geçiyor gibi. Hem sonra bugün bütün bunlarla canınızı sıkmaya değmeyecek kadar güzel bir gün." Yüzü aydınlandı. "Üstelik çok da iyi vakit geçiriyorum," dedi.

Gerçekten de çok iyi vakit geçiriyormuş gibi görünüyor, diye düşündü Mr. Neville. Yüzü sürekli taşıdığı o biraz koyunvari ifadeyi, onaylanma ya da anlaşılma arayan ifadeyi kaybetmiş, neşeli ve saygın bir hava kazanmıştı. Burada ne yapıyor acaba, diye merak etti Mr. Neville.

"Burada ne yapıyorsunuz allahaşkına?" diye sordu Edith.

Mr. Neville yine gülümsedi. "Burada olmamam için bir neden mi var?"

Edith ellerini yukarıya doğru kaldırarak bir jest yaptı. "Şey, o otel pek size göre bir yer değil de. Hep kadınların kaldıkları bir yere benziyor orası. Hem de belli türden kadınların. Evden atılmış ya da terk edilmiş kadınların, evden bir süre uzaklaşmaları ya da giysilere para harcamak gibisinden zararsız kadınca şeyler yapmaları için kendilerine para ödenen kadınların. Konuştukları şey-

*Fr. "Hokkabaz."

ler erkekleri hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Sıkıntıdan patlıyor olmalısınız."

"Siz buraya sanırım bir kitabı bitirmek için geldiniz," dedi Mr. Neville, hoş bir edayla.

Edith'in yüzü karardı. "Çok doğru," dedi ve kendisine bir bardak daha şarap koydu.

Mr. Neville söylenenlere dikkat etmemiş gibi yaptı. "Şey, aslında otelden bayağı hoşlanıyorum. Oraya bir kez karımla birlikte gelmiştim. Cenevre'de bir konferansa katıldığımdan ve dönmek için de hiç acelem olmadığı için, hâlâ aynı durumda olup olmadığını şöyle bir göreyim dedim. Hava iyiydi, bu yüzden kalış süremi biraz daha uzattım."

"Bu konferans," dedi Edith, "Bağışlayın ama, ne üzerine olduğunu bilmiyorum."

"Elektronik üzerine. Şu sıralar işler şaşılacak derecede iyi giden oldukça büyük bir elektronik şirketim var. Gerçekte şirket âdeta kendi kendine işliyor. Bu işlerden çok iyi anlayan yardımcım sayesinde. Olup biten her şeyin sorumluluğu benim üzerimde olmakla birlikte, şirkette gitgide daha az zaman harcıyorum. Tabii bu şekilde de vaktimin büyük bir bölümünü çiftliğimde geçirmiş oluyorum. Gerçekte yapmak istediğim de bu..."

"Nerede?.."

"Marlborough yakınlarında."

"Peki ya karınız," diye atıldı Edith. "O sizinle birlikte gelmedi mi?"

Mr. Neville gömleğinin manşetlerini düzeltti. "Karım beni üç yıl önce terk etti," dedi. "Kendisinden on yaş küçük bir adamla kaçtı ve herkesin tahminlerinin aksine hâlâ çok çok mutlu."

"Mutlu," dedi Edith, ağır ağır. "Ne harika! Ah, çok özür dilerim, bunu söylemek istememiştim, kabalık ettim. Çok aptal olduğumu düşünüyor olmalısınız." İçini çekti. "Oldukça aptalım, korkarım. Dünyaya ayak uyduramıyorum. İnsanlar yazarları iki kategoriye ayırıyorlar," diye sürdürdü sözünü, Mr. Neville'in suskunluğundan bayağı tedirginleşmiş halde. "Alışılmadık bir biçimde akıllı olanlar ve bir de sanki yaşamlarını sürdürmek için gerçek hiçbir deneyimleri yokmuşçasına alışılmadık bir biçimde

safdil olanlar. Ben ikinci kategoriye giriyorum," diye ekledi, söylediklerinin gerçekliğinden ötürü yüzü kızararak, "Aveyronlu Vahşi Oğlan gibi tıpkı". Sesi gitgide alçalıyordu.

"Şimdi mutsuz görünüyorsunuz," dedi Mr. Neville, Edith'in yüzünün daha da kızardığı kısa bir suskunluktan sonra.

"Şey, sanırım oldukça mutsuzum," dedi Edith. "Öylesine düşkırıklığına uğratıyor ki bu beni."

"Mutlu olmayı çok mu düşünüyorsunuz?" diye sordu Mr. Neville.

"Hep bunu düşünüyorum."

"O zaman, size şunu söyleyeyim ki, böyle düşünmekte haksızsınız. Âşık olduğunuzu söyleyebilirim sizin," dedi, onu daha önceki dikkatsizliğinden ötürü cezalandırarak. Birdenbire, Mr. Neville'in de düşündüğü gibi, aralarında bir çatışma başgöstermişti, çünkü çatışmalar umutsuzlukları köreltir. Edith kızgınlıktan parıltılar saçan gözlerini kaldırdı ve Mr. Neville'in sert profiliyle yüz yüze geldi. Görünüşe bakılırsa Mr. Neville, restoran bahçesinin sınırlarını belli eden teneke kutulardaki sardunyalardan birinin kenarına konmuş, az önce sağda solda uçuşan bir kelebeği inceliyordu.

"Mutluluğu tek bir özel durumla, tek bir özel kişiyle karıştırmak," diyerek yeniden söze girdi Mr. Neville, uzun bir duraklamadan sonra, "büyük bir yanlış. Ben kendimi bütün bunlardan kurtardığımdan beri hoşnut olmanın gizini keşfettim."

"Lütfen söyler misiniz bana bu gizin ne olduğunu," dedi Edith, duygudan arınmış bir ses tonuyla. "Hep bilmek istemişimdir bunu."

"Yanlızca şu: İnsan, büyük bir duygusal ilişkiye girmeksizin, her istediğini yapabilir. Kararlar alabilir, fikrini değiştirebilir, planlarını yeniden gözden geçirebilir. Karşısındaki kişinin istediği her şeye sahip olup olmadığını; onun hoşnutsuz, üzgün, huzursuz, sıkkın olup olmadığını görmeyi beklemenin yol açtığı kaygıların hiçbiri yoktur onda. İnsan, istediği kadar iyi yürekli ya da istediği kadar acımasız olabilir. Eğer insan çocukluğunun ilk yıllarından beri kendisine yasaklanan şeyi yapmaya hazır olsa - sırf kendi zevki için- yeniden mutsuz olması için hiçbir neden yok-

tur."

"Ya da belki tümüyle mutlu."

"Siz bir romantiksiniz, Edith," dedi Mr. Neville, gülümseyerek. "Size Edith diyebilirim, umarım?"

Başıyla evetledi Edith. "Ama sırf her şeyi sizin gibi görmüyorum diye niye romantik oluyorum?"

"Çünkü inanmak istediğiniz şeyler sizi yanlış yollara götürüyor. Birbirlerini sevdiklerini ne kadar söylerlerse söylesinler, iki insan arasında tam uyum diye bir şey olmadığını öğrenemediniz mi? Bu iki insan tümüyle uyuşamadıkları için ne kadar çok vaktin yararsız düşüncelerle boşa harcandığını, sonu gelmez çatışmaların sürüp gittiğini anlayamadınız mı? Aşka karşı biraz hafif yaklaşmanın, bazen, gerçekte hemen her zaman, en derin tutkudan bile daha etkili olduğunu göremediniz mi?"

"Evet, bunu gördüm," dedi Edith, hüzünlü bir havayla.

"O zaman, sevgili Edith, kullanmayı öğrenin bunu. Her şeyi kendiniz için ele geçirmeye bir kez karar verdiniz mi, dünyanın ne kadar da umut verici görünmeye başlayacağından haberiniz yok sizin. Kararlarınızın bir kez bencilce alındılar mı, ne kadar sağlıklı olacağından haberiniz yok. Yapmak istediğiniz, -ya da daha doğrusu, yapmak istemediğiniz şeye- karar vermek ve salt buna göre hareket etmek dünyadaki en basit şeydir."

"Bu bazı şeyler için doğrudur," dedi Edith, "Ötekiler için değil."

"Ötekileri görmemeyi öğrenmelisiniz. Kendi olanaklarınız içinde daha fazlasını gerçekleştirebilirsiniz. Benmerkezci olabilirsiniz. Bundan çıkarılacak harika bir ders vardır. Kendi merkezliğini kabullenmek tümüyle yeni bir yaşam anlamına gelebilir."

"Ama yaşamınızı paylaşmayı yeğliyorsanız eğer?" diye sordu Edith. "Varsayın ki sadece kendi hayatını yaşamaktan sıkılmış, başka birinin hayatını yaşamak isteyen bir kişisiniz. Sırf yeni bir şey yapma hazzı için."

"Başka birinin hayatını yaşayamazsınız. Yalnızca kendinizinkini yaşayabilirsiniz. Sonra, ceza falan olmadığını da anımsayın. Özgecilliğin iyi ve bencilliğin kötü olduğu hakkında size ne

demişlerse hepsi yanlış. Bu tür dersler köleler içindir, insanı boyun eğmeye götürür. Şaşıracaksınız ama, benim yaşam politikam size istediğiniz kadar dost sağlayacak. İnsanlar düşük ahlak ölçüleri karşısında kendilerini rahat hissediyorlar. İnsanların cesaretini kıran, ahlaksal kaygılar."

Edith, Mr. Neville'in söylediklerini ona hak verircesine başını sallayarak onayladı. Başka bir zamanda karşı çıkıp çürüteceği bu tehlikeli öğreti şarapla, güneşin parlaklığıyla, havanın sarhoş edici etkisiyle bağdaşıyor gibiydi. Ancak, bütün bu söylenenlerde aksayan bir şeyler vardı, biliyordu bunu, ama yine de şu anda bu aksayan şeyin ne olduğunu ortaya çıkarmakla ilgilenmiyordu. Adamın usyürütmelerindeki güçten çok, dilinin gücünden, alışılmadık belagatinden etkilenmişti. Ben de kendi halinde bir adam olduğunu sanıyordum onun, diye şaştı.

"İşte bu yüzden sevgili Mrs. Pusey'imizden bu kadar çok hoşlanıyorum," diye sürdürdü sözünü Mr. Neville. "O basit açgözlülüğünde oldukça cesaret aşılayan bir şeyler var. Sonra insan, bu açgözlülüğünü tatmin etme yollarını bulmuş olduğunu bildiği için de mutlu oluyor. Ve gördüğünüz gibi, sağlığı ve neşesi de yerinde. Özgecil olmak sindirim sistemini etkilemedi, vicdanı onu geceleri uykusuz bırakmadı ve yaşamının her bir anının tadını çıkarıyor."

"Evet ama, bütün bunların Jennifer için iyi olduğundan kuşkuluyum ben," dedi Edith. "Ya da daha doğrusu, yeterince iyi. Onun yaşında biri için yaşamda giysiler almaktan daha önemli şeyler olmalı."

"Jennifer," dedi Mr. Neville, o güzel gülümsemesiyle, "Şundan zerre kadar kuşkum yok ki, Jennifer da hık demiş anasının burnundan düşmüş."

Edith sandalyesinde arkasına yaslandı ve içtiği şaraptan çok bu son sözün etkisiyle hafifçe sersemlemiş olarak yüzünü güneşe doğru çevirdi. Keyfince yaşayabileceği olasılığı da gönlünü çelmişti. Mr. Neville Şeytan'ın avukatı olarak kusursuzdu. Ne var ki, hissetme yeteneğinde olduğu gibi usyürütmelerinde de bir eksiklik olduğunu biliyordu onun. Sandalyesinde doğrularak, saldırıya geçti.

"Savunduğunuz ahlak ölçüleri düşük bu yaşam," dedi yüzünde kuşkulu bir ifadeyle, "Salık verebilir misiniz bu yaşamı? Başkaları için, demek istiyorum."

Mr. Neville'in gülümsemesi derinleşti. "Herhalde karım verebilirdi. Düşük ahlak ölçülerini başka insanlarda hoş görüyor muyum? Demek istediğiniz bu, öyle değil mi?"

Edith başıyla evetledi.

Mr. Neville şarabından bir yudum aldı.

"Bu ölçüleri sonunda çok iyi anlamaya başladım," diye yanıtladı.

Bravo, diye düşündü Edith. Ne düşündüğümü biliyordu ve bana bir yanıt verdi. Tatmin edici bir yanıt değil, ama dürüst bir yanıt. Ve kendince, zarif bir yanıt. Sanırım, insanların bir zamanlar nitelikli insan dediği türden biri Mr. Neville. Davranışları son derece kibar. Panama şapkasıyla keten ceketine dikkatle bakınca, çok şık giyinmiş olduğunu düşündü. Hatta yakışıklı: Onsekizinci yüzyılda yaşamış insanlara özgü bir yüz; az konuşuyor, dudakları dolgun, sağlıklı teninin altında mavimsi bir sakal pırıltısı göze çarpıyor. Kalpsiz bir adam, sanırım. İnsanı çileden çıkarasıya zeki. Ah, David, David.

Mr. Neville, Edith'in dikkatindeki küçük değişikliği fark ederek, masanın üzerine eğildi.

"Aşksız yaşayamayacağınızı düşünmekle yanılıyorsunuz, Edith."

"Hayır, yanılmıyorum," dedi Edith yavaşça. "Onsuz yaşayamam. Hayır, hayır, bir sinir çöküntüsüne falan uğradığımı, garip belirtiler gösterdiğimi, bir karikatür olup çıktığımı söylemek istemiyorum. Bundan çok daha ciddi bir şeyi söylemek istiyorum. Onsuz *iyi* yaşayamayacağımı söylemek istiyorum. Aşk olmayınca düşünemiyorum, konuşamıyorum, yazamıyorum, hatta kendimde düş kuracak gücü bile bulamıyorum. Canlılar dünyasından dışlanmış hissediyorum kendimi. Bir balık gibi, soğuk, devinimsiz oluyorum. İçime kapanıyorum. Benim mutluluk idealim bütün gün sıcak bir bahçede oturmak ve sevdiğim kişinin akşamleyin bana geleceğini bilmenin sonsuz güveni içinde kitaplar okumak ya da yazmak."

"Siz bir romantiksiniz, Edith," diyerek sözünü yineledi Mr. Neville gülümseyerek.

"Yanılan sizsiniz," diye yanıtladı Edith. "Ömrüm boyunca bu suçlamayı dinledim durdum. Romantik değilim ben. Ben, evcil bir hayvanım. Ahlayıp ohlayıp taşkın tutku gösterilerinin, büyük aşkların özlemini çekmiyorum, aşk için dünyayı hepten gözden çıkarmıyorum. Bütün bunları biliyorum ve bunun insanı yapayalnız bıraktığını da biliyorum. Hayır, benim can attığım şey rutin yaşamın yalınlığı. Güzel bir havada kol kola bir akşam yürüşü. Bir iskambil oyunu. Gevezelik etmek. Bir yemeği birlikte hazırlamak."

"Kediyi de dışarıya bırakmak?" diyecek oldu Mr. Neville.

Edith ona bu sözden hoşlanmadığını gösteren soğuk bir bakış attı.

"Daha iyi böylesi," dedi Mr. Neville.

"Şey, besbelli ki bütün bunları çok eğlendirici buluyorsunuz," dedi Edith. "Her şeyin Swindon'da ya da yaşadığınız yer her neresi ise, orada, daha iyi olduğu ortada... Ah, çok özür dilerim. Böyle söylememem gerekirdi. Son derece kabalık ettim. Ne kadar da..."

Mr. Neville ona bir bardak şarap daha koydu.

"Siz iyi bir kadınsınız," dedi. "Gün ışığı gibi ortada bu."

"Nasıl ortada oluyormuş?" diye sordu Edith.

"Başka birisi saldırganlaştığında iyi kadınlar bunun hep kendi kabahatleri olduğunu düşünürler. Kötü kadınlarsa hiçbir şeyin suçunu hiçbir zaman kabullenmezler."

Edith, güçlükle soluyarak, sarhoş mu olduğunu, yoksa sohbetin tuhaflığına kapılarak ölçülü olmayı elden mi kaçırdığını merak etti.

Birden, damdan düşer gibi, "Kahve içmek istiyorum," dedi. Sonra, duraksadı. "Hayır, hayır, çay içmek istiyorum. Bir demlik çok koyu çay içmek istiyorum."

Mr. Neville saatine göz attı. "Evet," dedi. "Vakit ilerlemiş. Birazdan kalksak iyi olur. Çayınızı bitirdiğinizde," diye ekledi.

Edith, bulunduğu koşullarda oldukça alışılmadık bir şey gibi gözüken böylesi düşüncelere kapılmanın yanaklarına renk, gözlerine de parlaklık getirdiğinin farkında olmadan çayını çabucak

içti. Her zamanki derli toplu halinden kurtulan saçları, dağınık bir halde boynunun üstüne düşmüştü. Sabırsız bir el devinisiyle, saçını toplu tutan son firketeleri de çıkardı, parmaklarını saçlarının arasından geçirdi ve yüzüne doğru düşürdü. Mr. Neville, dudaklarını hafifçe büzüp ona doğru bakarak başını salladı.

"Size neye gereksinim duyduğunuzu söyleyeyim, Edith," dedi.

Yine mi, diye düşündü Edith. "Az önce neye gereksinim duyduğumu söyledim size. Sonra, neyin daha iyi olduğunu da sizden daha iyi biliyorum."

"Evet, benden daha iyi bildiğinizi düşündüğünüzü biliyorum," dedi Mr. Neville, Edith'in başı ürkmüş gibi yukarıya doğru dikelirken. "Ama yanılıyorsunuz. Daha fazla aşka gereksiniminiz yok sizin. Daha azına gereksiniminiz var. Aşk size fazla yaramamış, Edith. Aşk sizi sır saklayan, kendini gizleyen ve belki de dürüstlükten uzaklaşan biri yapmış. Öyle değil mi?"

Edith onu doğrularcasına başını salladı...

"Öteki kadınlarla birlikte oturup giysilerden söz edesiniz diye sizi hiç vakitsiz Hotel du Lac'a getiren aşk. İstediğiniz bu mu?"

"Hayır," dedi Edith. "Hayır."

"Hayır," diye sözünü sürdürdü Mr. Neville. "Akıllı bir kadınsınız siz. Neleri kaçırdığınızı bilecek kadar akıllı. Sözünü ettiğiniz şu ufak eviçi hazları, iskambil oyunları çok geçmeden tavsayıp ilginçliğini yitirecek."

"Hayır," diye yineledi Edith. "Hiçbir zaman."

"Evet, evet. Romantizminiz bu can sıkıcı düşünceleri bir süre hasıraltı edebilir, ama bu can sıkıcı düşünceler sonunda kazanacaklardır. O zaman siz, bütün bu hoşnutsuz kadınlarla ortak çok şeyiniz olduğunu keşfedecek, feministlerin düşüncelerinde doğruluk olduğunu görmeye başlayacak ve kadın romanları dışında her şeyi okumayı reddeceksiniz."

"Bu romanları yazıyorum ben," diye anımsattı ona Edith.

"O çeşit değil yazdıklarınız," dedi Mr. Neville. "Siz aşk üzerine yazıyorsunuz. Korkarım, kendinize daha gerçekçi bir açıdan bakmaya başlamadıkça farklı bir şey asla yazamayacaksınız."

Edith boynunun arkasındaki saçların elektriklendiklerini hissetti. Kendisi de birçok kez aynen böyle düşünmüş, ama kendi

yargılarını kafasından atınayı bilmişti. Şimdiyse sadece belirtilerini hayal ettiği bu hastalığın doğrulandığını bir otoritenin sesinden dinler gibiydi.

"Gerçekten de yaşamınızın geri kalan bölümünü duyguları incinmiş kadınlara dölyatağınızdan söz ederek geçirmeyi mi istiyorsunuz?" diye sözünü sürdürdü Mr. Neville, acımasız bir tonda.

"Sözü edilecek bir dölyatağım olduğunu gerçekten de sanmıyorum," dedi Edith, mutsuz bir gülüşle.

"Ama vakti gelince bu konuda kara kara düşünmeye başlarsınız. Her neyse, insanın yakından incelenmeye değer bir dölyatağı olduğundan kuşkuluyum ben."

"Söylesenize kuzum," dedi Edith bir duraklamadan sonra, "Yan uğraş olarak psikiyatriyle falan ilgilenmiyorsunuz, değil mi? Elektronik sanayii size bu kadar çok boş zaman bıraktığına göre..."

"Sizin gereksinim duyduğunuz şey, Edith, aşk değil. Gereksinim duyduğunuz, toplumsal bir konum. Gereksinim duyduğunuz, evlilik."

"Biliyorum," dedi Edith.

"Bir kez evlendiniz mi, herkes kadar kötü davranabilirsiniz. Kullanmadığınız kapasitenizi düşünürsek, daha kötü hatta."

"Evet, gizli kaynaklarımı," diye onayladı Edith.

"Ve herkes sizi iyi gözle görecek, konuşacak çok daha fazla şeyiniz olacak. Bir daha telefonun yanında beklemek zorunda kalmayacaksınız."

Edith ayağa kalktı. "Hava soğuyor," dedi. "Gidelim mi?"

Geniş adımlarla, Mr. Neville'in önünde yürüyordu. O son cümle üzücüydü, diye düşündü. Bayağı bir cümleydi. Bıçağı nereye saplayacağını biliyordu Mr. Neville. Evet, evet, odamda yazı yazmak, telefon beklemek konusunda beni özgür bırakıyor, dışarıya çıksam kimbilir neler olur? Birdenbire öylesine bir yalnızlık özlemi duydu ki, kendini, bir partide ölesiye sıkılmış, halden anlayan mürebbiyesi tarafından bir süre önce eve götürülmüş olması gereken bir çocuk gibi hissetti.

"Özür dilerim," dedi Mr. Neville, ona yetişerek. "Lütfen, so-

runlarınıza burnumu sokmak falan istediğim yok. Hakkınızda hiçbir şey bilmiyorum. Mükemmel bir kadınsınız siz. Galiba incittim sizi. Lütfen beni bağışlayın."

"Sadist yanlarınız var," dedi Edith, hoş bir edayla.

Mr. Neville başını eğdi. "Karım da öyle olduğumu söylerdi bana."

"Peki, kötü davranışlarda bulunma kapasitemin kullanılmamış olduğunu nereden biliyorsunuz? Zararsız gözüken ama kesin bir cinsel hakaret biçimi bu. Kıç çimdiklemekten ya da bir kadını işinde taciz etmekten daha az bilinen, ama çoğu kadının yabancısı olmadığı bir şey."

"Eğer kötü davranışlarda bulunma kapasiteniz uygun biçimde kullanılıyor olsaydı, üstünüzde o hırkayla üzgün üzgün dolaşmazdınız ortalıkta."

Edith, öfkeyle hızlı hızlı ileriye doğru yürümeye koyuldu. Kızgınlığını bastırmak için -çünkü göle kadar yolunu yardımsız bulamazdı- olayla kendisi arasında, öteden beri kullandığı çeşitli mesafe koyma yöntemlerini deniyordu. Bunların en verimlisi, bu olayı romanlarından birinde bir sahneye dönüştürmekti: "Akşam gizli gizli yaklaşıyordu," diye mırıldandı kendi kendine. "Güneş, ışıklar saçan bir top gibi..." İyi değildi bu cümleler. Arkasına döndü. Mr. Neville'i aranıyor, ardından gelen ayak seslerini dinliyordu. Birdenbire kendini bu dağ tepesinde, soğukta yapayalnız hissetti. Ürperdi. Kollarını vücuduna sardı.

"Sizden nefret ediyorum," diye bağırdı, yitirdiği umudunu kazanmaya çalışarak.

Çakıllı yoldan gelen haşır-huşur ayak sesleri Mr. Neville'in yaklaşmakta olduğunu gösteriyordu. Mr. Neville'in yüzü belirince, her zamanki gülümseme ifadesinin yoğunlaşmış olduğunu gördü Edith.

"Beni bayağı arkalarda bıraktınız," dedi Mr. Neville, Edith'in kolunu tutarak.

"Biliyor musunuz," dedi Edith, on dakika süren sessiz inişten sonra, "Şu gülümsemenizi birazcık sevimsiz buluyorum."

Mr. Neville'in gülümsemesi yüzüne daha da yayıldı. "Beni daha iyi tanıdığınızda," dedi, "Gülümseyişimin gerçekte ne kadar sevimsiz olduğunu anlayacaksınız."

8

Sevgili David,

Çok şaşırtıcı haberlerim var! Kadın şıklığının doruk noktası, beğenilerin yargıcı, yorulmak bilmez lüks mal düşkünü, çevresindeki herkesi büyüleyen Mrs. Pusey, tam *yetmiş dokuz* yaşında! Bunu biliyorum, çünkü iki gün önce doğum gününü kutladı. Partiye hepimiz de çağrılıydık. Günün erken saatlerinde kulağıma çalınan sözlerden ortalıkta bir şeylerin döndüğünü anlamıştım. Koridora çıkmış yürürken, Pusey'lerin dairesinden gelen sevinç ve şaşkınlık bağırışlarını işittim. Bu arada güçlü bir parfüm esintisi (farklı türden bir şey) merdivenlerin neredeyse başına değin yayılmıştı. Otelin dış merdivenlerinde ayakta dururken, bir oğlan çocuğunu elinde gelinlere özgü buket buket çi-

çeklerle bir kamyonetten inerken görmüştüm. Bu konuda kafamı fazla yormama gerek yoktu. Hiç kimsenin Monica'ya, Madam de Bonneuil'e ya da bana çiçek yollamayacağı gün ışığı gibi ortadaydı. Böylelikle geriye kala kala Pusey'ler kalıyordu. Tabii, Jennifer'ın bir yerlerde bir erkek arkadaşı olabilirdi; olması gerektiği akla yakındı, ama her nasılsa bu da pek olası gözükmüyordu. Jennifer, annesinden hiçbir zaman ayrılamayacak kızlardan, sanırım. Böyle çok kızla karşılaştım ben. Şaşırabilirsin ama, Penelope'nin, tanıştırdığı erkeklerin ancak pek azı annesinin titiz standartlarına uyuyor diye birçok evlilik önerisini geri çevirdiğini sık sık işitmişimdir. Penelope, annesini her konuda son otorite olarak görür. Kimi zamanlar onun bu kesin tutumuna, bu sadakatine imrenirim. Keşke benim de taş tabletler üzerine özdeyişler yazdırıp bunları bana bırakmış olan, söyleyecek hep bilgece bir sözü, kendime örnek alabileceğim davranışları bulunan bir annem olsaydı. Oysa zavallı anneciğimin alayla bağırıp çağırmaktan başka bir şey yaptığını hiç görmedim ben. Ama yine de onu zavallı anneciğim olarak düşünüyorum. Kendim de yaşlandıkça yaşamının böylesi bir yol izlemiş olmasından duyduğu hüznünü, şaşkınlığını, yalnızlığını kavrıyorum. Bana miras olarak kendi yetersizliklerini bıraktı o. Hayatta düşkırıklığına uğramış o sert kadın, aşk öyküleri okuyarak, mutlu sonlarla biten basit romanlar okuyarak huzur aradı. Belki de bu yüzden ben de bu tür şeyler yazıyorum. Annem, son aylarında, sırtında babamın ona Venedik'te geçirdikleri balayılarında aldığı ipekten eviçi giysisiyle yatağa uzanır, giysisinin dantelalarının yırtılmış olduğuna, uçuk mavi renginin solup grileştiğine aldırış etmeden, belki de dikkat bile etmeden elinde bir kitap öylece yatardı. Kitabından gözlerini kaldırdığında, mavi gözlerinin de ferini yitirip grileşmiş olduğu fark edilir, özlemler, düşler, hayal kırıklıkları içinde bakardı. Annemin ömrü boyunca hiç değişmeden kalan fantezileri bana gerçeği öğretti. Gerçeği hep aklımda tutmama ve ona sürekli olarak dönüp bakmama karşın, bu gerçeğin bana anneme yaradığından daha fazla yarayıp yaramadığını merak ediyorum kimi zamanlar.

Şunu bilmeni isterim ki, bütün bunları aklıma geldiği için yazdım. Günü geçirmek için dışarı çıkmıştım ve akşam yemeği için

döndüğümde her şey anlaşıldı. Yemek salonu hafta sonu koşuşturmacasından sonra boşalmış ve salonda o kadar az kişi kalmıştı ki, sezonun sona erdiği hissediliyordu. Garsonlar bile görevlerini yapmaktan vazgeçmiş görünüyorlar, aralarında çene çalıyorlardı. Monica, Kiki'ye herkesin gözü önünde ilk yemeğini yedirdi ve hiç kimse de buna aldırış eder gözükmedi. Yemeklerini çok çabuk yiyen Madam de Bonneuil, elleriyle masa örtüsünü düzlüyor ve yemekler arasında sessiz sessiz oturuyordu. Ben tabağımdaki dana pankreasının dörtte üçünü bitirmiştim ki, kapıda bir telaş olduğunun farkına vardım ve derken karşıda Mösyö Huber'in gülerek yol gösterdiği Mrs. Pusey'i gördüm. Bunun sıradan bir durum olmadığı ortadaydı. Mrs. Pusey'in masası yalnızca çiçeklerle donatılmakla kalmamış (o sabah getirildiklerini gördüğüm çiçeklerdi bunlar) Mrs. Pusey hepimizi de mahcup eden giysilerle çıkmıştı karşımıza. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu giyim kuşam işini hepten başarmış olduğunu da düşünmüyordum. Gece mavisi elbisesinin üzerine, üstü metalik pullarla bezeli ve besbelli ki son derece pahalı cinsten bir ceket giymişti; ceket ayrıca dizi dizi boncuklar, inciler, altın zincirler, hatta lapis lazuli taşından oldukça güzel bir takıyla süslenmişti. Saçını yeniden yaptırtmış ve tırnaklarına kusursuz bir biçimde oje sürmüştü. Barok bir moda beğenisi çerçevesinde, bayağı mükemmel göründüğünü söylemem gerek. Bu sözlerimle, onun atmosfere yabancı kaldığını kastediyorum. Ya da belki de öyle olan bizlerdik. Bana öyle geliyor ki, verdiğim yargı ancak çok kısa bir an için denge noktasında kalıyor, hemen sonra, görülmez bir biçimde, Mrs. Pusey'in yönünde işliyordu. Elbette o böyle olmasını istiyordu. Ancak bu tür konularda her zaman bir çeşit onaşım vardır. İşte o nazik anda da, onaşım her nasılsa sağlandı. Garsonlar Mrs. Pusey'in sandalyesini getirmek için ileriye atıldılar, önüne çeşit çeşit mönüler getirildi, tatması için şampanyalar açıldı. Madam de Bonneuil bütün bunları sessizce izliyordu. Monica gözlerini yukarıya doğru çevirmişti.

Bunların hiçbirisine hazır olmadığımızı anlamışsındır herhalde. 'En iyi' giysilerimizi cuma gününe, ikinci 'en iyi' giysilerimizi cumartesi gününe ve hoş ama pek de ilginç olmayan giy-

silerimizi ise pazar gününe sakladığımızdan, hepimiz de boynumuz bükük, hafta ortası giysilerimiz içindeydik. Ben, burada olmayacağını bilmenin güveniyle, senin öteden beri hoşlanmadığın Şu yeşil elbisemi giymiştim. Mrs. Pusey yemek salonuna girdikten sonra, bu giysimden niçin hoşlanmadığını anlayabildim ve onu bir daha hiç giymemeye karar verdim. Monica oldukça keyifsizdi, çünkü her zaman çok güzel göründüğü halde o akşam güzel görünmemeyi başarmıştı. Belki de siyah giysisi onu çok zayıf ve aynı zamanda çok solgun gösteriyordu. Fildişi rengindeki çıkık elmacık kemiklerinin düşürdüğü gölgeler ona hasta, bezgin bir hava veriyordu. Madam de Bonneuil de siyahlara bürünmüştü. Ama zaten o hep siyah giyer; her akşam birini giydiği şekilsiz, yaşına uygun olmayan ve gerçekten de modası geçmiş iki ya da en çok üç elbisesi var onun, sanırım. Bu giysileri sana ayrıntılarıyla betimlemem güç, çünkü büyük ölçüde ayrıntı taşımıyorlar. Ama şunu da söyleyeyim ki, Madam de Bonneuil her zaman kalıbının insanı gözüküyor. Onun yaşında bir kadının gözükmesi gerektiği gibi gözüküyor. Aynı şey Monica ve kendim için de söylenebilir.

Bu düşünceler kafamdan bir kez silinince, Jennifer'ın da giyinip kuşanmak için bir hali çaba harcamış olduğunu anladım. Gerçekte beni Jennifer'ın bulunduğu doğrultuya bir bakış atmaya iten, Monica'nın o çok şey açığa vuran yüz kıpırtıları oldu. Gördüğüm şey, amiyane deyişimi bağışlarsan, gözlerimin önündeki bağın kalkması gibi bir şeydi. Jennifer annesinin doğumgününü kutlamak için moda dergilerinde görülen türden kolsuz bir bluzla asorti, pembe harem pantolonu giymişti. O da kuaföre uğramış ve kuaför saçında harikalar yaratmıştı. Her zamanki doğallıklarından kurtulan pırıltılı sarı saçları, kulaklarının önünde iki kısa bukle bırakacak şekilde geriye çekilip üstten toplanmıştı. Ne kadar tombul olduğu daha önce dikkatimi çekmemişti. Gerçekten her ikisi de tombul. Ama kilolarını o denli iyi taşıyorlar ki, insan bunu pek fark edemiyor. Her neyse, görülecek bir manzaraydı. Belki biraz tuhaf, ama bu tuhaflık bizlerin ezikliğinden de ileri gelmiş olabilir. Doğumgünü partisine hazırlanmak için bunca çaba harcamış olduklarını düşününce, yorgunluktan neredeyse bayılacaktım. Üstelik tatildeydiler! Hem de orada onlara dikkat edecek hemen hiç

kimse yoktu! Biz dışında, elbette. Ne var ki bu dünyevi zevkler bahçesine girmek için gözle görülür hiçbir pasaportumuz olmadığından, bu olay için pek de uygun davetliler sayılmazdık biz. Sanırım, bunu hissettiğimiz bir an oldu ve bu an partiye gölge düşürdü.

Ancak kendisi için acıma, dehşet, merhamet gibi bir şeyler hissetmeye başladığım Mrs. Pusey bu tür olaylarda çok deneyimli biri. Derken, Monica'ya, Madam de Bonneuil'e ve bana şampanya bardakları dağıtıldı, sonra da hepimiz birlikte Mrs. Pusey'in sağlığına içtik. Başlar yukarı aşağı hareket ettirilerek kutlama sözleri söylendi, yüzlerde gülümsemeler belirdi. Madam de Bonneuil bardağını ağzına götürmeden önce onu oldukça zarif bir jestle yavaşça kaldırmakla birlikte, bu çeşit kutlamalarda benden daha sakin olan Monica ile Madam de Bonneuil içkilerini duygularını hiç belli etmeden içtiler. Derken, eğlence sona erer gibi olup da kutlamanın anlamı herkesçe anlaşıldığında, Alain ile beyaz ceketli bir başka oğlan, üzerinde olağanüstü bir pasta duran tekerlekli bir servis arabasını içeriye getirdiler ki Madam de Bonneuil bile bundan etkilenmiş gözüktü. Yapılan servisten ötürü Mösyö Huber'in koltukları kabardığından, oldukça keyifliydi: Mrs. Pusey gülüyor, yüzünü ellerinin arasına gizliyor ve bardağına yeniden şampanya konulurken zarif dantelalı mendillerinden birini bir gözünün köşesine dokunduruyordu. Jennifer pastanın kesilmesi ve dağıtılması işini ustalıkla yönetiyor, tüm masalara içi çikolatalı pasta dolu tabaklar taşıyan garsonlar gönderiyordu. Bu kez de biz, teşekkürlerimizi belirtmek üzere çatallarımızı kaldırdık. Pasta gerçekten nefisti.

Ve elbette akşam yemeğinden sonra Mrs. Pusey'i tek başına bırakamazdık. İlk kez olarak bütün otel müşterileri kahvelerini birlikte içtiler. Tümüyle homojen bir topluluk değildi ama, genel telaş içinde ruju biraz ağzının kenarına bulaşmış olan Mrs. Pusey, buna aldırış eder gözükmüyordu. Hiçbir şeyi işitemeyen ve görevini ya da belki de yalnızca kendisinden beklenen yapmaya alışık olan Madam de Bonneuil, zaman zaman Mrs. Pusey'e doğru gülümseyerek, zaman zaman başını Jennifer'a doğru kibarca sallayarak kutlamanın sonuna kadar oturdu. Bütün bu olup

bitenler sırasında Madam de Bonneuil bana soyluluk izi taşıyan biri gibi göründü; çünkü evinden uzaklardaydı, kutlamaya katılmak için hakiki gerekçeleri yoktu ve sanırım incelikle kotarılmış böylesi aldatmaca oyunlarına yabancıydı. Monica, kimsenin kendisine bakmadığını düşündüğü zamanlar bana arasıra göz kırpmakla birlikte, bu oyuna umduğumdan çok daha büyük bir coşkuyla katıldı. Gerçekten de, uğraştığında, sosyal bir oyunu ne denli iyi oynayabileceğini göstermişti. Gerçi yine de, her sözüne yapışıp kalan alaycı bir niyetinin olduğu da sezilmiyor değildi. Genel alaycı tavrında biraz fazla ileriye gittiğinde, Jennifer'ın dikkatli bakışlarına hedef olduğunu fark ediyordum. Ancak Monica'nın asıl ilgisini uyandıran -beklediğim gibi- Mrs. Pusey'in giysileri oldu. Çok geçmeden içli dışlı olup birbirlerine terzilerinin adlarıyla adreslerini vermeye başladılar; aslında her ikisi de aynı terziden söz ediyordu, ama bu hemen anlaşılamadı, çünkü Mrs. Pusey onu 'benim kadıncağızım' diye adlandırırken, Monica için o, 'ahbaplarından biri' idi. Bir ara, tüm Avrupa kıtasına yayılmış ünlü terzilerin adlarının oluşturduğu karşılıklı bir atışma sohbetine daldılar: Benim tanıdığım birkaç ad arasında Gucci ve Hermés, Chanel ve Jean Muir, "The White House" ve "Old England" vardı. Bu sırada, kutlama törenine belki de kendisinden beklendiği kadar katıldığını düşünmüş olan Madam de Bonneuil, sandalyesinden doğrulup kalktı, allahaısmarladık dercesine bastonunu Mrs. Pusey'e doğru kaldırdı ve sallana sallana salondan dışarı çıktı. 'Zavallı ihtiyarcık!' dedi Mrs. Pusey, bana yüksek gibi gelen bir sesle. Tabii, Madam de Bonneuil bu sözü işitememişti.

Gerçekte partinin bu noktada dağılması gerekirken, partiyi sürdürmüştük. Bütün dikkat yalnızca tek bir kişi üzerinde toplandığında, bir olayı tavsatmamaya çalışmanın ne denli zor olduğunu bilirsin. Pusey'lerin karşılıklılık anlayışını yine ilginç bir biçimde reddetmeleri dikkatimi çekmişti. Aslında kendilerinden başka hiç kimseyi ciddiye almaları mümkün değilmiş gibi, aşırı nazik görünüşlerinin ardında mesafeli, uzlaşma kabul etmez bir şey yatıyor. Sanki kendisine Pusey ailesinden biri olma imkanı yadsınan biri için üzülüyorlar. Bu da, elbette, sonuçta herkesi içeriyor. Jennifer'ın bir gün evlenip evlenemeyeceğini çok merak edi-

yorum. Acaba hangi yabancıya Pusey ailesinden biri olma onuru bağışlanacak? Bu yabancı nasıl kabul edilecek? Bu yabancının binbir çeşit güvence vermesi gerekecek herhalde: Kendilerininkine eşit, ya da mümkünse daha büyük bir servet, yüksek ve kendilerininkine uygun bir yaşam tarzı, ideal bir ev ve Mrs. Pusey'in 'toplumsal konum' diye adlandırdığı şey. Bütün bu özellikler damat adayının dış görünüşünden önce gelecek, çünkü Jennifer dış görünüşe kapılarak acele ve yanlış bir karar verebilir. İçimden gelen bir ses bana seçilen damat adayının sevimli bir erkeksiliğe sahip olacağını, ama bu erkeksiliğin pek de belirgin olmayacağını; adayın kur yapmaktan hoşlanacağını, çok genç olmayacağını, ayrıca çok sabırlı ve son derece hoşgörülü olacağını söylüyor. Adayın bütün bu özelliklere sahip olması gerekecek, çünkü eğer Mrs. Pusey'in uyanık dikkatine uygun biri olacaksa, vaktinin büyük bir bölümünü onun yanında geçirmesi gerekecek. Aslında her ikisiyle birlikte geçirmesi gerekecek. Doğrusunu söylemek gerekirse, Jennifer'ın evlilik yaşantısını onun şu anki yaşantısının bir uzantısı olarak görüyorum ben. Ancak bu kez, iki yerine üç kişi bulunacak bu birliktelikte. Değişikliği simgeleyen tek şey düğün töreni olacak ve bu tören de öncelikle daha fazla giysi almanın bir bahanesi olarak görüleceği için gerçek anlamı gözden kaçacak. Bu adam, Jennifer'ın müstakbel kocası, ikisi arasında eşit uzaklıkta ve her birinin çağrılarına açık bir konumda bulunacak. Mecburen bir aile erkeği olacak, ama bir Pusey olamayacak. Peki bu adam hayatlarına girmeden önce, çok çok mutlu değiller miydi onlar? Yetkinlik standartları kendileriyle sınırlı değil miydi? Bir değişiklik önerisini nasıl doğrulayabilirdi bu adam?

Mrs. Pusey bana hiç ölmeyecekmiş gibi geliyor. Bazı insanlarda (onları iyi tanırım) ölümlerinin gölgesi yüzlerine düşer; umutlarını, iştahlarını, yaşama güçlerini yitirirler. Bu kişiler yaşamlarının anlamının kendilerinden uzaklaştığını hissederler, gönüllerindeki arzuyu yitirdiklerini ya da ona hiç erişemediklerini kabullenirler ve her şeyden vazgeçerler. Böylesi insanların gözlerinde insanın kendisini tanımasının şu korkunç bilgisi okunur: Yeterince yaşamadım ben ve kendimi kurtarmak için artık çok geç. Oysa, Mrs. Pusey'in maddi şeylere düşkünlüğü böylesi fi-

kirleri, düşünceleri, önsezileri olanaksız kılar gibi gözüküyor. Mrs. Pusey, kendisi için hayatta iyi şeyleri elde ettiğinden, bunları elinden bırakmaya hiç niyeti yok, hem sonra niye elinden bıraksın ki? Ta başlangıçtan beri, bazı talihsizlerin hiçbir zaman öğrenemedikleri şeyi biliyordu o: Herkes için yeterince olmasa bile, en iyinin hep alınmak üzere orada olduğunu biliyordu. Onu kararlılığından ötürü kutlamak gerek. Bu konuda sergilenecek başka her türlü duygunun ya kızgınlıktan ya da hınçtan kaynaklandığını söyleyebilirim.

Besbelli ki kafasından benim geçirdiğim düşünceleri geçiren Monica, "Demek, doğumgününüz, peki kaçıncısı?" diyecek oldu. Mrs. Pusey bu soruyu işitmezlikten gelmeye çalıştı. Aslında bu sırada kulaklarının biraz ağır işitmiş olabileceği de aklımdan geçti. Hatta buna şimdi kesin gözüyle baktığını söyleyebilirim. Hiç kimsenin sözlerini dikkate almayan, başkalarının görüşlerine hep kapalı olan şu monologları düşünüyorum da... Belki de bunlar kendini beğenmişliğinden ötürü sağırlığını kabullenemeyen birinin karakteristik özellikleri. "Tatlım," dedi Mrs. Pusey, Jennifer'a, "Hadi gidip de Philip'ten bize katılmasını istesene. Görgü kurallarına pek aldırış etmediğimizi bilir o." Bunun üzerine, yüzü bir kez daha pembeleşip ifadesini yitirmiş olan Jennifer, tıp-tıp adımlarla, kutlamalar sırasında kendini her nasılsa gizlemiş, ama şimdi bizlere katılıp akşam için yaptığı planları sunmaya mecbur kalan Mr. Neville'in yanına gitti.

Şu var ki, Monica, demin sorduğu sorunun yanıtını alamadığından ötürü pes etmiş değildi. "Hadi, hadi, söyleyin lütfen," diye şakacı ama tartışma kabul etmeyen bir tonda sorusunda ısrar etti. "Bahse girerim ki, altmışınızda olmanızı bir türlü kabullenemiyorsunuz. Öyle değil mi? Ama inanın, göstermiyorsunuz." Mrs. Pusey güldü, "Yaş izafi bir şeydir," diyerek soruyu savuşturmaya çalıştı. Sonra, "Hissettiği kadar yaşlıdır insan. Ben zaten kendimi hâlâ bir kız gibi hissediyorum," dedi. Bu sözcükler ağzından gitgide azalan bir tonda çıkarken sesi yapmacıklıktan uzak bir şaşkınlık tınısı kazanmıştı: O anda çevresindeki bizlere, dünyanın kendisine sunduğu zenginliklere hayret etmiş, kadınlığın eşiğinde duraksayan biri gibi gözüktü.

"Ama Jennifer'ınız var sizin," dedi Monica, oldukça kaba olduğunu düşündüğüm bir tonda. Monica'yı sakin bir bakışla süzen Jennifer da aynı şeyi düşünmüştü kuşkusuz. Jennifer'ın bu sakin bakışı onu şeyden, şeyden çok daha yaşlı gösteriyordu. Neden daha yaşlı gösteriyordu gerçekten de? Belki de şampanyanın etkisiyle kendimi yorgun hissediyordum, belki de öteden beri yorgundum, ama birdenbire bütün bunların yalnızca bir gösteri, her şeyin bir yapmacıklık olduğu, bu partide aslında herkesin maske taktığı ve hiç kimsenin gerçeği asla söylemediği gibisinden bir duyguya kapıldım. İşte o zaman seni istedim David, hem de çok istedim. Ama sen orada değildin. Yalnızca Mr. Neville oradaydı, çok çok eğleniyordu. Şunu söyleyeyim ki, Mr. Neville bir fantastik uzmanı, son derece zevk düşkünü bir entelektüel.

Üzücü olan şu ki; Mrs. Pusey hâlâ şen şakrak olmasına karşın, birdenbire oldukça yaşlı görünmeye başladı. Ancak, Mr. Neville'in kibarlığı elden hiç bırakmayan uzun ve ısrarlı ağız arayışlarından sonra, sonunda yetmiş dokuz yaşında olduğunu açıkladı ve tabii hepimiz de apışıp kaldık. Zihinlerimizden birtakım hesaplamalar geçti; her birimiz de ötekilerin neler düşündüklerini tamı tamına biliyorduk. Eğer Mrs. Pusey yetmiş dokuz yaşında olduğunu söylüyorsa, o zaman Jennifer da benim yaşlarımda olmalıydı. Benim ve Monica'nın. Yani, Jennifer da benim gibi otuz dokuz yaşında. Gerçi, tombul bir vücut ve ifadesiz bir yüzden oluşan o ilginç bileşim yüzünden on dördünden fazla göstermiyor Jennifer. Şimdi düşünmeye başlıyorum da, Jennifer'ın ısrarla sergilediği şey, bir çeşit örtülü kalmışlık. Onda birçok yeniyetmenin insanı tedirgin eden varlığı ya da daha doğru bir deyişle yokluğu var. Bir kız evlada yaraşır itaati göstermemiş olsa, saf görünüşlü şehvetli hali insanda neredeyse şok etkisi yapardı mutlaka. Göze çarpacak biçimde sağlıklı, eli yüzü düzgün, masum biri Jennifer. Öyle ki, bir karşılaştırma yapmak gerekirse, bu saydıklarımın hiçbirisi olmayan ben, kendimi onun evde kalmış teyzesi gibi hissediyorum.

Dikkatli Mr. Neville'in dilini çözmüş olduğu Mrs. Pusey, işte o zaman evliliğinin ilk yıllarında çocuk sahibi olamamanın yaşamına nasıl gölge düşürdüğünü anlattı bize. Sözünün burasında

çantasından bir başka dantelalı mendil çıkardı, mendilini silkeleyerek açtı ve dudaklarının köşesine dokundurdu. "Ne kadar çok çaba harcarsak harcayalım hiçbir şey yolunda gitmiyordu," dedi. Bütün bunları anımsarcasına iç çekti. Mrs. Pusey'in ağzından çıkan bu sözler bir an havada âdeta asılı kaldı. Monica kara kara düşünmeye koyuldu, bense içimden keşke daha önce Madam de Bonneuil ile birlikte ayrılsaydım diye geçirdim. Derken, on iki yıllık özverili ve meşakkatli bir 'uğraşma'dan sonra Mrs. Pusey'in çabaları semeresini vermiş ve sonunda gördüğümüz gibi Jennifer doğmuştu. "Kocam hep küçük bir kız istemişti" dedi. Mrs. Pusey, konuşmasının burasında ışıltılı bir gülümsemeyle kendisine bakan Jennifer'a doğru döndü ve elini sevecenlikle ona uzattı. Sözlerinden cesaret almış olan Mrs. Pusey bu kez bizlere Jennifer'ın çocukluk yıllarına ait anekdotlar sıralamaya koyuldu. Söylemeye bile gerek yok ki, bunların hepsi de bekledikleri şeylerdi, ama Jennifer fena halde şımarmıştı. "Şey, insan bu kadar bekleyince, onlara her istediklerini vermekten alamıyordu kendini. Kocam onu ağlarken görmeye katlanamazdı. Müthiş üzerdi bu onu. Iris, derdi bana, bırak da en iyisini alsın. Sana açık bir çek yazacağım. Biz hep böyle yaptık ve Jennifer'cığım da hiç mi hiç şımarmadı, öyle değil mi cancağızım?" Gene gülümsendi, gene eller uzatıldı. Tabii, Jennifer'ın mükemmel sağlığı da böylesi çabaların boşa gitmemiş olduğunun güzel bir kanıtıydı. Bu çabalara yaptığı katkılardan ötürü Mrs. Pusey'in defalarca kutlanması gerekiyordu. Ha, David, Jennifer'ın bir de Twiglet adında bir midillisi varmış. Tabii sonra gene aynı hikâyeyi dinledik. Haslemere, genel müdürlük, her şeyi eve nasıl getirttiği.

Edith kalemini masaya bıraktı. Bu mektubun daha sonra bitirilmesi, hatta gözden geçirilmesi gerekiyordu. Anlatısına gizli gizli pek sağlam olmayan öğeler sızmış gibiydi; mektubunun sınırlarını aştığının bilincindeydi. Oysa bir mektubun taşıyacağı sınırlar pekâlâ ortadaydı: Eğlendirmek, oyalamak, dinlendirmek; aslında güttüğü amaçlar buydu. Ne var ki mektubunda bir şeyler aksamış ya da daha doğrusu denetimi dışına çıkmıştı. Bir eğlendirme alıştırması olarak girişilen şey -zira içinde bulunduğu durum böylesi bir alıştırma için biçilmiş kaftan gibiydi- evet bu

şey, her nasılsa, içebakış, eleştiri, hatta kırgınlık öğelerini toplamıştı içinde. Edith'in evinde, büyük divanın üzerinde otururlarken, David onu kendisine doğru çekmek için uzun kolunu uzatır ve "Söylesene, tatlım, Cranford'dan ne haberler var?" derdi. Bu cümle hep, belleğinde tuttuğu gözlemleri David'e ustalıkla aktarmak ve onun ince tilkimsi yüzündeki yorgunluk çizgilerinin dağılıp bir gülümsemeye dönüştüğünü seyretmek için bir ipucu olmuştu. Çünkü o beni böyle görüyor ve ona olan sevgimden ötürü ben de böyle olmaya uğraşıyorum, diye düşündü.

Ne var ki şimdi, büyük olasılıkla içtiği şampanya yüzünden, kendini mutsuz, tedirgin hissediyordu. Yorgunluğu ve gerilen sinirleri dışında böyle olması için geçerli bir neden de yok gibiydi. Şuna hiç kuşku yok ki akşam, olağanüstü bir günden sonra, biraz fazla uzamıştı. Sohbetin bir noktasında Monica, Mrs. Pusey'e hayat hikayesini anlatmaya başlamış, o da Monica'yı, sözde ilgilenir gözüken tepeden bakan bir tavrın maskelediği yoğun bir merakla dinlemişti. Bu ortamdan hiç kaçış yolu yok gibiydi. Bir ayak bileğini öbür ayağının dizine koymuş olan Jennifer -harem pantolonunun bol kesimi bunu yapmasına olanak veriyordu- hem çocuksu, hem de hafifmeşrep bir kız gibi görünmeyi başararak bir kez daha o uysal yüzünün ardında kaybolmuş gözüküyordu. Sandalyesinde arkaya kaykılmış, bukleleriyle oynuyor, yarı kapalı gözkapaklarının ardından çevresini seyrediyordu; dişlerinden incecik bir tükürük ipliği akmış, pırıltılar saçarak havada asılı kalmıştı. Edith kimseye göstermemeye çabalayarak esnemelerini bastırdı. Her zamanki nazik yüz ifadesi hiçbir şeyi açığa vurmamakla birlikte, Mr. Neville'in bile dikkatini biraz yitirmiş olduğunu fark etti.

Geceyarısı da hâlâ oradaydılar. Monica konuşmaya başlayınca onu susturmak mümkün olmamış, bu arada sigara üstüne sigara içmişti. Mrs. Pusey'in aslında durumu kurtarmak için ortaya atacağı, işe yarayacak hiçbir önerisi yoktu. Doğrusunu söylemek gerekirse, sonu iyiye varmış kendi sıkıntılarının anılarına dalmış olan yaşlı kadın her zaman ağzında olan klişe sözlerini yinelemekten başka bir şey yapmamış, bu da çevresindekilerce pek hoş karşılanmamıştı. Monica'nın yüzünü her zamanki hoş-

nutsuzluk çizgileri kaplamış ve akşam başladığı âna oranla belirgin şekilde daha az uyumlu bir biçimde sona ermişti. En azından, bir başka yaramazlığından sonra yine Alain tarafından Monica'nın banyosuna kilitlenen Kiki yoktu ortalıkta. Partinin yöneticisi rolünde biraz düşkırıklığına uğramış olan Mösyö Huber, yine de takdir sözleri almayı umarak aşağıda kalmıştı. Ne var ki salondaki kişiler kendisiyle pek ilgilenir gözükmemişlerdi. Sanki herkes durumu kurtaramayacak kadar yorgun gibiydi. Ve Mr. Neville kolunu Mrs. Pusey'e uzattığında, kadıncağız bundan büyük memnunluk duydu. Kendisini sandalyesinden kaldırabilmesi her zamankinden biraz daha çok vaktini aldı, ama sonunda Mr. Neville'e yaslanarak, Jennifer'la birlikte salondan en arkada çıktı.

Edith, odasına bir limana varır gibi ulaşıp da kapıyı ardından kapadığında, keyifsizliğinin nedenlerini aramaya çalıştı. Bu keyifsizliğin akşamki olaylar ve bu olayların uyandırdığı düşüncelerle içten içe bir bağlantısı varmış gibi gözüküyordu. Yoksa, sadece bu tür kutlama olaylarının yabancısı olduğu için mi keyfi kaçmıştı? Mrs. Pusey'in doğumgünü, Jennifer'ın düşsel evliliği ona kendi yaşamında anımsayabildiği her şeyden çok daha üç boyutlu gözükmüştü. Babaevinde kutladığı doğumgünlerinde, pastayı Edith kendisi yapar ve babası da pastayı kahveyle birlikte bir tören havasıyla konuk odasına getirirdi. Böylesi olaylar, ideal biçimde yaşayabileceklerini sandığı aile yaşantısına yaptığı kısa ve çekingen gezintilerdi. Annesi, gençliğindeki kafelerin anılarıyla canlanır ve bu anıların kederine bir kez daha kapılana değin şenşakrak keyifle konuşurdu. Sonunda kahveler içilip tabaklarda yenmeyen pastalar kalır ve Edith onları yeniden mutfağa götürür, böylelikle de doğumgünü partisi bitmiş olurdu. Tabii, evlilik sözü hiçbir zaman ağza falan alınmazdı.

Ve şimdi, Edith, çelişik bir biçimde, odasının sessizliği ve loşluğunda, yorgunluğunun dağıldığını, ancak mektubunu yazarken arada sırada farkına vardığı tedirginliğinin kımıldamaya, artmaya, içine yerleşmeye başladığını hissediyordu. Gecenin bu geç saatinde kalbi küt-küt atıyor, bilincine birtakım gizli bölgeler, tehlikeli tuzaklar sızarken aklının, sahip olduğu o denetim ye-

tisinin parçalanıp dağıldığını duyuyordu. Burada geçirdiği günlerin düzmece hoşluğu, gerçek iyiliğin ne olduğunu hiçbir zaman anlayamamış kişiler tarafından iyilik olsun diye kararlaştırılan bu yapmacık ve anlamsız yaşantının sözde başarılı yüzü, birdenbire kendisine olanca boşunalığı içinde görünüverdi. Belki de şampanya, pasta, tören, bütün bunlar kurnazca hoş olmayan çağrışımlar yaratarak aklının savunmalarını aşındırmış, böylelikle de kendisi için dikkatle hazırlayıp bir düzene koyduğu her şeyi anlamsız kılmış, eğlenmesini kösteklemiş, bir hesaplaşmaya yol açarak, onu ciddiyete ve kara kara düşüncelere boğmuştu. Sanmıştı ki, bu önemsiz sürgün yaşantısına razı olarak geçmişe sünger çekip yeni bir mücadeleye hazır olacak, böylelikle cezasını gerektiği gibi çekmiş olarak vakti gelince yaşamını bıraktığı yerden sürdürmesine izin verilecekti. Babasının, yazı masasının üzerindeki kâğıtları alıp yırtarken, "Yeni bir mücadeleye hazırlanıyorum, Edith!" deyişini anımsıyordu. "Görüyorsun, sadece yeni bir mücadeleye hazırlanıyorum." Gülümsemişti babası, ama gözleri bir şeyleri bilmenin hüznüyle doluydu. Evet, kendisi için hiçbir şeyin yeniden aynı olmayacağını, annesine moral vererek söylediği gibi hastanede geçireceği günlerin kısa bir konukluk olmayacağını bilmişti. Ve eve dönmemişti. Belki ben de eve dönmeyeceğim, diye düşündü Edith, yüreği kederle burkularak. Bir romanın olay örgüsünün sonunda çözüldüğünü gördüğü zamanlarda olduğu gibi, bu kederin içinde kendini son derece güvensiz hissediyordu.

Sessizlikte yapayalnız oturarak, başını eğdi ve kendisini, vakitsiz vakitsiz Hotel du Lac'a getirmiş olan olayları, gözünün önünden ayrıntılarıyla geçirmeye koyuldu.

9

Evleneceği gün her zamankinden erken uyanmıştı Edith. Alışık olduğu olgun gün ışığından farklı, hoş olmayan birtakım sürprizler barındıran, sert, beyaz ve rahatsız edici ışık tüm duyularını harekete geçirmişti. Havayı kötüye yorulması gereken bir işaret, ani uyanışını ise bir çeşit belirti olarak gördü; ama bunun neyin belirtisi olduğunu, ne söyleyebiliyor ne de düşünebiliyordu. Dahası, tuvalet masasının önünden geçerken aynada yüzü gözüne ilişti ve onu bu denli solgun ve çekilmiş görünce şoke oldu. Artık genç değilim, diye düşündü; bu benim son şansım. Penelope haklı. Umutlarımı, birlikte doğduğum umutlarımı unutmanın ve gerçekle yüz yüze gelmenin tam zamanı. Gönlümün derinliklerinde özlemini duyduğum şeye asla sahip olamayacağım.

Nasıl olabilirim ki? Artık çok geç. Ama olgunluk denilen şeyin sağladığı bütün bu rahatlıklar da var: Hoş arkadaşlıklar, konfor, çekici tatiller. Akla yakın bir beklenti bu. Ben de öteden beri makul bir kadın oldum zaten, diye düşündü. Bu konuda hepimiz de aynı fikirdeyiz.

Ve Geoffrey Long, annesini kaybettiğinden beri çok yalnız olan bu kibar adam, o pek uzak olmayan akşam partisinde karşısına çıkmıştı. Güvenli ve makul bir geleceğe ondan kim daha iyi güvence verebilirdi ki? Ancak çok saf bir adam, geleneksel talip rolünü bu kadar açık oynayabilirdi, diye düşündü Edith. Herkes nasıl da etkilenmişti! Özellikle de Penelope. Ama sonunda, adamın sadakatinden, cömertliğinden, gönderdiği ardı arkası kesilmeyen çiçeklerden, aşırı ilgisinden ve nihayet annesinin o iç karartıcı opal yüzüğünden Edith'in kendisi bile etkilenmişti. Ve adam ona yepyeni bir yaşam önermişti: Taşınılacak yeni bir ev, yeni dostlar, hatta kent dışında küçük bir kır evi, kendi başına elde etmeyi aklından hiçbir zaman geçiremeyeceği lüks şeyler. Görüşlerinde biraz eski kafalı olsa da eli yüzü düzgün bir adamdı: Sözgelimi, çalışan kadınları onaylamıyor ve Edith'e kitaplarına harcadığı zaman konusunda takılıyordu. Sonra, yaptığı kurlarda da çok hoş bir doğru sözlülük, hatta komik bir yan vardı. Herkes de annesi hayattayken ona ne kadar iyi davranmış olduğunu sölüyordu. Herkes karısının ne kadar talihli olacağını söylüyordu. Herkes Edith'in ne kadar talihli olduğunu söylüyordu. Penelope de aynı sözü, kendisinin daha değerli bir eş olabileceğini ima eden biraz kızgın bir havayla söylüyordu. Edith'e sürekli olarak ne kadar talihli olduğu anımsatılıyordu. Gerçekten de bu söylenenleri yadsımaya hiç gerek yoktu. Edith talihliydi. Tuvalet masasının aynasında karşısındaki çekilmiş yüze bakarak talihliyim ben, dedi kendi kendine.

Bir demlik çok koyu çay yaptı ve çayın demlenmesini beklerken bahçesini seyretmek üzere mutfak kapısını açtı. Ancak bahçede ufak bir toz bulutunu ayak bileklerine dek üfüren bir esinti vardı ve kapı ışığın içeri girmesini engellediğinden havada bulut olmadığı halde insanda havanın kapalı olduğu duygusunu uyandırıyor, ileri geri çarpıp duruyordu. Uzun süredir kendi mekânı

bildiği bu küçük ev, komşu çocukları okuldan evlerine dönmeden önce, yazmak için, uyumak için, ıssız öğlesonralarında sessiz ve güneşli bir kabuk olmuştu kendisi için. Sırtının dönük olduğu pencereden gelen güneşin ısısının, sanki kendilerine özgü bir yaşamları varmışçasına daktilo tuşları üzerinde sürekli hareket eden parmaklarını ileriye doğru ittiği şu dingin öğlesonralarını düşündü. Kendini hep ışıkta bir değişiklikle belli eden, onu kendine, ağrıyan sırtına, omuzlarına, gövdesindeki kramplara döndüren bir bitkinlik duygusu oluyordu. Saçlarının dağılmış, ellerinin lekelenmiş olduğunu fark eder ve çocuklar okuldan eve döndüklerinde sanki orji gibi bir şeye katılmış olmanın verdiği bir tiksinti duyardı. Derken, o odayı terk ederek aşağıya mutfağa iner, arka kapıyı açar, çaydanlığının kaynamasını beklerken oradaki cennete özgü havayı içine çekerdi. Sonra çayını küçük, sade beyaz banyosuna götürür, orada elini yüzünü yıkayıp günün yorgunluğunu üzerinden atar, çalışırken giydiği pamuklu elbiseyi üzerinden çıkarırdı. Daha sonra, yalnızca sabah güneşini ve onu da çok kısa bir süreyle alan yatak odasında, özenli özenli giyinir, yıllar önce kendisine öğretildiği gibi saçlarını tarar, her zamanki ustalığıyla onları firketeler ve aynada kendini ciddi ciddi seyredip insanların karşısına çıkacak halde olduğuna kanaat getirdiğinde, aşağıya iner, kendisine bir başka fincan çay koyar ve sonunda bahçe keyfine hazır olduğunu hissederdi.

Gerçekte bahçeye düşkün biri olmadığı halde en çok da bahçeyi özleyeceğini düşündü. Bahçedeki işlerin çoğu, manavda çalışan, az konuşan ve insanı kaygıya düşürecek kadar soluk benizli bir oğlan çocuğu tarafından yapılıyordu. Çocuk, sözcüklerden yana eksik olduğu şeyi, bitkilere olan tutkusu ve işinde gösterdiği devamlılıkla telafi eder gibiydi. Öğlenleri, haftada üç kez geliyordu. Yemeğini mutfak masasının üzerine bırakırdı Edith. İştahını açmaya çalışır, yüzünün solukluğundan ötürü kaygı duyardı. Çocuk, peynirli bir sandviçle bir şişe birayı yüz kere yeğleyecekken, bunun kendisi için önemli olduğunu hissederek Edith'in özenle pişirdiği yemekleri seve seve mideye indirirdi. Sonra da, "Ben kaçıyorum," diye seslenirdi merdivenden, "Pazara uğrayabilirim." "Pekâlâ, Terry," diye çağrısına karşılık verirdi

Edith de. "Para büfenin üstünde." Para her ikisine de, kendilerini farklı biçimde verdikleri bu çok sevilen evi çekip çevirme işiyle hiç bağlantısı olmayan bambaşka bir sorun gibi gözüküyordu.

Bahçe ancak sabahın çok erken saatlerinde ve bir de akşamleyin gerçekten kendisinin olurdu. Günlük işini bitirdikten sonra bahçedeki dökme demirden yapılma o oldukça rahatsız banka oturur -gıcırdayıp duran eski-püskü saz sandalyesiyle alay edip duran Geoffrey'nin bir hediyesiydi bu bank- güneşin çitin ardında batışını seyreder, keskinleşen çiçek kokularını mutlulukla içine çekerdi. Bu vakitlerde, komşusunun kız çocuğu, mutluluğu daha şimdiden içler acısı bir konuşma kusuruyla tehdit edilen, o olağanüstü güzellikteki çocuk, orada olup olmadığını görmek için (ama kendisi hep oradaydı!) gelir ve iyi geceler demek için çitin arasından geçerdi. Edith, onun sözcüklerle boğuşmasını, küçük zayıf vücudunun sözcüklerin kilidini açma çabasıyla titremesini seyreder, söylediği sözcükler sanki tümüyle anlaşılır şeylermiş gibi gülümseyip başını okşar, kulağına, "İyi geceler, yavrucuğum, güzel rüyalar," diye fısıldar, sonra da, şimdi biraz sakinleşmiş olan çocuğu öpüp yatağına yollardı.

Akşamlar o kadar ilginç değildi. Günün olaylarını dinlemek için Penelope'yi ziyaret; öğlenleyin yarısını Terry'nin yediği hafif bir yemek; sulanacak çiçekler ve sonra da çok erkenden yatak. Kimi zamanlar, yattığında, hâlâ ışık olurdu; ama ışık kendisine son derece ilginç geldiğinden, onun ölgünleşmesini, renk değiştirmesini ve sonunda da donuklaşıp ilginçliğini yitirmesini seyretmek üzere elindeki kitabı bir yana bırakırdı. Derken, uyuma vakti gelirdi. Yatağı beyaz renkte, süssüzdü; yeterince büyük değildi. İri yarı bir adam olan Geoffrey Long, yüzünü buruşturarak, ama her zaman temiz kalpliliğiyle, buna birden çok kez dikkatini çekmişti. Tıpkı, yatağı dört yetişkin insanın sığacağı büyüklükte olan ve kullanılmadığı zamanlar, dünyaya, "Bakın, müstesna dişilikte bir kadınım ben" dedirtecek kumaşlarla kaplı küçük zarif yastıklarla dolu olan, Penelope'nin yaptığı gibi. Bazı kadınlar kendilerine anıtlar dikiyorlar, diye düşündü Edith. Böyle yapmakta da haklılar. Bunu yapabileceğimden kuşkuluyum ben.

Her neyse, Geoffrey'nin eskiden annesiyle birlikte yaşadığı

Montagu Square'deki evlilik yatağı, çoktan yerine yerleştirilmişti ve çok geçmeden de Edith, renklerini biraz fazla frapan bulduğu o hoş yatak odasının sınırları içindeki yerini alacaktı. Bu renkleri kendisi seçmişti ama, mağazaların seçiminde, belki de kaçınılmaz olarak, kendisine uzmanca kılavuzluk eden ve bir erkeğin hoşuna gitmenin yolları üzerinde söylevler çeken Penelope'nin yardımına başvurmuştu. "Bu yavan zevklerinden kurtar kendini, Edith" demişti Penelope birkaç kez. "Bir erkek kendini bir rahibe hücresinde rahat hissedemez. Gereksinimlerini öğrenmelisin onun." Edith, dükkânın havasız atmosferinde kendini bayılacak gibi hissettiğinden ve coşkusunu uyandıracak pek az şey bulabildiğinden, ayrıca da Penelope bu işlerle kendisinden de çok ilgili gözüktüğü için, sonunda onun iknalarına boyun eğmişti. Alışverişlerinde, son derece zayıf yüzlü dükkân sahibinin öğle yemeği vaktini çalmışlar ve koyu yeşil mermerden banyolarına asılmak üzere, sarı kadife çiçeği renginde havlularla birlikte, yine kadife çiçeği renginde bir yatak örtüsü ve bir de tarçın renginde saten bordürlü birkaç kalın battaniye satın almışlardı. Bütün bunlar yeni ve hoştular, ama ışığı emip odada otoriter bir hava yaratıyorlarmış gibi geliyordu ona. Edith, gündelik yazı çalışmalarından sonra, ya da kamış başlı harika yatağının üzerinde bir şekerleme yaptıktan sonra kendini bu yatak odasının içinde bir daha hayal edemiyordu. Bundan başka, Montagu Square'de pek az çocuk olduğu ve hiç bahçe bulunmadığı da dikkatini çekmişti. Bu yüzden, yazı vakti sona erince, günü tümüyle farklı bir akış izleyecekti. Ama düşünüyordu da, o zaman yazmıyor olacaktı artık. Belki de bir daha yazmayacaktı. Öteki kadınların yaşadıklarını düşündüğü o hayatı yaşayacaktı: Alışveriş, yemek, akşam partileri, öğle yemeklerinde arkadaşlarla buluşma. Küçük partilerine yaptıkları çağrılarla kendisine çok kibar davranmış olan, ama kendisinin şimdiye dek ancak bahçesini gösterme arzusunu duyduğu, dünya nimetlerine düşkün bütün bu tanışlarını düşündü. Yüzünde sıkılgan bir haz ifadesiyle yeni ve gepgeniş mutfağına baktığı bir gün, ödemem gereken şeyleri ödemedim, dedi kendi kendine. Onlara bir öksüz gibi görünmüş olmalıyım. Değişmesi gerek bunun.

Ve değişmişti. Hiç kimse incinmemişti. Tersine, herkes hoş-

nut olmuştu. David, onun yerinde duramazlığına gülmüş ve "Yoksa, meçhul bir âşığın mı var?" diye takılmıştı kendisine. "Âşık olmalısın," demişti. O da aralarındaki yazılı olmayan anlaşmayı bozma cesaretini gösteremeyerek, söylemek istediğini söyleyememiş ve şansını hepten yitirmişti. Bir gün, Penelope ile birlikte gittiği özel bir açık arttırma seansında, David elini gizlice tutmuş ve Edith de David'in baş parmağını kendi yüzük parmağına götürüp Geoffrey'nin annesinin oğluna hediye olarak verdiği o çirkin yüzüğün kenarına değdirmişti. David, birden kaskatı olmuş, ama hiçbir şey söylememişti. Söylenecek ne vardı ki? Söz falan verilmemişti. Ve o akşam, daha geç bir vakit, son buluşmalarında, David yüzünü Edith'in boynuna bastırarak, "Ciddi mi bu?" diye mırıldanmıştı. Ciddiydi, çünkü David kimi zamanlar uzun süre ortalıkta gözükmüyordu. Çünkü David fikrini değiştirtmeye çalışmamıştı. Ama bir ay sonra, evleneceği sabah, mutfağında ayakta dikilmiş, ona şimdiye değin söylemediği şeyleri düşünüyordu.

Kilitte dönen bir anahtar sesi ürküp zıplamasına yol açmıştı. Arada sırada uğrayan temizlikçi Mrs. Dempster, yanakları pespembe, saçlarını kusursuzca taramış, şaşkınlığın okunduğu çok ciddi bir yüz ifadesiyle kendisine bakıp, "Daha giyinmediniz mi?" demişti hayretle. "Umarım, hiç olmazsa banyonuzu yapmışsınızdır."

"Niye?" diye sormuştu Edith. "Saat kaç?"

"Saat on," demişti Mrs. Dempster, bir çocukla konuşuyormuşçasına heceleri tek tek vurgulayarak, "Saat on. Saat on ikide evleniyorsunuz, unuttunuz mu?.. Burada ne aradığımı merak ediyorsanız, söyleyeyim. Yiyecek ve içeceklerin sağlanması işiyle uğraşıyorum. Umarım anımsamışsınızdır. Evlilik denizlerine yelken açmadan önce aklınızdan çıkmasın diye söylüyorum, öğlenleyin açık büfe için buraya dönüyorsunuz."

Evlenme düşüncesi, herkesin bilinmezliklerle dolu olduğunu teslim ettiği bu düşünce sinirlerini alt-üst etmiş gibi, lekesiz iş tulumunu giyerken zorlukla soluk alıyordu. Kahve üzerine kahve içerken, erkeklerin hep mahvına neden olduklarını söylüyordu içini dökercesine. Bu arada pek az iş yapabilmişti. Penelope'nin

kendisini içini dökmeye zorladığından kuşkulanıyordu, ama Penelope'nin kendisine anlatacak daha çok sırrı olduğunu da biliyordu. Aslında, Penelope ile Mrs. Dempster'ın ortak bir noktaları vardı; tüm konuşmaları da hem hoşlanır gözüktükleri hem de bir o kadar nefret eder gibi tavır aldıkları erkekler çevresinde dönüyordu. Derken, Mrs. Dempster, "Hadi, şekerim. Banyonuzu yapın da, giyinirken içmeniz için size güzel bir kahve hazırlayayım," dediği anda, Edith gözleri yaşlarla dolmuş olarak arkasına dönmüştü. İnsanların inceliği, diye düşündü. Beklenmedik incelikleri insanların!

Banyoda uzanmış yatarken, Mrs. Dempster'ın bir yığın adama komutlar yağdıran sesinin yankılandığını işitebiliyordu. Aşağılarda bir yere, şangırtılı seslerle, şampanya kasaları boşaltılıyordu. Bu işlerin ardında koşuşturmanın yol açtığı telaş içinde, Mrs. Dempster'ın getireceğine söz verdiği kahve bir türlü gelmek bilmiyordu. Küçük ev tümen tümen çiçekçilerin ve az sonra kuşkonmazları, mantarları, peynirli börekleri, portakallı pastaları, Nesselrode pudinglerini hazırlamaya koyularak mutfağı kendi mutfaklarına çevirecek olan kızların akınına uğramıştı. "Puding mi dedin, Edith? Deli olmalısın sen," dedi Penelope. "Annem severdi," diye karşı çıktı Edith. Sonra, tek başına kalınca, annesinin bu evlilik hikâyesini acınası bulacağını düşündü. Kızların yüksek perdeden tiz seslerle, daha fazla vazo istediklerini ya da evin arkasından önüne doğru bağırdıklarını işitebiliyordu. "Sarah, hadi elini çabuk tut! Tregunter Road'a gideceksek buradaki işlerimizi on bir buçuğa kadar halletmemiz gerek... Aa, kahve gelmiş! Siz bir meleksiniz, Mrs. Dempster. Sarah! Gel, kahve iç!" Ve birdenbire, sanki her şeyi ertelemeye karar vermişlercesine, bütün işler duruvermişti. Ancak Edith yatak odasına döndüğünde, tuvalet masasının üzerinde bir fincan kahve ve tabağında da iki bisküvi buldu. Herhalde Mrs. Dempster gelirken getirmiş olmalıydı, çünkü aldığını hiç anımsamıyordu.

Güzel çoraplarıyla saten gri kombinezonunu giydi. Penelope'nin, evlilik giysilerine birlikte göz atma önerisini reddetmiş ve şimdiye değin hiç binmediği birtakım otobüslere binerek, Ealing'de oturan Polonyalı yaşlı bir kadın terziye gitmişti. Yanında

da ipek ve yün karışımı mavi-yeşil güzel bir kumaş götürmüştü. Ve işte üzerinde, ceketi lacivert ve beyaz ipekten şeritle kaplı, Chanel taklidi bir giysi vardı. Madam Wienawska ayrıca ona, yuvarlak yakalı süssüz bir bluz da dikmiş, Edith de bunu, tek çeyizi, aile varlığının tek belirtisi olan Anna teyzesinin incilerini takarak giymişti. Ayakkabıları mavi-beyazdı, ökçelerinin biraz yüksek olduklarını düşünüyordu. Yanına ayrıca beyaz eldivenlerini de almıştı. Şapka giymemekte diretmiş, ama saçını her zamankinden biraz daha yüksek yapmıştı. Aynaya baktığında kendinden hoşnut kalmıştı. Zarif, kendinden emin gözüküyordu. Büyüdüm, diye düşünmüştü. Sonunda, büyüdüm.

İlk o gün belirsiz bir haz duygusunun her yanını sarmaya başladığını hissetmişti. Merdivenlerden inerken de, yüzünde hoş ve saf bir gülümseme vardı. Sarah ile arkadaşlarının (Kate? Belinda?) kendisi için harcanacak vakitleri yoktu, Mrs. Dempster ise mutfak masasında Penelope'yle hararetli bir sohbete dalmıştı. Penelope, belli ki çok pahalı basma ipekten bir elbiseyle, kenarları başını çepeçevre saran ve neredeyse omzuna kadar uzanan kırmızı hasırdan koskoca bir şapka giymişti. Elbisesinin kıvrımlarından ve katlarından güçlü bir parfüm kokusu yayılıyordu ve annesinin o bildik elmas küpeleri de kulaklarındaydı. Küpelere zaman zaman kızıla boyanmış uzun tırnaklı parmaklarıyla dokunuyordu. Penelope'nin giydiği şeyler Mrs. Dempster'ın tam onayını almıştı; bu giysiler aslında ellerinde tahta kaşıklarla bademli kekler yapmakla meşgul kızların kaba görünüşlü pamuklu giysileriyle garip bir karşıtlık oluşturacak kadar düğünlere özgü giysilerdi. Penelope, bu sırada Mrs. Dempster ile her ne tartışıyor idiyse, bu tartışma hemen bir yana bırakıldı ve Edith kendini katı ve neredeyse hepten merak kesilmiş bakışların hedefi olarak buldu. Ve onlarınkine neredeyse eşit bir merakla, acaba hangimiz en güzel diye düşündü. Bir erkeğin nelerden hoşlandığını bildiğini ısrarla söyleyip duran Penelope mi, yoksa Polonyalı terziciğinin dehasıyla kutsanmış olan ben mi? Burada bir erkek olsa, Paris'in Yargısı sahnesini yeniden oynayabilirdik. Tabii bu erkeğin Geoffrey olması dışında (gerçi artık başka birisi de olamaz ya) Geoffrey üçümüze de söyleyecek çapkınca bir şeyler bulurdu

herhalde.

Şaşırtıcı bir hızla evlilik kahvaltısını hazırlamakta olan kızlardan biri sessizliği bozmuştu. "Aa, çok güzel!" dedi, "Şey, lütfen biraz çabuk olabilir misiniz? Ortalığa çeki-düzen verip, buradan bir an önce ayrılmak istiyoruz da. İyi şanslar," diye de ekledi.

Böylelikle, Penelope ile Mrs. Dempster mutfakta çalışan kızlara göz kulak olup Edith'in ne kadar talihli bir kız olduğunu kavradığını umarlarken, Edith bahçede dolaşmaktan başka yapacak şey bulamamıştı. Onlara göre, bu talihlilik karşılıklı anlayışa dayanıyordu ve Edith'in durumunda böylesi bir talihin bir hak olarak kabul edilmemesi gerekirdi, hatta bu talih o kadar layık olunmuş bir talih bile değildi. "Gününün yarısını, düşler içinde, şu hikâyeleri uydurarak geçiriyor," dedi Mrs. Demspter. "Kimi zamanlar bütün bunların ne olduklarını bilip bilmediğini merak ediyorum." Penelope güldü ve Edith de bunu açık mutfak kapısından görünce, acaba bu şakayı paylaşmama izin verirler mi diye merak etti. Oradan uzaklaşırken, "Tatlım, asıl hikâyelere sahip olan benim," deyişini duyabiliyordu Penelope'nin. "Acaba beni bir kitabına koymaz mı?"

Koydum, diye düşündü Edith. Kendini tanımadın ki.

Ama Edith, yorgundu, üşümüştü ve hatta oldukça da açtı. İnsanı güçsüz düşüren bir hastalıktan yavaş yavaş kalkıyormuş gibi hissediyordu kendini. Her an baş ağrılarına ya da gözyaşlarına kapılabilir gibiydi. Kalın, insanı sıcak tutan bir şeyler giymeli - sözgelimi eski bir sabahlık ideal olurdu- ve şöyle besin değeri yüksek sütlü bir şeyler içmeliydi. Kendini yapayalnız hissediyor ve belki de çoğu gelinin aynı şeyleri duyduğunu düşünüyordu. Ama şuna hiç kuşku yoktu ki, konuk odasında oturup arabaların gelip gelmediğini görmek için arada sırada yerinden kalkıp pencereden bakan pek az gelin kalmıştı yeryüzünde. Sonunda pırıltılar saçan ilk Limuzin geldiğinde, şimdi sıcak ve dost yüzlü bir görünüm almış olan mutfağa yürüyüp, "Penelope, araban gelmiş!" diye duyurmanın gelinin görevi olup olmadığını merak etti. Şimdi kimin tarafından kararlaştırıldığını anımsamıyordu ama, evin onur konuğu olarak Penelope'nin nikâh dairesine ilk varan kişi olması ve orada Geoffrey ile, onun daha iri ama daha uyuşuk

bir kopyasından başka biri olmayan sağdıcıyla buluşması planlanmıştı. Böylelikle, on beş dakika sonra ikinci bir arabayla tek başına gelecek olan Edith'i karşılamaya hazır olacaklardı. Mrs. Dempster ise, kendi ricası üzerine, arkada kalıp kendi oldukça seçkin nikâh elbisesini giymek üzere Edith'in yatak odasını kullanacak, sonra da onları evde karşılayacak ve açık büfe işleriyle meşgul olacaktı.

Penelope nikâh dairesine gitmeye ikna edildikten ve Edith, evinin dışında bekleşen küçük çocuk topluluğunun ifadesiz bakışlarını hazla seyre dalıp oyalandıktan sonra, bir sessizlik anı oldu. Nikâh vaktinin yaklaştığını görerek Tregunter Road'a kadar olan uzaklığı hesap etmeye koyulan kızlar birer ikişer kapının önüne çıktılar. Mrs. Dempster'ın yukarıda, banyo yapmak üzere su akıtığı işitilebiliyordu. Edith pencerenin yanında ayakta durmuştu. Ve çok geçmeden onun da sırası geldi.

Arabası yavaş yavaş yol alırken, geçmişe ilişkin düşünceler üşüşmüştü zihnine. Küçük evinin cephesindeki ayrıntılar, evi sanki ilk kez görüyormuş gibi geldi ona. Boyatmam gerekirdi evi, diye düşündü. Bunu gerçekten de yaptırması gerekirdi. Sonra, önlerinden her gün görmeden geçtiği dükkânların olağanüstü çekiciliğini fark etti: Cenaze levazımatçısı, eczacı, kapaklarında çoğu eğilip bacaklarının arasından göz kırpan kızların bulunduğu yetişkin magazinlerinin özenle sergilendiği gazete bayii, önündeki kaldırımda yırtılıp atılmış bir yığın kâğıt tomarıyla lotarya bayii. Araba onu yazgısına doğru götürürken, Kıbrıslı manavın elinde bir kova suyla dükkânından çıkmakta olduğunu derin bir nostalji duygusuyla fark etti. Kovadaki su geniş bir kavis çizerek kaldırıma boşaldı ve bu Edith'i ani bir haz şokuyla ürpertti. Hastaneyi, basamakları dolduran beyaz önlüklü genç adamları, çocukların oyun sahasını, çocuk yuvasını, bitki satan dükkânı, bir iki pub'ı ve oldukça güzel bir mağazayı gözlerinin önünden geçerken gördü. Derken, nikâh dairesini ve girişinin önündeki kaldırımda çene çalan küçük bir kalabalığı gördü. Başka gezegenden gelmiş biri gibi, yayıncısını, telif ajansının yöneticisini, zavallı babacığının vejetaryen yarım akıllı kuzenini, bazı arkadaşlarını ve birçok da komşusunu gördü. Yerinde duramadan sağdıcıyla ve

Geoffrey ile sohbet eden, kırmızı şapkası bir iki fotoğrafçının dikkatini çekmiş olan Penelope'yi gördü. Ve Geoffrey'i gördü. Ve derken, göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir süre, bir film şeridi gibi gözlerinin önünden geçen kendi zavallı yaşamını gördü.

Son derece şakin bir tavırla öne doğru eğilerek:

"Beni biraz daha ileriye götürür müsünüz, lütfen? Fikrimi değiştirdim," dedi sürücüye.

"Elbette ham'fendi," diye yanıt verdi sürücü, onun alçakgönüllü tavrından ötürü konuklardan biri olduğunu sanarak. "Nereye gitmek isterdiniz?"

"Parkın çevresinde şöyle bir dönsek mi acaba?" diyecek oldu Edith.

Araba nikâh dairesinin önünden yavaşça geçerken Edith, sanki bir fotoğrafa bakıyormuşçasına, Penelope ile Geoffrey'nin ağızları dehşetten bir karış açık bakakaldıklarını gördü. Derken, meraka düşen kalabalık, nikâh dairesinin merdivenlerinden aşağı doğru üşüşünce, sahne biraz daha canlanır oldu. Bu görüntü Edith'e, sinema sanatının şimdi arşivlere kaldırılmış ilk başyapıtlarından birindeki bir film sekansını anımsatmıştı. Kendini destansı bir olaydaki bir seyirci gibi hissediyor, silahların patlamasını, ölüp yere yıkılan insanları seyretmeye hazır olduğunu görüyordu. Ama çok geçmeden, insanı şaşırtacak kadar kısa bir süre içinde, tüm bu kişiler ardında kalmış ve sanki güneş de kaçışını duyurmak istercesine bulutların arkasından çıkıp, aldatıcı bir gecikmiş yazın tüm sıcaklığıyla, Sloane Meydanı'nı cayır cayır kavurmaya başlamıştı. Derken, kararlı ve ağır bir hızla parkın içinde ilerlemeye koyuldular; Edith arabanın penceresini açtı ve temiz havayı kendinden geçercesine içine çekti. Futbol oynayan küçük oğlan çocuklarını, at sırtında gezinen tombul kızları, haritalarına göz atan ve herhalde Harrods'a nasıl gidileceğini arayan turistleri dikkatle seyretti.

"Bir kez daha dönün," diye rica etti sürücüye yalvaran bir tonda. Ama şimdi, yüz yüze geleceğini tahmin ettiği sonuçları düşünmeye koyulunca, başlangıçtaki coşkusu azalmaya yüz tutmuştu. Şimdi herkes eve dönmüş olmalıydı. Herhalde Geoffrey konuk odasında başını ellerinin arasına almış oturuyordu; Mrs.

Dempster yüzünde sert bir ifadeyle yiyeceklerle içecekleri ne yapacağını soruyordu; Penelope de mutlaka herkese akıl öğretiyor olmalıydı. Edith birden yaprakların kımıldadıklarını ve gökyüzünün yine kapanmış olduğunu fark etti. Çok üşüyordu ve ne yazık ki hâlâ açtı.

Bundan sonra, her şey korkunç olmuştu. Küçük evini bir öfke nöbeti sarmıştı. Yayıncısı ile birlikte bahçede sakin sakin şampanya yudumlayan bir-iki eski arkadaşını gördüğüne memnun oldu gerçi. Kimseye görünmeden yukarı yatak odasına çıktı, ama odayı Mrs. Dempster'ın giysileri ve parfümünün kokusuyla kaplanmış buldu. Aşağıda, Penelope'nin, "Lütfen canınız ne çekerse alın. Hiç olmazsa yiyecek bir şeyler ikram edebiliriz size. Edith'in nereye gitmiş olabileceğini inanın düşünemiyorum. Hasta olmalı herhalde," dediğini işitebiliyordu. Bunun üzerine Edith, içinden bir 'Oh!' çekmiş ve birden ortaya çıkışının yaratacağı tuhaf durumun pekâlâ farkında olarak, merdivenleri çekine çekine inmeye koyulmuştu.

Dosdoğru konuk odasına gitmiş ve elini Geoffrey'nin omzuna koymuştu. "Geoffrey, özür dilerim," demişti. Geoffrey, gözlerini yukarıya doğru çevirmiş ve elini ciddi bir tavırla kaldırarak, "Size söyleyecek hiçbir şeyim yok, Edith" demişti. "Beni gülünç duruma düşürdünüz."

"Asıl gülünç duruma düşenin ben olduğumu anlayacaksınız, Geoffrey."

Duymamazlıktan gelmişti bu dediğini. "Tanrıya şükürler olsun zavallı anneciğim şu günleri görecek kadar yaşamadı."

Her ikisi de opal yüzüğe bakmışlar, Edith yüzüğü çıkarıp ona vermişti. Sonra da, "Hoşçakal Geoffrey," deyip odayı terk etmişti.

Derken, "Birazdan bahçede olacağım, Penelope," diye bağırmış, ve bu da skandal kokan yeni bir heyecan dalgasını yayılmasına yol açmıştı. "Harold ve Mary ile bir çift lakırdı etmek istiyorum sadece," demişti. Ve bir bardak şampanya alarak bahçeye çıkmış, telif haklarından sorumlu olan kişiyle biraz sohbet etmiş, ancak olup bitenlere ilişkin hiçbir açıklama yapmamış ve herkesin gittiğinden emin olana dek de orada bir yerde oturmuştu.

Onu hemen mahkûm etmişlerdi elbette. Kendisine saatler gibi gelen uzunca bir süre, ahlak yönünden zayıflığına, çocuksuluğuna, ağırbaşlılık, güven, sadakat ve kadınsı duyarlık gibi şeylerden yoksunluğuna ilişkin söylevlerini dinlemişti Penelope ile Mrs. Dempster'ın. Şon şansını da yitirmiş olduğunu söylediklerini duymuştu. Ne düşünürse düşünsün, bu konuda artık kendisi için hiçbir gelecek yoktu. Başını böyle nasıl dik tutabildiğine doğrusu şaşıyorlardı. Yapacağı en iyi şey, aklını başına toplayana ve işlediği kabahatten ötürü kendini topluma yeniden kazandırana dek çekip bir yerlere gitmek olacaktı. Bütün bunları, başı önünde, sonunda sesler kesilene, adımlar gerileyene ve ön kapı bang diye kapanıp yalnız kalana değin suskunluk içinde dinlemişti. Beş dakika kadar ihtiyatla beklemiş, sonra içeriye telefonun başına giderek, bir numara çevirmişti.

"Stanley," demişti, "David orada mı?"

"Worcester dışında bir satış yapıyor," diye yanıtlamıştı Stanley. "Başka biri de yapabilirdi bu satışı. Niye gittiğini bilmiyorum."

"Stanley, onunla benim için temas kurabilir misin? Ona bu akşam bana gelmesini söyleyebilir misin? Olabildiğince çabuk hem de. Ha, ben Edith," demişti.

"Peki evlenmediniz mi yoksa?" diye sormuştu Stanley, pek de şaşırmadan.

"Hayır," demişti Edith. "Fikrimi değiştirdim."

Yukarıya, şimdi yeniden kendisinin olan, ama hâlâ parfüm kokan odasına çıkmış, pencereyi açmış ve üzerindeki güzel elbiseyi çıkarıp yerine pamuklu mavi bir elbise giymişti. Kapıldığı utancı uzun uzun düşünmeye koyularak, belki de yarım saat yatağın üzerinde oturmuştu. Pencereyi kapatmak için o tarafa yöneldiğinde ise, -şimdi akşam olmuş ve hava bayağı soğumuştu- Geoffrey'nin, Penelope'nin evinden çıktığını ve çok da keyifli olduğunu fark etmişti. Bir yerlerde masa ayırtmaya çıkmıştır, diye düşünmüştü.

İki saat sonra, karanlıkta oturmuş, David'in arabasının sesini bekliyordu. Zihni bomboştu, ama bir özlemle, şimdi ölümcül olduğunu fark ettiği bir özlemle doluydu. Kabahati hiç hoş-

görülemeyeceği için, kaçınılmaz olarak, davranışı matrak geçmelere, güvensizliklere, kendisinden uzak durma türünden tepkilere yol açacaktı. Kavgalar tatlıya bağlanabilir, ama başkalarını mahcup düşürenler asla tümüyle unutulamaz, diye düşünüyor ve kendisinin başkaları için bir utanç nesnesi olduğunu görüyordu üzülerek.

Ancak David geldiğinde, onu kollarının arasına aldı ve hiçbir şey söylemedi. Kollarını gevşettiğinde, onu karşısında tuttu ve yüzüne baktı. Edith onun yüzünde gerginlik ve yorgunluk gördü. Bunlara kendisinin neden olduğunu biliyordu. Başka bir şey de vardı David'in yüzünde. David sıkkın ve güvensiz gözüküyordu. Durum, aralarındaki yazıya dökülmemiş anlaşmanın taşıyamayacağı kadar karmaşık ve çetrefil olmuştu. Aklı başında insanlar sayılırlardı ve sözcüklerle bile olsa hiçbirinin incinmemesi gerekiyordu. Özellikle de sözcüklerle incinmemeleri gerekiyordu. Bu yüzden Edith, kendisine kalan son enerji zerresiyle bir espri yaptı. Bir zamanlama hatası, dedi. Zavallı Geoffrey esas aktör gelinceye kadar onun yerine geçen bir dublör olmuştu. Aslında gereksinim duyduğu şey bir tatildi. Şurası apaçık ki evli bir hanımefendi olmak için yaratılmamıştı o... Bu arada şampanyayı da bitirebilirlerdi tabii. Sonunda, televizyonda sıkıcı bir film seyrettikten sonra, David bayağı gevşemiş, birbirlerine yeniden yaklaşmışlardı. Ne var ki, elini sallayıp ona hoşçakal dedikten sonra, evlilik kahvaltısından onun için sakladığı küçük şarküteri tabağına hiç dokunmamış olduğunu fark etti üzülerek.

David'den haber almayı bekleyerek aklı hep onda olmuştu birkaç gün. Ne var ki bu arada kendisi için planlar yapılmıştı. Telefon çaldığında karşısındakinin Penelope olduğunu gördü. Kendisine bu mükemmel otelin adıyla adresini vermiş, uçuş saatlerine ilişkin bilgi ve yanında neler götürmesi gerektiğini söylemişti. Ortalıkta bir süre görünmemesi gerektiği, herkese yerinde bir davranış olarak gözükmüştü. Penelope bunu gerçekten yapıp yapmadığını anlamak için bütün hareketlerini denetimi altına almıştı. Ancak, telif haklarından sorumlu kişiyle öğle yemeği yemesine ve ona adresini bırakmasına izin verilmişti, çünkü bundan böyle artık yalnızca kafasıyla ya da en azından kalemiyle ge-

çinmesi gerekeceği varsayılıyordu. Ve yazın çoktan arkalarında kaldığı o kurşuni renkli son gün, kendini Penelope'nin arabasında havaalanına giderken bulmuştu. Mrs. Dempster ertesi gün gelip eve son bir kez çeki-düzen vereceğini ve anahtarı da Penelope'ye teslim edeceğini söylemişti. Geri dönmek için bir neden bulamadığını söylüyordu. Böylesine komikti Mrs. Dempster. Duyarlıydı. Öteki işlere Edith bakmak zorunda kalacaktı.

Ama araba uzaklaşırken Edith, Terry'nin her zamankinden daha solgun bir yüzle, eline bir kutu ekilecek bitki almış, kaldırım boyunca kararlı adımlarla yürüdüğünü gördüğünde, rahatladı. Terry onu fark edince, ev anahtarını tuttuğu boşta olan elini kaldırmış, Edith de ona selam vermişti. Hiç olmazsa, bahçeye bakılacak diye düşünmüştü.

10

Bütün otel sessizliğe gömülüp de göl kıyısı boyunca uzanan yoldan hiç araba sesi duyulmadığında, başı daldıkça daldığı anıların yol açtığı tedirginlik ve ağırlığıyla ağrımaya başlayan Edith, sonunda, gecenin ilerlemiş bir vaktinde, gidip yatağına uzanmıştı. Uyku, bir anestezik madde gibi, birdenbire gelivermişti. Her şey karanlığa gömülmüştü. Gözünü açtığında, buraya geldiği öğle sonrası karşılaştığı o aynı tekdüze grilik vardı. Perdeleri çekmeyi unuttuğundan her yanını gün ışığı kaplamıştı. Bir süredir görmediği bir manzara karşısında ürkmüş gibi, yatakta doğruldu ve saatine uzandı. Saat sekizdi. Belli bir programı olmayanlar için, insanda suç duygusu uyandıracak kadar geç bir vakitti.

Önceki geceki düşüncelerin kendisini içine soktuğu karmaşık

duyguların izlerini üstünden atabilmek için kahvaltı isteme zilini çaldı, sonra banyo yaptı ve acele acele giyindi. Derken, pencereye doğru yürüyüp küçük balkona çıktı: Hiç beklemediği soğuk içine bir ürperti verdi. Bulundukları mevsime pek kış denemezdi ama, artık sanki sonbahar gibi de değildi. Rüzgârsız havada kımıltısız kaskatı duran ağaçlar, biçimlerinin iskeletlerini göstermeye başlıyorlardı. Artık yapraklar dökülmüyor, soluk renkli çimenler üzerinde kıvrık kıvrık, kuru halleriyle öylece duruyorlardı. Otelde çok az kişi kalmışçasına, sabahın sesleri kısık ve kesintiliydi. Tam aşağıda, girişte, kazaklı bir adam bir arabayı parlatıyordu. Araba, Mrs. Pusey ile Jennifer'ı düzenli olarak gezintilere götüren araba olduğu için Edith onu tanıdı. Derken, oda hizmetçilerinden biri belirdi ve arabanın sürücüsüyle Edith'in işitemediği bir şeyler konuştu. Kadın esneyerek yanaklarını ovuşturdu ve sonra göle doğru bakarak kararsız bir duruşla öylece kaldı. Bütün belirtiler bir kapanışın, bir gevşemenin belirtileriydi. Şimdi hiç kimse gelmeyecekti artık. Uzak grilikte dağın siluetini güçlükle seçebiliyordu Edith.

Üzülmek kendisini her zaman acıktırdığı için odasına döndü Edith. Kahvaltısının niye gelmediğini merak ediyordu. Yatağa doğru yürüdü ve telefon almacını kaldırdı. İkinci bir kez telefon etmek zorunda kalmasına biraz şaşırmıştı, çünkü bu daha önce hiç olmamıştı. Ancak alıcı kulağına koyduğunda, karşıda kendisine yanıt verecek hiç kimse yokmuş gibi, yalnızca sürekli bir uğultuyu işitebiliyordu. Bir-iki dakika sonra, herhalde telefona bakan otel personelinin yerinden ayrıldığını ve aslında kente inip pekâlâ bir kahve de içebileceğini düşünerek alıcı yerine koydu. Gerçekte içinden kaçıp gitmek geçiyordu. Çünkü odası geçmişteki tüm yanılgılarına tanıklık ettiğinden, kendisi için bir hapisane olup çıkmıştı. Ayrıca, Mrs. Pusey'le, Monica'yla ve özellikle de Mr. Neville'le bile oturup sohbet etmeyi canı hiç mi hiç istemiyordu.

Ayağına yürüyüş ayakkabılarını giyerken birden, koridordan gelen birtakım seslerin farkına vardı. Bir kapı açıldı, sonra sertçe, hatta bir bang sesiyle kapatıldı. Derken, genç bir oğlanın kısık sesinin öteki sesleri bastırdığı, gittikçe hararetlenen bir ağız dalaşı

dikkatini çekti. İyice şaşırmış halde koridora çıktı. Seslerin Pusey'lerin süiti yönünden geldiği anlaşılıyordu. Koridorda Mösyö Huber ile damadının, görünüşe bakılırsa, Mrs. Pusey'in odasına girmeden önce, bu ağız dalaşına bir son vermek için ortak bir eylem planı yapmakta olduklarını düşündü. Mösyö Huber ile damadının yüzlerindeki ifadeler o kadar ciddiydi ki, Edith önceki akşam yapılan doğumgünü partisinin Mrs. Pusey için biraz fazla hareketli geçtiğini, bir kaza ya da hastalık başgöstermiş olabileceğini ve Mrs. Pusey'i hastaneye kaldırmak için otel yöneticilerinin bazı hazırlıklar yapmakta olduklarını düşündü. Odasına geri döndü ve kendisini toparlamaya çalıştı. Sanki kendi iç âlemine dalarak geçirdiği o uzun gece ortalığa üzüntü ve dehşet salmıştı. Kendini şimdi yapılan zararların hesaplarını verip bunların kefaretini ödeyecekmiş gibi hissediyordu. Derken, kendini son bir çabayla toplayarak bir kez daha odasının kapısını açtı ve Pusey'lerin süitine doğru yürümeye başladı. Süite vardığında, kendisinin son gelen kişi olduğunu fark etti. Monica, Alain, Mösyö Huber ve damadı odadaydılar. Odaya girince, Mrs. Pusey'in şezlonga uzanmış olduğunu gördü; elini göğsünün üstüne koymuştu, ancak yine tepeden tırnağa makyajlıydı ve üstünde ipek pembe kimonosu vardı. Gözleri kapalıydı Mrs. Pusey'in. Edith, şaşkın halde, en iyi nasıl bir yardımı olacağını merak ederken, Mösyö Huber'in ilerleyip Mrs. Pusey'in elini tuttuğunu gördü. Mösyö Huber yaşlı kadının üzerine eğilerek kulağına bir şeyler mırıldandı ve sonra hafifçe bileğini ovuşturmaya başladı. Alain'in yüzü kıpkırmızıydı ve her an ağlayacak gibiydi. Askeri bir mahkemenin karşısındaymışçasına, başı önünde, hiç kımıldamadan ayakta duruyordu.

"Mrs. Pusey," dedi Edith, sessizliği bozarak, "İyi misiniz? Neler oldu?"

Mrs. Pusey'in gözleri açıldı. "Edith," dedi, "Gelmek kibarlığını gösterdiğiniz için teşekkür ederim." Mesafeli gözüküyor, öğrencilerini uyaran bir öğretmen gibi konuşuyordu. "Hadi lütfen gidin de Jennifer'la birlikte oturun."

Kahvaltı etmediğinden hâlâ bomboş olan midesini bir burgu gibi oyan korkuyla Edith, hasta yahut aklını yitirmiş bir Jen-

nifer'la ya da bir tecavüz sahnesiyle karşılaşmaya hazır olarak Jennifer'ın odasına girdi. Gördüğü gerçekten de Jennifer'dı, ama yatağında dimdik oturmuş, kızarmış yüzü değişken bir ruh durumu içinde olduğunu gösteren, dudaklarını şişirmiş, biraz saydam dekolte geceliğinden tombul omuzları taşmış, erden görünümlü bir Jennifer.

"İyi misiniz?" diye sordu Edith yine. "Bir şey mi oldu?"

Jennifer ona bir bakış attı. "İyiyim," dedi, daha fazla bir açıklama yapmadan.

"Bir yardımım dokunabilir mi?" diye sordu Edith, şaşırmış halde, çünkü Jennifer'ın iyi olduğu apaçık ortadaydı.

"Şey, biraz daha kahve içsem fena olmaz. Bu çoktan soğumuş," dedi. Edith'in yeniden açlık duygularını uyandırarak kahvalu tepsisine doğru bir el hareketi yaptı.

"Yalnızca kahve mi?" diye sordu Edith. "Bir doktor ya da başka bir şey istemiyor musunuz?"

"Aman Tanrım! Yok, yok. Siz anneme göz kulak olun daha çok, tamam mı? Birazcık üzgün," dedi.

Jennifer canı sıkkın ve insanda merak uyandıracak kadar başkalarına yardım duygusundan uzak gözüküyordu. Asık suratlı, diye düşündü Edith. Hem niye bu kadar hareketsiz ki? Eğer annesi rahatsızsa onunla birlikte olması gerekir. Bütün bunların benimle ne ilgisi var allahaşkına diye düşündü.

Jennifer'ın yatak odasından çıkıp salona yürüdü ve orada Mösyö Huber'i Alain'i azarlarken buldu. Mösyö Huber'in damadı pek de başarılı olmadan ortalığı yatıştırmaya çabalarken, Mrs. Pusey yine gözlerini kapamış, olan bitenleri görmemeye çalışıyordu. Monica, kaşları kalkmış, yüzünde alaycı ve somurtkan bir ifade, kapıya yaslamıştı. Edith göründüğünde, herkes bir mesaj almaya hazır durumda gözlerini kaldırdı.

"Jennifer biraz sıcak kahve istiyor," dedi.

Mösyö Huber'in damadı koridora çıktı ve dışarıda bekleyen birine parmaklarını şaklattı. Sahip olduğu etkileme gücünden yoksun kalmış olan Mösyö Huber ise, Alain'i kolundan tutmuş, *"Imbécile! Imbécile!"* diye diye sarsalayıp duruyordu.

Alain, birden, soğukkanlılığını yitirerek, şimdiye dek hep tut-

muş olduğu sözünü bozmuş ve *"Mais, je n'ai rien fait! Je n'ai rien fait!"** diye haykırmaya başladı.

"Imbécile!" diye yeniden bağırdı Mösyö Huber, şimdi soluk soluğa kalmış halde. *"Madame!"* diye sesini yükseltti genç çocuk, Edith'e doğru dönerek. *"Dîtes-leur. Je n'ai rien fait."***

"Lütfen bana biri... durumu açıklayabilir mi?" diye söze girişti Edith. Ama bu temkinli sözcükler Alain'i yerinde tutmaya yetmemiş, uzun süre engellemeye çalıştığı gözyaşları birden boşanıverince, genç oğlan bir hışımla kapıya doğru koşarak oradan uzaklaşıvermişti. Şimdi, çoktan dışarı çıkmış, "Maryvonne! Maryvonne" diye bağırarak, koridordan aşağıya doğru koşuyordu. Bir kapı açıldı ve Maryvonne'un korkuya kapılmış sarışın başı gözüktü. Ayağı tökezleye tökezleye ona doğru koştu Alain. Kız kolunu ona doladı, başını başına yaklaştırdı ve her ikisi de merdivenlerde kayboldular.

Hiç kimse ne yapacağını bilemiyormuş gibi, Mrs. Pusey'in odasını bir sessizlik kaplamıştı. Sessizliği kahvenin gelişi bozdu. Bu arada, Monica, Mösyö Huber ve damadı, Mrs. Pusey'e, kendilerine ne zaman gereksinim duyacak olursa çağırmasını söyleyerek odadan ayrıldılar. Edith de onlara katılıyormuş gibi yaptı, çünkü görünüşe bakılırsa ortada ne bir hastalık, ne yasadışı bir durum, ne de acil bir şey vardı. Edith kapıya doğru yönelirken, Mrs. Pusey eliyle belirsiz bir işaret yaptı.

"Gitmeyin, Edith," diye mırıldandı. "Hâlâ şok geçiriyorum."

Ancak, Edith onun şezlongunda doğrulup kahvesini koyuşunu seyrederken, belki de bu yardımsever davranışından ötürü, hem enerjisini hem de zihin gücünü yeniden kazanmış gözüküyordu Mrs. Pusey, "Jennifer'a da biraz kahve götürür müsünüz, şekerim?" diye sordu, sanki bu dünyanın en normal ricasıymışçasına." "Onu yeniden yatmaya gönderdim. Bütün bunlar insanı üzüyor. Sabahı dinlenerek geçirmeniz gerektiğini düşündüm. Belki daha sonra öğle yemeği için kalkarız. Ya da yemeklerimi yukarı yollatırız. Acıkacağımı da pek sanmıyorum ya." Titrercesine içini çekti.

"Mrs. Pusey, neler olup bittiğini söyler misiniz bana, lütfen,"

*Fr. "Ama, hiçbir şey yapmadım ben!"

**Fr. "Söyleyin onlara. Hiçbir şey yapmadım ben!"

diye sordu Edith, Jennifer için hazırlanmış olan, kokular saçan kahveyi eline alarak. "Neyi var Jennifer'ın? Bana çok iyi göründü ama. Hem sonra Mösyö Huber zavallı Alain'i ne diye öyle itip kaktı ki?"

"Zavallı Alain mi?" diye terslendi Mrs. Pusey. "Sevdim bu sözü. Gerçekten de zavallı Alain."

"Peki ne yaptı Alain?" diye sözünü ısrarla sürdürdü Edith.

"Hiçbir şey," dedi Mrs. Pusey, sert bir tavırla bir mendili ağzının köşelerine dokundurarak. "Ama neler yapmış olabileceğini kim bilebilir ki?"

"Özür dilerim," dedi Edith. "Ama hâlâ nelerin olup bittiğini anlamış değilim."

"Bu gece, iyi uyuyamadım," dedi Mrs. Pusey, "Gün ağarana kadar gözümü kırpmadım. Derken, bir gürültüyle uyandım. Bir kapı sesi duydum. Jennifer'ın odasında biri var, diye düşündüm. Yüreğim ağzıma geldi. Şayet başına bir şey gelmişse diye..."

"Ama başına hiçbir şey gelmedi ki," dedi Edith, nazikçe.

"Derken kendimi toparladım," diye sözünü sürdürdü Mrs. Pusey, söylenenlere hiç aldırış etmeyerek. "Zili çaldım. Tir tir titrememe rağmen, kendimi odadan çıkmaya zorladım. Çığlık atmış olabilirim. Ama Tanrı'ya şükürler olsun ki bir şeyciği yoktu Jennifer'ın." Ağzını yine sildi.

"Aslında, işittiğiniz bütün bu gürültüler Jennifer'ın kahvaltısını getirmiş olan Alain'di," dedi Edith. "Vakit oldukça geçti, biliyorsunuz. Uykunuzu alamadınız ve birdenbire de uyandınız. Şimdi gayet iyisiniz."

Mrs. Pusey kendisine bir fincan daha kahve koydu. "Aa, elbette, buraya dönünce kendimi topladım. Ama bir şoktu, Edith, anlıyor musunuz, bir şoktu." Gerçekten de Mrs. Pusey'in yerinde duramaz bir hali vardı. "Tabii, Jennifer beni üzgün görünce o da üzülüyor. Ona kalkmamasını söyledim," diye sözünü yineledi. "Mösyö Huber'e de hizmetçilerden birini bu kata koymasını söyledim. O çocuğu bir daha etrafımda görmek istemiyorum. Hiç hoşlanmamıştım ondan. Gözleri çok ufak."

Bütün bu konuşmalar sırasında ayakta durmakta olan Edith, Mrs. Pusey'in oturduğu kanapeden uzaklaştı ve pencereye doğru

yürüdü. Zihninde, yatakta oturmuş, omuzları çıplak, geceliği iyiden iyiye sıyrılmış bir Jennifer görüntüsü vardı. Sonra, hüngür hüngür ağlayan bir çocuğun çirkin gözyaşlarına kapılmış, kaçarak koridordan aşağı koşan Alain'in görüntüsü geldi gözlerinin önüne. Açılıp kapanan o kapı sesini -ama gerçekte işitmiş miydi bu sesi- anımsadı. Acaba, diye düşündü. Acaba.

Mrs. Pusey'i kahvesiyle baş başa bırakarak, kafasını bir an pencerenin soğuk camına yasladı. Denetim altına almadığı sürece kolaylıkla büyüyebileceklerini hissettiği hoşnutsuzluk, rahatsızlık tohumlarını öldürmeye çalıştı. Mrs. Pusey, korkuyor, diye düşündü. Mevcut durumunda herhangi bir değişiklik, Mrs. Pusey için, korku sözcüğünü akla getiriyor olmalı. Yaşlı ve kendini beğenmiş; korktuğunu belli etme zayıflığını göstermek istemiyor, bu yüzden de duygularını mutlaka başka birinin üstüne yansıtması gerekiyor. Hepsi de unutacaklar bu olayı. Akşama kalmaz her şeyin üstüne bir sünger çekilir. Ama, bundan böyle, sanırım, Mrs. Pusey'le daha az yarenlik edeceğim. Ne de olsa, ortak hiçbir yanımız yok.

Arkasını dönünce, Mrs. Pusey'in boşalmış kahve fincanından kaşığıyla erimiş şeker artıklarını çıkarmakta olduğunu gördü. "Dinlenseniz belki daha iyi olur," dedi ona, her zamankinden çok daha kararlı bir tonda. "Sizin yerinizde olsam, sakin bir gün geçirirdim. Bütün bu olup bitenlerin kolaylıkla unutulacağına eminim."

"Elbette, çekip gitmesi gerekecek," diye sözünü sürdürdü Mrs. Pusey. "Mösyö Huber'le konuşacağım. Sizi temin ederim ki, hiçbir güçlük olmayacak. Buraya geldiğim bunca yılı düşünüyorum da! Kocamın neler yapabileceğini aklıma bile getirmeye cesaret edemiyorum." Elini bir kez daha göğsünün üzerine koymuş, ağır ağır soluk alıyordu. "Şey, şekerim, gitmeniz gerekiyorsa, lütfen gidin. Dışarıya çıkmak istediğinizi biliyorum. Yürüyüşlerden çok hoşlanıyorsunuz. Aşağıya indiğinizde, size zahmet, Mösyö Huber'i bana yukarıya gönderebilir misiniz?"

Edith kapıyı arkasından yavaşça kapattı. Koridorda, merdivenlerde hiç kimse yoktu. Yatak odalarından birinde, tartışmakta olan hizmetçi kızların sesi işitiliyordu. Dışarı çıkarken

tam danışma masasının yanından geçiyordu ki, Mösyö Huber ile damadını hararetli bir sohbete dalmış buldu; yüz ifadelerinden aralarının çok iyi olduğu anlaşılıyordu. Başını onlara doğru hafifçe sallayarak yürüyüp önlerinden geçti ve döner kapıdan dışarı çıktı. Gölden yükselen pusla şimdi rutubetlileşmiş olan hava, içine bir ürperti verdi. Kendini çıplak ve keyifsiz hissediyor, ama daha kalın bir süveter almak için de otele dönmek içinden gelmiyordu. Kahve içmeye gereksinimim var, diye düşündü. Sonra, uzun bir yürüyüş ve mümkünse uzaklarda bir yerde öğle yemeği. Akşama kadar dönmem de gerekmiyor. Aslında, bir süre kimselere gözükmesem çok daha iyi ederim. Bu küçük komediye gösterdiğim sabır biraz azaldı galiba.

Edith, ellerini hırkasının ceplerine iyice daldırmış, ölü yapraklar arasından yürüyüp ilerlerken, sabahki olayın yarattığı sıkıntı anaforlarının genişlemeye başladığını ve hem şu anda içinde bulunduğu durumu, hem de zihninin çok daha derinliklerine kök salmış geleceğe ilişkin beklentilerini kuşatıp çevrelediğini hissediyordu. Çevresindeki manzara kurşuni renkli ve iç ürpertici olsa da, karşılaştığı tek tük insan çehreleri iyi yönde hiçbir değişiklik vaat etmeyen havaya karşı somurtkan kalsalar da, bu pek de cömertçe sayılamayacak gülümsemeler ve selamlaşmalar, gündeki bu küçük değişiklik, hatta bu mevsim sonunun kişiler ötesi hüznü, ona, otelin kapalı dünyasından; mutfak ve parfüm kokularıyla, entrikaları ve nüfuz mücadeleleriyle, nostalji dolu anılarıyla ve sanki hiç karşı çıkılamayacakmışçasına müşterilere benimsetilen katı kurallarıyla yüklü olan bu kapalı dünyadan çok daha sağlıklı gözüküyordu... Bu kadar çok kadın bir arada olduğumuz için, diye düşündü Edith, Mrs. Pusey'in odasındaki sahne bu denli acı geldi. Böylesine aptalca küçük bir yanlış anlama -eğer buna bir yanlış anlama denebilirse- incinmiş duygular için bir mayın gibi tehlikeli olabilir ve bir kısmımız da bunu, sonsuza ya da aramızdan biri ayrılana değin, bir sohbet konusu yapabiliriz. Sözü edilecek başka çok az şey olduğunu Tanrı bilir. Oysa bu, Mrs. Pusey'in kendini tedirgin hissetmesine yol açtı. Buna alışık değil o: Her şeyi durmadan konuşması gerektiğini düşünüyor. Bir anlık bir zayıflığı açık açık *başka birisinin* hatası

olarak görülene değin, bu hatayı uzaklaştırması gerekiyor ve böylelikle ölümlülüğün gölgesi kapı dışarı edilmiş oluyor. Korkuya alışık değil o. O kadar uzun süre başkaları tarafından korundu ki, kendisinin niçin incinebilir bir varlık olduğunu anlayamıyor. Bu denli acımasız olmasının nedeni bu olabilir. Şu anki canavarsı rahatlığına kavuşmasına, dünyada neler olup bittiğinden hiç mi hiç haberi olmaması olanak verdi mutlaka. Ancak savunmaları yarıldığında, bu savunmaları onarmak için gerekli taktikleri kurnazca bildiğini de açığa vuruyor... Başı aşağıda, yürüyüp dururken, zavallı Alain, diye düşündü Edith. Ama niye zavallı acaba? Hiç kuşku yok ki şu anda Maryvonne ile birlikte olup bitenlere gülüyordu. Her şey unutulup üzerine bir sünger çekilmişti. Ancak, bu da pek doğru değil, diye düşündü, canı biraz sıkılmış olarak.

Heyecanı yeniden acıkmasına olanak verecek ölçüde yatıştığında Edith, Kafe Haffenegger'e doğru yöneldi ve orada, bir masaya oturmuş, koskoca bir çikolatalı pasta dilimini midesine indirmekte olan Monica'yla karşılaştı. Monica, Kiki'nin yineleyip durduğu yakarmalarına kulaklarını tıkayıp pasta yediği tabağa öylesine gömülmüştü ki, Edith'in geldiği yöne doğru çatalını şöyle bir kaldıracak vakti ancak bulabildi. Edith, bu arada, kapının dışına oturdu, iki fincan kahve içti ve yumurtalı bir çörek yedi. Derken, kendisini yalnız hissettiğinden, isteksiz isteksiz, yüzü şimdi asık ve sigara dumanlarıyla kapalı olan Monica'nın yanına gitti. Birbirlerine hafifçe baş sallayarak uzunca bir süre bakıştılar.

"Şey," dedi Edith, neşeli olmaya çabalayarak, "Bugün için bir planınız var mı?"

"Beni lütfen yalnız bırakır mısınız?" diye yanıt verdi Monica. "Bu sabah kendimi özellikle iyi hissetmiyorum, sonra hiç planım da yok. Hiçbir zaman plan yapmam ben. Bunu şimdiye değin anlamanız gerekirdi sanırım. Sizin bir yazar olduğunuzu düşünüyordum. İnsan doğasını ya da ne bileyim o tür bir şeyi gözlemlemekte yetenekli olmanız gerekmiyor mu? Bunu soruyorum, çünkü bana bazen birazcık kalın kafalıymışsınız gibi geliyor." Sigarasının izmaritini bir kül tablasına bastırdı ve onu orada sönmeden bıraktı.

"Özür dilerim," dedi Edith, kül tablasını kaldırarak. "Kendimi özellikle çok akıllı biri olarak görmüyorum. İnsan doğasını gözlemlemede yetenekli falan olduğumu da söylemedim. Niye yetenekli olayım ki? Bana gördüklerim, düşündüklerimden çok farklı gibi geliyor ve artık yargılarıma da güvenmiyorum. Sizi temin ederim ki ben de en az sizin kadar düşkırıklığına uğramış durumdayım. Belki de daha fazla," diye ekledi, üzgün bir ifadeyle.

Kafenin dumanlı atmosferinde düşünceli düşünceli bir süre oturdular. Pencereler bir kez daha baştan başa buğulanmıştı ve palto askılığı mevsim sonunun kalın giysileriyle dopdoluydu. Kesik kesik alt perdeden süren bir konuşma ya da garsonları çağırmak için fincanlara, bardaklara vurulan kaşık sesleri, buranın bazı insanlar için bir çeşit ev olduğunu, böyle kişiler için Kafe Haffenegger'in onların gündelik yaşam rutinlerinin bir parçasını oluşturduğunu, bu insanların otellere değil, kitaplarla, televizyonlarla, mutfaklarla dolu, huzurla oturabilecekleri, kitap okuyabilecekleri ya da yemek pişirebilecekleri, arka kapıyı açıp kuşlara ekmek kırıntıları atabilecekleri, çocuklarıyla torunlarının kendilerini hafta sonunda ziyaret edebilecekleri gerçek evlere döneceklerini düşündürüyordu insana. Edith boğazında bir düğümlenme hissederek, kapalı ve terk edilmiş, hiç kimsenin uğramadığı kendi küçük evini aklından geçirdi. Eve gitmeliyim, diye düşündü. Sonra da, hayır, hayır, henüz değil; bu hüzün üstüme çökmüşken, gidemem, dedi kendi kendine. Keyfim gelene değin bekleyeceğim. Şu ya da bu şekilde başaracağım bunu.

"Monica," dedi birdenbire. "Annenizden hoşlanıyor musunuz siz?"

"Tabii, elbette," dedi öteki, şaşırmış. "Gerçi zırdelinin de tekidir ya. Onu çok sık görmemeyi yeğliyorum. Ama elbette, ona tapıyorum. Niye sordunuz bunu?"

"Arada sırada çok tuhaf bir kız evlat olduğum duygusuna kapılıyorum da ondan. Annem öldü ama onu neredeyse hemen hemen hiç aklıma getirmediğimi görüyorum. Aklıma getirdiğimde gerçek yaşamda onun için hiç hissetmediğim bir özlemle getiriyorum. Sanırım büyük olasılıkla o da benim hakkımda böyle düşünüyordu. Ama onu bir tek şunun için özlüyorum: Keşke

değer verdiği tek şeyde, yani her ikimizin de erkekleri kadınlara yeğlediğimiz konusunda benim de kendisi gibi olduğumu görecek kadar yaşayabilseydi!"

"Şey, erkekleri kadınlara kim yeğlemez ki?" dedi Monica, kaşları büyük bir kavis çizercesine kalkarak.

"Zaman zaman aklıma -herhalde bu sabah cereyan eden şu budalaca olay bunu kafama soktu- bazı kadınların erkeklerden nefret ettikleri ve korktukları için bir araya toplanıp saflarını sıklaştırdıkları geliyor. A, evet, bunun apaçık bir şey olduğunu biliyorum. Gerçekte söylemeye çalıştığım bu tip kadınların beni kendi aralarına katmak, beni suç ortakları yapmak girişimlerinden korkuyor olmam. Feministlerden söz ediyor değilim. Feminizme o kadar sempati duymasam da, onların görüşlerini anlayabiliyorum. Ben aşırı dişi kadınlardan söz ediyorum. Her şeyin hakları olduğunu düşünen, kendini beğenmiş erkek avcılarından söz ediyorum: Hazlar. Düşkünlükler. Ayrıcalıklar: Budalaca şeyler yapabilme hakkı. Kendini kültleştirme. Bu kadınlar bana çok onursuz gözüküyorlar. Ve dehşet verici. Belki de erkeklerin daha kolay bir hedef olduklarını düşünüyorum. Belki de feministler bu duruma yeni bir bakış açısı getirmek zorundalar."

Durdu. Söylemeye çalıştığı şeyler, derinden derine hissedilen şeyler olmakla birlikte, pek fazla anlam ifade etmiyordu. Yanılan benim, diye düşündü. O kadar siliğim ki, insanlar dediklerimi dikkate almıyorlar. Ya da daha doğrusu, isteklerimin farkına varılmasını bir türlü başaramıyorum. Onur denilen şey için de aynı şey söz konusu. David onura blöf derdi. Gittiğinde, hiç kimse farkına varmaz gibidir onurun.

"Kafamın almayacağı şeyler bunlar, ne yazık ki," dedi Monica, Edith'in derin düşüncelerine bir son vererek. "Zaten sizin kaygı falan duymanız da gerekmiyor. Sevgili Mr. Neville'iniz bayağı hoşlandı sizden."

"Aa, saçma!" diye karşı koyacak oldu Edith. "Sırf bir yürüyüşe çıktık diye..."

"Ama, başka birisiyle yürüyüşe çıkmadı Mr. Neville, öyle değil mi? Kartlarınızı doğru oynarsanız onu elde edebilirsiniz, sanırım. Buna değer o. Ticaret işi, tabii ki..." Ağzında çıkan söze

özellikle küçümseyici bir tavırla dışarı üflenen sigara dumanı eşlik etmişti. Monica'nın, Mr. Neville'in kaçırılacak biri olmadığını nasıl anladığı belli değildi. Apaçık olan, Edith'in bunu anlayamamasıydı.

"Monica," dedi Edith, bıkkın bir ifadeyle. "Demek istediğim hiç de o değil. Mr. Neville'in ya da parasının peşinde değilim. Kendi paramı kazanıyorum ben. Para, insanların büyüdüklerinde kazandıkları şeydir. Böyle beklentileri olan kadınlardan tiksiniyorum."

"Ben bunda yanlış bir yan göremiyorum," diyerek yanıtını anında yapıştırdı Monica, pek de heyecan duymadan. "Erkekler de yapıyorlar bunu," diye ekledi, bir an duraksadıktan sonra. Şimdi, her ikisi de, başları önlerinde, keyifleri kaçmış, söyleyecekleri her sözün karşılığını alamayacaklarının belli belirsiz bilincinde, öylece oturuyorlar ve bu sürgün yaşantılarını düşünüyorlardı. Birkaç dakika sonra, Monica garsona el işareti yaptı ve her ikisi için de pasta ısmarladı. Niye olmasın diye düşündü Edith. Hiç olmazsa öğle yemeği için dönmemiz gerekmez. Zaten aç falan da değilim.

Tek başlarına zevk almadan yemek yiyen kadınlar gibi, kendilerini tehlikede, suçlu ve zarafetten uzak hissederek pastalarını hiç konuşmadan yediler. Pastanın tatlılığı Edith'in ağzında patlamış ve gönlü bulanmıştı; tıkandığını hissedince tabağını Monica'ya uzattı, o da kalan artıklarla Kiki'yi besledi.

"Ona verdiğiniz yiyecekleri düşünüyorum da, köpeğiniz biraz fazla şişmanlamıyor mu diye merak ediyorum," dedi Edith.

"Çoğunu çıkarır," dedi Monica, olaydaki neden-sonuç bağlantısını kavrayan birisinin düşünceli yüz ifadesiyle. Sık bir kıl yumağı arasından Kiki, sahibesine duyduğu sonsuz güveni göstermek istercesine Monica'ya bakmaya başladı. Ben kim oluyorum da, onların arasına giriyorum, diye düşündü Edith.

"Zaten, fena da sayılmaz," dedi Monica, o upuzun sigaralarından birini yakarak. "Mr. Neville, demek istiyorum. Kendinize biraz dikkat ettiğinizde, siz de fena değilsiniz, Edith. Sözlerimi hoşgörün ama, giysileriniz çok kötü. Sözlerimden alınırsanız da, bu böyle. Tabii, bu sizin sorununuz. Yok, yok, Mr.

Neville gerçekten de kaçırılmayacak bir fırsat."

"Fark etmemiştim bunu," dedi Edith, gerçek düşüncelerini söyleyerek.

Monica ona gözlerini kısarak bir bakış attı. "Şekerim, o adam otele daha adımını attığı an, başında görünmez bir taç vardı."

"Monica," dedi Edith, şaşırmış. "Mr. Neville'e âşık falan olduğunuzu mu söylemek istiyorsunuz?"

"Aşktan söz eden kim?" diye yanıtladı Monica, bir an duraksadıktan sonra.

"O zaman ne?.."

"Aa, boşver, Edith. Hayır, hayır, lütfen bırakın da ben ödeyeyim. Yok, gerçekten, ben ödeyeyim. Zaten, ödeyecektim."

Edith, buharlaşmış pencere camının bir parçasını eliyle ovuşturunca, kurşuni renkli pusun yoğunlaştığını gördü ve bu pusun içinde dağılıp gitmeye başladığını hissetti. İşte, yüreklilik göstermenin zamanı, diye düşündü. Ancak, hiçbir zaman fazla umut bağlamadığı kendi yürekliliği, son zamanlarda, belki de son gece zihnine üşüşen düşüncelerden dolayı, iyice azalmış gibiydi ve başvurabileceği tek çarenin çalışmak olduğunu biliyordu. Bunu daha önce yaptım ve gene yapabilirim, diyerek payladı kendi kendini. Zaten böyle yapmakla, *Ziyaretçi Ayın Altında*'yı tamamlamaktan da geri kalıyorum. Harold'a onu Noel'e kadar teslim edeceğime söz vermiştim. Üç gündür hiçbir şey yazmadım. Bu yüzden kendimi bu kadar gergin hissediyorum. Oturup çalışmam gerek.

"Ben dönmeyi düşünüyorum," dedi Monica'ya. "Yazılacak bazı mektuplarım var. Siz ne yapacaksınız?"

"Böyle bir günde yapılacak tek şey, kuaföre gidip çene çalmak. Benimle o tarafa doğru birlikte yürür müsünüz? Aceleniz falan yok, değil mi?"

Hayır, acelesi yoktu. Uzun boylu kadın kendisiyle kol kola girdiğinde, temasın etkisiyle ısındığını hissetti. Ufak köpek ileride yaprakların arasında tıp-tıp koşuştururken, onlar, ıslak ağaçların altındaki yol boyunca, çağrılmadan gelen ıstırap dolu anıların saldırısına karşı kendilerini destekleyecek sabırsız ama gerçek iyi niyetin bilincinde olarak, yavaş yavaş, sessizce yürüyorlardı.

Kadınlar hüzünlerini paylaşıyorlar, diye düşündü Edith. Sevinçlerini birbirlerine afra tafrayla göstermekten hoşlanıyorlar. Zafer, başarı, bunlar başkalarının tanıklığını gerektirir. Cinselliklerini ön planda tutan şu kadınların takındıkları çalımlı ve kaprisli haller, bunlar öteki kadınları etkilemek içindir. O zaman da dayanışma olmaz hiç.

Aklı başında insanların ayaklarını uzatarak dinlendikleri ya da biraz kestirdikleri iki ile üç arasındaki ölü saatte Edith, Monica ile birlikte, göl kıyısındaki cansız ağaçların altında yürüdü. Gün bitmez gözüküyordu, ancak hiçbirisinin de günü bitirmek için acelesi yoktu. Her ikisine de değişik biçimlerde öyle geliyordu ki, ancak bugüne sahip çıkmakla daha kötü günleri kendilerinden uzak tutabilirlerdi. Yüz yüze geldikleri sorunlar her ikisi için de şu ana değin yergilere, alaylara, hatta eğlenmelere malzeme olmuştu. Ancak, bu yergiye ya da şu alaycı söze malzeme sağlayan bu kişilerin şimdi kendi başlarına rahatsız edici bir yaşamı sürdürüyor olmaları, karanlık ya da dolambaçlı bir yolla, kendi marjinal yaşantılarını tehdit eden bir etki alanı oluşturuyordu. Her ikimiz de buraya başkalarını sıkıntıdan kurtarmak için geldik, diye düşündü Edith. Ama bizim umutlarımızı ve dileklerimizi hiç kimse göz önünde tutmadı. Ancak, umutlar ve dilekler, dile getirilmesi, ısrarla dile getirilmesi gereken şeyler; eğer başkalarının bize kulak asmasını istiyorsak, böyle yapmalıyız. Ama bazı kadınların isteklerinin hep yerine getirilmesi, bu kadınların hep tatmin edilmeleri, ne kadar da ilginç!... Bana öyle geliyor ki ben, doğru davranış kurallarını, kızlara analarının dizleri dibinde oturmaları gerektiğini söyleyen şu kuralları hiçbir zaman öğrenemeyeceğim. Ne öğrendimse babamdan öğrendim ben. Yine düşün, Edith. Yanlış bir denklem kurdu. İşte, yüreklilik gösterme zamanı. Yitik bir inancın hüzünlü davranış kuralları.

İç geçirerek geriye döndüler ve kentle kuaför doğrultusunda, geldikleri yoldan gerisin geriye yürümeye koyuldular. Çoğu kişi bu pek de hoş olmayan havadan ötürü akıllılık edip evlerine çekildiğinden, sokaklar boş ve kasvetliydi. Köşeyi dönüp kitapçının önünden geçtiler. Edith, gönülsüz gönülsüz, dükkânın vitrinine bakmak için arkada kaldı ve *Geceyarısı Güneşi*'nin mukavva ka-

pağı içinde, alçakgönüllü haliyle, orada olduğunu gördü. En iyi romanımdı, diye düşündü. Ama, yaşamımın geriye kalan kısmında onu baştan yazma düşüncesi içimi ürpertiyor.

"Edith!" diye bağırdı Monica, ıslık gibi bir sesle. "Acele etmeyin."

Edith, biraz şaşırmış, başını kaldırdı ve uzakta, eldiven ve mendil satan bir dükkândan kol kola çıkmakta olan Mrs. Pusey ile Jennifer'ı gördü. Mağazanın en az içine doldurdukları şeyler kadar şık olan süslü poşetlerinden üçünü tutmuş olan bir tezgâhtar onları bir süre izledi ve sonra, Edith ile Monica'nın şimdi karşı yönden yavaş yavaş kendilerine doğru geldiğini gördükleri arabaya yöneldi. Sürücü durdu, arabadan indi, sokağı geçti, Pusey'lerle bir şeyler konuştu, paketleri aldı ve arabaya geri döndü. Monica ile Edith söylenenleri işitemeyecek kadar uzakta olmakla birlikte, yaptığı alışverişlerle sağlığına ve dengesine yeniden kavuşmuş görünen Mrs. Pusey'in gülümsediği ve başını enerjik bir edayla sallayıp durduğu görülüyordu. Dikkatlerini çekmemek umuduyla, bir an, kitapçının kapısına doğru seğirttiler. Ama bir-iki dakika sonra anlaşıldı ki, Pusey'lerin bütün dikkati, tüm yabancıların kesinkes dışında kaldıkları o yoğun ve coşkulu konuşma üzerinde toplanmıştı. Bunu her ikisinin de aynı anda fark etmeleri, içinde gönül huzuruyla boyun eğmeye benzer bir şeyin karıştığı bir bakışla birbirlerine bakmalarına yol açtı.

"Mesele şu ki," dedi Monica, "ya onlara yetişmek, ya yanlarından geçmek ya da otele dönene kadar arkalarından yürümek zorunda kalacağız."

"Siz kuaföre gidiyordunuz ama," diye anımsattı ona Edith.

"Evet, yolumuzun üzerinde kuaför. Otele geri dönmek istiyorsanız oraya kadar benimle birlikte gelebilirsiniz."

"O kadar da dönmek istemiyorum," diye yanıtladı Edith. Otel ya da onun simgelediği şeyler artık kendisi için rahatsız edici bir şey olmaya başlamıştı.

"O halde" dedi Monica, "Geri dönüp bir fincan daha kahve içebiliriz."

Yeniden kaldırım taşlı küçük sokakta gerisin geriye yürümeye koyuldular. Önceki içlidışlılıkları bu kez bir çeşit soğukluğa dö-

nüşmüştü; her biri de içten içe boşa harcadıkları günlerine yazıklanıyorlardı. Otelde kalmalıydım, diye düşündü Edith. Günümü yazarak geçirmeliydim. Yazdığımda hiç olmazsa günümü kazançla geçirmiş oluyorum. Bu gezintiler amaçsız. Hiçbir yararı yok. Ama kaybedilen sadece bir gün, gerçek bir görevim falan da yok, sonra hiç kimsenin beklentisini boşa da çıkarmıyorum. Bir bakıma, oldukça hoş bu yürüyüşler, diye düşündü, bir kez daha Kafe Haffenegger'e girerlerken. Kafe'nin içi şimdi şeker ve kahve kokuyordu. Kafe, düzenli öğle sonrası müşterilerini oluşturan bakımlı, sağlıklı, terbiyeli hanımefendilerin sohbetleriyle uğul uğuldu.

"Size evinizi özletiyor, değil mi?" dedi Monica. Şu anda kadın garsonların tüm dikkatleri çevrelerindeki sert görünüşlü ve gösterişli kadınların üstünde toplandığından, Monica kendini oldukça önemsiz biri hissediyor gibiydi. Yüzünde ikinci plana itilmiş olmanın yol açtığı bir hüzün vardı. Bir süre, biri gelip de istemesin diye, Kiki'yi yanındaki boş bir sandalyenin üzerine yerleştirmekle uğraştı.

Yabancılıkları içinde tek başlarına oturuyorlardı. Artık tatil mevsimi sona ermiş olduğundan, burada hâlâ bulunmaları aykırı bir durum yaratır gibiydi. Artık küçük kent uzun ve kesintisiz kış uykusuna hazırlanıyordu. Kışın buralara hiç kimse gelmiyordu. Hava çok tatsız, kar çok uzaklarda ve görülecek yerler insanları çekmeyecek kadar azdı. Onlara geçiciliklerini, gerçekdışılıklarını anımsatırcasına kent sakinlerinin kendilerine sırtlarını döndüklerini hissediyorlardı... Monica, sonunda, kahve siparişini vermeyi başardığında, masalarına bakan işi başından aşkın kadın garson, siparişlerini anımsayana kadar, bir on dakika, somurtuk somurtuk oturdular.

"Evimi özledim," dedi Edith, sonunda. "Evet, özledim." Ama o küçük evini başka bir yaşamda, başka bir boyutta varoluyormuşçasına düşünüyordu. Hiçbir zaman dönemeyeceği bir şey olarak düşünüyordu onu. Evini son görüşünden beri mevsimler değişmişti. Artık sabahın erken saatlerinde yatağında oturup da güneşin omuzlarını ısıtmasını, ışığın başlayan gün için kendisine sabırsızlık vermesini bekleyecek kişi değildi. O güneş,

o ışık artık solmuştu. Kendisi de onlarla birlikte solmuştu. Şimdi mevsimin kendisi kadar griydi. Gözlerini acıtan şeyin kahve fincanından yükselen buhar olduğuna inanmaya çalışarak, başını kahvesinin üzerine eğdi. Bu böyle devam edemez, diye düşündü.

"Aman Tanrım!" diye iniltili bir ses çıkardı Monica. "Bir bu eksikti..."

Edith başını kaldırıp da Monica'nın gözlerinin baktığı doğrultuya doğru bakınca, Mrs. Pusey'i, kolunu Mr. Neville'in koluna geçirmiş, gülerek, Jennifer'ın uygun bir masa bulmasını beklerken gördü. Derken, Mrs. Pusey'in seçtiği masada oturan ve tam o sırada bir sigara yakmakta olan yaşlı adam, fikrini değiştirdi, yanındaki boş sandalyenin üzerinden evrak çantasıyla alışveriş torbasını aldı ve bir yandan şapkasıyla pantosunu giymeye çalışırken, bir yandan da hesabı ödemek üzere kasaya yanaştı. Çıkarken, şapkasını çıkararak Jennifer'ı selamladı; Jennifer'ın gözlerinde bir pırıltı belirdi. O anda Jennifer'ın yüzünde annesinin yüzündeki ifadenin tamı tamına aynısının olduğunu fark etti Edith.

Monica ile Edith omuzlarını kamburlaştırarak oturmuşlar, kaçınılmaz çağrıyı bekliyorlardı. Ancak bu çağrı bir türlü gerçekleşmiyordu. Bunun yerine, birkaç dakika sonra, Pusey'ler ile Mr. Neville'i seyre dalmış buldular kendilerini. Salonda Mrs. Pusey'in attığı çıngıraklı kahkahalar işitiliyor; Jennifer bir anektod anlatıyor ve Mr. Neville, başını onun olduğu yöne doğru ilgiyle eğmiş, büyük bir dikkatle onu dinliyordu. Mr. Neville'in hiçbir şey söylemediği Edith'in dikkatini çekmişti. Resitatifleri yapan, Mrs. Pusey'di.

"Şey," dedi Monica, "Sanırım şimdi harekete geçebiliriz."

Düşünceli gözüküyordu. Edith iç geçirdi ve hesabı istedi. Hesabın getirilmesini sessiz sedasız beklediler; derken, sakınımla ayağa kalktılar ve kapıya doğru döndüler.

Mrs. Pusey'in masasının yakınından geçerlerken, "Aa, nereye böyle kızlar!" dedi yaşlı kadın, şaşırmış halde. Orada, mahcup mahçup ayakta dikilmiş, gülümsüyorlar ve Jennifer ile Mr. Neville de kendilerine gülümsüyordu. "Söylesenize, sizler bütün gün tek başınıza neler yaptınız bakim?" diye sordu Mrs. Pusey.

"Dinleniyoruz," dedi Edith, duraksayan bir tavırla. "Daha iyi

hissediyor musunuz kendinizi, Mrs. Pusey?" Yaşlı kadının uzaktan ışıl ışıl gözüken halinin, daha yakından bakıldığında, belli bir dağılmaya uğramış olduğunu fark etti. Elmacık kemikleri daha pembe, göz kapakları daha mavi, ağzı her zamankinden daha titrek ve ruju dudaklarının kenarlarına daha çok bulaşmıştı. Ancak, iradesi, o söz geçirilmez iradesi, vazgeçmeyi, boyun eğmeyi, teslim olmayı, arkada kalmayı reddeden iradesi yine yerli yerindeydi. Hayran olunacak bir kadın bu Mrs. Pusey, diye düşündü Edith. Kendi imajının parlaklığıyla korunuyor. Hepimizi gömecek o. Ancak yine, "Kendinizi daha iyi hissediyor musunuz?" diye sordu.

Mrs. Pusey gözlerini aşağı doğru eğdi, sonra tekrar yukarı kaldırdı:

"Evet, şekerim, teşekkür ederim. Bu iki değerli insan sayesinde, kendime yeniden geldim sayılır. Gerçi, şeyi düşündüğümde..."

"Günem gerek!" dedi Monica. "Kuaförle randevum var. Geliyor musunuz, Edith?" Edith, Pusey'ler ile Mr. Neville'in kendisine dönük yüzlerine bakarak acelesi varmış, sanki buradan ayrıldığından ötürü üzüntü duyuyormuş gibi yaptı ve Monica'nın ardından yürüyerek kafeden çıktı.

Gölden belli belirsiz yükselen pus içine bir kez daha ürperti saldığı halde, otele nasıl döndüğünü pek anımsamıyordu. Odasına çıkınca, banyo iyice buharla dolana değin musluğu açık tuttu. Saçını haşin haşin taradı ve omuzları üzerinde gevşekçe bıraktı. Aynada kızarmış yüzünü inceledi, sonra giysi dolabına doğru yürüdü ve Monica'nın aldırdığı ve hiç giymediği mavi ipekten yeni elbisesini çıkardı. Bir parfüm şişesi alarak banyoya girdi ve tüm şişeyi suyun içine boca etti. Sıcaklık, başkaldırı ve savurganlık şu anki görüntüsüne çok iyi uyuyordu. Yazı masasına bambaşka bir kadın oturdu ve dolmakaleminin kapağını çıkardı.

"Sevgili David'ciğim (diye yazdı)

Ancak bir sakınım duygusu onu mektubuna akşam yemeğinden önce başlamaması için uyardı, çünkü bir kez başlayınca, ne zaman duracağından emin olamıyordu.

Suskunluğunu akşamın sunacağı hoş şeylerle değiştirmeye gönülsüz halde odada bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı. So-

nunda, iç geçirerek çantasıyla anahtarını aldı ve aşağı indi.

Salonda, siyah şifon giysilerine bürünmüş olan Mrs. Pusey'in yanında, her zamanki gibi, dinlenmiş ve yüzüne renk gelmiş olan Jennifer vardı. Piyanist notalara çeki-düzen verirken, meraklı meraklı Mrs. Pusey'e bakıyordu. Mrs. Pusey dikkatinin o akşam dağınık olduğunu anlatmak istercesine, elini küçümseyen bir edayla yukarı kaldırdı ve başını salladı. Cesaretini yitiren piyanist, her zamanki seçme parçalarına başladı, ama coşkusu yoktu. Bu arada, Madam de Bonneuil sallanarak içeri girdi, durdu ve Mrs. Pusey'in yanına gitti. *"Alors,"** dedi, kısık, yüksek perdeden, sağır sesiyle, *"Ça va mieux, la sante?"*** Mrs. Pusey şöyle yorgun yorgun gülümsedi, lekesiz bir mendili ona doğru salladı, ama yanıt bile vermedi. Şaşıran, ancak bu şaşkınlığı yalnızca bir an süren Madam de Bonneuil, -görmezden gelinmeye alışkındı çünkü- omuz silkerek yana doğru döndü. *"Toujours pomponée"**** dedi, aklınca kendi kendine, ama aslında bütün çevresindekilerin duyabileceği kadar yüksek bir sesle. Mr. Neville, o narin ayak bileklerini gene çatmış, uzak bir köşede, gazetesinin arkasında kaybolmuştu. Edith, başını dik tutarak, onun bulunduğu doğrultuda ilerledi.

"Edith!" diye haykırdı Mrs. Pusey, her zamanki canlı sesiyle, "Kuzum söylesenize, ne yaptınız allahaşkına saçınıza? Haydi gelip de bize katılın. Size şöyle bir adamakıllı bir bakayım."

Mrs. Pusey, bir parmağını çenesine koymuş, düşünceli düşünceli bakarken, Edith çekine çekine, alıştığı yere oturdu.

"Şey, tabii, pek alışılmamış bir model," sözleri çıktı sonunda Mrs. Pusey'in ağzından. "Ama galiba öteki türlüsü daha çok hoşuma gidiyordu benim. Jennifer! Sen ne düşünüyorsun, şekerim?"

Başını yediği tırnaklarından kaldıran Jennifer, belli belirsiz şöyle bir gülümsedi. "Çok güzel. Hiç de fena değil," dedi.

"Ama galiba öteki türlüsü benim daha çok hoşuma gidiyordu," diye yanıt verdi Mrs. Pusey. Ve, başını bir yana doğru eğerek, akşam yemeği vakti gelene değin, saç problemini değerlendirdi durdu.

---

*Fr. "Söylesenize,"
**Fr. "Sıhhatiniz daha iyi mi?"
***Fr. "Hep de bir afra tafra"

11

Edith, adımlarını dikkatle atarak ve serin havadan ötürü biraz da ürpererek, Mr. Neville'in kendisine uzattığı elini tuttu. İskele ıssızdı; havanın genel görünümü otelde kalan müşterileri göl üzerinde bir gündüz gezisi yapmaya çekmeyecek kadar kötüydü. Gerçekte, bu mevsim, yapılacak böylesi gezilerin belki de sonuncusuydu. Mr. Neville bu gerçeği Edith'i geziye çıkmaya ikna etmek için ısrarla vurgulamıştı. Mr. Neville'in böylesine rahatsız ve sıra dışı deneyimlere karşı bir zaafı var gibiydi ve bu deneyimlerden yalnızca yenilik ve ironik bir şeyler bekler gözüküyordu. Bu kısa gezinti için, bir kez daha, iki dirhem bir çekirdek giyinmişti. Pantolon ve plastikten yağmurluklar giymiş olan iki Amerikalı kadın, verandaya benzer bir kabinin camı ar-

kasından, onun yeşilimsi tüvit takım elbisesini ve geyik avcılarının giydikleri türden şapkasını hayranlıkla seyre dalmışlardı. Güvertede hiç kimse yoktu. Kıyıdan yavaş yavaş uzaklaşıp gölü göz alabildiğine kuşatan yoğun pusa girmekte olan teknede sanki başka hiç kimse yokmuş gibi geldi Edith'e.

Mr. Neville, ellerini küpeştenin üzerine koyarak zarif bir duruş almıştı. Edith, sırtını ıssız manzaraya dönmüş, makine dairesinin ritmik uğrultusuyla aynı tempo içinde ürperiyor, görüş alanını teknenin güvertesiyle sınırlandırmaya çaba harcıyordu. Ne var ki, yalnızca karadan değil, herhangi bir görüş noktasından da koparılmışlık duygusu içine bir tedirginlik salmıştı. Sırf zayıflığından ötürü kendisine hiç kaçış yolu bırakınamıştı ve bu gerçeğin rahatsızlık duyarak bilincindeydi. Otelde kalıp bütün günümü yazarak geçirebilirdim, diye düşündü, ama bunu düşünmek bile kendini hasta hissetmeye yetiyordu. Gerçek şu ki, böylesi yerlerde insanın oyalanabileceği çok az şey vardı ve insan canının sıkılmasından korkuyordu. Şeytan'ın hep aylak kişileri meşgul edecek şeyler aradığı doğru değildi. Şeytan aslında böyle şeyler yapmıyordu. Şeytan'ın parmağı her türlü pırıltılı eğlencede, sahte ama direnilmeyecek vaatlerde, insanları kınanacak davranışlara itmekte aranabilirdi. Oysa bunun yerine, insana yalnızca, aşırı çalışmayla sıkıcı bir aylaklık arasında bir seçiş yapması öneriliyordu. Aslında bu da hiç de seçiş falan değildi. Sorumluluklarını yerine getirmede artık Şeytan'a bile güvenilemezdi.

"Neyiniz var?" diye sordu Mr. Neville, Edith'in kolunu tutarak.

"Hiçbir şey, hiçbir şey," dedi Edith. "Bugünlerde ortalıkta ne kadar az kötülük olduğunu düşünüyordum yalnızca. İnsan bir şeyleri seçebildiğini sanıyor, ama gerçekte seçiş falan yok gibi."

"Güvertede şöyle bir dolaşalım mı?" dedi Mr. Neville. "Titriyorsunuz. Hırkanız yeterince kalın değil; keşke kurtulsanız şu hırkadan. Size Virginia Woolf'a benzediğinizi kim söylemişse ciddi bir haksızlık etmiş. Gerçi sanırım siz bunu bir iltifat olarak düşünüyordunuz. Kötülüklere gelince, nereye bakacağınızı bilirseniz eğer, bir sürü kötülük bulursunuz."

"Ben hiç bulmuşa benzemiyorum galiba," dedi Edith.

"Çünkü siz kendinizi bu arayışa gönülden vermiyorsunuz.

Ama dediklerimi anımsıyorsanız, bütün bunları değiştireceğiz."

"Nasıl değiştireceğimizi gerçekten anlayamıyorum. Bütün yapmam gereken şayet hırkamdan kurtulmaksa, size şunu söyleyeyim ki, evde bir hırkam daha var. Elbette, ondan da kurtulabilirim. Ancak köklü bir değişiklik için çok ruhsuz görünüyorum. Etkileyici değilim sadece. Niye, bilmiyorum."

"Evet," dedi Mr. Neville. "Anlaşılıyor bu."

"Mr. Neville, Edith'in elini kolunun arasına biraz daha kuvvetlice çekti ve onu ileriye doğru yöneltti. "Bir tur daha atalım mı?" dedi. "Bakın, renginiz geri geliyor. Hava sağlığınızı olumlu yönde etkileyecek. Açık ciltli hanımlar mümkün olduğunca dışarıya çıkmalılar. Eve kapanıp kendilerini çürütmemeliler, yoksa yüzleri hepten kaybolur gider. Hadi, kendinizi toplayın, Edith! Biraz daha ısındığınızı hissettiğinizde, gevşemeye başlayacaksınız, keyfiniz yerine gelecek. Ama bu kadar asık yüzlü görünmeye de gerek yok. Nihayet, zevk için yaptığınız bir gezi bu."

Edith'in gözleri, önünde alabildiğine uzanan gri renkteki göle dalmıştı. Tekne, acele etmeden, sessiz sessiz ilerliyordu. Şimdi kulakları makine dairesinin hafif uğultusuna alıştığından öteki sesleri de seçebiliyordu: İyice aşağılarda, vapurun gövde kısmına çarpıp duran dalgaların şapırtılı sesi, güverteye çok yaklaşarak uçan martı benzeri bir kuşun kanat çırpışları, ince eteğinin uçuşurken bacaklarına vurması. Ne var ki, hiç rüzgâr yoktu; tek hissettikleri belirgin bir ilerleme kaydettiklerinin farkına varmadan vapurun sürekli öne doğru yönelmesiydi. Pus örtüsünün ardında, uzaklarda bir yerde, suyun üstüne beyaz pırıltıları düşen soluk bir güneş vardı. Ouchy'de karaya çıkacaklar, öğle yemeği yiyecekler, sonra da döneceklerdi. Ancak bu gezinti yalnızca iyi vakit geçirmeye yarayan bir gezinti olarak görülemeyecek kadar ciddi gözüküyordu Edith'in gözüne. Bomboş gölün, kesintili ışığın, mesafeyi katedişlerindeki düş benzeri yavaşlığın alegorik bir anlamı var gibiydi. Gemilerin ressamlar tarafından çoğu kez ruhun simgeleri olarak, bazen bilinmeyen kıyılara doğru yönelen ruhun simgesi olarak kullanıldığını biliyordu. Gerçekte, ölümün simgesiydi gemiler. Ya da ölümün değilse de, pek umut taşımayan şeylerin:

Deliler gemisi, köle gemileri, deniz manzaraları, denizde fırtınalar. En güçlü kalplerde bile uyur halde bulunan korkuları harekete geçiren böylesi tasarımlar, insanın sinirlerini ve dengesini bozuyordu. Edith, bir kez daha, kendini güvensiz, sıkıntılı, yersiz yurtsuz hissetti.

Mr. Neville'in çağrısını kabul etmemiş olmayı isterdi, ne var ki, bu çağrı Monica'yla birlikte geçirdiği verimsiz günden sonra gelince, kendine çekici gözükmüştü. Hem sonra, Mr. Neville'in dış çevreye sunduğu dandi kişiliği ardında gizlenen sarsılmaz bir irade gücü vardı. Edith, onu kafasına koyduğu amaçtan caydırmayı çok zor bulmuştu. Bu sıradan ve yersiz gezi, hiçbir çekici yan taşımamasından dolayı, neredeyse sapkınca bir şey gibi gözüküyordu ona. Bir başka yürüyüşe çıkabileceklerini düşünmüştü; anarşik türden önerilerle dolu olduğunda bile -ki bu öneriler sayesinde Mr. Neville gözünde biraz değer kazanmıştı- evet, bu türden önerilerle dolu olduğunda bile, kendisine uygun gelecek, derin düşüncelerin paylaşıldığı bir yürüyüşe çıkabilirlerdi. Ama hayır, Mr. Neville onu, kendisinden hiç kaçış umudu bulunmayan bu korkunç tekneye, neredeyse ıssız ve sürücüsüz bu gemiye sürüklemişti. Gerçek insanlar, kıyıda, Edith'e âdeta normal yaşantının dışına çıkmış gibi gelen bu hayalet gemiye tümüyle kayıtsız, gerçek yaşamlarını sürerlerken, kendilerinin amaçsızlıkları neredeyse mitolojik bir boyuta varmış, gitgide daha da yoğun pusların içine sürükleniyorlardı. Bu yüzden, Mr. Neville'in koluna sıkı sıkıya yapışmıştı, çünkü Mr. Neville'in kendisi ne kadar ilginç bir mitolojik kişi olursa olsun, yine de elle dokunulur bir gerçeklik olmayı başarıyordu.

Ancak yavaş yavaş, belki de Mr. Neville incelik göstererek suskun kaldığı için, Edith'in sinirleri hüzünlü bir dinginliğe boyun eğdi. Ouchy'deki iskele görünür görünmez, derin bir soluk alması ve sıkı sıkıya tutunduğu Mr. Neville'in yeşilimsi kol yeninin üzerindeki elini gevşetmesi mümkün oldu.

"İşte," dedi Mr. Neville, çevresine ortanca saksıları konmuş, göl kıyısındaki bir restorana adım atarlarken. "Yolculuğumuz fena geçmedi, değil mi?"

"Çevremde bütün bu garsonları, şişeleri ve milyonerleri gör-

mekten gerçekten de bayağı memnunum," diye itirafta bulundu Edith. "En azından, milyoner olduklarını sanıyorum onların..."

"Onlar da bunu düşünmenizi isterlerdi, kuşkusuz. Konuşan paraysa eğer -ki böyle olması gerektiği varsayıyor hep- o zaman tabii ki yeterince gürültü yapıyor sayılırlar."

Mr. Neville, Edith'i çizgili bir tentenin gölgesindeki bir masaya oturttu, derken, dikkatli bir garsonun hemen önlerine koyduğu bir yemek listesini eline aldı ve, "Yerinizde olsam yemeğe ördekle başlardım," dedi.

Edith onu duymazlıktan geldi. "Teknedeyken pusulamı şaşırdım galiba. Sanki bir daha geri dönmemize izin vermeyeceklermiş gibi bir duyguya kapıldım orada."

"Dönülecek o kadar çok şey var mı?" diye sordu Mr. Neville. "Ah!" dedi, sonra, "Özür dilerim. Belki biraz küstahlık ettim. Bağışlayın lütfen. Çekici biri olmayabilirsiniz, Edith, ama bir erkeği nasıl rahatsız hissettirebileceğinizi pekâlâ biliyorsunuz."

Edith, ürkek ürkek gülümsedi. "Bunu bir iltifat olarak mı almam gerekiyor?" diye sordu.

Mr. Neville ona soğuk bir bakış attı. "Ben böyle sözleri ancak daha sıradan kadınların söyleyebileceğini düşünmüşümdür hep. Siz insanın dengesini bozuyorsunuz. Ama bunu yalnızca bu noktada bırakın. Saf bir genç kız gibi, cilve yapmanız, 'Bunu gerçekten de bir iltifat olarak mı alayım?' türünden şeyler söylemeniz gerekmez. Umarım, çenesini eline dayayıp masanın üzerine eğilerek, 'Siz ne düşünüyorsunuz?' diyen şu kadınlardan biri olup çıkmazsınız."

"Pekâlâ, pekâlâ," dedi Edith, neşesini ansızın yeniden kazanarak. "Buraya sınavdan geçmeye gelmedim ben, biliyorsunuz. Niyetim, hoşça vakit geçirmek."

"Birinin ötekini engellemediğini göreceksiniz," dedi Mr. Neville, çeşitli anlamlara çekilebilecek gülümsemesi ağzının çevresine yayılarak. Derken, güzel bir yemek siparişi verdi ve ördek önlerine yerleştirilirken, Edith'in yüz ifadesinin parıldadığını ve yüzüne yeniden renk geldiğini görünce memnun oldu. Mr. Neville ördeğini birkaç ustaca çatal bıçak darbesiyle parçalayıp çabucak midesine indirdikten sonra, bir puro yakmak üzere arkasına yas-

landı. Isıtmayan bir güneş çıkınıştı. Edith sessiz sessiz oturuyordu. Yüzünü kaldırdı. Şimdi hiç acelesi yok gibiydi.

"Dönmekten söz ediyorduk da" dedi Mr. Neville, "Ne vardı aklınızda o an? Otele dönmekten söz ediyor falan değilim, o kaçınılmaz bir şey. Gündelik yaşamınıza dönmekten söz ediyorum. Soruyorum çünkü," diye ekledi, "benim de hafta sonunda ayrılmam gerekiyor."

Edith'in gülümsemesi uçuverdi. Eve gitme, daha doğrusu, dönme düşüncesiyle elbette yüz yüze gelecekti, ama şu anda kendisini böylesine önemli bir eyleme girişmeye isteksiz buluyordu. Yaşamındaki bu ilginç fasıla, rahatsız edici olmakla birlikte, onu gelecekte olup bitecekler konusunda kafa yormaktan kurtarmıştı. Ve, bu hoş açıkhava restoranının bu parke taş döşeli zemininde, yanında gerçekten de çizgidişi bir karakter ve kavrayışa sahip birinin bulunduğu bu an, ona ayrıca her türlü derin düşünceyi başarıyla erteleme olanağı da vermişti.

Mr. Neville sandalyesinde arkaya kaykılmış, Edith'in yüzünü seyrediyordu. "Bir tahminde bulunayım, bakayım," dedi yumuşak bir ses tonuyla. "Bakayım yaşamınızın neye benzediğini tasavvur edebilecek miyim?... Londra'da yaşıyorsunuz. İyi bir geliriniz var. İçkili partilere, akşam yemeklerine ve yayıncıların verdikleri partilere gidiyorsunuz. Aslında bunların hiçbirinden pek hoşlanmıyorsunuz. İnsanlar sizi görmekten hoşlandıkları halde, yakın arkadaşlarınız yok. Eve yalnız dönüyorsunuz. Eviniz için çok titizleniyorsunuz. Âşıklarınız oldu, ama arkadaşlarınızınkinin yarısı kadar bile değil. Onlar, elbette, size hiçbir âşık yakıştıramıyorlar. Sözde sizin için endişe ediyorlar. Bunun farkındasınız. Ancak, gizli bir yaşamınız var sizin Edith. Besbelli, çok karakter sahibi birisiniz, ama göründüğünüz kişi değilsiniz."

Edith hiç konuşmadan oturuyordu.

Mr. Neville purosunun külünü dikkatle kül tablasına silkti.

"Tabii, bunun benim üstüme vazife olmadığını söyleyeceksiniz. Şunu açıkça ifade edeyim ki Edith, bütün bunlar beni gerçekten de ilgilendirmiyor. Ya da şöyle söyleyecek olursam, benim boş zamanlarımı değerlendirmek için yaptığım şeyler sizi ne kadar ilgilendiriyorsa, o kadar ilgilendiriyor. Aramızda

hangi anlaşmaya varırsak varalım, bu tür şeyleri hiç deşmeden bir yana bırakmalıyız."

"Anlaşmalar mı?" dedi Edith, şaşkınlıkla.

Mr. Neville öne doğru eğildi ve ellerini masanın üzerine koydu. Birdenbire, Edith'e birazcık daha genç ve her zamankinden daha az kontrollü gözüktü. Edith için onu elli yaşlarında, varlıklı, titiz, ihtiyatlı, aylak ve mesafeli soğukluğunda bir çeşit çekicilik bulunan bir erkek olarak düşünmek kolay olmuştu. Yaşam tarzına çok dikkat eden, kişiliğinde tablo koleksiyonu yapmak ya da kendi soyağacını çıkarmak gibi sıradan hobilerin toplanabileceği türden bir kişiydi Mr. Neville. Hiç kuşkusuz güzel bir kitaplığı olurdu böylelerinin, ama onu evin başka bir odasında hayal etmek her nasılsa çok güçtü.

"Galiba benimle evlenmelisiniz, Edith," dedi Mr. Neville.

Edith, gözleri bir inanmazlık duygusu içinde büyüyerek, Mr. Neville'e bakakaldı.

"Açıklayayım," dedi Mr. Neville, yüzüne aceleyle kararlı bir ifade vererek. "Romantik bir genç değilim ben. Aslında son derece seçici biriyim. Küçük bir mal varlığım ve çok güzel bir evim var. 'Regency Gothic', üslubunda gerçekten güzel bir ev. Ayrıca çok değerli bir *famille rose** tabak koleksiyonuna da sahibim. Güzel şeylerden hoşlandığınıza eminim."

"Yanılıyorsunuz," dedi Edith, sesi soğuk. *"Eşyalardan* hiç hoşlanmam."

"Denizaşırı çok işlerim oluyor," diye sözünü sürdürdü Mr. Neville, onu duymazlıktan gelerek. "Konuk ağırlamaktan da hoşlanıyorum. Belli bir süre evimden uzakta oluyorum. Ama ben uzaklardayken evimde oturan bir çiftin yaşadığı bir eve dönme zorunluluğundan nefret ediyorum. Siz bu eve son derece iyi uyardınız."

Aralarında korkunç bir sessizlik başgöstermişti. Edith dikkatini, kül tablasının altında uçuşan hesabın üzerinde yoğunlaştırmıştı. Konuştuğunda sesi titriyordu.

"Her şeyi öyle anlatıyorsunuz ki, sanki işe başvuran bir kişide aranan nitelikler söz konusu," dedi. "İşe başvurmuş değilim ben."

*XVIII. yüzyıl Çin porseleni (ç.n)

"Edith, başka ne yapacaksınız ki! Siz de boş bir eve dönmek mi istiyorsunuz?"

Edith, hiçbir şey söylemeden, hayır anlamında başını salladı.

"Görüyorsunuz," diye devam etti Mr. Neville, "Bir başka skandala dayanacak gücüm yok. Karımın gönül serüveni beni gülünç duruma düşürdü. Bu ıstırabı ağırbaşlılıkla aşabileceğimi düşünmüştüm, ama ağırbaşlılık hiçbir işe yaramıyor. Hatta tam tersine. İnsanlar senin mahvolmanı istiyor gibiler. Ancak, her şey geçmişte kaldı. Bir eşe gereksinimim var benim, özellikle güvenebileceğim bir eşe gereksinimim var. Benim için kolay olmadı."

"Siz de benim için kolaylaştırmıyorsunuz durumu," dedi Edith.

"Sizin için daha da kolaylaştırıyorum. Şu kadınlarla konuşmaya uğraşırken izledim sizi. Çok yalnızsınız siz. Sizi sahip olmaya zorladığım öz sevgisini elde edemezseniz, kuralları hiçbir zaman öğrenemeyeceksiniz ya da çok geç öğrenip hayata karşı kırgınlaşacaksınız. Yalnız olduğunuzu düşündüğünüzde, yüz ifadeniz kederle doluyor. Şu ya da bu biçimde bir sürgün yaşamına mahkûm oluyorsunuz."

"Beni niye bu kadar umutsuz bir vaka olarak görüyorsunuz?"

"Siz bir hanımefendisiniz, Edith. Sizin de dikkatinizi çekmiştir, bugünlerde hepten modası geçti hanımefendilerin. Benim eşim olmakla, çok iyi edeceksiniz. Evlenmezseniz, çok geçmeden birazcık deli gibi biri olacaksınız, korkarım."

Edith, Mr. Neville'i üzgün üzgün süzdü. "Peki siz uzaklardayken, güzel evinizde ne yapacağım ben?" diye sordu. Ve evde olduğunuzda, diye düşündü, ama düşüncesini yüksek sesle söyleme cesaretini bulamadı.

"Şimdi ne yapıyorsanız daha iyisini yalnızca. İsterseniz, yazabilirsiniz. Aslında düşündüğünüzden de iyi yazmaya başlayabilirsiniz. Edith Neville bir yazar için iyi bir ad olur. Bir sosyal konumunuz olacak, ki aslında buna gereksiniminiz var. Güven kazanacaksınız, sosyal yaşam bilginiz artacak. Benim için bir onur kaynağı olduğunuzu bilmenin tatminini yaşayacaksınız. Erkeklerin korktukları türden bir kadın değilsiniz siz. Hani şu sürekli bir skandal ya da arzu nesnesiymişçesine davranan, elde ettikleri

erkeklerle ve yattıkları erkek sayısıyla böbürlenen, dostlarını ağırladıkları ve kocalarıyla pazarlığı tutturdukları sürece her şeyi yapabileceklerini düşünen şu histerik kadınlardan."

"Kadınlar da bu tür kadınlardan korkarlar," dedi Edith, mırıltılı bir sesle.

"Hayır," diye yanıt verdi Mr. Neville. "Çoğu kadın *bu* türdendir."

Edith gözlerini ona doğru kaldırdı. "Ama erkeklerin o türden kadınları yeğlediklerini düşünüyordum ben. Bana salık verdiğiniz evlilik huzurunu küçümsediklerini düşünüyordum ben erkeklerin."

"Bir bakıma, doğru," diye yanıtladı Mr. Neville. "Erkekler o tür kadınlardan hoşlanıyorlar. Daha az dolambaçlı ve daha az fantastik bir şey elde ederlerse, bir fırsatı kaçırdıklarını hissediyorlar. Bu türden bağlanmaların getireceği tehlikeden hoşlanıyorlar. Sahip olmak için öteki erkeklerle dövüşmeleri gerektiği duygusundan hoşlanıyorlar. Gerçekte, bütün sorun burada. Öteki erkekleri alt etmek. Ancak bu öteki erkekler ayağa kalkıp da sahip olmak için bir kez daha dövüşmeye başladılar mı, bu türden bir ortaklığın ne denli kırılgan, ne denli *yorucu* olduğunu da anlıyorlar."

"Bakıyorum da yine başka hiç kimsenin beni asla istemeyeceği iltifatını yapıyorsunuz bana!"

"Ben size flört ile sadakat arasındaki farkı bildiğiniz için iltifat ediyorum, Edith. Ben size, bir erkeği son derece küçük düşürebilecek dedikodulara, boşboğazlıklara hiçbir zaman kapılmayacağınız için iltifat ediyorum. Bene size, beni utandırmayacağınız, beni gülünç duruma düşürmeyeceğiniz, *duygularımı incitmeyeceğiniz* için iltifat ediyorum. Bir erkek için böylesine incindiğini itiraf etmenin ne denli güç olduğunu anlayabiliyor musunuz? Böyle bir şeyin olmasına bir daha asla izin veremem."

"Ama geçen gün bir bencillik öğretisini vaaz ediyordunuz siz. Öğretinizin düsturu insanın her zaman kendini merkez almasıydı. Nasıl paylaşılabilir bu görüşünüz?"

"Sandığınızdan çok daha kolayca. Sizden her şeyi aşk için yitirmenizi istemiyorum ben. Sizden kendi gerçek çıkarınızı gör-

menizi istiyorum. Size yalnızca daha önce aklınızdan geçirmiş olabileceğiniz bir şeyi söylüyorum: Yani alçakgönüllülük ile erdemin oynanacak çok kötü kâğıtlar olduklarını. Ben son derece yüksek düzeyde bir ortaklığı öneriyorum. Saygı üzerine temellenen bir ortaklık diyelim buna isterseniz. Parantez arasında, bu da demode olmuş bir ortaklık çeşidi aslında. Kendinize bir âşık bulmak istiyorsanız, bu sizin bileceğiniz iş. Tabii bunu uygar bir şekilde yaptığınız sürece."

"Peki ya siz..."

"Aynı şeyler benim için de geçerli, elbette. Şu anda benim için önemsiz bir mesele bu. Böyle bir şeyi hiç işitmezdiniz, aslında aldırış etmeye de gerek duymazdınız. Aramızdaki birliktelik paylaşılan bir çıkarlar birlikteliği olacak, Edith. Doğru sözlülüğe dayanacak, arkadaşlığa dayanacak. Şimdi benim için önemli olan şeyler bunlar. Sizin için de önemli olmalı bunlar, sanırım. Düşünün, Edith. Bu mazbut yaşantınızın bir noktasında, haklı çıkmayı arzulamadınız mı hiç? Kaba insanlara nazik davranmaktan usanmadınız mı?"

Edith, onu doğrularcasına başını salladı.

"Elbette, dostlarınızı ağırlayabileceksiniz. Ve size oldukça farklı davrandıkları dikkatinizi çekecek. Daha önce söylediğim şeyle aynı kapıya çıkıyor bu. İstediğiniz kadar kötü davranabileceğinizi göreceksiniz. Başka herkesin isteyebileceği kadar kötü. Dünyanın düzeni bu. Ve bunun için saygı duyacak insanlar size. Sonunda insanlar kendilerini rahat hissedecekler yanınızda. Yalnızsınız siz, Edith."

Uzunca bir duraksamadan sonra Edith gözlerini kaldırdı ve "Hava soğuyor. Dönelim mi?" dedi.

Vapurda bu kez bir grup ilkokul öğrencisi vardı; çok küçük olan öğrencilerin bazılarının başları küpeştenin koruma parmaklığına ancak yetişiyordu. Hiç gürültü etmeden uslu uslu çevrelerine bakıyorlardı. Vapur bir kez kıyıdan ayrılınca, öğretmenleri tarafından bir çeşit ders amacıyla, vapurun camla kaplanmış gözlem bölmesine çağrıldılar. Birer kırlangıç gibi, itaatli itaatli döndüler ve Edith ile Mr. Neville'i güvertede yalnız bıraktılar.

Şimdi hava daha soğuktu ve öğle sonrası yerini akşam vaktine

bırakıyordu. Daha soğuk rüzgârların habercisi hafif bir rüzgâr çıkmıştı. Akla kış düşüncesini getiriyordu bu. Edith evini görür gibi oldu: Kapalı, ateşin yanmadığı, her köşesini toz kaplamış, mektupların açılmadan paspasın üzerinde durduğu, pencere camları kirlenmiş, odaları havasız kalmış, ihmal edilmiş, yemek kokuları perdelere sinmiş bir ev. Ve kendi de unutulmuştu, telefonu hiç çalmıyordu. Kendisinden hiç yanıt alamadıkları için sabırsızlanan genç ve tezcanlı sekreterler tarafından adı yayıncıların parti davet listelerinden çıkarılmıştı. Telif ajansı sorumlusu kibar Harold bile, başını sallayarak kendisini gözden çıkardığını belirtiyordu. Peki ya David, o ne âlemdeydi acaba? Eve dönecek olsa, dönüşünü hoş karşılayıp karşılamayacağını öğrenmeye katlanabilir miydi acaba? Peki ya evde değilse David? Nerede bulabilirdi onu? Yanında olmadığı bu süre içinde başına her şey gelmiş olabilirdi; belki de tatildeydi, belki hastaydı ya da belki de ölmüştü. Yahut belki de şu anki halinden çok hoşnuttu... Rüzgâr saçını uçuruyordu, birden sıkıntı ifade eden bir el hareketiyle saçını firketelerinden gevşetip yüzünün üstüne düşürdü. Doğru mu, diye düşündü? Çıkarını kollanmasını bilmeyen, şu sessiz, sakin, sadık kadınlardan biri miyim ben? Sorun çıkarmayacağına güvenilecek türden, çizgidişi ve ağzı sıkı biri miyim ben? Onun o düzenbaz, fanteziler ardında koşan ve erkekleri baştan çıkaran karısından çok farklı biri miyim ben? Yoksa onun için yaşamında yalnızca dokunaklı bir fasıla mıydım ben? Ya da beni olduğumdan çok daha deneyim sahibi biri olarak mı görüyordu? Yoksa benim de aynı şeyleri kendisi kadar bencilce yaptığımı mı düşünüyordu?

"Edith," dedi Mr. Neville. "Lütfen ağlamayın. Ağlayan bir kadın görmeye katlanamam ben. Ağlayan kadın bende vurma duygusu uyandırır. Lütfen, Edith. Hadi şu mendili alın. İzin verin de gözlerinizi sileyim. Gözleriniz âdeta gümüş renginde. Bunu biliyor muydunuz? Hadi, Edith."

Edith ilk kez başını Mr. Neville'e dayadı ve bitkin düşene kadar hüngür hüngür ağladı. Gözlerini kapamış, Mr. Neville'in omzuna dayalı öylece kalmıştı.

"Ne kadar da zayıfsınız!" dedi Mr. Neville. "Sizi iki parçaya bölmekten korkuyorum. Ama bunun için endişelenmenize şim-

dilik gerek yok, bunu daha sonra düşünürüz."

Edith, doğrulup da ellerini küpeştenin üzerine koyduğunda, şimdiden bir alacakaranlık basmış olduğunu ya da doğrusu belli belirsiz geceye dönüşen bir öğle sonrası karanlığının başgöstermiş olduğunu fark etti. Karşı kıyıdaki ışıkları, şimdi neredeyse dost yüzlü görünen ışıkları seçebiliyordu: Hotel du Lac'ın ışıklarıydı bunlar.

Konuşmaksızın yeniden küpeşteye yaslandılar. İskele göründüğünde, Mr. Neville, Edith'e doğru döndü ama Edith susması için elini yukarı doğru kaldırdı. Öğretmenleri tarafından güvertede bir kez daha sıraya sokulan çocuklar, yetişkinlere ilişkin bu tür düşüncelerin yaydığı sisin çok uzağında olmalıydılar. Pabuçlarını tahta zemine pat-pat vura vura uzaklaşırlarken, Mr. Neville ile Edith gözleri kıyıya dönük, küpeşteye yaslanmış, suskun suskun duruyorlardı.

"Demek," dedi Edith, uzun bir sessizlikten sonra, "Sizin evinizde yaşayacağım. Regency Gothic'de; şu romantik mimari harikasında, tabii *famille rose* tabak koleksiyonunuzla birlikte. Sihirli bir değnek sallanmış gibi, şu anki yaşantımdan uzaklaşacağım. Sosyal görgüsü fazla, gevşemiş, dünya nimetlerine düşkün, ölçülü biri olacağım. Evimizde duygularınızın bir daha incinmemesini sağlayacak bir aile huzuru kuracağım."

"Sizin de duygularınızın," dedi Mr. Neville. "Sizin de duygularınızın."

"Sizi sevmiyorum ki ben. Rahatsız etmiyor mu bu sizi?"

"Hayır. Bana güven veriyor. Duygularınızın yükünü taşımak istemiyorum. Dediklerim romantik beklentiler olmaksızın da gerçekleşebilir."

Edith, ona doğru döndü. Saçı başının çevresinde dairesel devinilerle uçuşuyordu. Bakışları ciddi, ağzının kenarını kaplamış olan ifade kırgınlık doluydu.

"Ve siz de beni sevmiyorsunuz, öyle mi?"

Mr. Neville gülümsedi. Ama gülümsemesi bu kez hüzünlüydü ve iki anlamlılıktan uzaktı.

"Hayır, sevmiyorum. Ama beni hazırlıksız yakaladınız, Edith. artık etkilenmeyi beklemediğim bir biçimde etkilediniz beni. Öl-

dürmeyi başardığımı sandığın bir sinir gibisiniz siz. Ancak, bu sinirin yeniden hayat kazanması canımı sıkıyor. Bu siniri bir kez daha mümkün olabildiğince çabuk öldürmek için elimden geleni yapacağım. Ne de olsa, *benmerkezcilik* öğretimi gözden çıkaramam, öyle değil mi?... İnmeliyiz, Edith. Elinizi verin bana."

İskelenin yumuşak tahtaları ve çakıllı yol boyunca, el ele, hiç konuşmadan yürüdüler. Şimdi, alacakaranlıkla birlikte pus yeniden çökmüş, sokak lambalarının ışıkları ölgünleşmişti. Akşamın pek yoğun olmayan trafiği hemen hemen dağılmış, arkalarındaki göl yönünden bir serinlik yayılmaya başlamıştı.

"Düşünmek zorunda kalabilirim bunu," dedi Edith, sonunda.

"Çok fazla düşünmezsiniz umarım. Size durmadan evlilik teklif etmek gibi bir niyetim yok. Hafta sonuna kadar ayrılacaksak, elinizi çabuk tutmanız gerekecek."

Edith, Mr. Neville'in sesindeki yeni şakacı tondan şaşkınlığa düşmüş halde, gözlerini ona doğru kaldırdı. Ona öyle geliyordu ki, Mr. Neville daha şimdiden kendisine olan saygısını yeterince onarmayı başarmıştı. Edith, bunun başarılmasındaki hızdan biraz cesaret bulmuş hissetti kendini.

"Size bir soru daha sorabilir miyim?" dedi.

"Elbette."

"Niye ben?"

Bu kez, Mr. Neville'in gülümsemesi gene çeşitli anlamlara çekilebilecek, ironik, çapkınca bir ifade aldı.

"Belki de sizi ele geçirmek ötekileri ele geçirmekten daha güç olduğu için," dedi.

12

Edith, banyo yapıp üstünü değiştirdikten ve saçını bir kez daha sıkı sıkıya topladıktan sonra, odasında oturmuş, akşam yemeğine inme vaktinin gelmesini bekliyordu.

Bu odayla her türlü bağını koparmış ya da belki de bu oda ondan kopmuş gibi geliyordu kendisine. Durum her ne idiyse, bir çeşit doğal sonuca varılmıştı. Ancak, nasıl bir yerden ayrılmanın doğasında üzüntü duymak varsa, yapayalnız kaldığı bu odayı aklına her getirişinde, onun içinde sıcacık bir anı uyandıracağını da biliyordu. Odanın sessiz, solgun ağırbaşlılığı panik duygusunun, gözüpeklik gereksiniminin ya da sadece soğuk sağduyunun karşısında dağılıp gitmeden önce kendi ağırbaşlılığının son zerresini de simgeler gibi olacaktı belki de.

Ona neredeyse güçten düşmüş ihtiyarlara özgü bir titreme veren, sağduyusundaki bu soğukluğun ta kendisiydi. Ansızın oturduğu yerden kalktı ve pencereye doğru yürüdü. Perdeyi yana çekince karanlıktan başka bir şey göremedi. İşitebildiği tek ses arasıra geçen arabaların lastiklerinin çıkardığı hışırtıydı. Hava bozduğu ve pus iç kapayıcı bir yağmur çisentisine dönüştüğü için, her şeye yapışıp kalan bu rutubette, sonunda kendi doğal ifade biçimini bulmuş bir iklimin ağır sürekliliği vardı. Bundan böyle aklından geçirdiği gibi, balkonunda oturup yeşil madeni masasında yazılarını yazmak diye bir şey olmayacaktı. Gerçi, düşünüyordu da, kitap da pek ilerlememiş, belki ta başlangıçtan beri, bir yana atılmayı beklemişti. Ancak, şu ana değin, içimde yazma arzusu duymadığım zamanlarda bile, kendimde masa başına oturacak irade gücünü her zaman bulmuşumdur, diye düşündü. Artık bu reçete niye işe yaramıyor ki? Tüm bu gidişat şimdi, Tanrı'nın lütfuna dönmek için çabalayan, nedamet getirmiş günahkârın kıl gömleği gibi gözüktüğü için mi? Yoksa, yeni bir çaba daha harcamaktan ölesiye usandığım için mi? Bu özel çabayı artık göstermek zorunda kalmamak çok rahat bir şey olmaz mı?... Müsvette olarak kullandığı kâğıtları, dosyasına yeniden yerleştirmeden önce, elini üzerlerinde şöyle elveda dercesine gezdirdi, sonra da dosyayı yolculuk çantasının dibine koydu.

Bilinçli bir karara varmadan planlarının kesinlik kazanmış gibi olması onu çok şaşırtmıştı. Ancak bu planları kesin gözüyle gördüğünü, artık burada giymeyeceğini düşündüğü giysilerini katlayıp çantasına yerleştirmekte olması açıkça gösteriyordu. Bu toplanma işi gitgide hız kazandı ve Edith, ayakkabılarını, kitaplarını, parfüm şişelerini neredeyse üst üste, tıkış-tıkış çantasına yerleştirdi, ta ki Hotel du Lac yaşantısından geriye kalan biricik eşyaları geceliği, saç fırçası ve üzerindeki giysiler olana değin. Derken, bir kez daha kişiliksizleşen ve yeni mevsimin başlangıcında bundan sonraki müşterisini ağırlamaya hazır olan bu odada artık yapacak hiçbir şey olmayacağını düşünerek, kapıyı arkasından kapattı ve salona inmek üzere merdivenlere yöneldi.

Salondaki eylemsizlik de genel bir ayrılma kararını dile getirir gibiydi. Piyanistin sözleşme süresi sona ermişti; şimdi, kışlık uğ-

raşı olan, müziğe yeteneği olmayan kız öğrencilere özel dersler verme işine dönecekti. Mösyö Huber, bir otelcinin gönlünde en çok yatan dilek olan o ideal ve pırıltılı sosyal karışımı her nasılsa gerçekleştirememenin her zamanki gibi biraz düşkırıklığı içinde, boş salonu üzgün bakışlarla seyrediyordu. Arada sırada vücudunu hem kışın hem de sürgün yaşantısının habercisi olan romatizma ağrıları yokluyordu; Hotel du Lac kapanır kapanmaz, kızıyla damadının İspanya'daki villalarına gidecek ve her zamanki gibi tekdüze Akdeniz güneşi altında denetleyecek bir şey bulamayacağından, sıkıntıdan patlayacaktı. Konuk olmayı hiç beceremiyordu. Önümüzdeki haftanın sonunda kapatacaklardı oteli. Oğlu Madam de Bonneuil'ü, yaşlı kadının kışı metanetle geçireceği, dini bir kurum olan Lozan'daki bir pansiyona nakledecekti. Köpekli kadın evine dönecekti ve bu beklenti daha şimdiden hoş yüzüne bir heyecan dalgası ve telaş yaymıştı. Madam Pusey ile, Mösyö Huber'in sevecenlik duyduğu kızı Jennifer, Limuzin arabayla Cenevre'ye götürülecek, burada uçağa binecekler ve fazla bagajları için bir hayli para ödeyeceklerdi. Ancak Mösyö Huber onların, doğrudan doğruya kendi ellerinden Londra'daki dairelerinin güvenli atmosferine geçeceklerini düşünmekten hoşnutluk duyuyordu. Sevimli bir kadındı Madam Pusey, gerçekten de sevimliydi; kızı Jennifer belki annesi kadar seçkin biri değildi. Elbette, zamanı gelince, birbirlerine kart göndereceklerdi, çünkü hep temas halindeydiler. Tabii, Tanrı ömür verirse, ertesi yıl da bir araya geleceklerdi. Geriye kalan öteki iki müşteri pek o kadar ilgisini çekmiyordu: Çok yeniydiler ve onların dönmeyeceklerini biliyordu.

Her zamanki terbiyeli tavırlarının sıkı baskısından kurtulmuş gözüken otel personeli, aralarında daha çok gürültü yapıyor ve birbirleriyle herkesin fark edeceği biçimde konuşuyordu. Kuzen oldukları anlaşılan Maryvonne ile Alain, Fribourg'a dönecekler ve kışı Maryvonne'un babasının restoranında çalışarak geçireceklerdi. Otel yöneticisi, her zamanki gibi, kayınpederini işi hepten bırakmaya ikna etmek için verimsiz planlar yapıyor, ama bir yandan da bunun hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini biliyordu.

Edith bir süre, burada geçirdiği ilk akşamı anımsayarak sa-

londa tek başına oturdu. Bütün bu kaldığı süreyi sıkıntılardan tümüyle uzak göstermeyecek kadar çok şey olmuştu bu arada. Geriye bakınca, o sıralar, uğradığı sürgün yaşantısına dayanmakta ve evine hiç değişmeden dönmekte daha kararlı, daha cesur ve daha genç olduğunu görüyordu. O vakitler neredeyse bir şaka gibi gözükmüştü her şey ya da belki de durumu öyle görmeye karar vermişti yalnızca. O zamandan beri yaşamında ilk kez, yetişkin bir kişinin ciddiliğini kazanmış gibi olduğunu ve bu yüzden de bütün kararlarının aklından hiç geçirmediği o ihtiyatlı ağırlığı taşıdığını hissediyordu. İçgüdüsel olarak başkalarına ait olduğunu bildiği ve üstünde hiçbir iddiasının olmadığı bir dünyaya girmek üzereydi; bu dünya yatırımlar, çatı onarımları, hafta sonunda beklenen konuklar dünyasıydı. "Senin arabanı mı alalım, yoksa benimkini mi?", David'in karısına söylediğini işittiği sözlerden biriydi bu ve bu söz neredeyse simgesel bir anlam kazanmıştı. Bu sözün ardında yatan bir dizi varsayım olduğu dikkatini çekmişti Edith'in. Onların her ikisi de bu varsayımlarla birlikte yetişmişlerdi. Yetişkinlerin eğlence yaşantısına genç yaşta atıldıklarından; korkusuz, ayrıcalıklı ve şımarık olduklarından, ciddi ya da cesaret kırıcı bir şey önlerine çıktığında hemen benzer bir sabırsızlık gösteriyorlardı. Her ikisi de tezcanlı, sevimli, coşkulu ve unutkandı. Onlarla ve onun gibilerle derinliklere kolay kolay ulaşılamıyordu. Oysa, gençlik yıllarını suskunluk ve sakınım içinde geçirmiş, düşkırıklıklarını altedebilmek için taleplerde bulunmamayı öğrenmiş olan Edith, bu derinliklerle tanışıktı ve şu ciddi anda, bu derinlikleri sonsuza değin terk etmeden önce kendini daldığı düşüncelerin içinde yitirmişti.

Gözlerini kaldırdığında, dipteki sütunun yanında uzanan koyu gölgenin, herhalde bir süredir orada oturan Madam de Bonneuil'ün şekline dönüştüğünü gördü. Madam de Bonneuil ellerini bastonunun üzerinde kavuşturmuş, tozlu peçesinin payetleri en az onun kadar tozlu olan siyah giysisinin omzuna dökülmüş, buradan çok yakın bir zamanda gideceğini düşünmeye dalmış gibiydi. Ama Madam de Bonneuil için, diye düşündü Edith, içinde bir sızı duyarak, yetişkinlere özgü imrenilecek uğraşların bulunduğu bir dünyaya gidiş olmayacak bu. Lozan'daki karanlık, küçük bir

odayı gözlerinin önüne getirdi; burada çok daha az yiyecek bulunacak, kendisine çok daha az servis yapılacak ve çok daha az ağırbaşlılık olacaktı. Peki bütün gün ne yapacaktı Madam de Bonneuil? Lozan'ın tuhaf arazi yapısı, elinde bir bastonla bile dolaşmasına elvermeyecek kadar engebeliydi. Ve kış uzun olacaktı, hem de çok uzun... Garsonlar salonun kapısında görünür görünmez, Edith yerinden kalktı, Madam de Bonneuil'ün yanına gitti ve kalkabilmesi için ona kolunu uzattı. Yaşlı kadının yüzünde hoşnut ama şaşkın bir gülümseme dolaştı bir an. Tam- o sırada, alev rengi giysisi içinde uçarı ve güzel, eve dönme beklentisiyle canlılığına yeniden kavuşmuş Monica bardan çıktı ve "Beni beklesenize!" diye bağırdı. Derken, her bir kolu güvenlik içinde yanındakilerin kollarında, bastonu Alain tarafından taşınan Madam de Bonneuil, Edith ve Monica'nın eşliğinde, yemek salonuna doğru ilerledi; başı dik, yüz ifadesi snobca, çevresine karşı takındığı tavır kibirliydi. Mösyö Huber onu selamlamak için ileriye doğru seğirtirken, yaşlı kadın Mösyö Huber'i şöyle hafifçen yasak savıcı bir baş hareketiyle selamlamadan önce her iki genç kadının da ellerini muhabbetle sıktı. Sandalyesi saygılı bir garson tarafından ayarlanan yaşlı kadın, dikkatini yemek listesine yöneltti, ama tüm yemek boyunca başı hep yukarıda kaldı ve zaman zaman da yüzünde bir gülümseme belirdi.

Mrs. Pusey leylak rengi güzel yün giysilerine bürünmüş olarak salona girdiğinde, akşam yemeği yarılanmıştı bile. Edith, Mrs. Pusey'in görünüşüne bir kez daha hayran kaldı. Endamı, parıltılı sarı saçları, süründüğü parfümler, aslında en az annesi kadar iyi giyinmiş olan Jennifer'ın varlığını âdeta silip gölgede bırakmıştı. Jennifer'ın giyimi daha az incelikli, daha az seçkin, daha az bilinçli ve daha az tutkulu bir şeyleri yansıtıyordu. Mösyö Huber, tahmin edileceği gibi, Mrs. Pusey'i karşılamak ve ona masasına kadar eşlik etmek üzere yerinden kalkarken, Edith her zamanki büyülenmiş ilgisiyle onlara baktığında, dikkatinin bilmecemsi Jennifer'e kaydığını fark etti. Jennifer, akşamın serin olmasına karşın, o tuhaf ve uygunsuz giysilerinden bir başkasını giymişti: Vücuda iyice yapışan, yakaları düşük, ipekten mavi bir süveter ve beyaz bir golf pantolon vardı üstünde. Görünüşü, bir erkek ar-

kadaşının arabasıyla akşamleyin şık bir diskoteğe götürülmek üzere giyinmiş, genç irisi yeniyetme bir kızın görünüşü olduğu halde, annesine gösterdiği ilgisinde her zamanki kadar dikkatliydi ve belli ki annesiyle sohbet etmek, sosyal açıdan gereksindiği tek şeydi; bu arada, peçeteler gösterişle takılıyor, şaraplar bardaklara koyuluyor, ekmekler kesiliyor, çorbayı çok beğendiklerini belli edercesine gözler hafif kapatılarak tadılıyor ve Edith bütün bu sahneyi seyre dalmış, dikkatle izliyordu. Salonda kendilerinden başka birisinin bulunduğunun ya da yemeğin kendi doymak bilmez iştahlarını yatıştırmaktan başka bir amaçla hazırlanmış olduğunun açıkça bilincinde olmadıklarını fark etmişti Edith.

Salonda kahvesini içerken, Mrs. Pusey'in kendisine biraz mesafeli davrandığı dikkatini çekti Edith'in. Belki de o akşam, Mr. Neville ile birlikte dönüşleri gözüne çarpmış ve buna hiç yorumsuz bir mim koymuştu. Durum her ne idiyse, Edith, Mrs. Pusey'in her zamanki gibi uzadıkça uzayan, ama ilgilenmeye değer hiçbir şey barındırmayan planlarını dinlemek zorundaydı gene. Karşılıklılık ilkesi Mrs. Pusey'in bilmediği bir şeydi. Yaşlı kadının sosyal hakimiyet kurmaya duyduğu önü alınmaz gereksinim, bir zamanlar, güzelliğiyle ve kendisine tapan kocasının suskun varlığıyla güvenceye alınmışken, şimdi bu gereksinimin daha da acımasız yollarla desteklenmesi zorunluluğu ortaya çıkıyordu. Tabii, onları bekleyen valizleri hazırlama işini -bunu düşünmek bile başına ağrılar veriyordu- ya da kendilerini Heathrow'da karşılamak üzere bir araba gönderecek ve Mrs. Pusey ile Jennifer için hafif bir akşam yemeği hazırlatacak olan ev hizmetkârlarıyla aralarında halletmesi gereken işleri tatlı tatlı anlatırken tavırlarında hiç de kaba bir eda yoktu.

"Seyahatlerden sonra bir enkaza dönüyorum," diye açıldı Edith'e Mrs. Pusey.

"Ama çok yolculuk yaptınız siz," diye yanıt verdi Edith.

"Tabii, şey, bunu kocama borçluyum. Bensiz hiçbir yere gitmezdi o. Benden uzak kalmaya katlanamadığını söylerdi, budala adam."

O anları anımsarcasına güldü. "Bir alışkanlık oluyor, biliyorsunuz. Tabii bu seyahatleri Jennifer'sız yapamazdım. Yaşlı

anneciğinin kahrını çekmeye hâlâ gönüllü o, öyle değil mi şekerim?"

Yine birbirlerine ellerini sevgiyle kavuşturdular, öpüştüler, ışıltılı gülümsemelerle tebessüm ettiler. Ancak Edith, Jennifer'ın âdeta düşünceli göründüğünü fark etmişti, normaldeki kayıtsız yüz ifadesi her zamankinden daha az belirgindi. Ama deminki sevecenlik alışverişiyle bu hali birden silinip gitmişti. Herhalde bunu kafamda kurmuş olmalıyım, diye düşündü Edith. Bu akşam canım sıkkın.

"Ne zaman ayrılacaksınız?" diye sordu.

"Bize katlanırlarsa, gelecek haftanın sonuna kadar kalacağız" diye yanıtladı Mrs. Pusey. Yine küçük bir gülüşme olmuştu.

Edith, "Ben..." diyecek oldu, ama sözü ansızın, Mrs. Pusey'in yükselen sesiyle kesiliverdi. "Aa, Philip gelmiş! Nerelerdeydiniz, sizi gidi yaramaz adam! Jennifer bizi terk ettiğinizi düşünüyordu. Tatlım, Philip'e taze kahve getirir misin. Niye bu kadar geciktiniz peki?"

"Bazı yerlere telefon etmem gerekiyordu," dedi Mr. Neville, yaşlı kadının merakını gidermek için çok istekli görünerek. "Hatlar sürekli meşguldü."

"İş görüşmeleri sanırım," dedi Mrs. Pusey, başını anlamışçasına sallayarak. "Anlıyorum. Nereye gitsek, kocamın da hep bu tür görüşmeler yapması gerekirdi. Bazen telefonu fişten çıkarmakla tehdit ederdim onu. İşi hiçbir zaman eğlenceyle karıştırma, derdim ona. Tabii, işini ön planda tutuyor falan değildi, en azından yanında ben varken böyle bir şey söz konusu değildi."

"Bazı görüşmelerin her zaman yapılması gerekir," dedi Mr. Neville, gülümseyerek.

"Görüşmeler mi? Sanki bizi terk edecekmişsiniz gibi bir haliniz var, Philip. Jennifer! Bak Philip bizi burada tek başımıza bırakacakmış!"

Jennifer gözlerini tırnaklarından kaldırdı ve hafifçe gülümsedi.

"Yarın değil öbür gün ayrılıyorum," dedi Mr. Neville, nötral bir sesle.

"O zaman sizi burada yakalamışken yüzünüzü mümkün olduğu kadar görmeye çalışalım bari," dedi Mrs. Pusey, yüksek sesle.

"Umarım yarın da ortadan kaybolmayı düşünmüyorsunuzdur. Bu sabah sizi bekleye bekleye bir hal olduk, öyle değil mi şekerim?"

Hiç kuşku yok ki, diye düşündü Edith, Mr. Neville'in koşullarına evet diyene kadar, görünmez biri olmam gerekiyor. Haklı Mr. Neville. Onunla evlenmezsem, olup olacağı hep bu. Bana kanıtlamaya çalıştığı bu. Doğru. Ama önce yapmam gereken bir şey var.

Başgösteren sessizlikte, karar anının gelip çattığını anladı.

Ayağa kalktı. "Beni mazur görürseniz..." diyecek oldu.

"Tabii, Edith. İyi geceler, tatlım."

"Lütfen, kalkmayın," dedi Edith, Mr. Neville'e, bir elini sıkıca omzunun üstüne koyarak. Bu hareketinin içlidışlılık olarak yorumlanıp yorumlanmayacağına aldırış etmiyordu artık. Birdenbire suskun kalmaktan çok usanmıştı. Çok şeylere gebe sessizliğin iyiden iyiye bilincine vararak, Mr. Neville'in bir şeyler söyleyebileceğini düşündü. Mrs. Pusey, herhalde akşamın geri kalan kısmını, Mr. Neville'in kendisine söylemeye yanaşmayacağı şeyi söyletmekle geçirecekti. Bana gereksinimleri yok şu an, diye düşündü.

Adımları hafif ve sessiz olmalarına karşın, merdivenleri yorgunluktan bitip tükenmiş biri gibi çıkıyormuş duygusu vardı içinde. Son derece sessiz, loş pembemsi odasında, bir sürgün gibi bir kez daha oturdu kaldı. Sonunda, kalktı, küçük masasına gitti, bir kâğıt aldı ve yazmaya koyuldu.

Sevgili David'ciğim

Bu sana yazacağım son ve göndereceğim ilk mektup. Burada tanıştığım Philip Neville'le evlenmeye karar verdim. Onun Marlborough yakınlarındaki evinde oturacağım ve seni yeniden görebileceğimi sanmıyorum.

Benim için bir yaşam soluğusun sen. Biliyorum, insan böyle şeyler söylememeli. Bunları duymak istemezsin sen. Bu sözleri Penelope'ye söyleyecek olduğumda, kendime ilişkin bu kadar şey anlatmak aramızdaki dostluk ilişkisini sanki yıpratıyormuşçasına, şaşırmış ve hakarete uğramış göründü. Bana öyle geliyor ki, ben hep daha önce olduğum ya da daha doğrusu olduğumu sandığım şeye dönmek üzere, çok gemiler batırdım, çok köprülerden geç-

tim.

Mr. Neville'e âşık değilim, o da bana âşık değil. Ama o benim seni sevdiğim gibi sevmekte ısrar edersem, sonumun neye varacağını görmeme yardım etti. Bunu buraya gelmeden önce anlamaya başlamışım. Belki de zavallı Geoffrey ile yaşadığım o tatsız olay, anlamaya başladığım bu şeyin bir sonucuydu. Sanırım bu kez bir fiyasko olmayacak, çünkü Mr. Neville böyle bir fiyasko olmasına izin vermeyecek. Mr. Neville beni, eğer dediklerine uyarsam, çok geçmeden, kendine güvenlerine, canlılıklarına ve iddialı tavırlarına her zaman gıptayla baktığım şu kadınlardan biri olacağıma inandırmaya çalışıyor. Aslında, tıpkı karın gibi birine...

Ben bu tür yaşam tarzında hiçbir zaman büyük başarılar elde edemedim, bu yüzden yaşamda her bakımdan başarılar kazanmış bir erkeğe âşık olmam da son derece ironik bir şeydi. Öteden beri senin için yaşadım ben David. Ancak seni ne kadar sık gördüm ki? Belki ayda iki kez. Şayet rastlantı eseri karşılaşmışsak, biraz daha fazla. Çok meşgul olduğun zamanlar, bazen daha az. Bazen de tüm bir ay boyunca hiç. Seni, evinde, karınla, çocuklarınla birlikteyken hayal ettim durdum. Çok kötü zamanlardı bunlar benim için. Ama daha da kötü zamanlarım, dikkatinin, ilginin bir yerlerde, belki de tıpkı benimle tanıştığın gibi bir partide tanışmış olduğun başka bir kıza yönelmiş olduğundan kuşkulandığım zamanlardı. Sokaklarda, otobüslerde, dükkânlarda fantezilerine uygun bir yüz arayarak kadınları dikkatle inceler dururdum. Çünkü, biliyorsun bazı ayrıntıları bilmememe karşın, seni çok çok iyi tanıyorum David.

Biliyorum, benim için her ne hissediyorsan ya da belki de, benim için bir zamanlar her ne hissetmiş idiysen, Swann'ın Odette için söylediği gibi, ben senin tipin değilim.

Seninle bir daha buluşmamız için artık hiçbir neden yok, tabii rastlantı eseri karşılaşmaları saymazsak. Güzel bir *famille rose* tabak takımı koleksiyonuna sahip olan Mr. Neville, hiç kuşku yok ki, açık arttırma salonlarında bir hayli vakit geçiriyordur. Bu iş ziyaretlerinden birinde, benim de kendisine eşlik etmemi istemesi pekâlâ akla yakın bir şey. Ama ona, koleksiyon yapmaya karşı duyduğum ilgisizliği belirttim, bu yüzden ısrar edeceğini pek san-

mıyorum.

Ona iyi bir eş olmaya çalışacağım. Yaşadığımız bu aydınlanmış yüzyılda insan her gün evlilik teklifi almaz, değil mi? Ama ilginçtir ben bu yıl içinde iki teklif aldım. Her ikisini de kabul etmiş görünüyorum. Besbelli ki ev huzurunun çekiciliği ürkek doğamın direnemeyeceği kadar büyük oldu. Ama artık yerleşik bir yaşama geçmem gerek. Bu yaşama geçmeye mecburum, çünkü korkarım artık bekleyebileceğim fazla bir şey kalmadı.

Belki de beni hep, kitaplarımı çağdaş kılmaya, onları seksle daha çok doldurup, daha heyecan verici kılmaya zorlayan yayıncım ve telif ajansı sorumlum gibi sen de hikâyelerimi modern bir yazarın sahip olması gereken o yergili ve sinik mesafelilikle yazdığını düşünüyordun. Haksızdın. Yazdığım her sözcüğe inanıyordum ben. Şimdi bunların hiçbirinin benim için bir daha gerçekleşemeyeceğini anlamama karşın, hâlâ da inanıyorum.

Adresimi son iki haftadır biliyordun, ama senden hiç mektup alamadım. Bu yüzden bundan sonra yaşayacağım yeri sana söylememin de bir anlamı yok, çünkü senden orada da mektup almayacağım.

Bu mektubu nasıl bitireceğimi bilemiyorum. Kendimi kınamalara, sert sözlere kaptırmak da istemiyorum; aslında bunları yapmaya hiç hakkım yok. İlişkimizde istekli taraf olduğumu söylemek gülünç bir şey, çünkü ikimizden daha istekli olan bendim. Ben senden daha istekliydim.

Tüm sevgimi, her zaman, sana gönderiyorum.

Edith.

Şimdi tümüyle sessizleşmiş odada, başı ellerinin arasında, uzun süre oturdu. Geçen zamanın farkında değildi. Tersine, daha çok, geçmişe, sessizliğin yaşantısının ayrılmaz parçası olduğu öteki zamanlara bakar gibiydi. Evinin penceresinde ayakta durup da David'in arabasının gitgide azalan uğultusuna kulak kabarttığı zamanlara. Tek sözcük etmeden, babasının yazı masasına son kez çeki-düzen verişini seyrettiği ya da annesinin döktüğü kahve fincanını uysal uysal yeniden mutfağa götürdüğü zamanlara. Hatta

çok daha geçmişte, annesiyle teyzesi ıstıraplarını ortaya dökerlerken, Viyana'daki o kasvetli dairede büyükannesi Edith'in oturduğu sandalyenin arkasına gizlendiği zamanlara. Resi teyzesinin *"Schrecklich! Schlecklich!"** diye bağırdığını işitirdi. *"Ach, du Schreck!"*

Yerinden kalktığında, yatması gerektiği aklına geldi; ama içindeki en buyurgan arzu uyumasını değil, sabahı beklemesini söylüyordu. Sabahleyin mektubu postaneye götürecek, böylelikle de bu konuyu artık kafasına takmamış olacaktı. Saatine baktı ve bir buçuk olduğunu gördü. Üzerindekileri çıkardı ve sonra da geceyi kendini zayıflığa kaptırmadan geçirmeye kararlı olarak yatağına uzandı. Yanakları yanıyor, hafiften titriyordu; ama gece ilerledikçe, kasları gevşedi, soluk alıp vermesi yavaşladı ve sonunda uykuya daldı.

Uyandığında hava hâlâ karanlıktı. Kalkıp yüzünü ve ellerini yıkadı. Daha sonra, odasına döndüğünde, banyo yapacak vakti olacaktı. Yazdığı mektubu yeniden okudu, zarfa koydu ve kapattı. Giyindi, sonra saçlarını taradı. Şimdi oldukça sakindi, sabırlı sabırlı oturuyordu ki, birden aklından, aşağıda, otelin danışma masasında, kendisine pul satabilecek biri olabileceği geçti. Saat altıda, artık daha fazla bekleyemeyerek, çantasıyla anahtarını aldı, odasının kapısını yavaşça açtı ve koridora çıktı.

Uyuyan müşterileri uyandırmamaya dikkat ederek, halının üzerinde yavaş yavaş ilerliyordu ki, tam o sırada Jennifer'ın odasının kapısının açıldığını ve içeriden üstünde robdöşambrıyla Mr. Neville'in çıktığını gördü. Kendisininkine eşit bir ihtiyat duygusuyla o da hiç gürültü çıkarmamaya çabalayarak odanın kapısını yavaşça çekti. Koridorun geceden yanık kalmış ölgün ışığında, yüzündeki çeşitli anlamlara çekilebilecek gülümsemeyi açık açık fark etmişti Edith.

Elbette, diye düşündü. Elbette.

Mr. Neville, onun varlığından habersiz, arkasını dönüp koridor boyunca hızlı hızlı yürüyene ve sonra da gözden kaybolana dek, donmuş halde kaldı Edith.

Odasına geri döndüğünde, ne kadar az şaşırmış olduğunu fark

*Alm. "Korkunç! Korkunç!"

etti. Mr. Neville'in, benmerkezcilik öğretisini, kendisine olan saygısını onarmasından söz edişini, belki biraz fazla kolayca kabullendiği soylu sözcüklerini anımsadı. Ama sorun bu değildi, tümüyle bu değildi sorun. Derken, anımsadı. Başını omzuna yaslayıp da ağladığında ve o da kolunu kendisine doladığında, Mr. Neville'in hiçbir şey hissetmediğinin farkındaydı. Mr. Neville onu incelikle kendisine döndürmüş, ama kendisi hiçbir şey hissetmemişti.

Jennifer da, hiç kuşku yok ki, küçümser bir tavırla sözünü ettiği şu önemsiz gönül eğlencelerinden birisiydi. Düşlerinde, yanılsamalarla dolu uyanıklık anlarında açılıp kapanan o kapı da aslında gerçek bir kapıydı. Bu kapının gerçekliğini, neleri ifade edebileceğini kavramayı başaramamıştı.

Babasının sabır dolu yüzünü gördü. Yine düşün, Edith, diyordu. Yanlış bir denklem kurdun.

Biraz başının döndüğünü hissederek yavaşça yatağın üstüne oturdu. Eğer onunla evlenmiş olsaydım, dedi kendi kendine, onun başka birine bu kadar kolaylıkla ve bu kadar çabuk bakabileceğini bilmek bir taşa çevirirdi beni. Onun koleksiyonunun bir parçası olurdum böylelikle. Ama belki de onun da niyeti buydu, diye düşündü. Eksik olan parçanın yerine geçecektim ben. Fiziksel denilen hazlar da benim için uzun süredir neyseler öyle kalacaklardı. Bu süre öylesine uzun ki şimdi neredeyse ömrümle özdeş oldu. Hem sonra, ben yaşamayı istediğim biricik hayatı da yitirecektim, buna kendi hayatım diyemesem de yitirecektim onu. Ve Mr. Neville'in o hep çeşitli anlamlara çekilebilecek gülümsemesi bana hep bunu anımsatacaktı.

Bir süre sonra oturduğu yerden kalktı.

Masaya doğru yürüdü, mektubu aldı, ikiye yırttı ve parçalarını çöp sepetine attı. Sonra, çantasıyla anahtarlarını alıp odadan ayrıldı. Koridor boyunca yürüyüp merdivenlerden aşağı indi. Hâlâ sessiz olan otelde gece bekçisi görevinin sona ermesini beklerken, masanın arkasında esniyor ve başını kaşıyordu. Edith'i görünce yerinden şöyle bir doğruldu ve alelacele yüzüne bir sabah gülücüğü iliştirdi.

"Sizden Londra uçağında bana bir bilet almanızı rica ede-

cektim," dedi Edith, anlaşılır bir sesle. "Bir de bir telgraf göndermek istiyorum."

Gereken kâğıt bulunduğunda, lobideki küçük bir cam masaya oturdu. "Simmonds, Cniltern Street, Londra WI," diye yazdı. "Eve geliyorum," diye ekledi. Ancak, bir an sonra, bu ifadenin tümüyle doğru olmadığını düşündü ve üstünü çizerek, sadece, "Dönüyorum," yazdı.

ANARŞİNİN KISA YAZI

BUENAVENTURA DURRUTİ'NİN YAŞAMI VE ÖLÜMÜ

Hans Magnus Enzensberger

(çıkıyor)

Belgesel romanın en ünlü örneklerinden biri... Genel olarak İspanya iç savaşı ve anarşist tugaylar anlatılırken; bütün bu süreci etkileyen ama o süreçten de etkilenen anarşist önder Durruti'nin hayatı da gözler önüne seriliyor... Frankfurter Rundschau: "Bu kitap, saf belgeciliği aşmaya çalışan çağdaş denemelerin kesinlikle en ilgincidir... Kitabın roman olup olmadığını tartışmak boşuna zahmet gibi görünüyor: Çünkü bu kitap, günümüzde 'roman' adıyla piyasada bulunanlardan daha zengin ve daha heyecanlı."

ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN

Marge Piercy

Bu kez bir **"kadın ütopyası"**... Hayat dolu ama düzene sürekli yenik düşen bir kadın tımarhaneye kapatılır. Doktorlar üzerinde deney yapmaya kalkınca karşı koyar ve zihninde yarattığı bir ütopya halkının yardımıyla mücadeleye başlar. Ütopyasında çekirdek aile, devlet, hapishane, okul ve çocukluk gibi kurumların hiçbiri yoktur; delilik normaldir, cinsel ilişkilerde özgürlük kadar kıskançlık da vardır... Erkeklerin çocuk emzirerek annelik duygusunu tattığı, böylece daha sevecen ve şefkatli olduğu; yarışmanamanın erdem kabul edildiği; doğayı onarmak ve savunmak için **'nehir doktoru', 'toprak avukatı'** gibi mesleklerin olduğu bir ütopyadır bu... Romanın en önemli yanı ise gelecek özlemlerinin aktif bir yaratıcılık faaliyeti içinde olmadan gerçekleşmeyeceğinin altını çizmesidir.

VEDA YEMEĞİ

Michel Tournier

(çıkıyor)

Mutlu geçen yılların ardından Nadège ile Yves artık anlaşamayan bir çift olduklarını görürler. Birbirlerine söylenmeler başlar. Sonra tehlikeli bir suskunluğa gömülürler. Ayrılmaya karar verirler ve bu tatsız haberi iletmek amacıyla dostlarını bir gece düzenledikleri veda yemeğine çağırırlar. Ne var ki konuklardan her biri, tıpkı Boccagio'nun **Decameron**'undaki davetliler gibi, bir hikâye anlatır. Kimi masal, kimi uzun öykü olan bu on dokuz öykü, Yves ve Nadège'in ilişkilerinin değişmesine yol açar. Gerçekçi ve karamsar bir nitelik taşıyan uzun öyküler aralarındaki uyuşmazlığın artmasına neden olur. İdealist ve gönül okşayıcı bir nitelik taşıyan masallar ise tersine onları birbirine yaklaştırır. Geceleyin güzellik ve güç kazanan masallar, ortalığın ağarmasıyla eşsizliğin doruğuna ulaşır. Son davetli de gittikten sonra başbaşa kalmış olan Nadège ile Yves, perdeleri açarak doğmakta olan güneşin içeri alabildiğine girmesini sağlarlar. "Bizde eksik olan," der Nadège, "Birlikte oturacağımız bir evmiş, tuğlalarını sözcüklerin oluşturduğu bir ev. Dostlarımız bize bunun için gerekli olan malzemeyi verdiler." "Günlük yaşamımızda çamura saklanmış iki sazan balığından farksızdık" diye bağladı Yves, "Bundan böyle dağdan kopup gelen bir kaynağın sularında yan yana titreşen iki alabalık gibi olacağız."

ALİMLER VE AZİZLER

Terry Eagleton

(Çıkıyor)

Ünlü Marksist edebiyat kuramcısı Terry Eagleton, yazdığı bu ilk ve tek, epeyce de uçuk romanda gerçek kişilerden yola çıkıyor: Felsefenin ve dolayısıyla kendi hayatının bir işe yarayıp yaramadığı konusunda derin şüpheler besleyen Ludwig Wittgenstein, bu Orta Avrupalılara özgü krizini, ders verdiği Cambridge'deki Anglosaksonların hiçbirine, hatta çalışma arkadaşı Bertrand Russel'a bile iletemediğini görünce burayı terk etmeye karar verir. 1916'da, yanına yakınlık duyduğu nadir insanlardan biri olan, uçarı, obur ve 'şenlik'li Nikolay Bahtin'i de alıp, İrlanda'nın batı kıyısındaki bir kulübeye kaçar. Kısa bir süre sonra aralarına Paskalya Ayaklanması'nda yaralanan, İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun lideri, Katolik-Marksist James Connoly ve Joyce'un **Ulysses** romanından kaçıp gelen Leopold Bloom da katılır. Ve dördü devrimin doğası, tarihin anlamı, ulusal ve kişisel kimlik, bir direniş yöntemi olarak kahkaha, dil ve felsefe hakkında tartışmaya girişirler...

Arka planda, canlı bir üslupla 'sefalet ve ihtişamları' anlatılan Bahtin'in St. Petersburg'u, Wittenstein'in Viyana'sı ve Connolly'yle Bloom'un Dublin'i romanda temel bir önem taşıyorlar. Çünkü Eagleton, 20. yüzyılda bütün dünyaya damgasını vuran yüzyıl başı Avrupa modernizminin, çoğunlukla gerçekleşmeden kalan, siyasi, kültürel ve düşünsel imkânlarını odak alıyor romanına.

Ama kitaba 'ağır' konular hakkında 'ciddi' tartışmaların 'ağırbaşlı' bir üslupla aktarılması gözüyle bakmak son derece hatalı olur. Aksine **Alimler ve Azizler,** filozofların birbirleriyle kapıştığı, bol bol da küfür savurduğu, eğlenceli anekdotlarla dolu, keyifli ve oyuncul bir 'fikir romanı'. Fikirlerin cansıkıcı ve çatıkkaşlı olmayan bir biçimde de sunulabileceğini bilen ve 'entelektüel keyif' arayanlar için...